

**JOSEP PUIG I CADAFALCH**  
**Obres i projectes des del 1911**

VOLUM III

La trilogia:

Pich i Pon, A. Casarramona i M. Guarro.

*Cecilia Lluís 1989*



TESI DOCTORAL DE JORDI ROMEU, Arquitecte

*Reg. 26.658*



Madame PILAR PUIG MACIÀ DE CUNILL, sa fille,  
Monsieur RAYMOND CUNILL BASTÚS, son gendre,  
Mesdemoiselles MARIE THÉRESE et MARIE LOUISE CUNILL, ses petites filles,  
La famille BORRELL MACIÀ, ses neveux et nièces,  
Les familles: BONET, CABOT, CADAFALCH, FERRER, GARÍ, MARFÀ, MASPONS,  
VALLMAJOR, ses cousins,  
Monsieur JOSEPH RIERA TOYOS

ont la douleur de vous faire part de la perte cruelle qu'ils viennent  
d'éprouver en la personne de

## Monsieur JOSEPH PUIG CADAFALCH

Architecte, Docteur ès-Sciences Physiques et Mathématiques,  
Dernier Président de la "Mancomunitat de Catalunya",  
Docteur Honoris Causa des Universités de Fribourg en Brisgau, Paris, Barcelone et Toulouse,  
Professeur à l'Université de Paris, à l'École d'Architecture de Barcelone et à l'Université de Harvard,  
Président de l'"Institut d'Estudis Catalans",  
Ancien Président des Musées de Barcelone,  
Membre de l'"Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi",  
Membre de l'Institut d'Archéologie de Berlin,  
Membre de la "Historic Society of America N. Y.",  
Membre Honoraire de la "Sociedade dos Architectos Portuguezes de Lisboa",  
Membre Honoraire de la Société d'Études Byzantines d'Athènes,  
Membre Honoraire de la Société Historique d'Alger,  
Membre Honoraire de la Société Centrale d'Architecture de Belgique,  
Membre Honoraire de l'"Asociación Española de Ciencias Históricas",  
Correspondant de l'Académie Royale d'Archéologie de Belgique,  
Correspondant de la Société Nationale des Antiquaires de France,  
Correspondant de la "Pontificia Academia Romana d'Archeologia",  
Correspondant de l'"Archeologisches Institut des Deutschen Reiches",  
Correspondant de l'Institut de France: Académie des Inscriptions et Belles Lettres,  
Correspondant de "The Mediaeval Academy of America",  
Correspondant de l'"Academia Rumana de Bucarest",  
Correspondant de l'"Academia Nacional de Belas-Artes de Lisboa",  
Correspondant de la Société Agricole, Scientifique et Littéraire des Pyrénées Orientales,  
Correspondant de l'"Academia Pontaniana" de Naples,  
Correspondant de "The Hispanic Society of America",  
Officier de la Légion d'Honneur,  
Officier de l'ordre de l'Instruction Publique.

Qui s'est endormi dans la paix du Seigneur, dans sa 89 année,  
muni des Sacrements de l'Église, le 23 décembre 1956, à Barcelone.

L'inhumation a eu lieu, dans le Caveau de famille, le mardi 25 décembre 1956  
à Mataró (Espagne).

CASA JOAN PICH I PON  
PLAÇA CATALUNYA 9

INTRODUCCIÓ.- Malgrat la diferència ideològica entre ambdós personatges, enfrontats políticament des de la Lliga Regionalista de Puig i Cadafalch al partit Llarrouxiste de Pich i Pon, que sostenien posicions antagòniques des de quasi tots els punts de vista, la col.laboració i amistat personal es mantingué al marge de la disciplina partidista. En concret, projectes tan destacats com l'Exposició de les Indústries Eléctriques, transformada per la Dictadura de Primo de Rivera amb l'Exposició Internacional de 1929, de la que Pich fou el impulsor empresarial i Puig l'ideòleg i arquitecte. A títol més privat, la casa d'oficines que presentem és un bon exemple de l'esperit empenedor, modern, progressista, amb el qual els personatges esmentats concebien el que era l'empresa moderna, eficaç i ciutadana.

EMPLAÇAMENT.- També la Plaça de Catalunya es deu a la capacitat de treball de l'arquitecte de Mataró. Encara que no ens arribi avui segons els seus plànols, impossibles de realitzar degut als esdeveniments polítics, la idea del gran oval central, tan mal interpretat per l'arquitecte Nebot, no desfiguren, en línies generals, el concepte que Puig i Cadafalch tingué de la plaça que uneix el casc antic, a través de la Rambla, amb la trama de l'Eixample i que Ildefons Cerdà no va preveure en el seu pla. La façana de l'edifici, en certa manera, pot considerar-se com la més representativa de la ciutat, ja que es la que dóna a migdia a la plaça principal des del punt de vista social. La bona orientació, les vistes des de les seves finestres, les perspectives des de la distància, infreqüents a la ciutat degut a la manca d'espais oberts heretats del seu urbanisme i la seva especulació, els diferents edificis que l'han acompanyada, fan que pogem aventurar el judici de considerar-la com a façana important dins la configuració urbana de la ciutat.

HISTÒRIA.- L'edifici és una obra construïda sobre un altre construcció existent de l'arquitecte Josep Vilaseca, bastant eclèctica, que Pich i Pon comprà a la família Batlló per a construir-hi un edifici d'oficines i destinar-se l'àtic com a habitatge particular. L'interès del programa, molt nou a l'any de la seva construcció, 1919, es doble; per un costat, un conjunt d'oficines modern, amb els seus ascensors, telèfons, planta de lliure distribució, amb paviment continu, que permetia la distribució que el seu usuari determinés. Per l'altre costat, la utilització de l'àtic com a residència principal del propietari que actualitzava les costums de la burgesia del seu temps, que reservava el principal com a lloc de viure, donant als pisos superiors el tractament de secundaris i pel servei. Del primitiu treball de Vilaseca, Puig no en respectà més que l'estructura interior, l'hi afegí tres alçades, un àtic i un sobreàtic, rematat amb una potent cornisa que volumètricament el relacionava amb l'Hotel Colón que ocupava la resta de la façana fins al passeig de Gràcia. També li engrandí les finestres, convertint-les amb unes balconades quadrades, amples i

generoses, molt diferents de les del seu temps. Cal destacar aquesta actitud al abordar el treball, tan diferent i oposada a la cursileria actual de la restauració arqueològica, mimètica, conservadora de un patrimoni de dubtosa qualitat en la major part dels casos. Aquí es millora allò existent, es presenta un nou edifici que faci un pas endavant enlloc de maquillar la antiquala amb actuacions que no aportant gran cosa ni milloran l'espai urbà.

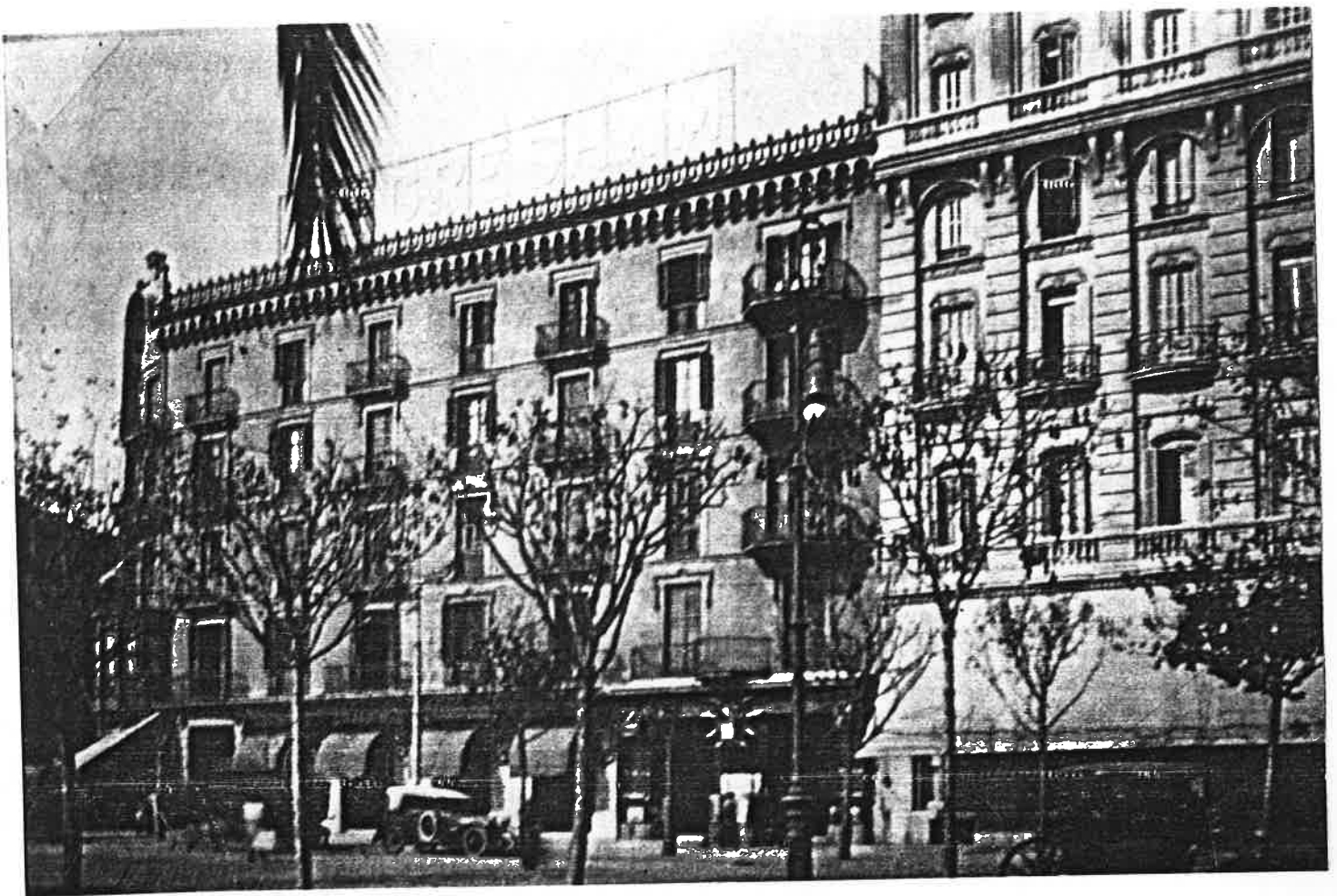
TIPOLOGIA EDIFICATORIA.- Hem fet referència a la façana principal i ara ho centrarem amb la planta de l'edifici: es tracta d'un solar en cantonada una mica atípic, però inscrit dins del teixit urbà de l'Eixample. Des d'aquest punt de vista, la relació de la casa amb la Pedrera del passeig de Gràcia d'Antoni Gaudí no és tan estranya com sembla simple vista: són, en el seu traçat, dos treballs similars. Des del punt de vista de la planta, Gaudí disposa la part de les dependències en seqüència d'obertures alineades no iguals entre si, mentre Puig i Cadafalch ho organitza amb un sol model de finestra-balcó. La diferència es principalment en la geometria dels patis interiors i en els accessos, dissenyats com a un espai continu orgànic, que flueix entre si sense interrupcions en el cas de la Pedrera, mentre que en la casa de Pich i Pon els patis són un espai residual que funciona només com a resultat d'aplicar unes ordenances municipals. Les cantonades d'ambdós edificis s'elevan en vertical al lloc corresponent, amb un llenguatge organicista i continuador en el cas de Gaudí i amb una interrupció brusca i volguda com en el llenguatge clàssic a base d'elements tipus Tholoi caronats per estàtues i simbolismes barrocs.

MODELS.- Al llarg de tota la seva llarga i fecunda activitat professional, Puig i Cadafalch tingué molt clara quina havia d'ésser la manera de plantejar un projecte i quines regles o lleis compositives eren les adequades. Al pròleg del seu llibre, publicat el 1904, hi ha una declaració de principis que complirà amb gran rigor: la composició adaptada al terreny, simple, sense floritures, amb la incorporació d'elements extrets de la tradició culta del llenguatge arquitectònic, sigui popular migeval, sigui centreuropeu, sigui del barroc o sigui, com aquí, còpia il·lustrada de l'escola de Xicago, que era l'avantguarda del seu temps. Es a dir, no hi ha preocupació per a inventar res, sinó per a combinar-ho amb intel·ligència i habilitat, incluint elements extrets de la tradició barroca valenciana o dels jardins romàntics francesos.

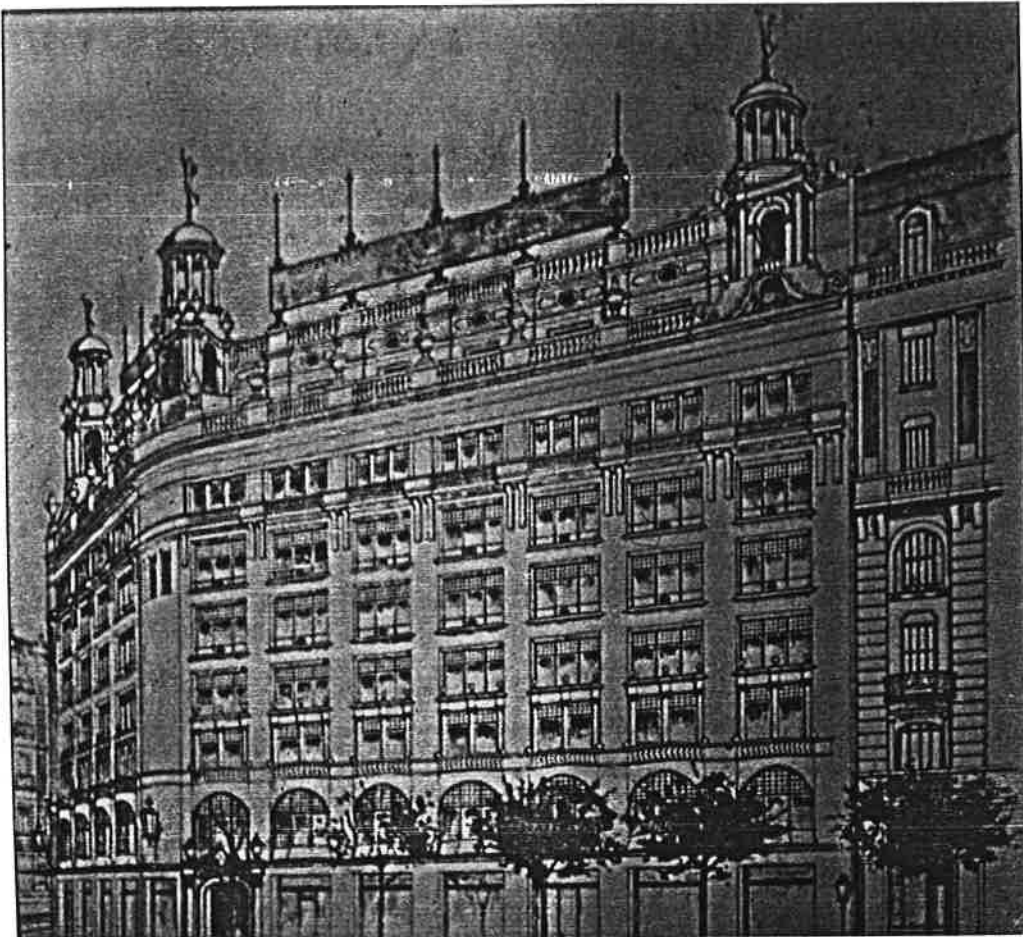
ESTAT ACTUAL .- La casa es presenta actualment amb les marques que provoquen el pas del temps i de manera diversa que el seu projecte inicial. Durant la guerra civil fou destruït l'Hotel Colón per les bombes, que afectaren també l'edifici en la seva part superior de les escales, que fou destruïda. La construcció posterior del "Banco Español de Crédito", obra de l'arquitecte Eusebi Bona, afectà de manera important el nostre edifici. Bona intentà unificar els dos immobles i convertir-los en un de sol. Al marge de la bondad del fet, això obligà a la destrucció dels



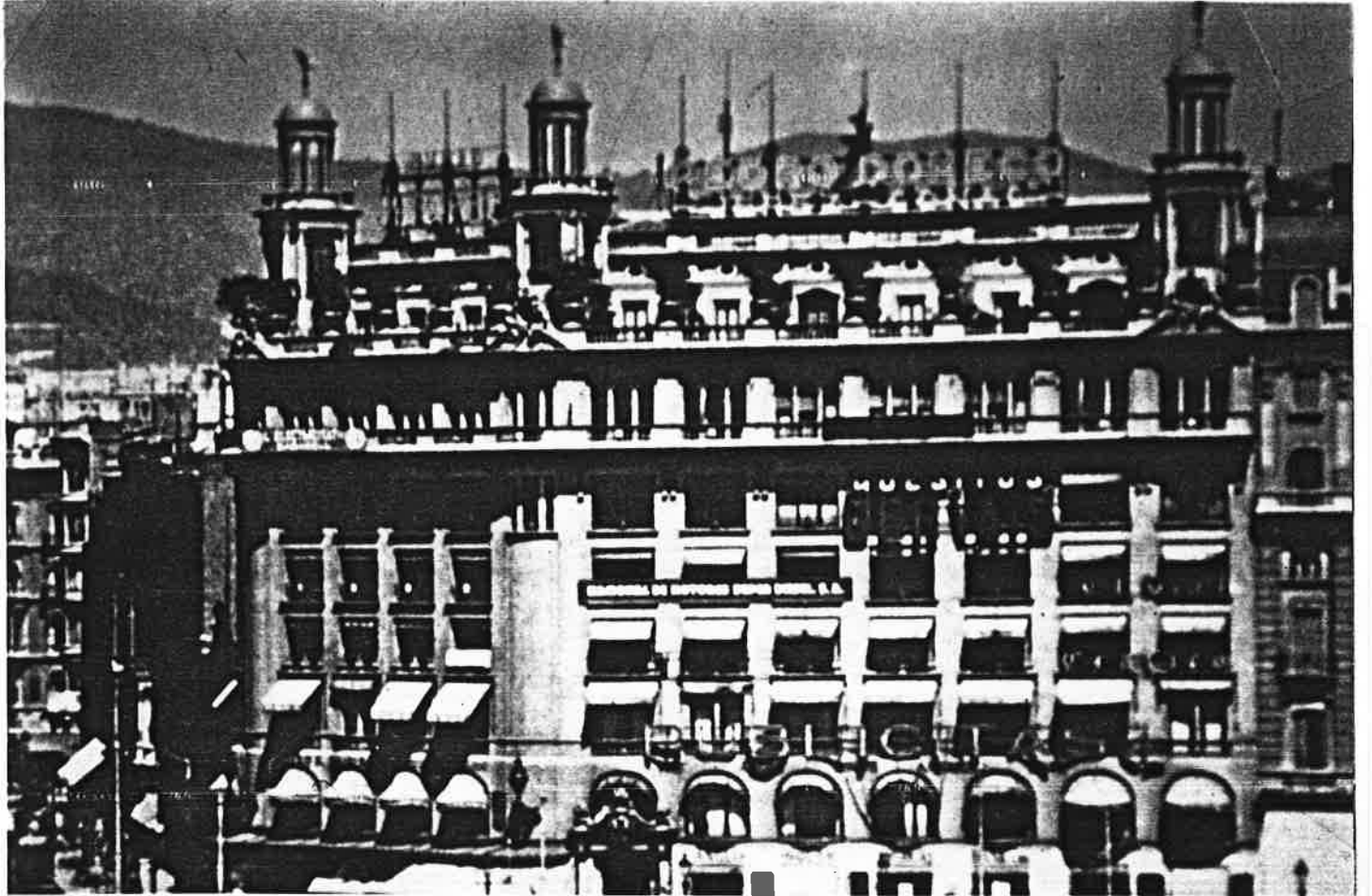
templets de cantonada i central, així com del balcó corregut de l'últim pis, que fou enderrocat. A l'any 1980, una afortunada disposició municipal encarregà a l'arquitecte que suscriu la reforma i un nou projecte de façana que definia la planta baixa, no inclosa en el projecte de Puig i Cadafalch, els nous templets de cantonada i un sanejament general de l'edifici, tal com es avui.



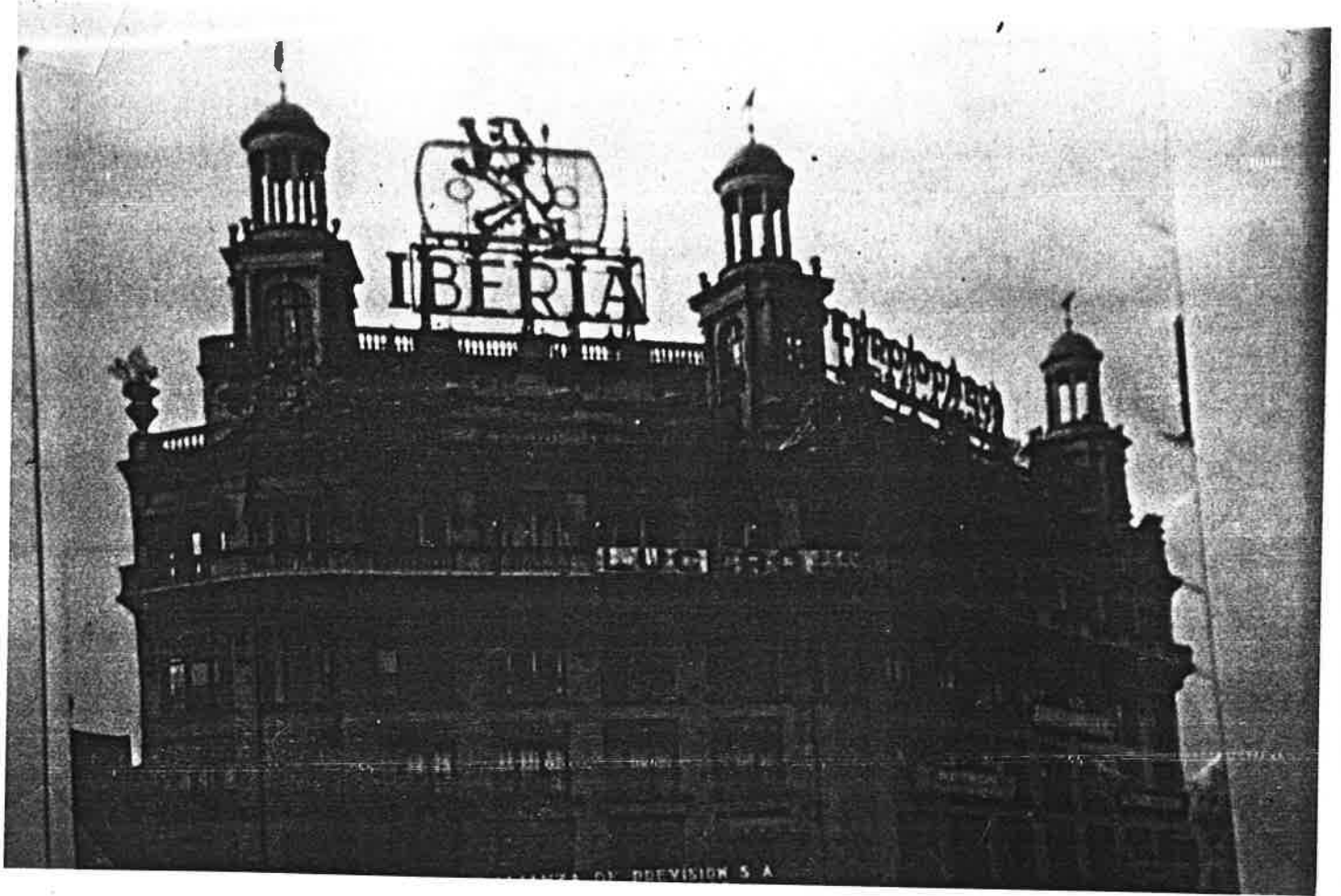
- Casa Batlló ampliada per Josep Vilaseca,  
sobre la que es va fer l'ampliació.



- Perspectiva del conjunt presentada a  
l'Ajuntament.  
Tinta sobre paper.



— Fotografia de l'estat inicial.



- Fotografia de l'estat poc després de la seva inauguració.



- Fotografia de l'estat poc després de la seva inauguració.



- Postal de Barcelona després de l'enderroc  
de 1.952 i abans de 1.980.



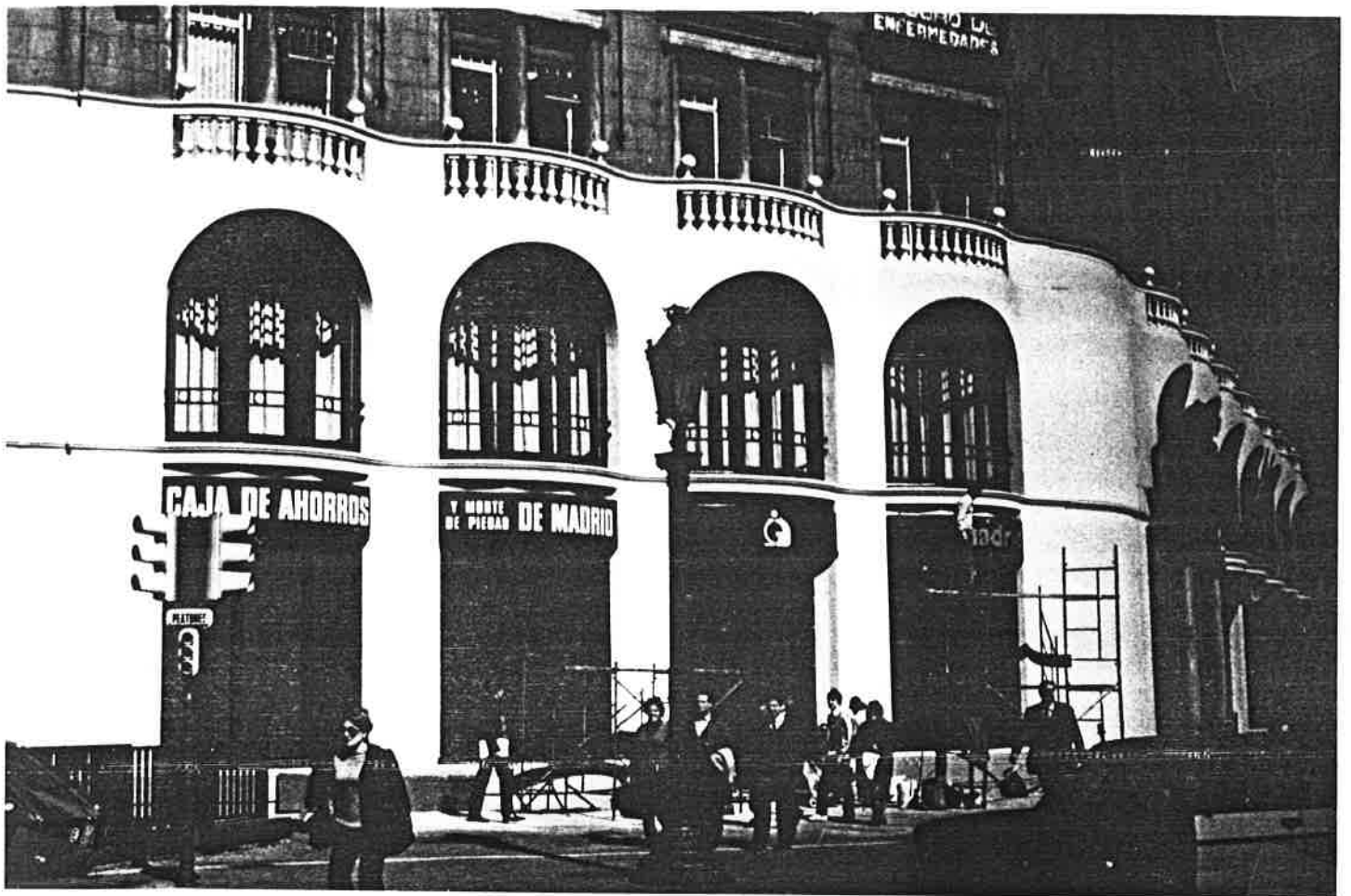


= Fotografia durant les obres de 1.980.

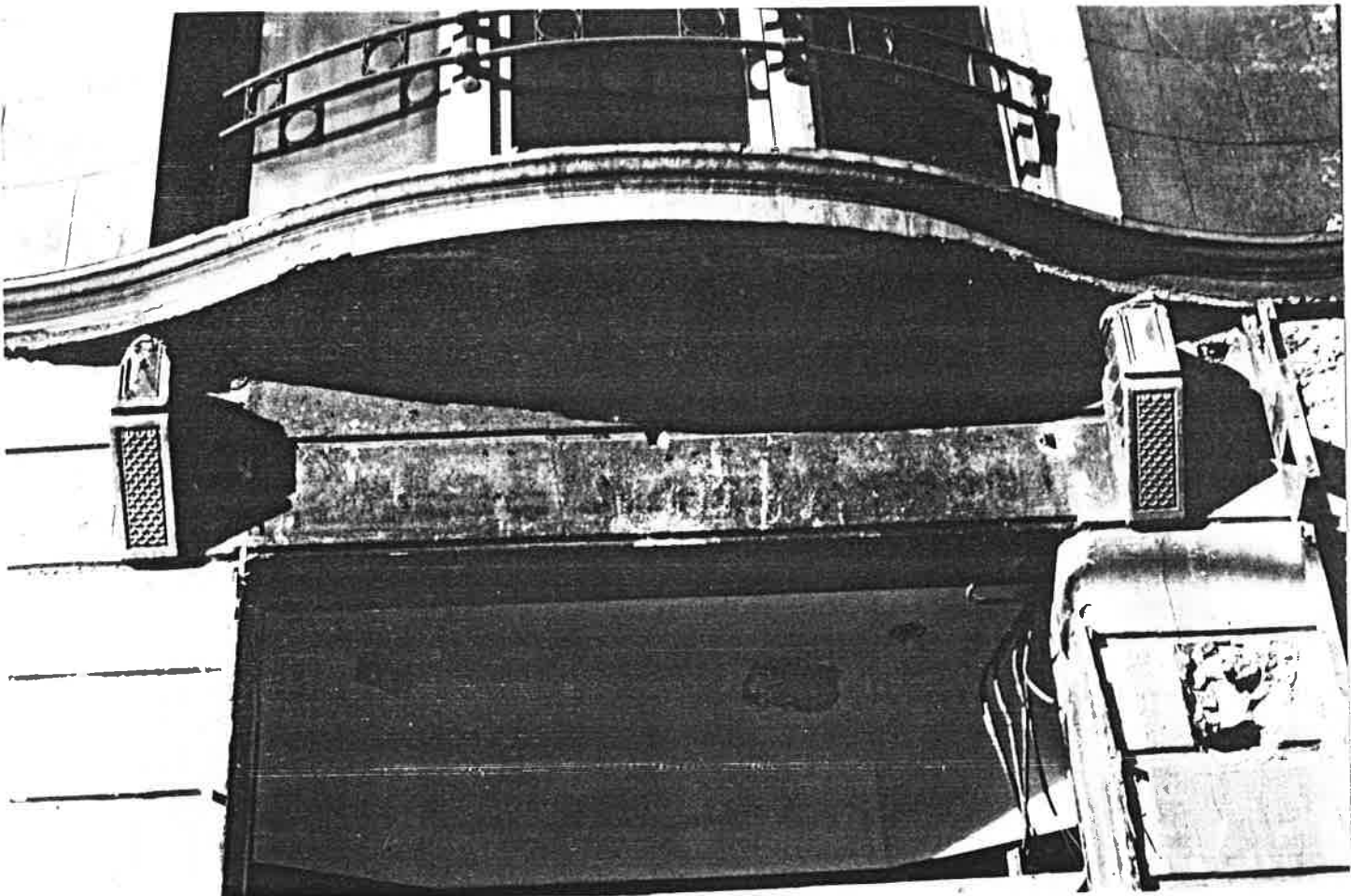




- Fotografia del conjunt després de la  
reforma de 1.980



= Fotografia de la primera fase de la reforma de 1.980 que afectà els baixos.



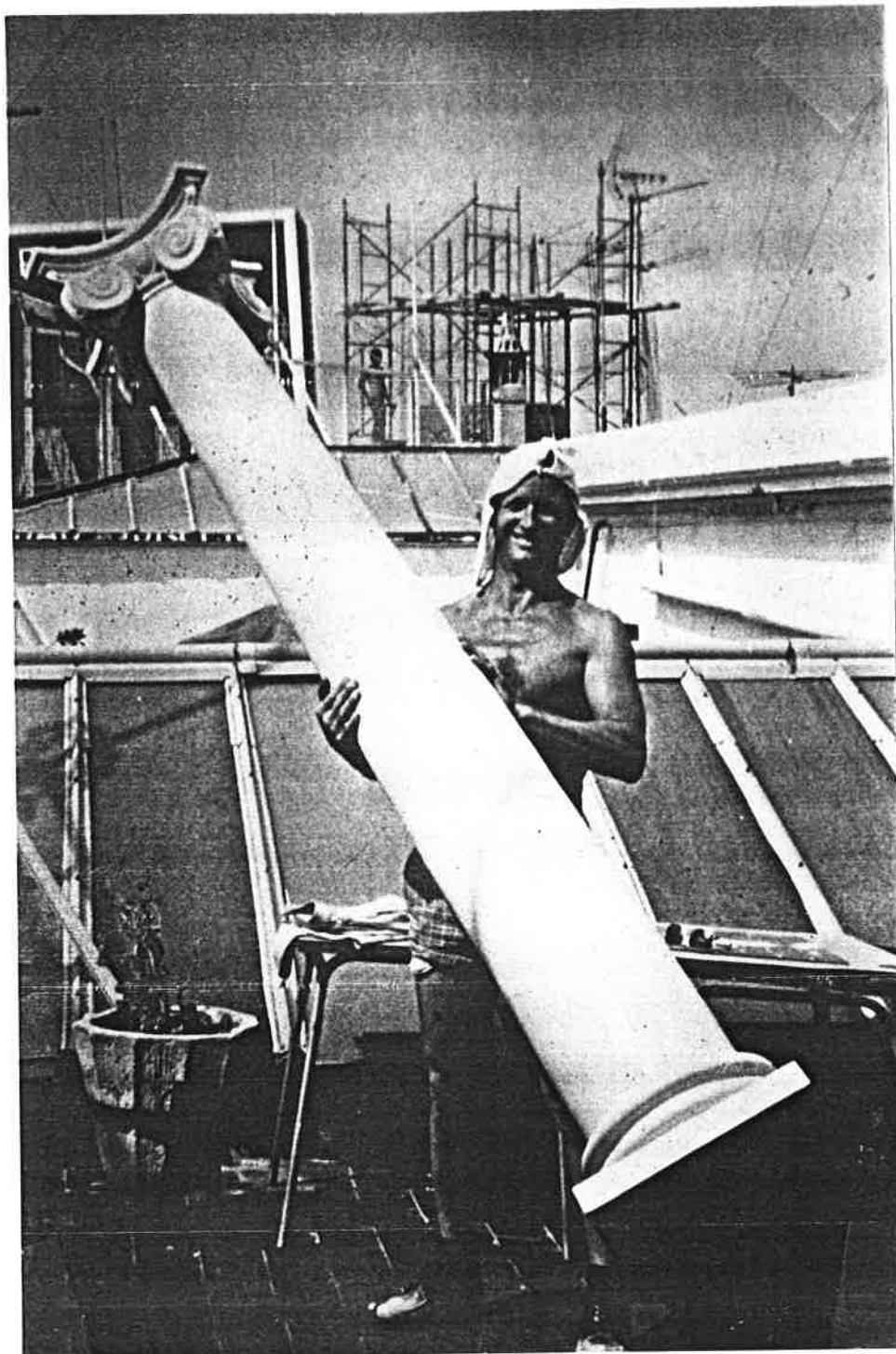
- Fotografia després de l'enderroc a la reforma de 1.980.



- Fotografia des de la Rambla.

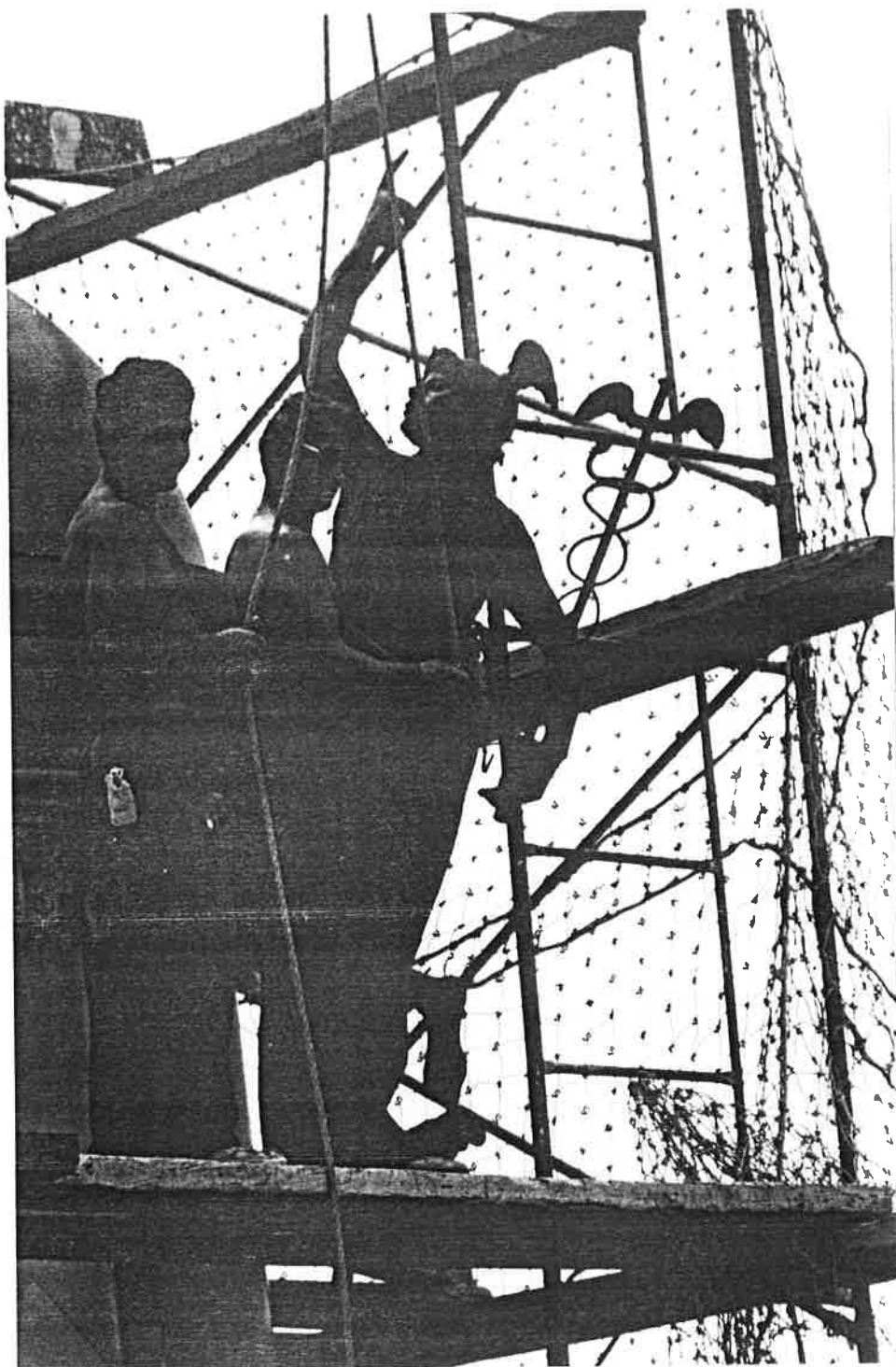


- Fotografia des de la Rambla de Catalunya.



- Fotografia de la restitució de les columnes a la reforma de 1.980.



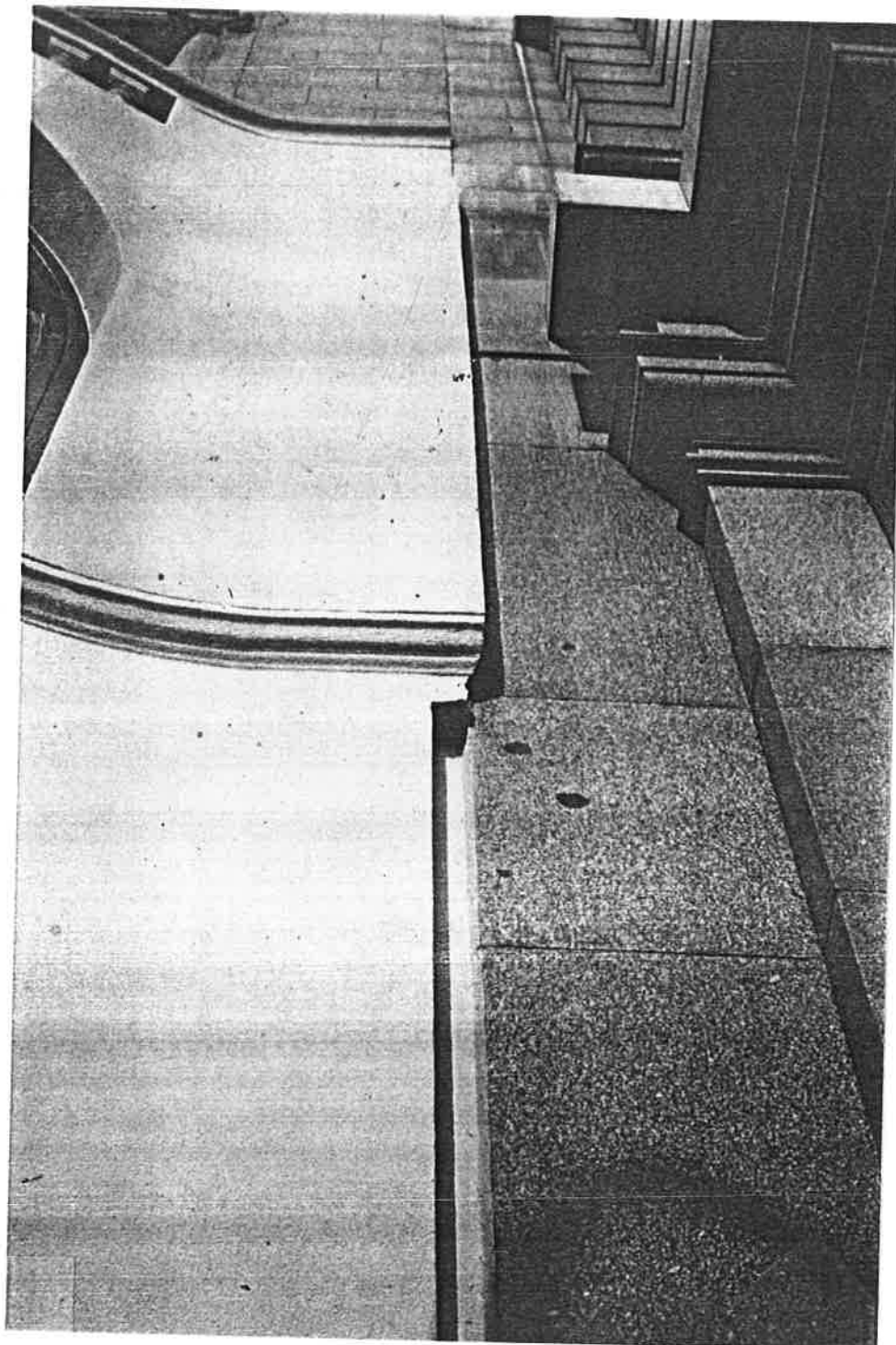


- Fotografia de la col.locació de l'Hermes sobre les cúpules a la reforma de 1.980.

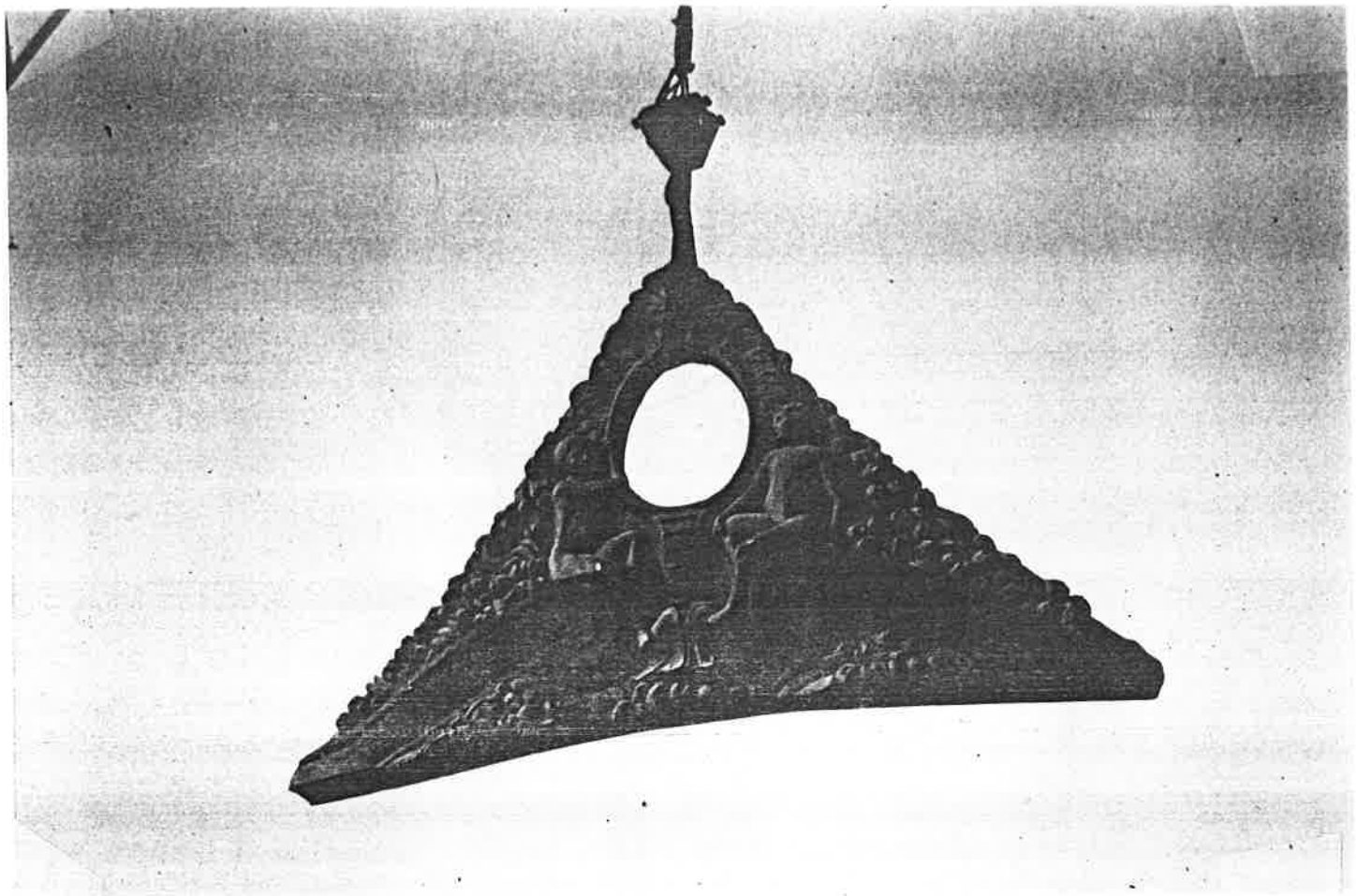


- Fotografia de la primera fase de la restauració.

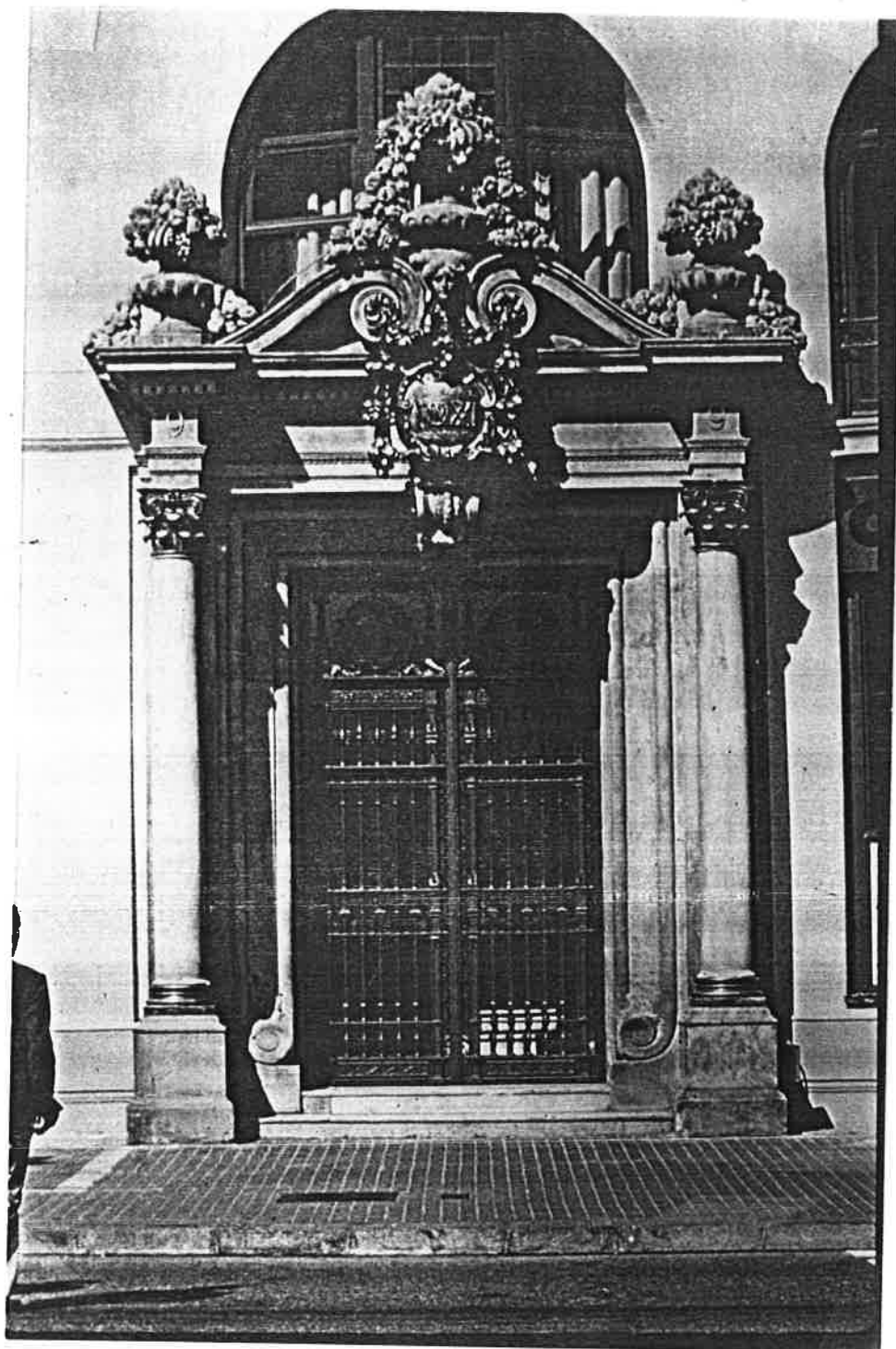




- Detall de l'entrega entre l'edifici restaurat i el Banc Espanyol de Credit.



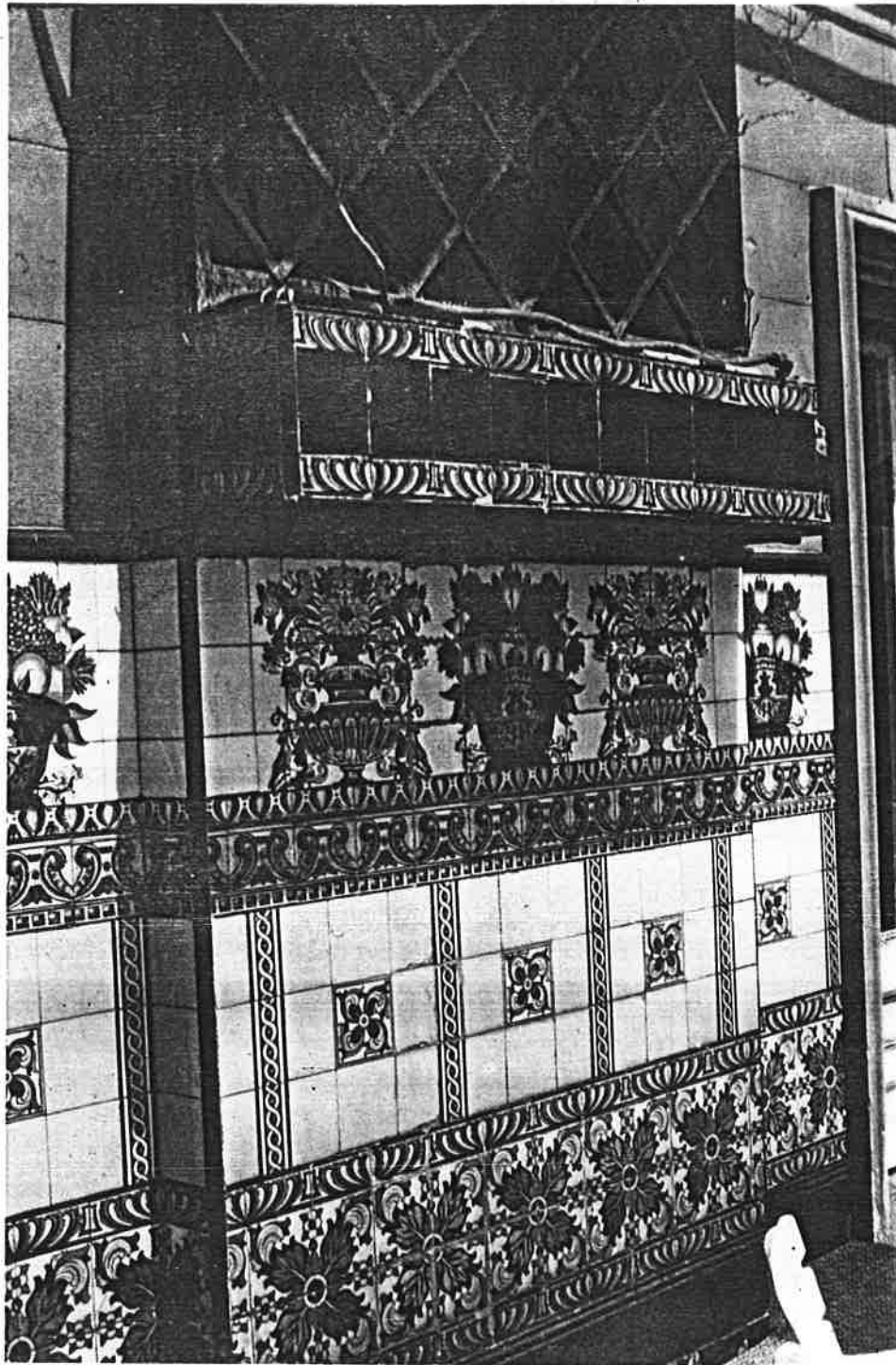
Fotografia de l'element de coronació  
de la Cantonada: restitució de l'any 1.980



- Fotografia de la porta d'entrada.

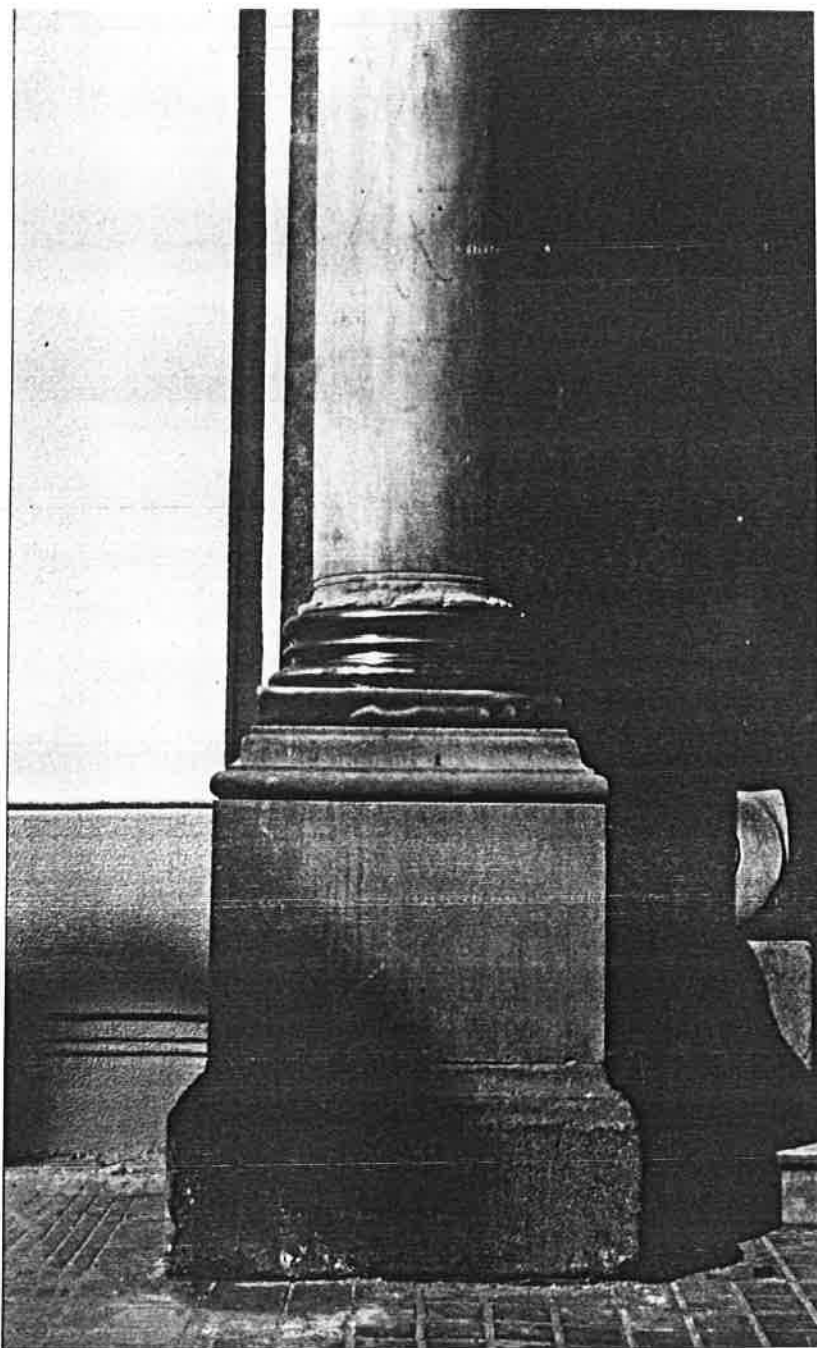


- Fotografia de la cantonada.

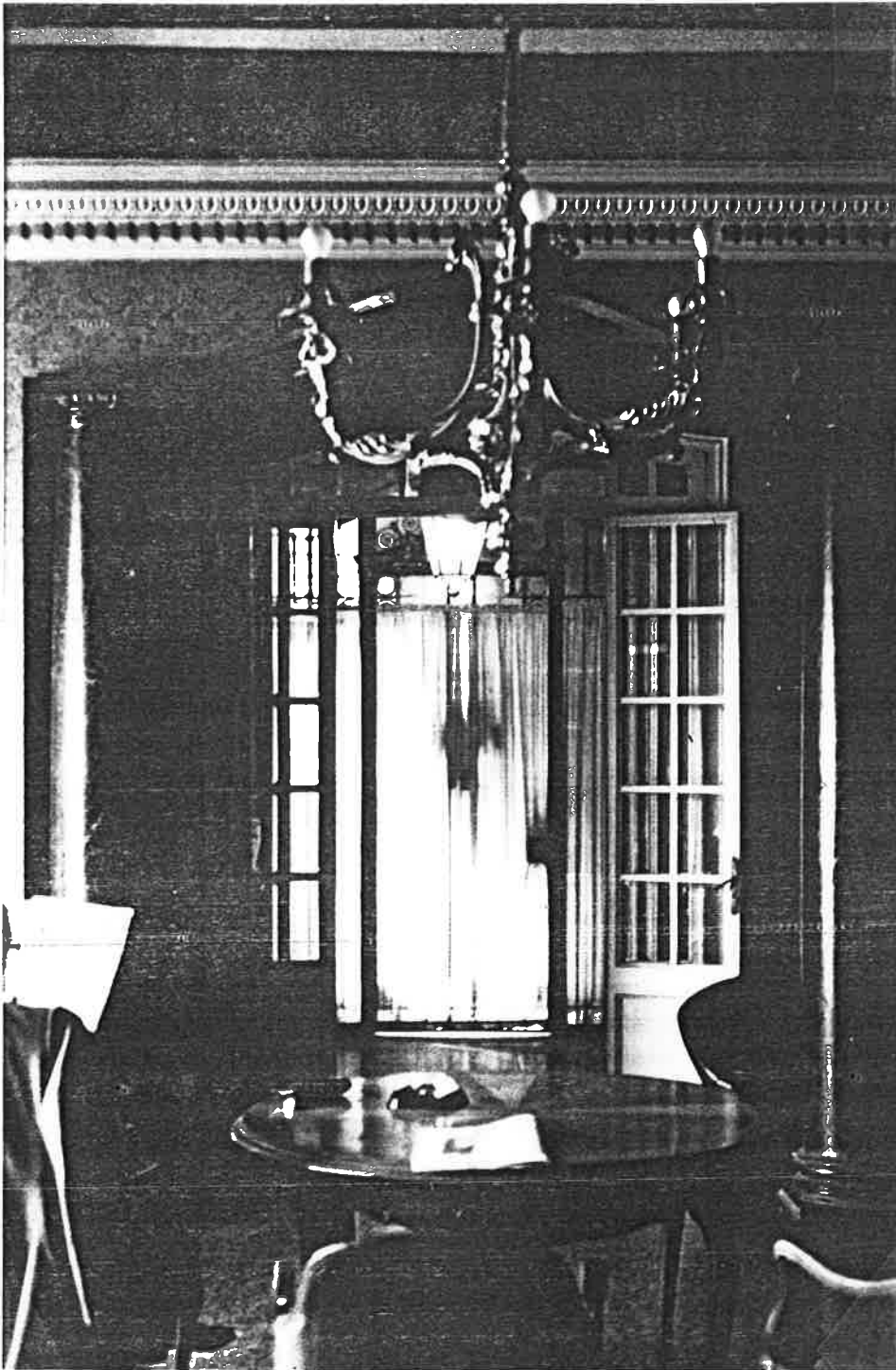


- Fotografia de l'arrambador ceràmic de l'àtic.

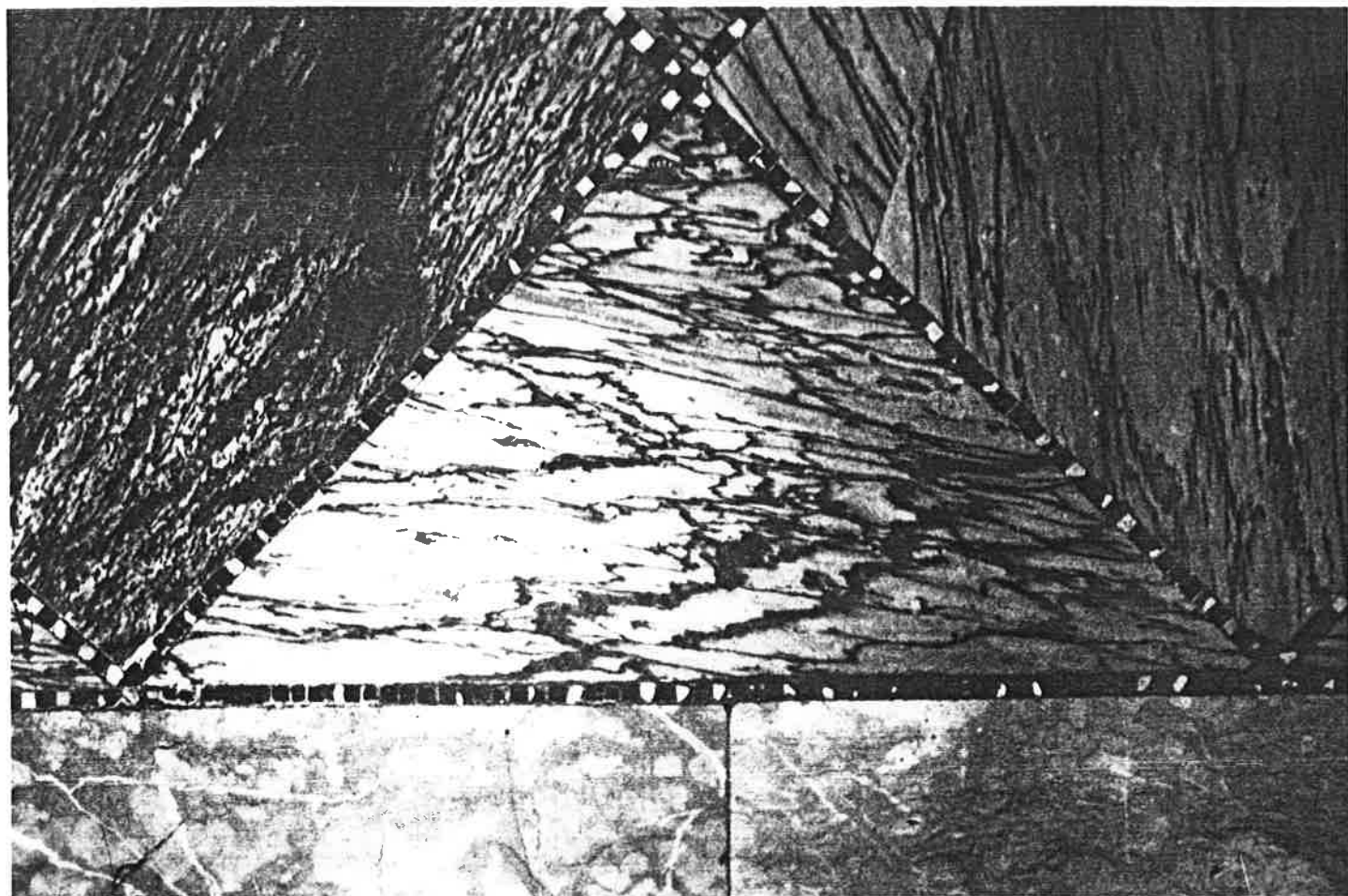




- Fotografia de detall de la columnata de la porta d'entrada.

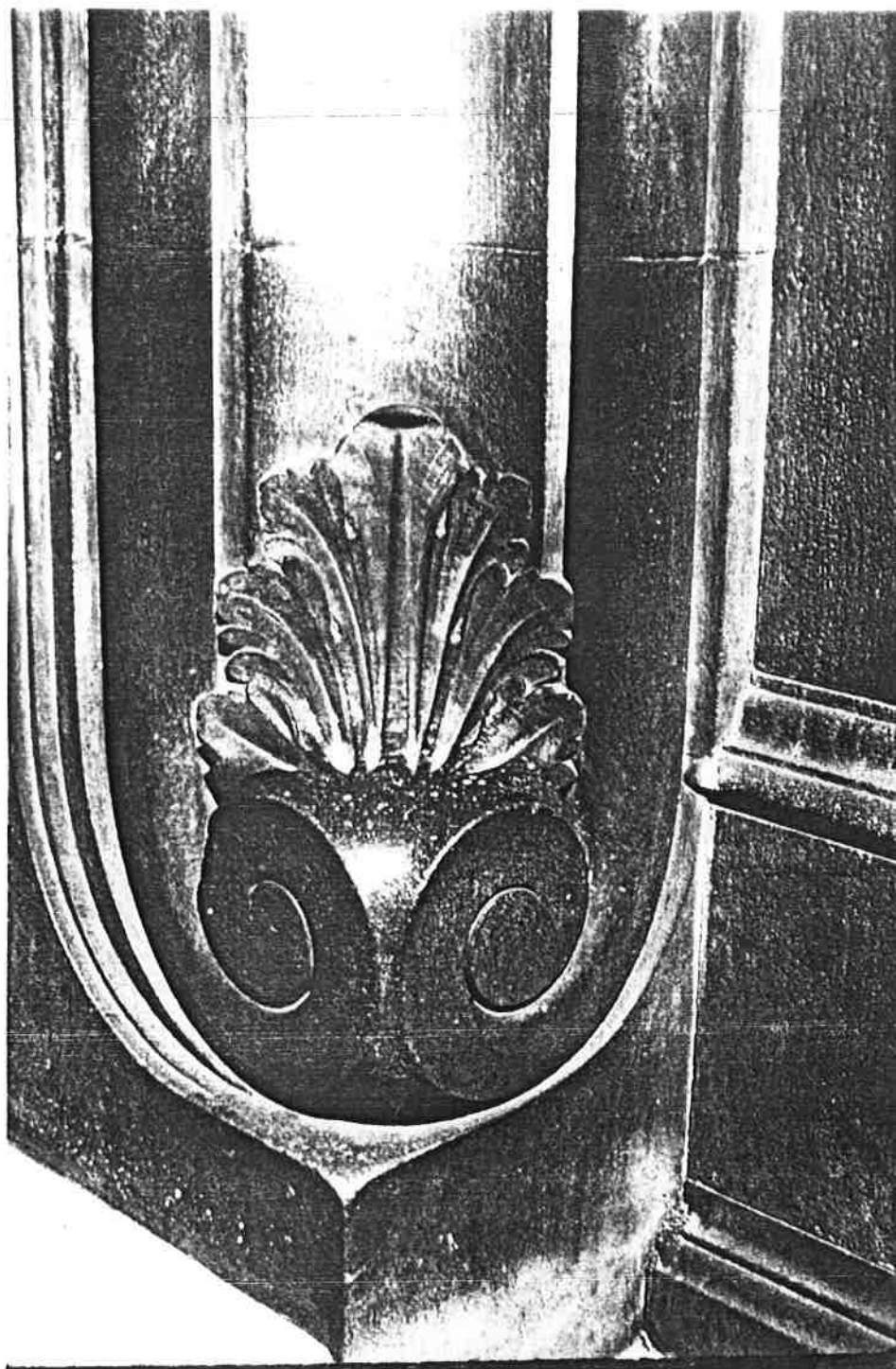


- Fotografia del vestibol del pis del Sr. Pich i Pon.



= Fotografia del paviment de la sala  
d'estar dels Srs. Pich i Pon.

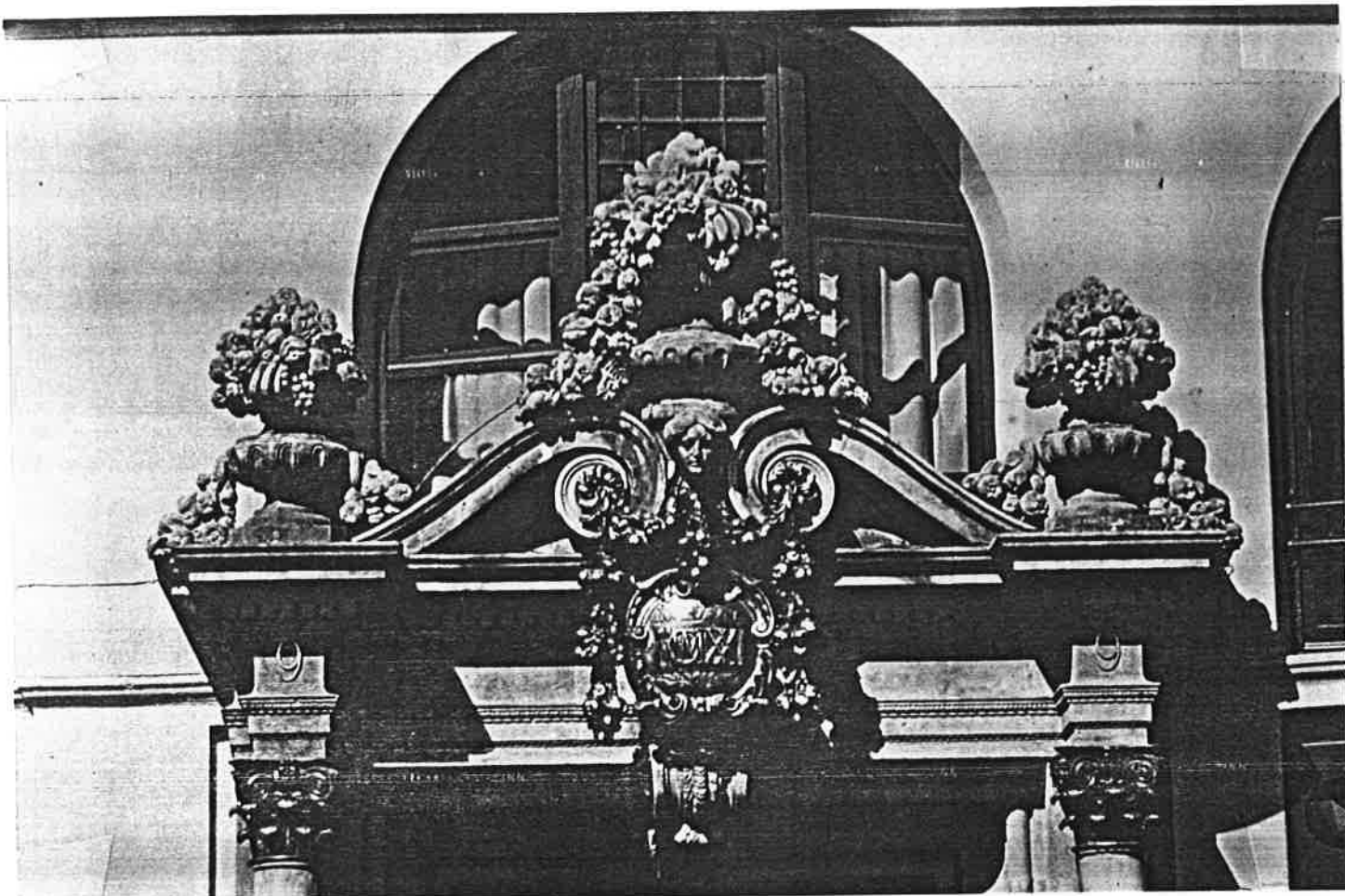




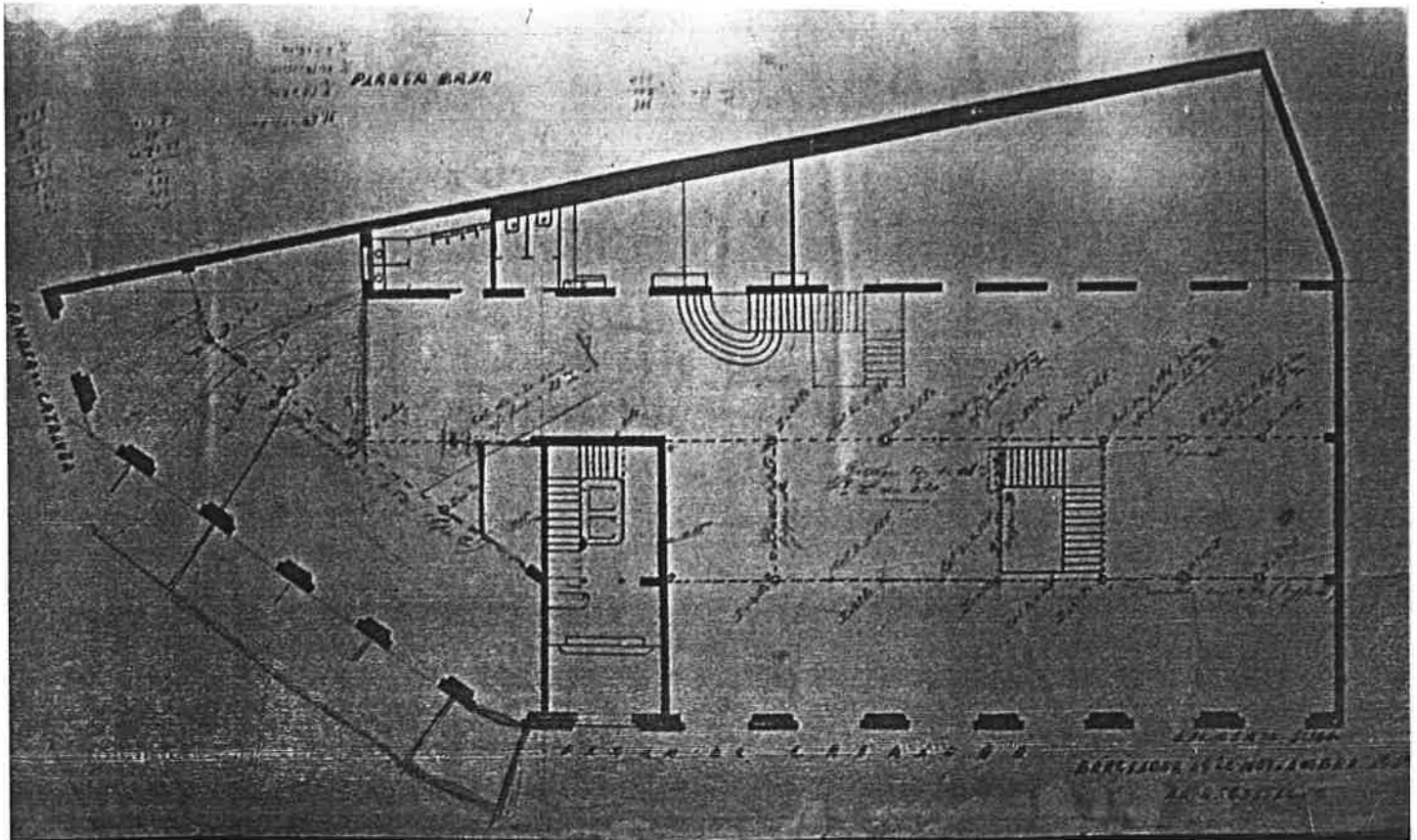
- Fotografia de la base del marc de la porta d'entrada.



- Fotografia del detall del passamà  
de l'escala.

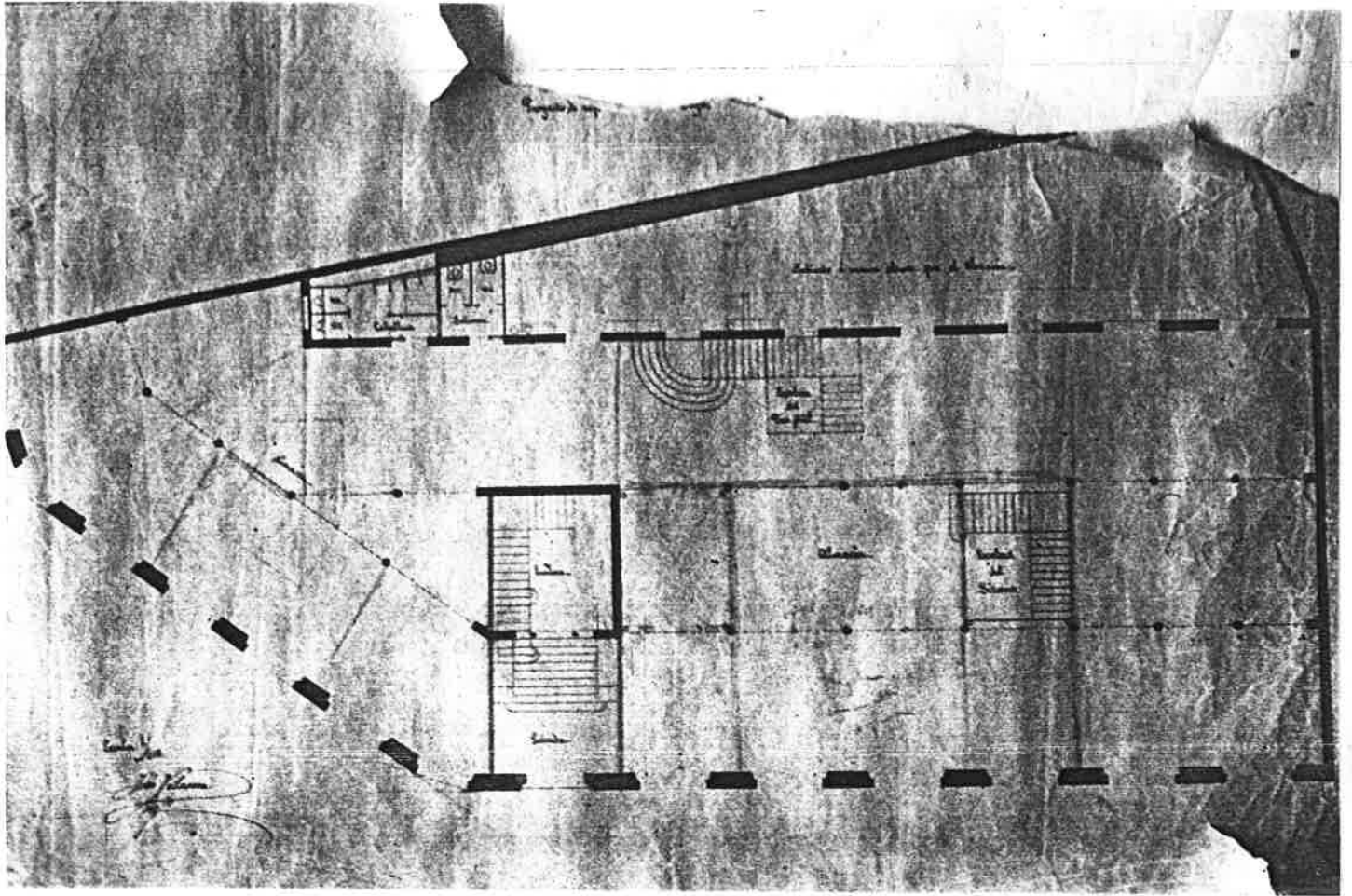


- Fotografia de la ornamentació sobre la porta.



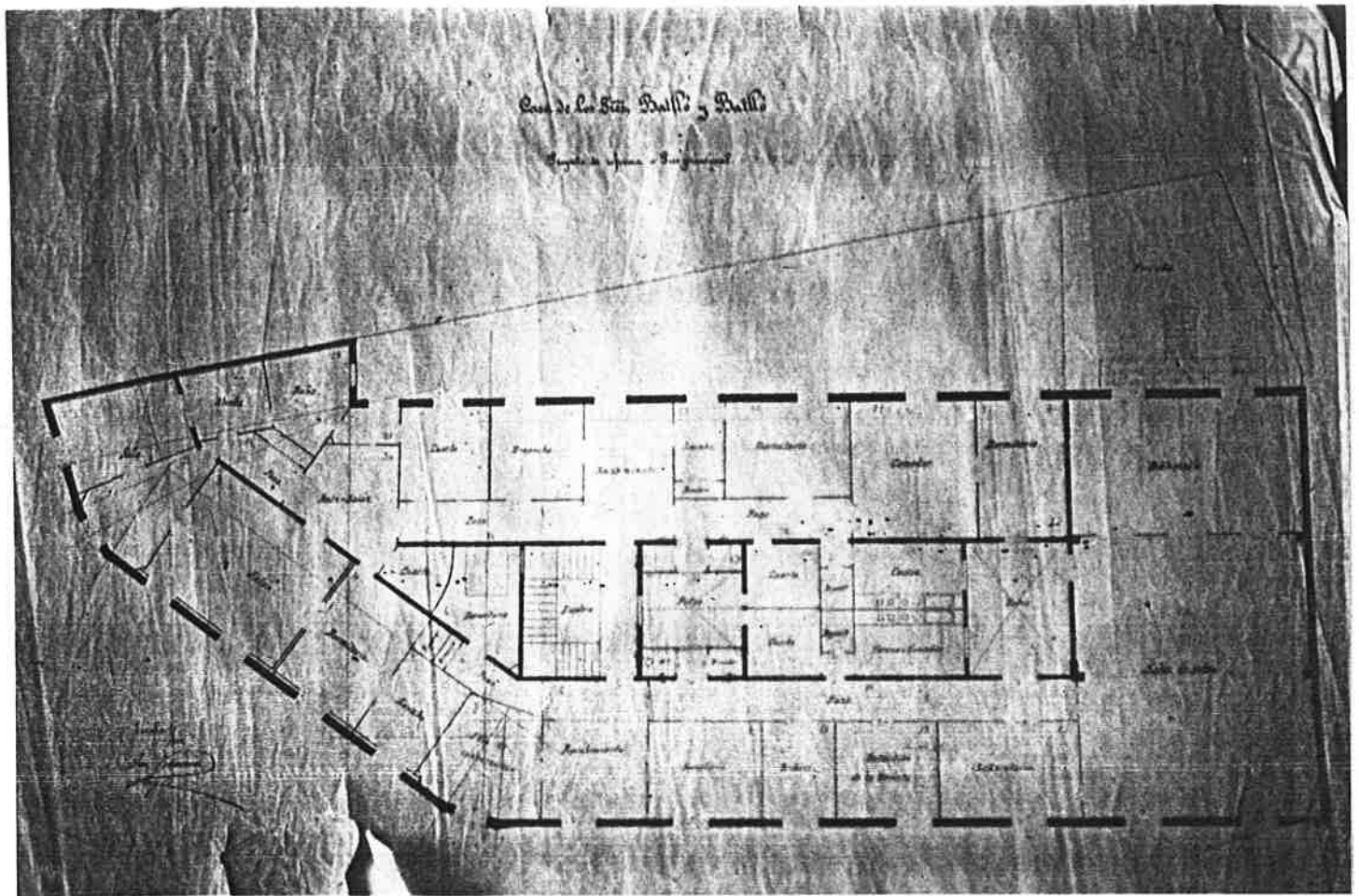
- Croquis i apunts sobre la planta baixa existent.

Tinta i llapis sobre paper ceba.

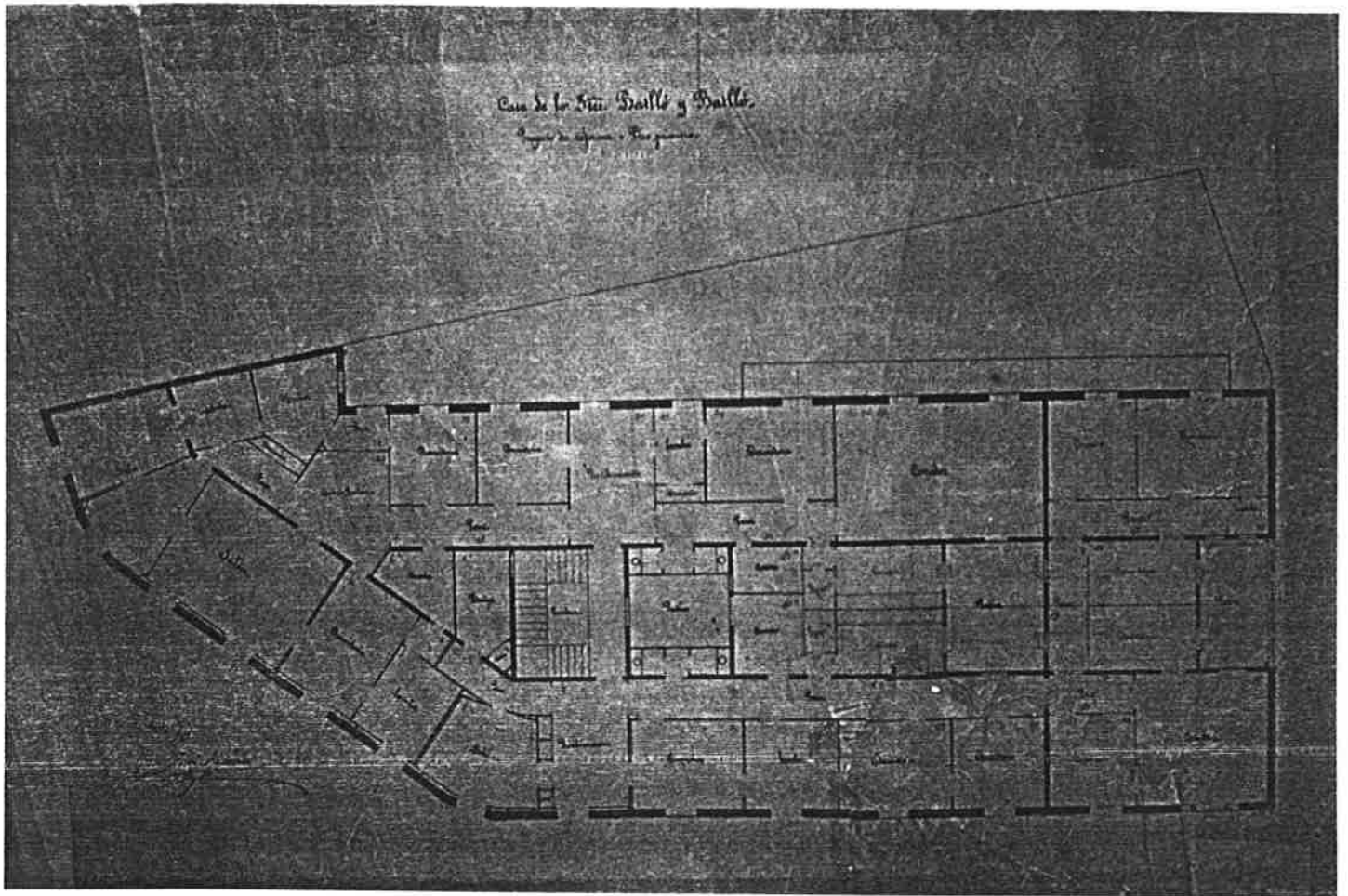


= Planta baixa de la casa Batlló , reformada per Vilaseca, quan es començà el projecte.  
Tintes sobre paper ceba.

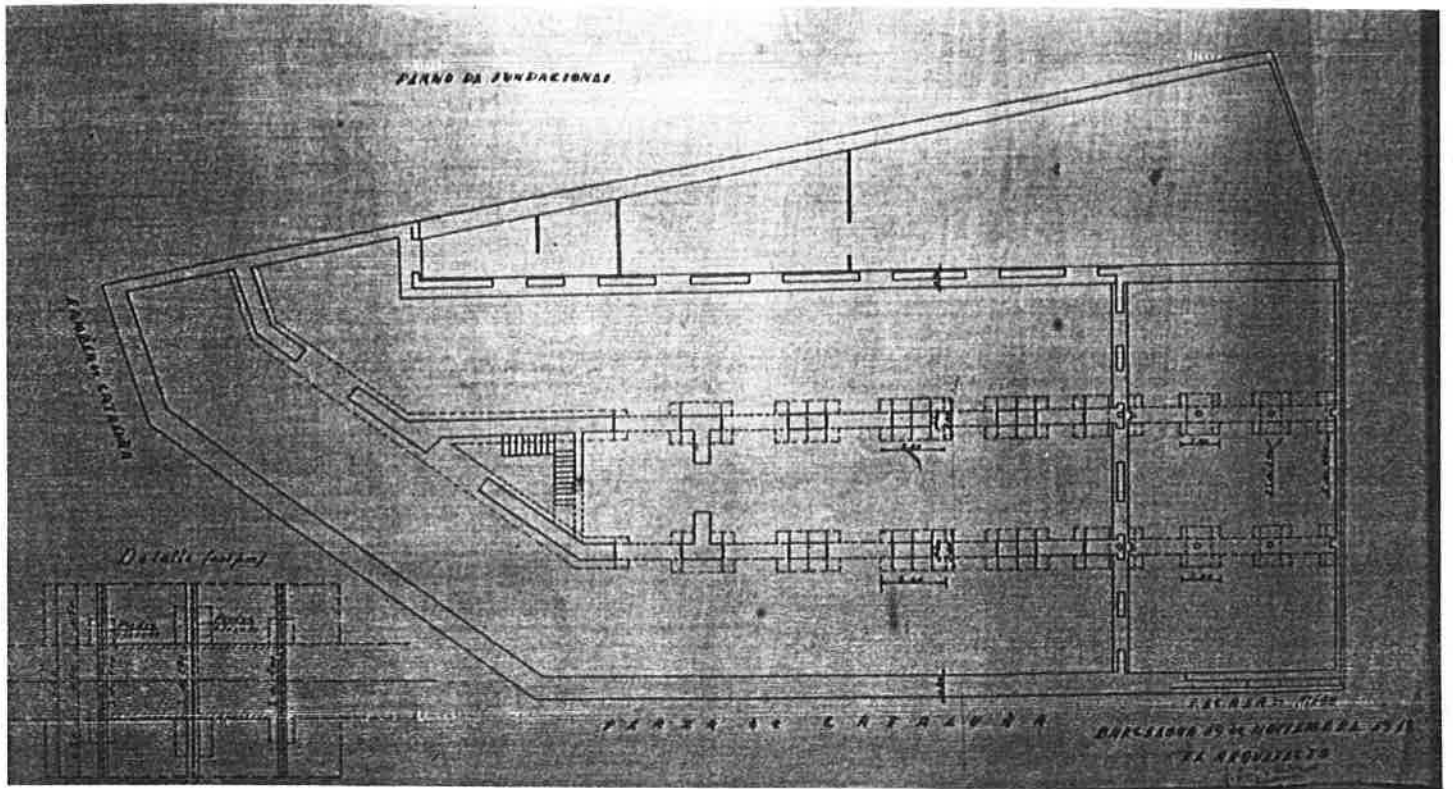




= Planta del pis principal de la Casa Batlló reformada per Vilaseca quan es començà el projecte Tinta sobre paper ceba.



— Planta pis del projecte de Vilaseca.  
Tinta sobre paper ceba.

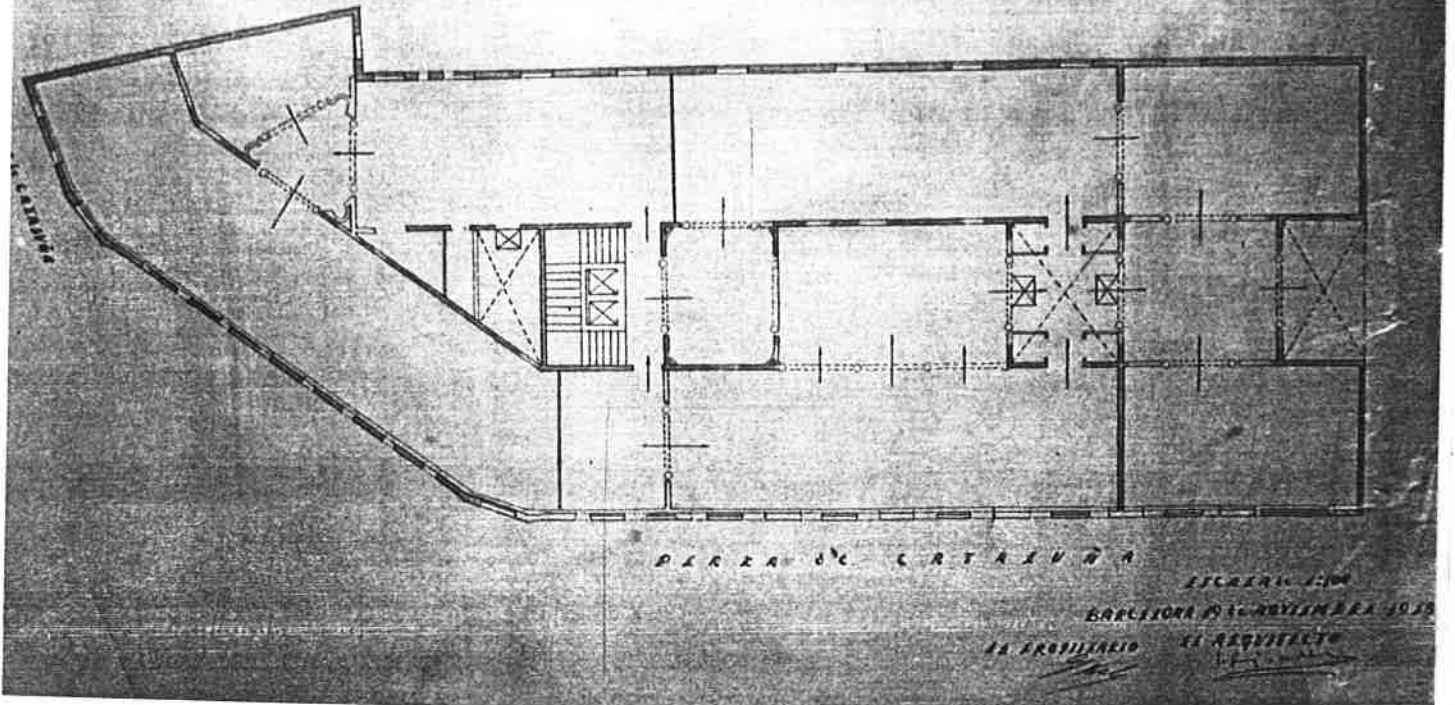


- Planta fonament amb els reforços grafiats amb vermell.

Tinta sobre paper tela.



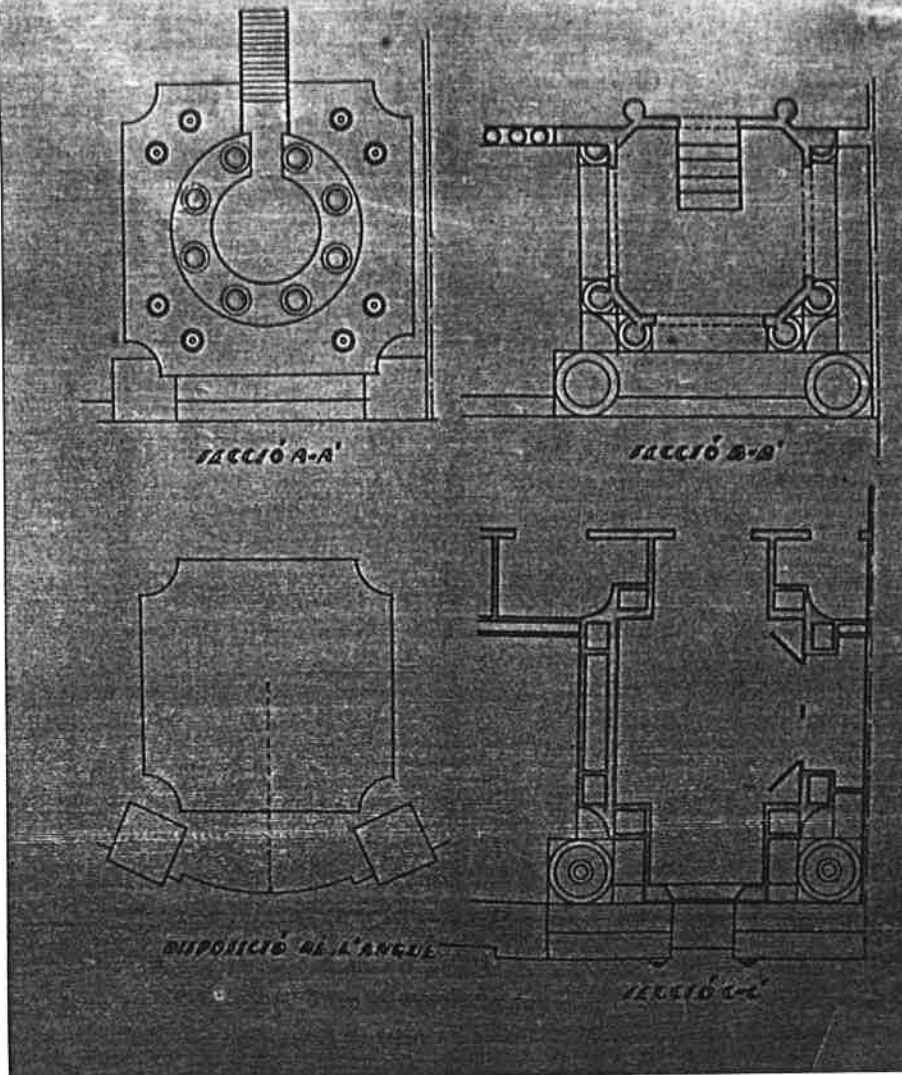
FIG. 2:



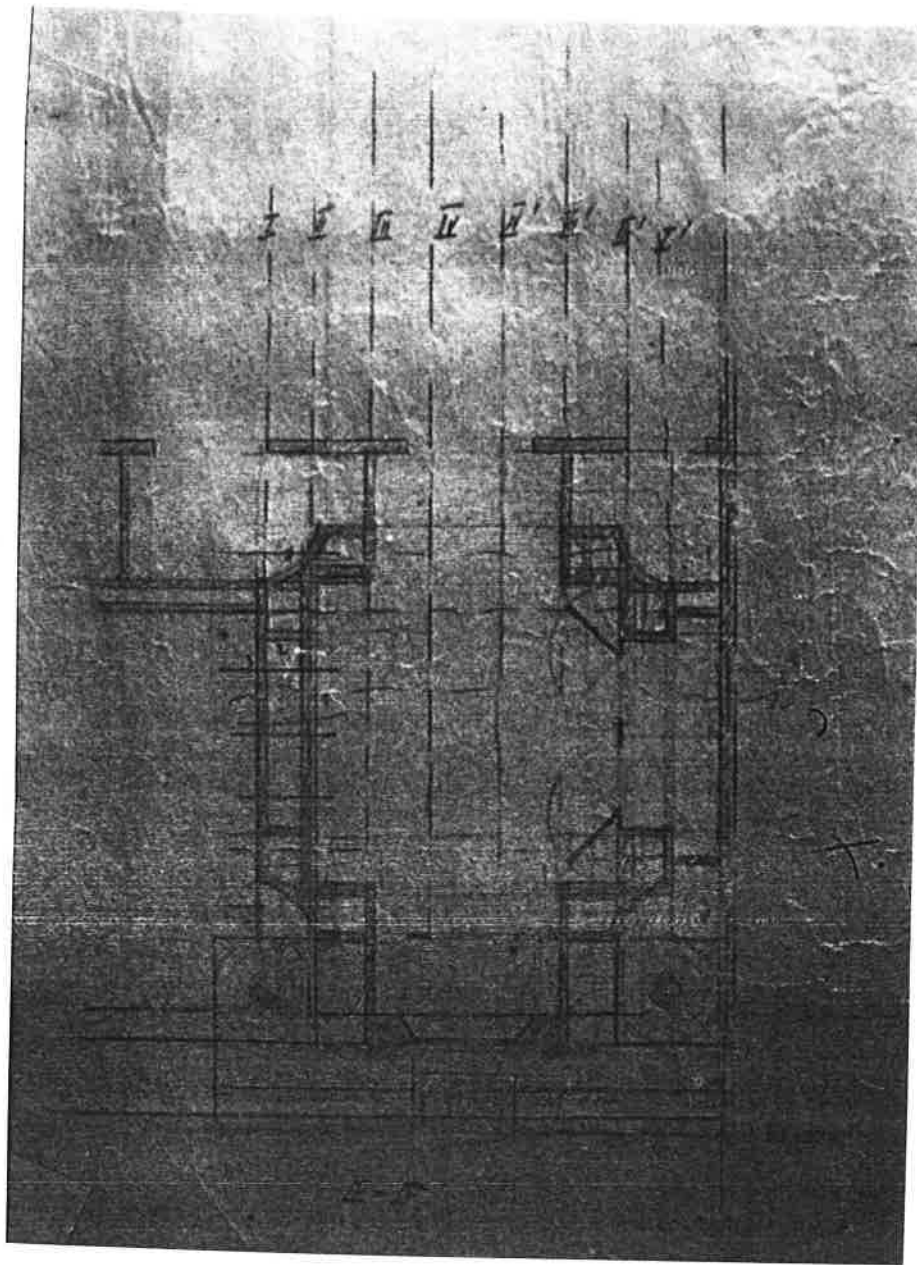
- Planta d'estructura del 2on. pis amb indicació dels elements a enderrocar i fer de nou. Tinta sobre paper tela.





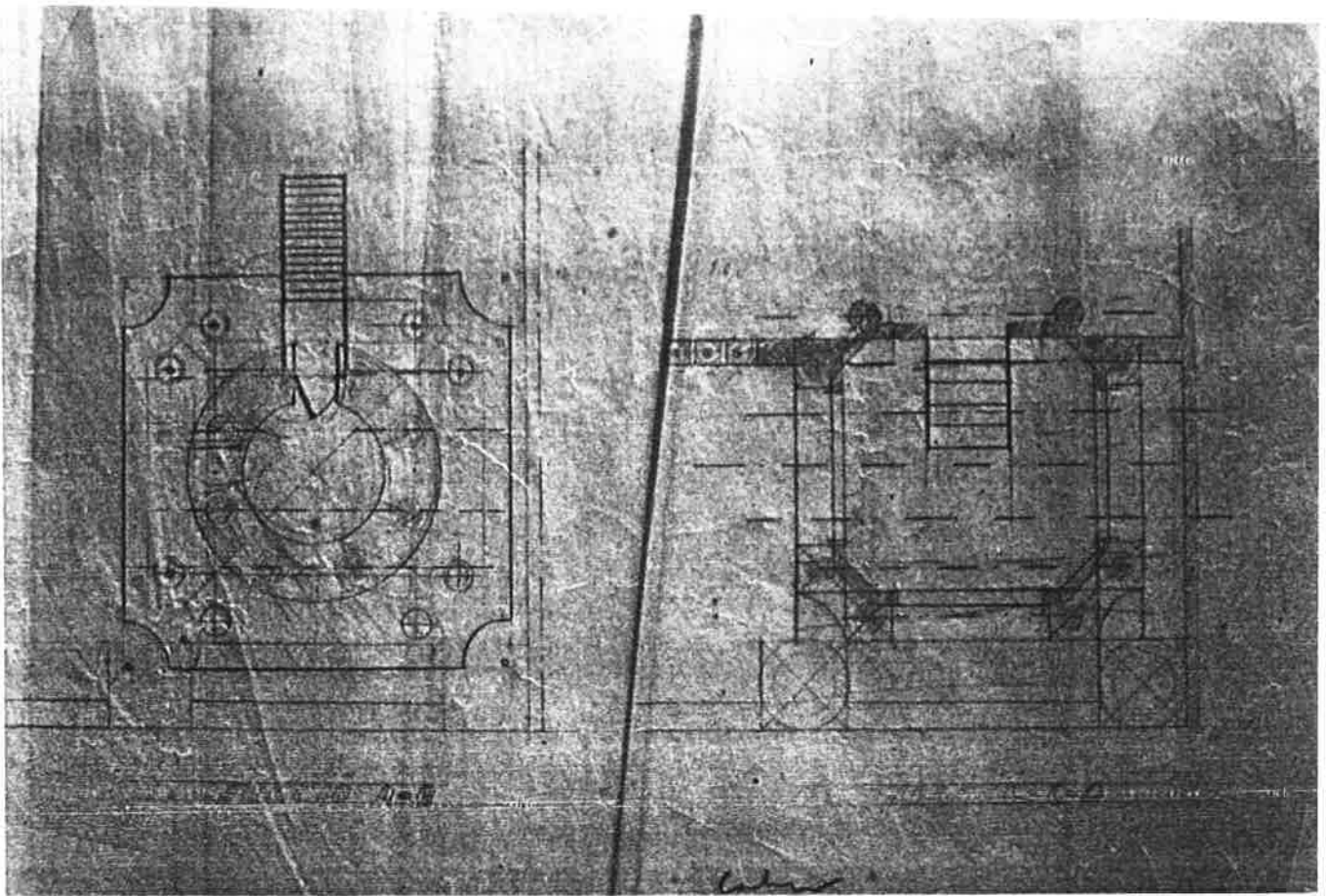


- Plantes del templet de cantonada seccionades als tres nivells.  
Tinta sobre paper ceba.



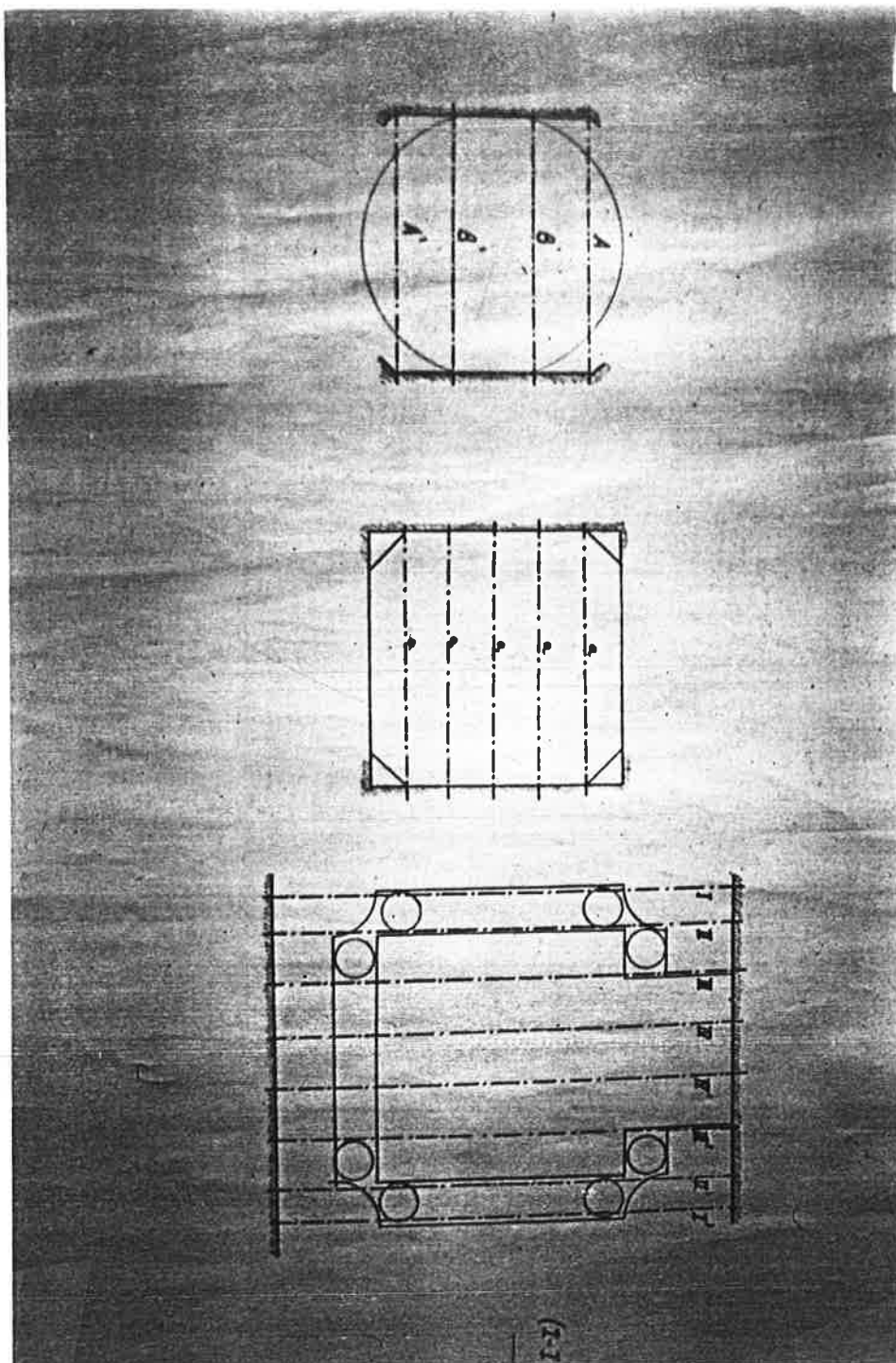
- Planta estructura del templet del mig  
Llapis sobre paper ceba.



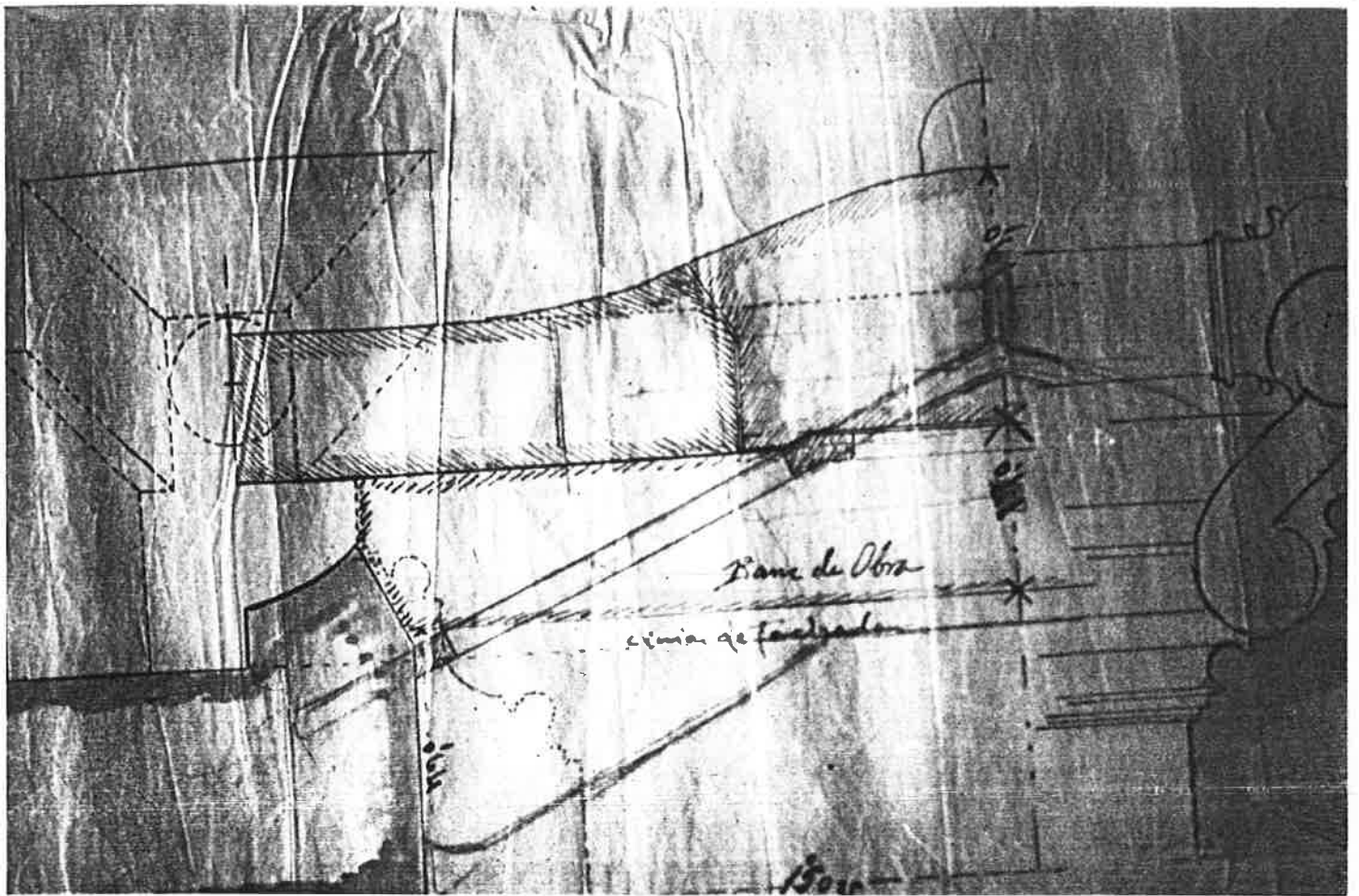


Plantes del templet del mig, amb distribució de l'estructura.  
Llapis sobre paper ceba.

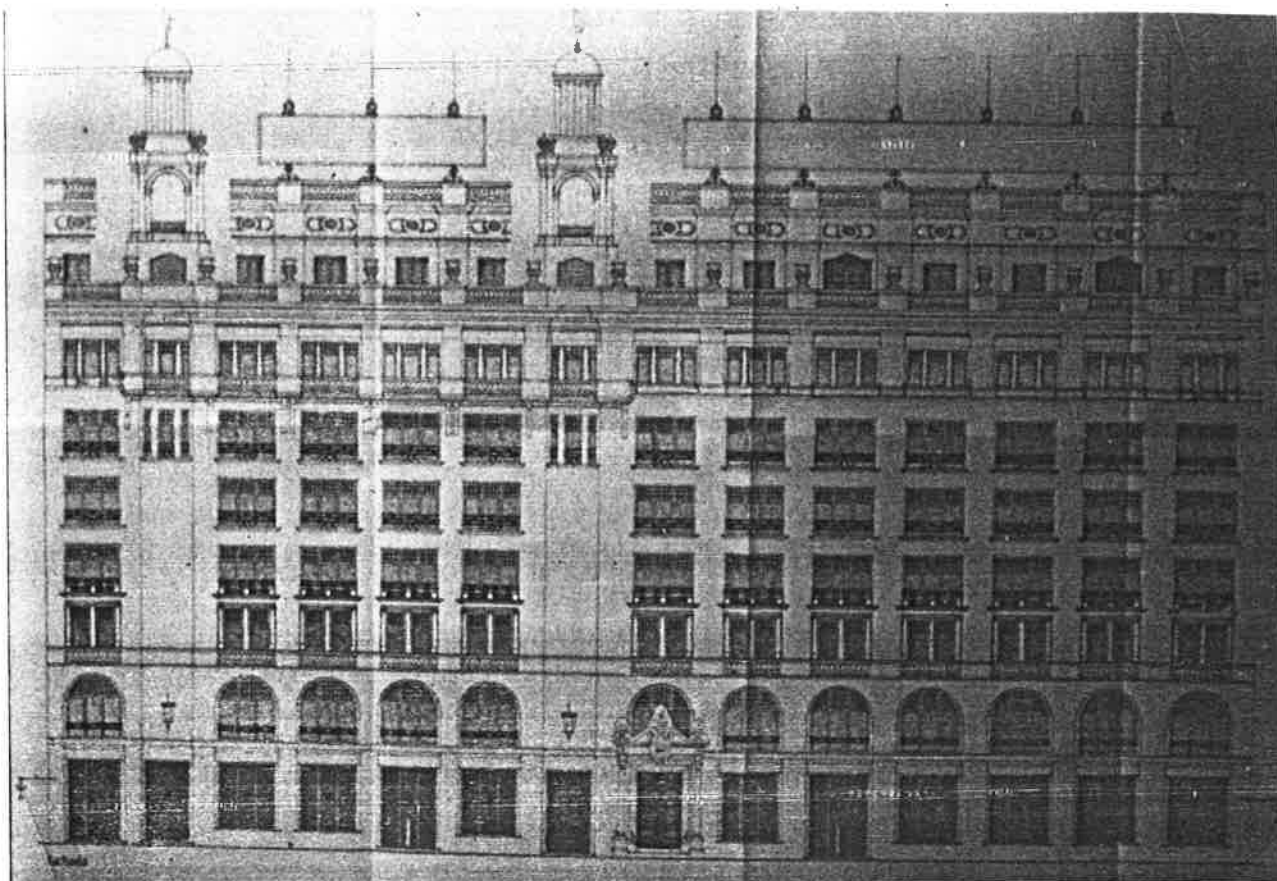




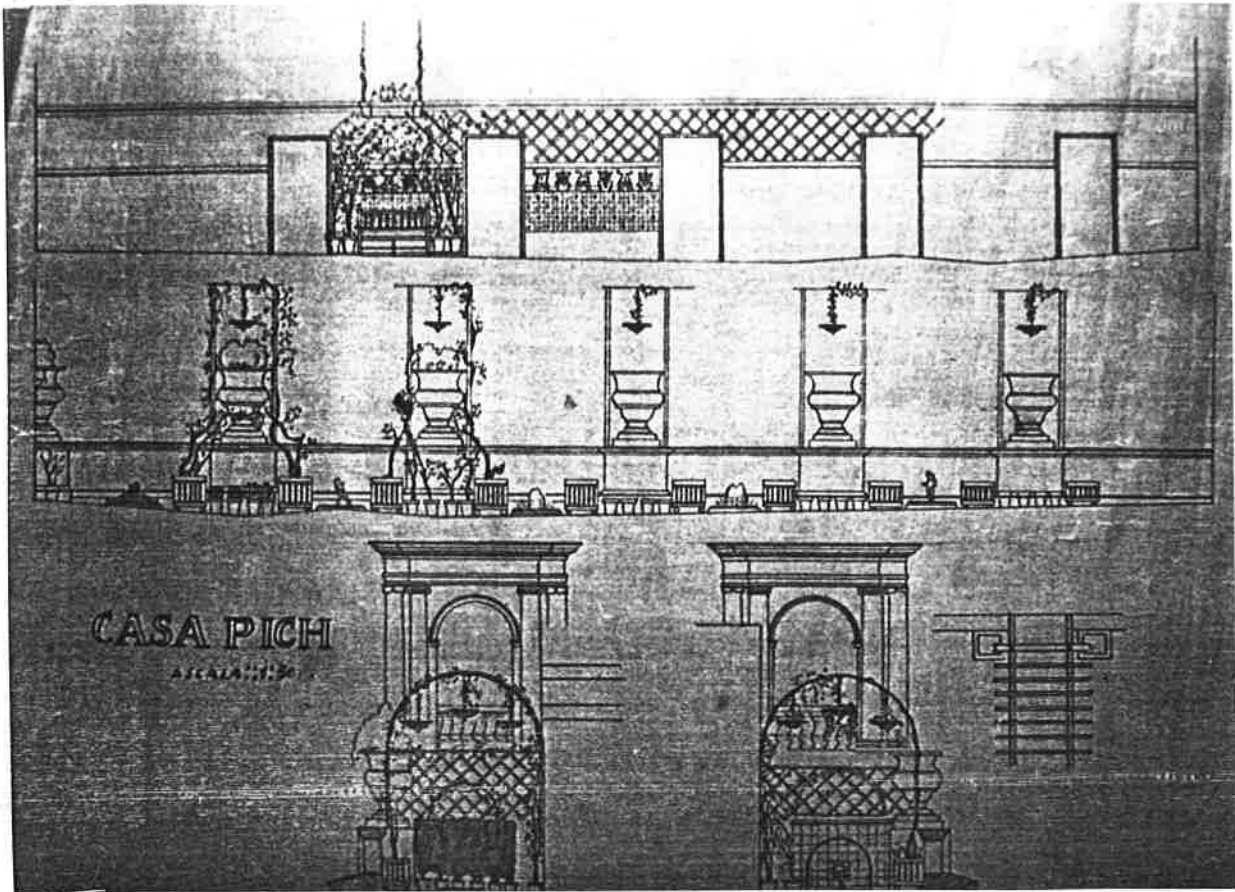
- Planta de l'estructura dels tres nivells dels forjats als templets de cantonada.  
Tinta sobre paper tela.



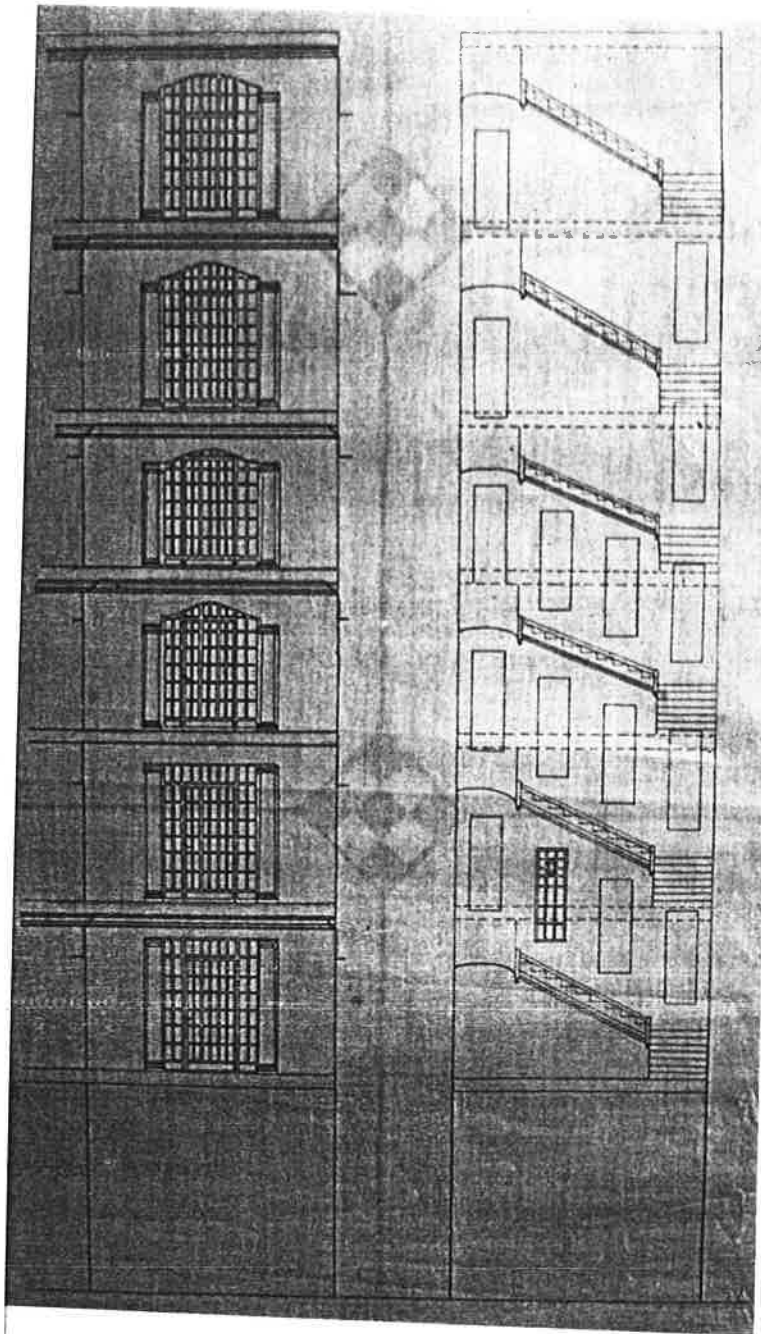
- Planta-secció de la finestra de l'entresol  
sobre la porta d'entrada.  
Llapis , tinta i aquarel.la sobre paper de ceba.



= Façana corresponent a la restauració de  
1.980 de Jordi Romeu arquitecte.  
Tinta sobre paper vegetal.

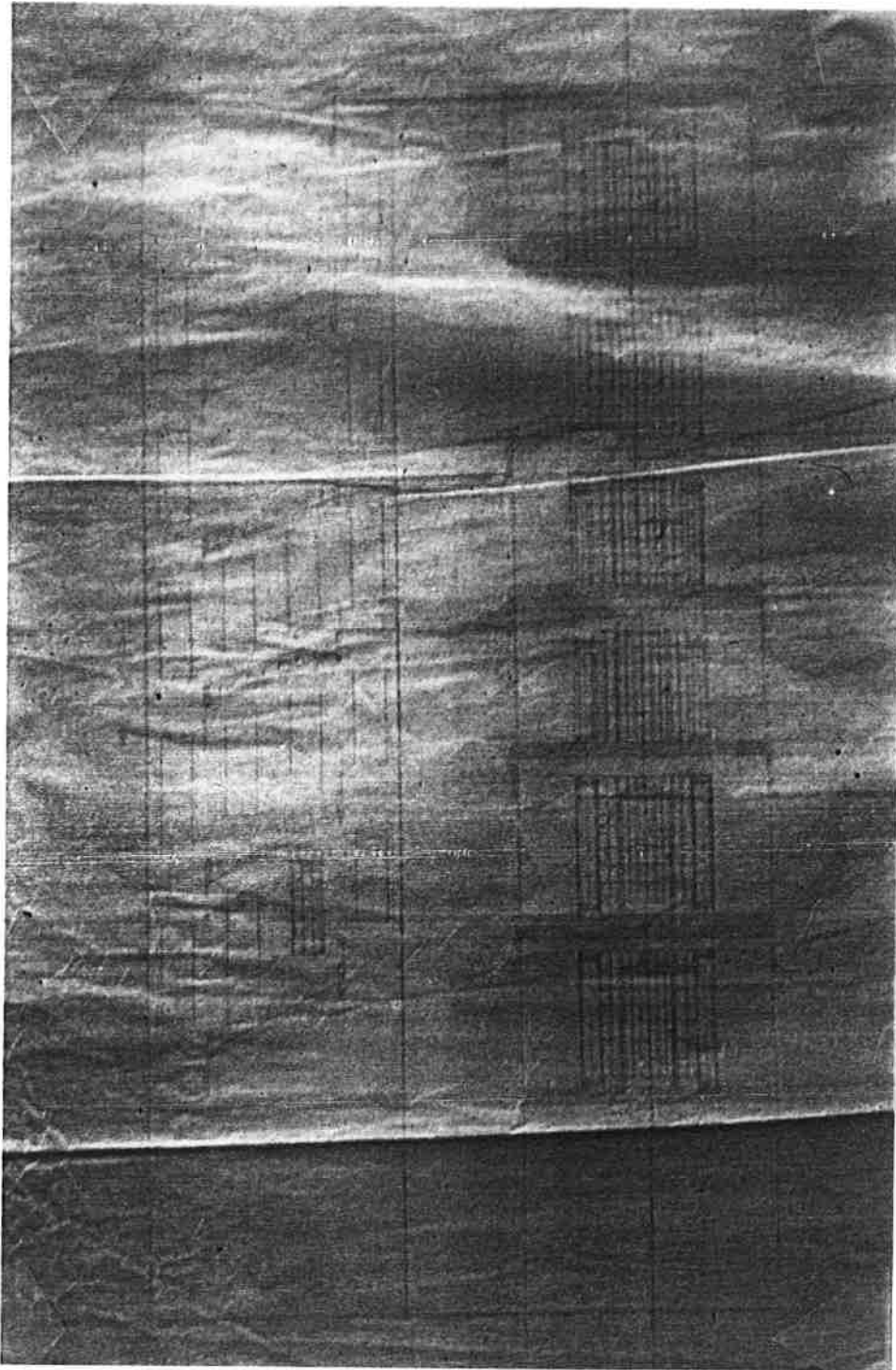


- Alçats de les terraces de l' àtic.  
Tinta sobre paper tela.



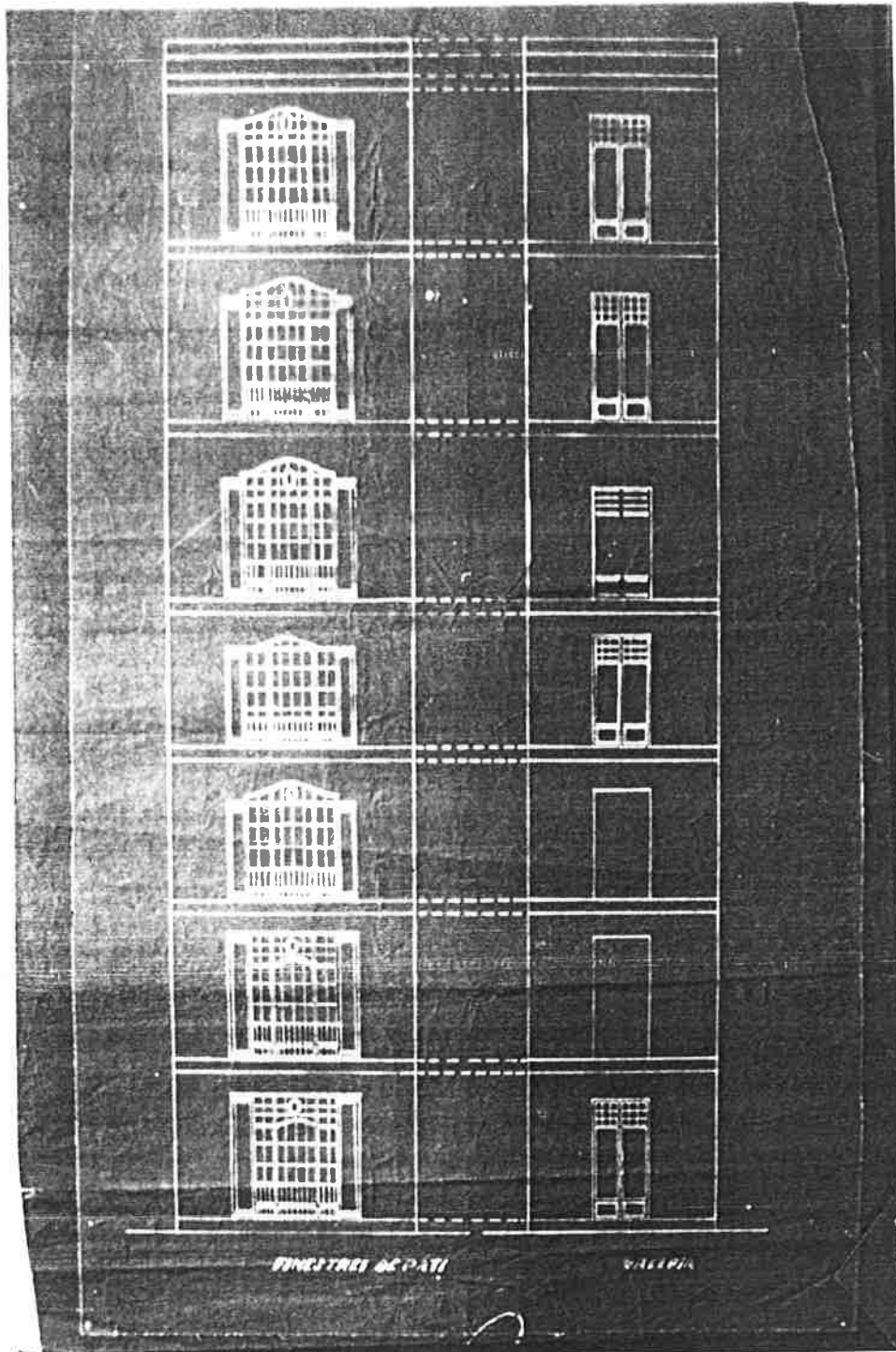
- Secció per a la caixa d'escala, definint nivells i portes d'entrada.  
Tinta sobre paper tela.



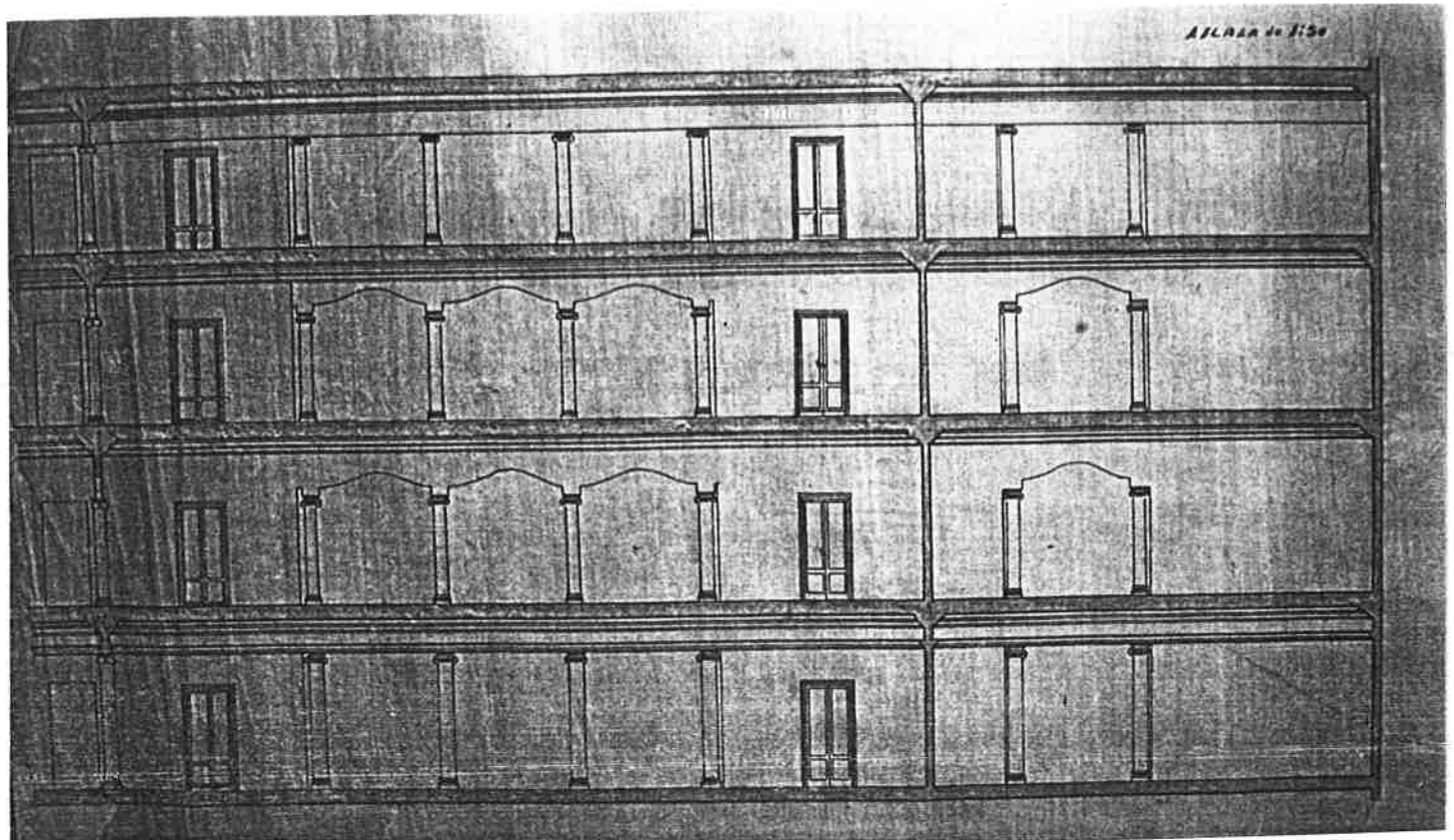


- Dibuix de la secció anterior, però a llapis

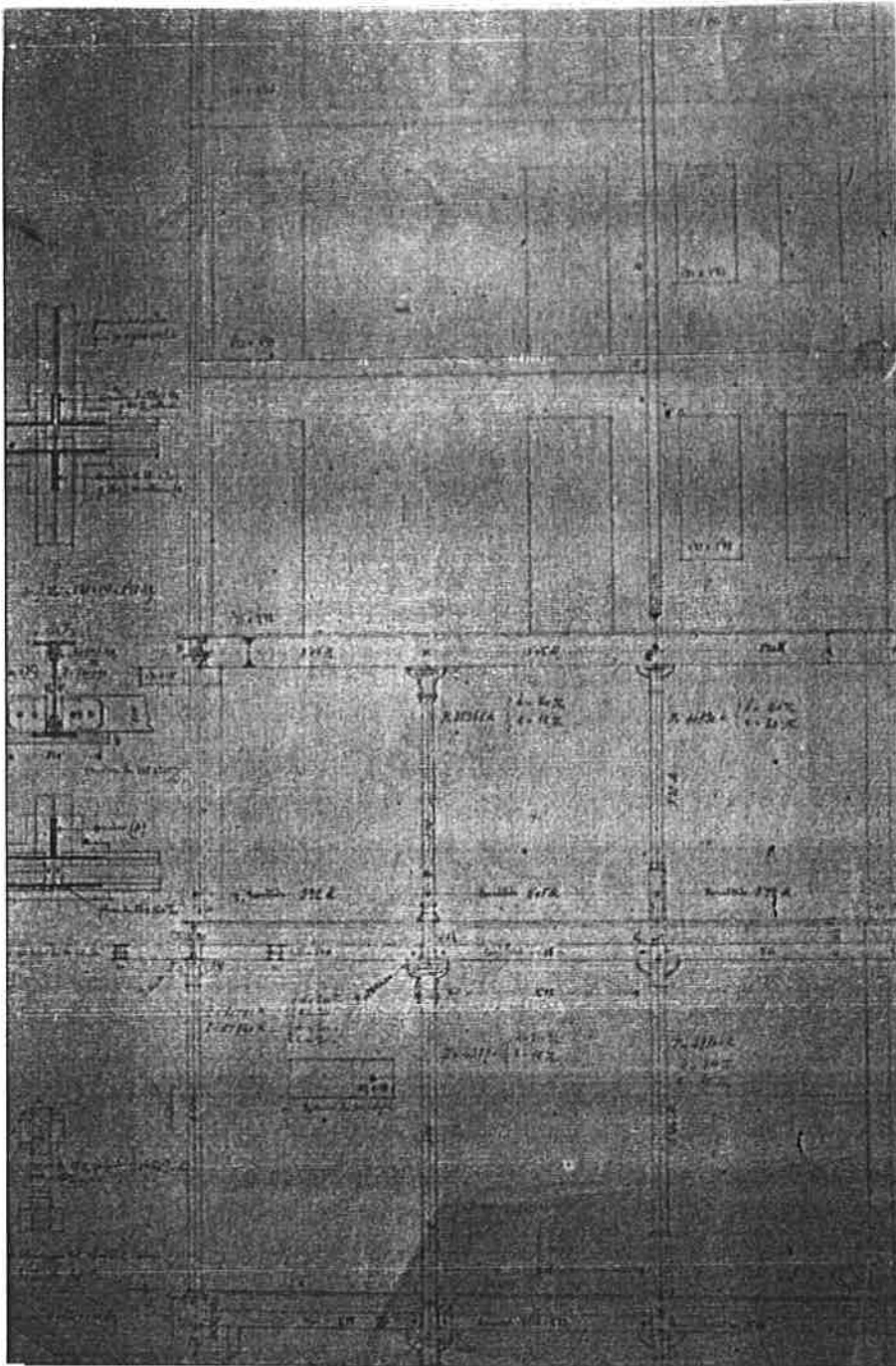




- Secció transversal corresponent a les finestres dels despatxos i de la galeria  
Còpia sobre paper blau.

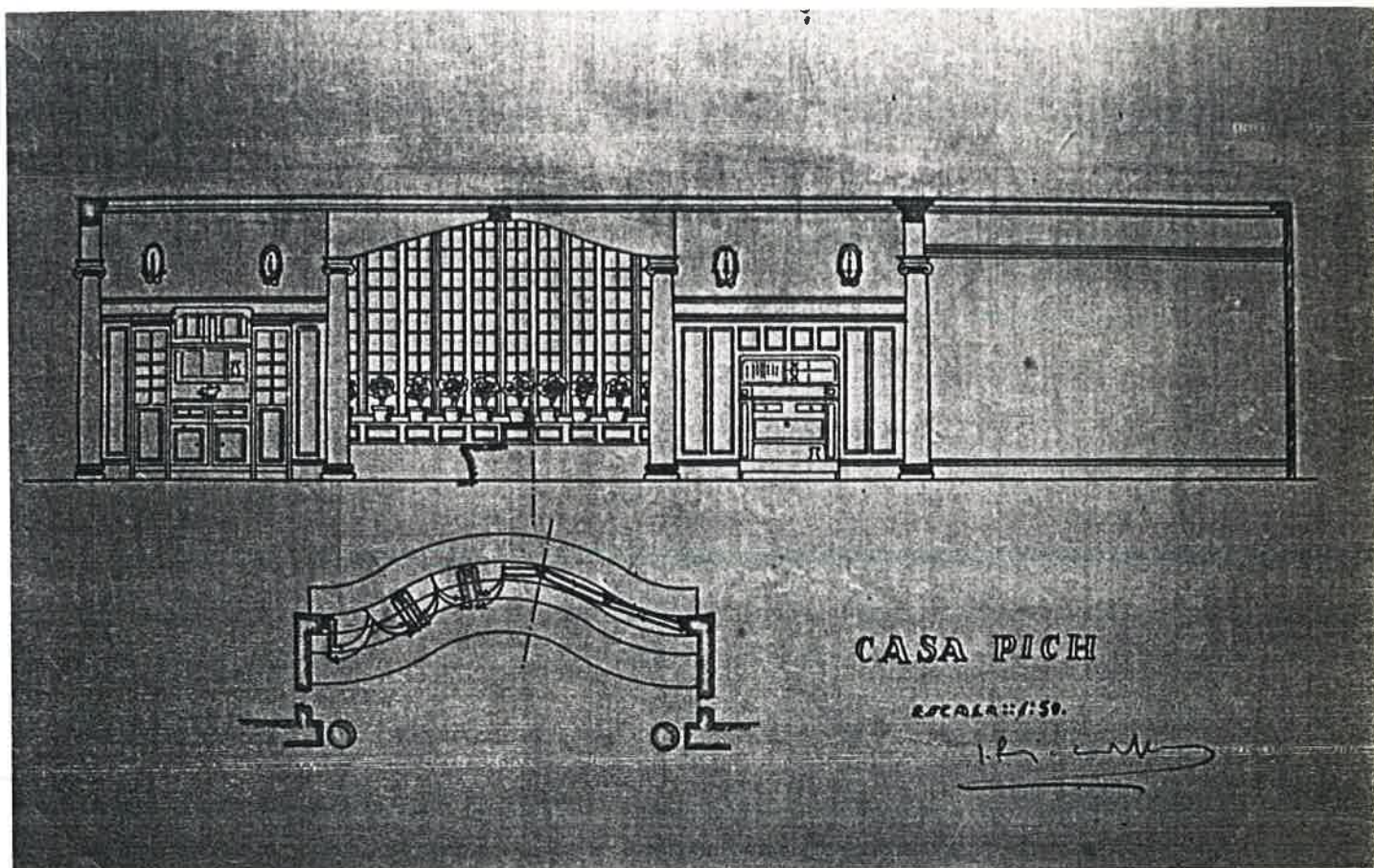


= Secció longitudinal de la part de la cantonada  
amb dintells plans i ondulats.  
Tinta i sanguina sobre paper tela.



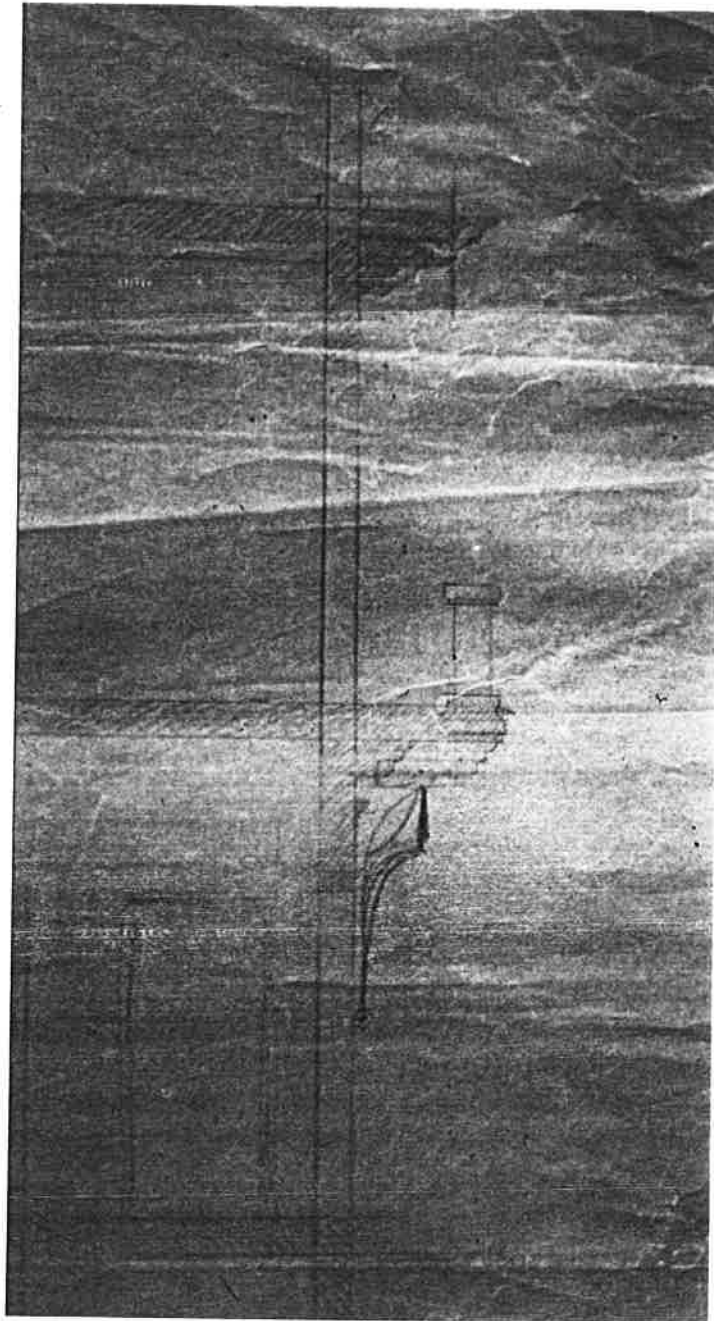
- Secció i detalls d'estructures i reforços.  
Llapis sobre paper ceba.



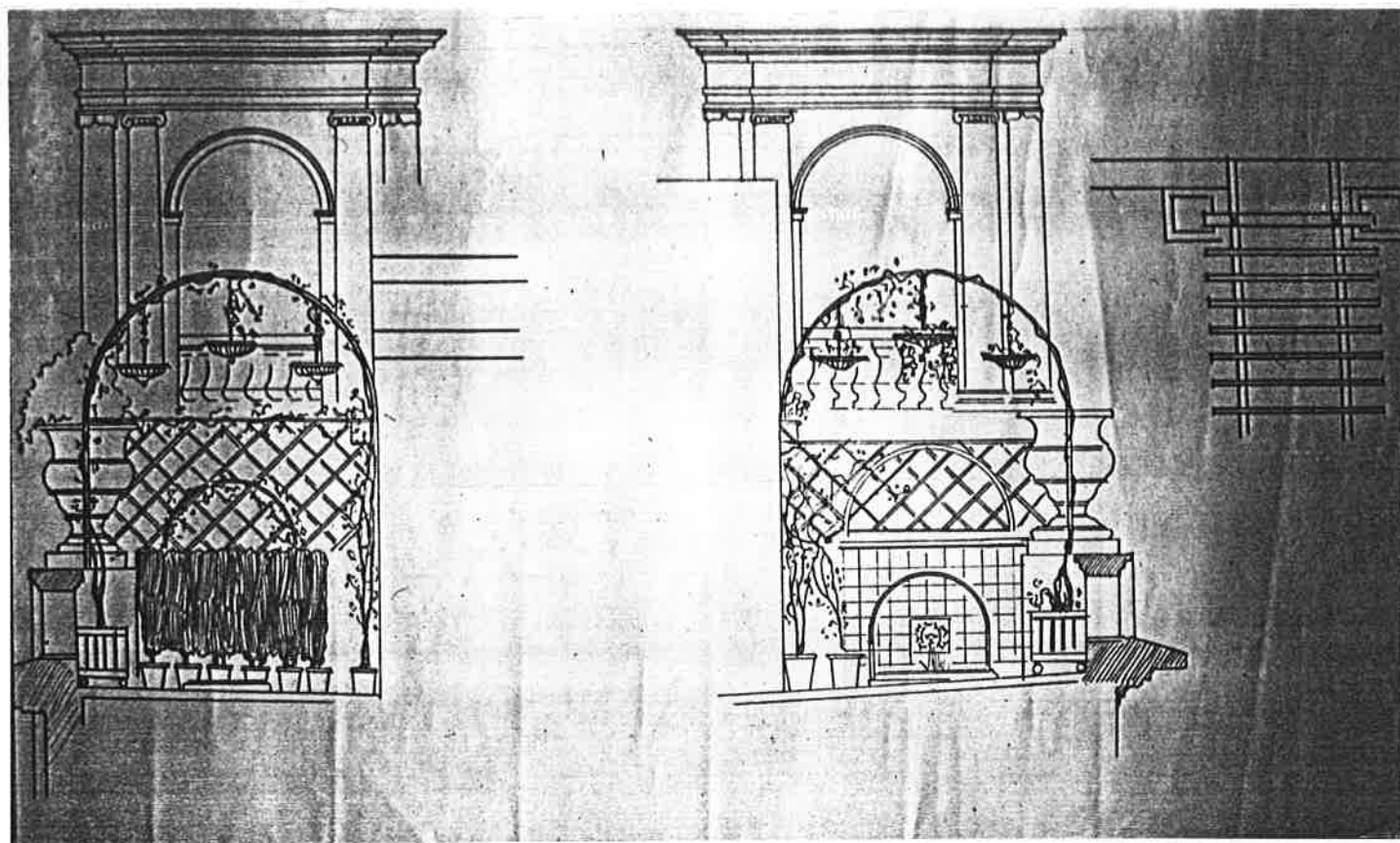


- Alçat, secció i planta del menjador dels Srs. Pich i Pon amb mobiliari i distribució de la galeria.  
Tinta sobre paper vegetal.



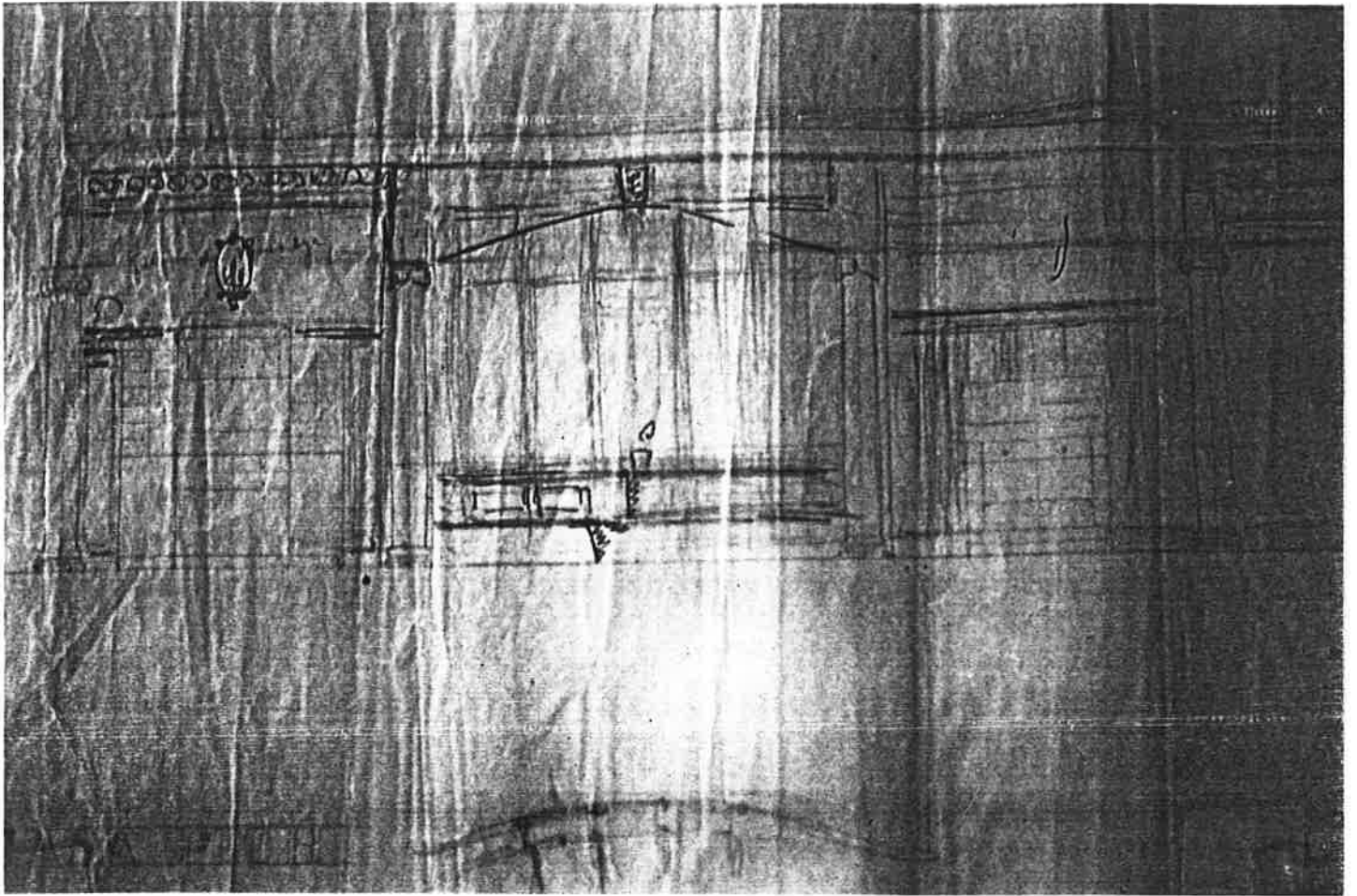


- Estudi de la cornisa i el balcó de coronació  
Llapis sobre paper ceba.

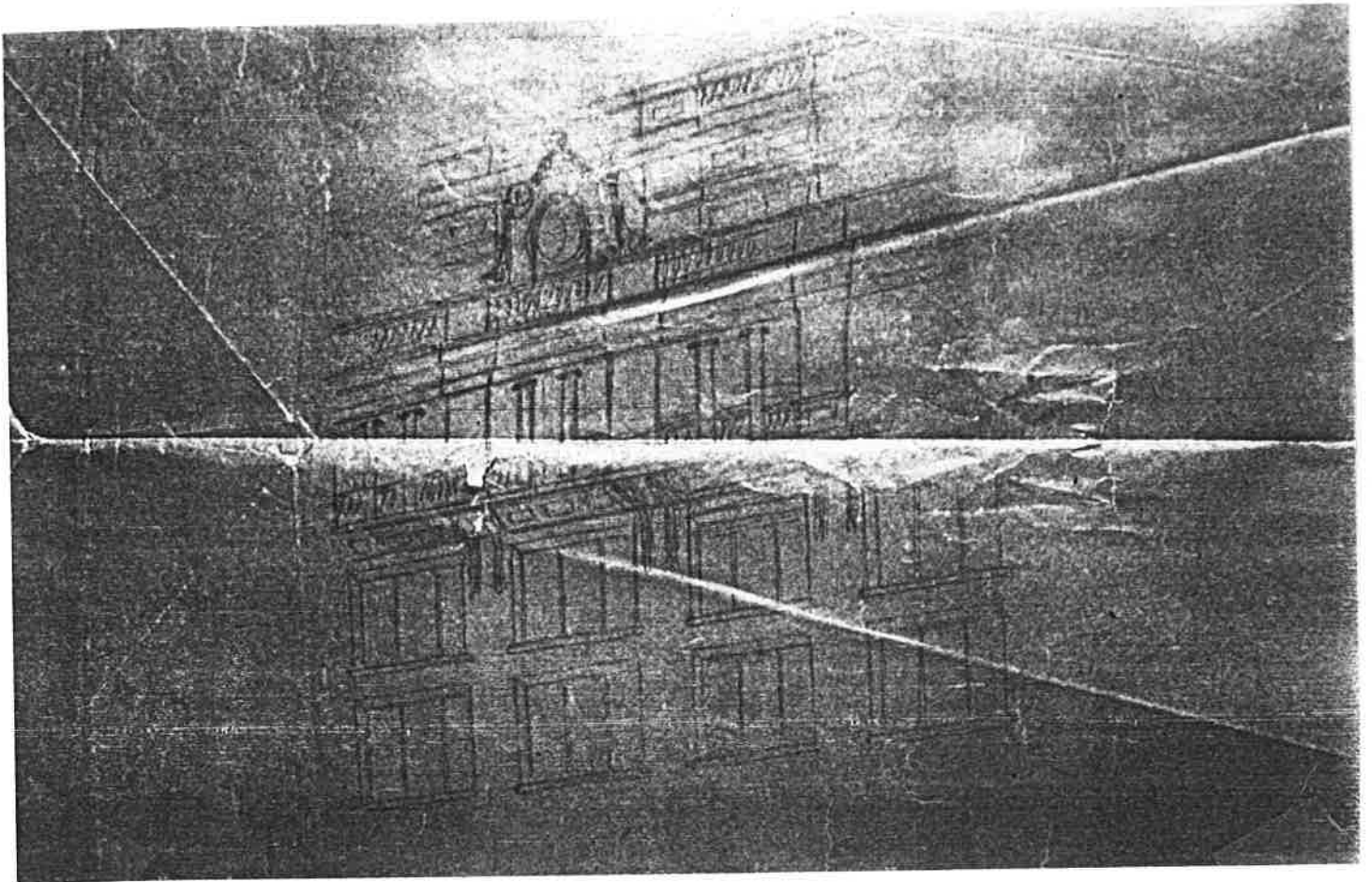


- Alçats transversals dels elements de jardineria de la terrassa de l'àtic.

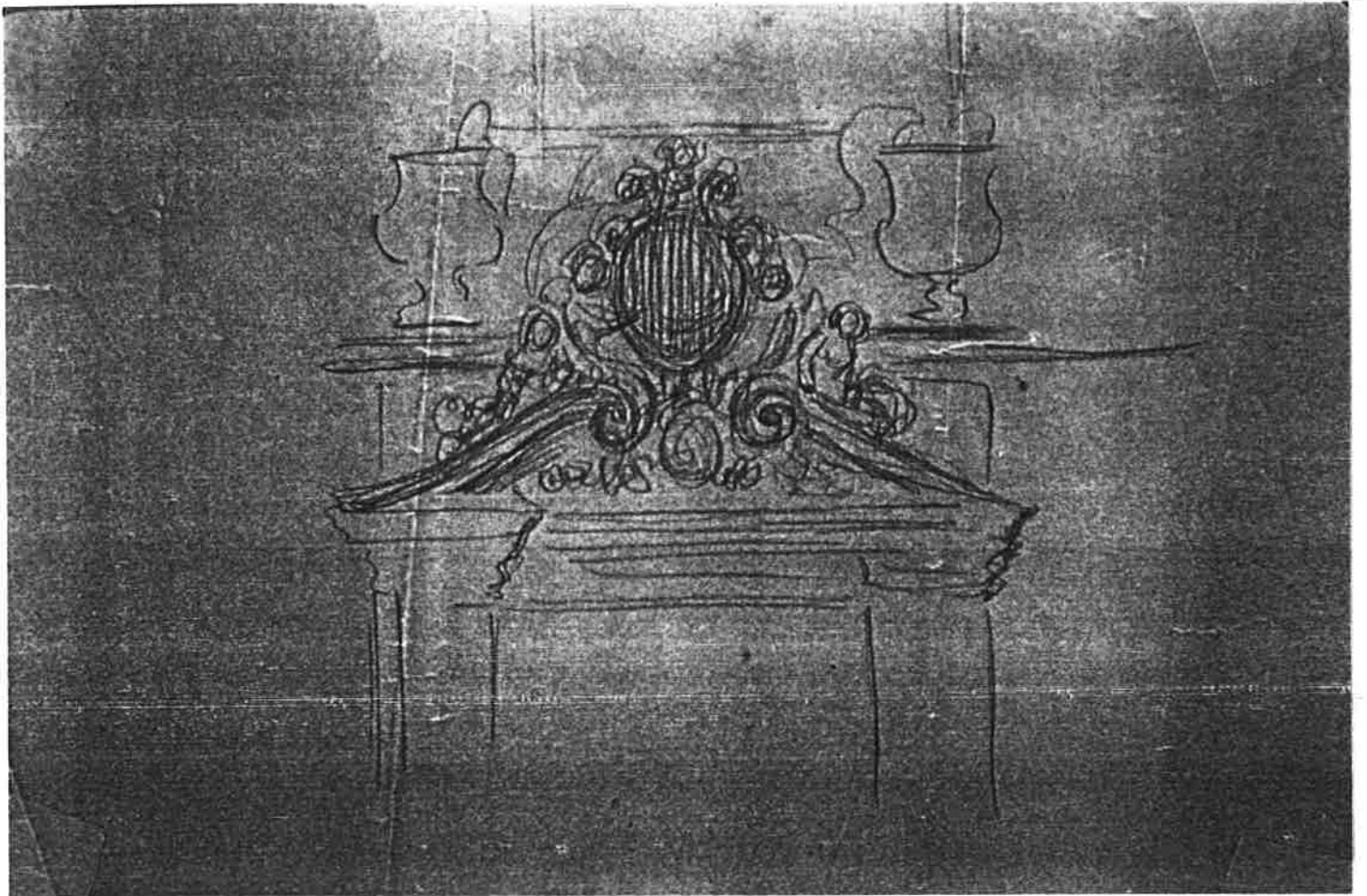




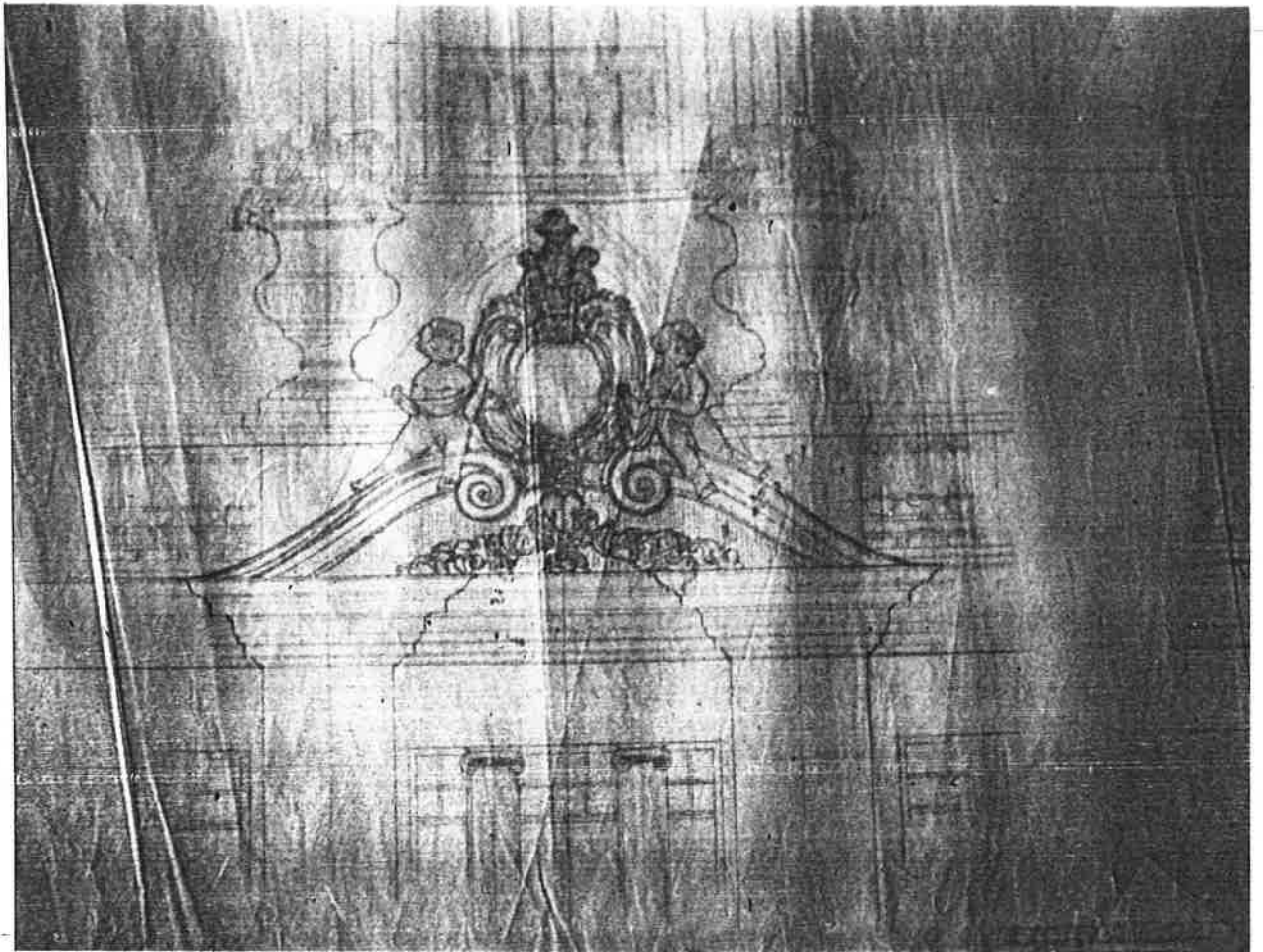
- Planta i alçat del saló dels Srs. Pich  
amb tribuna.  
Tinta i llapis sobre paper ceba.



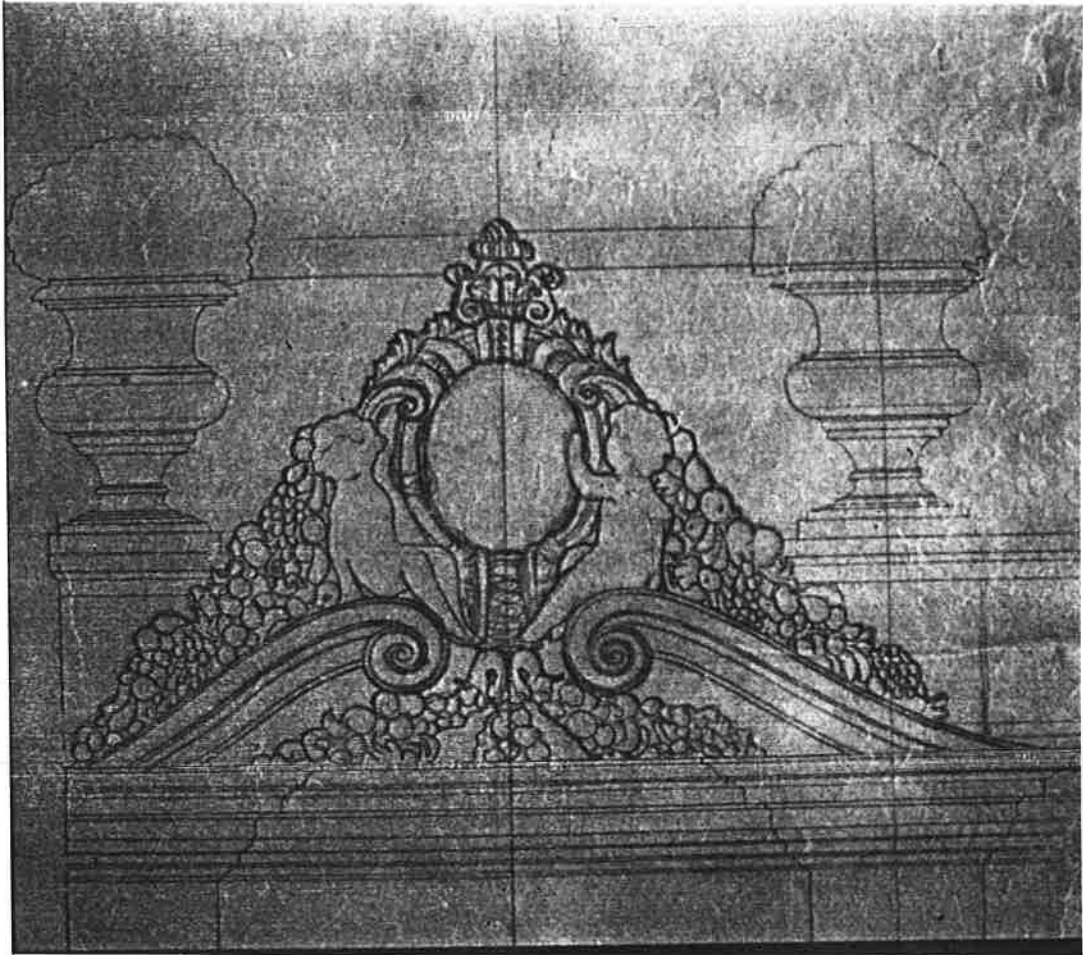
- Perspectiva fugada del remat de l'edifici  
no realitzat.  
Llapis sobre paper ceba.



= Croquis del remat escultòric de  
la cantonada.  
Llapis sobre paer ceba.

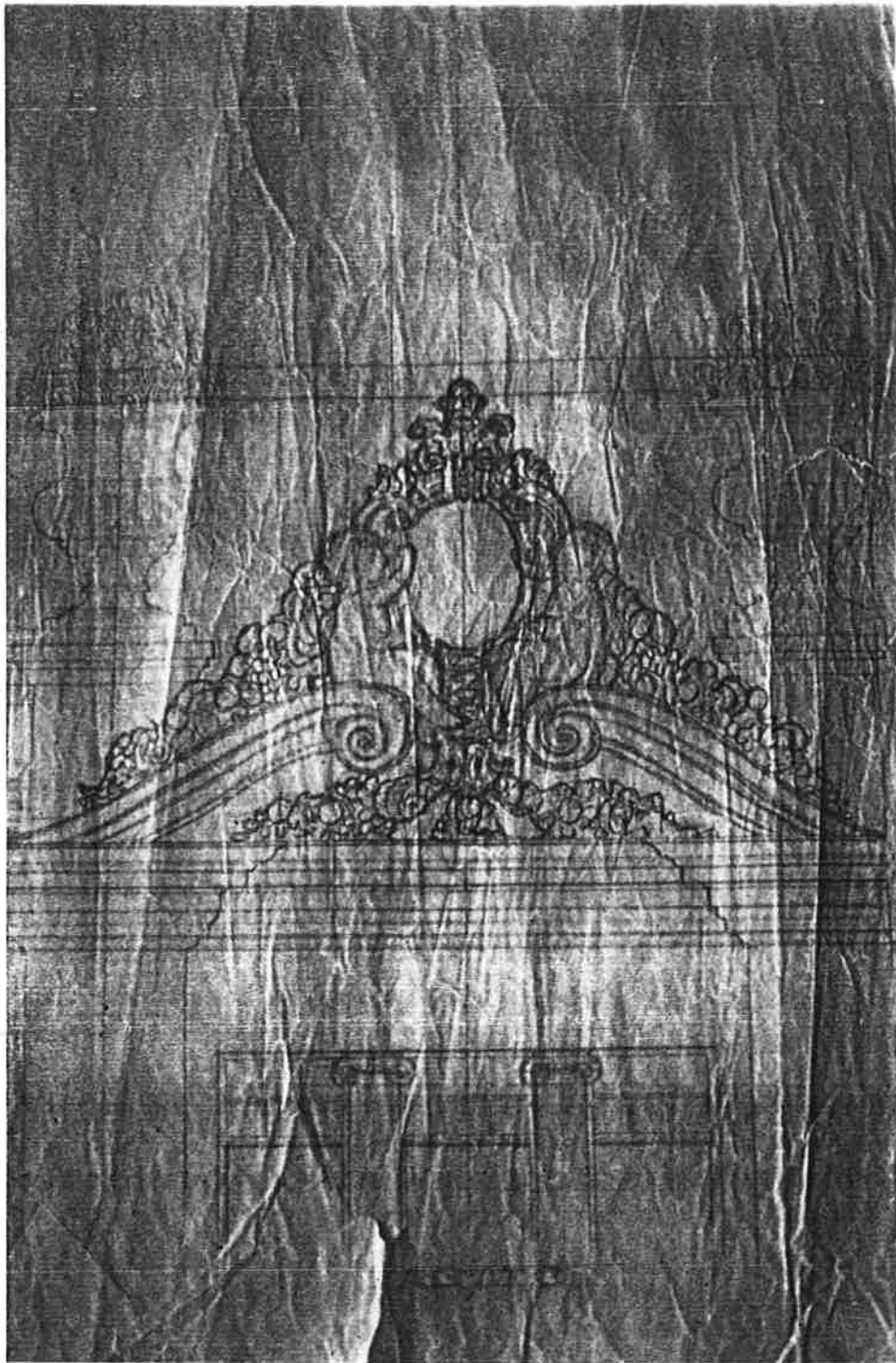


- Croquis de l'element de coronació  
de la cantonada.  
Llapis sobre paper ceba.



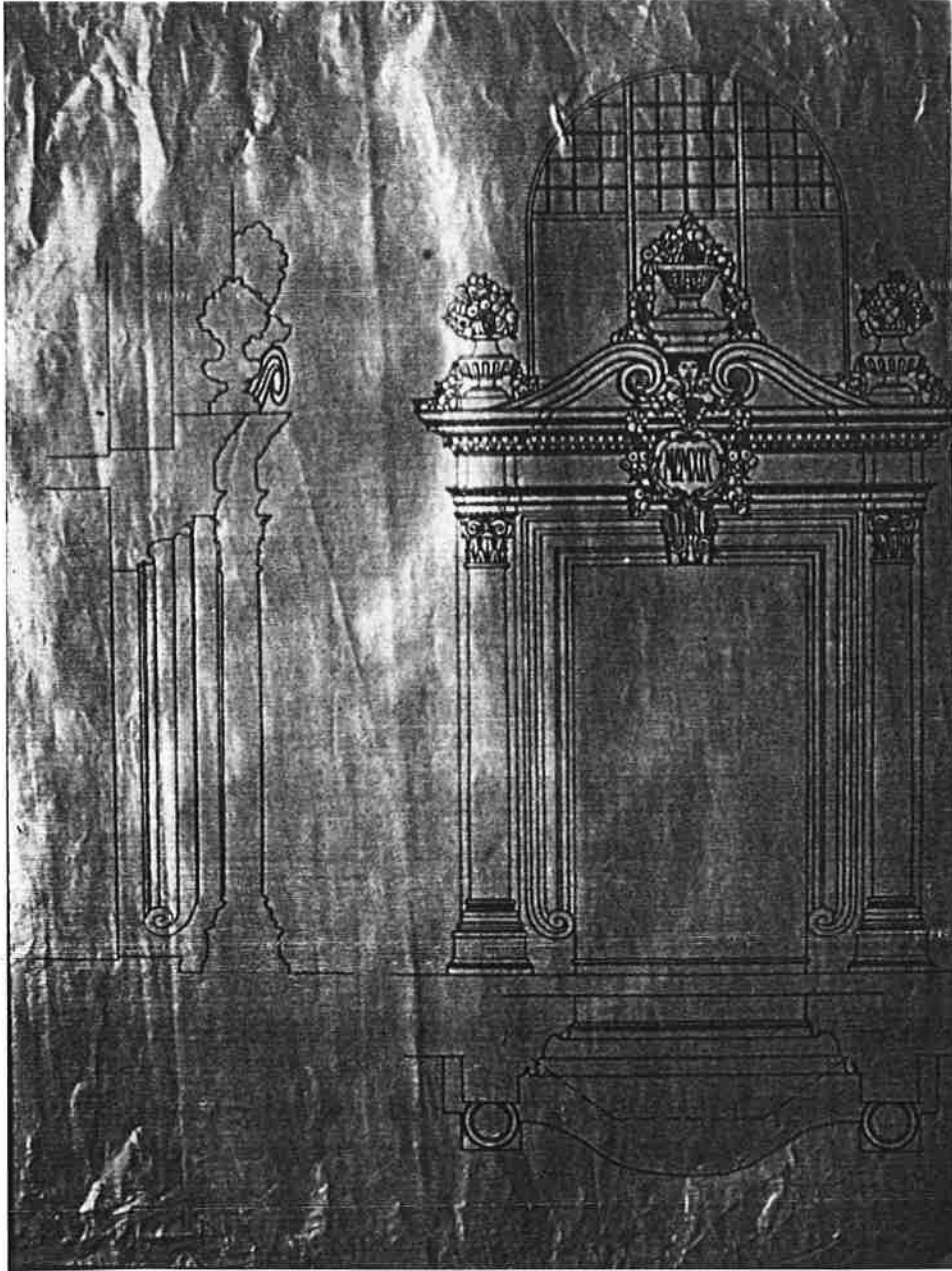
- Croquis de l'element de coronació  
de la cantonada.  
Llapis sobre paper ceba.



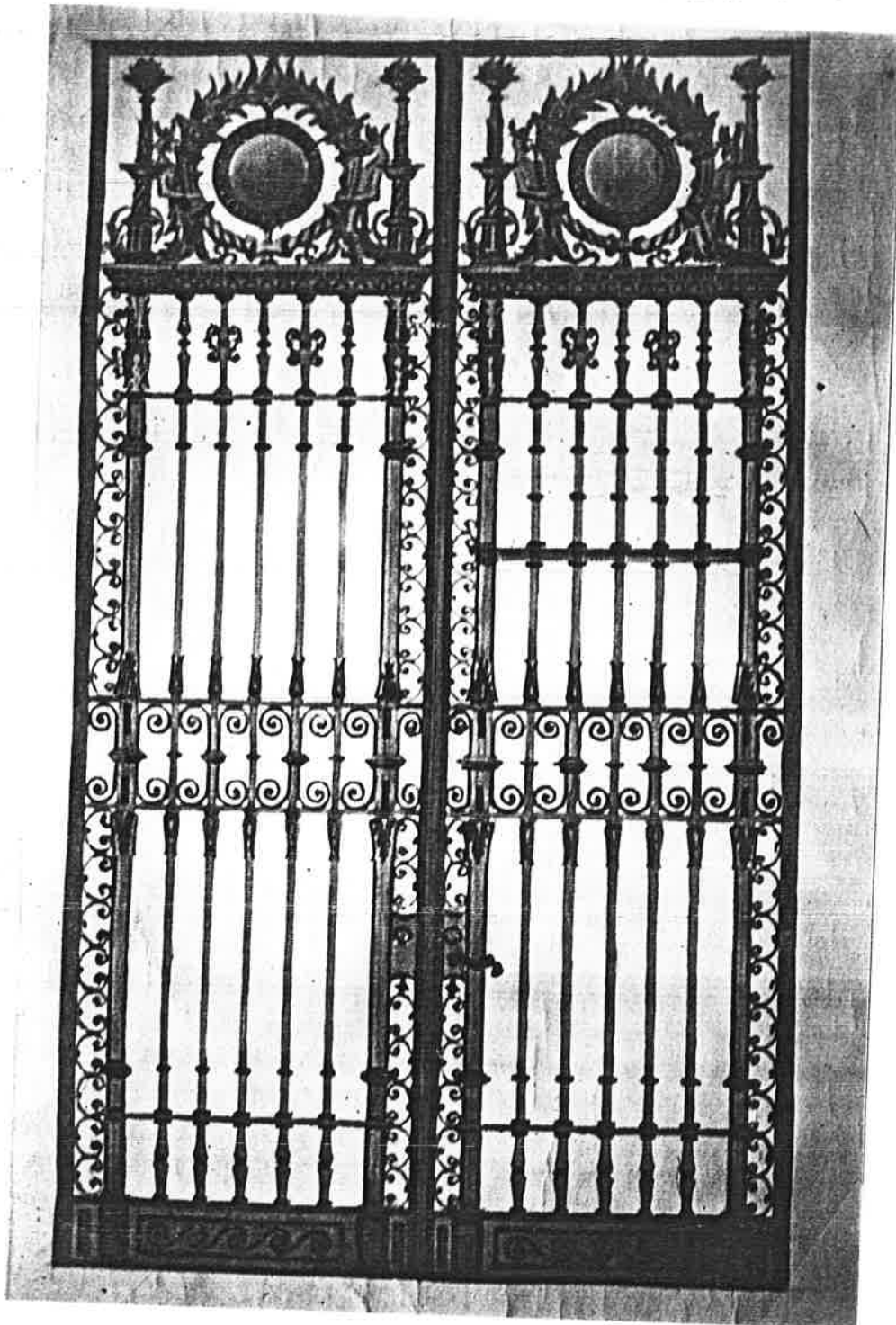


Alçat de l'element de coronació  
de la cantonada.

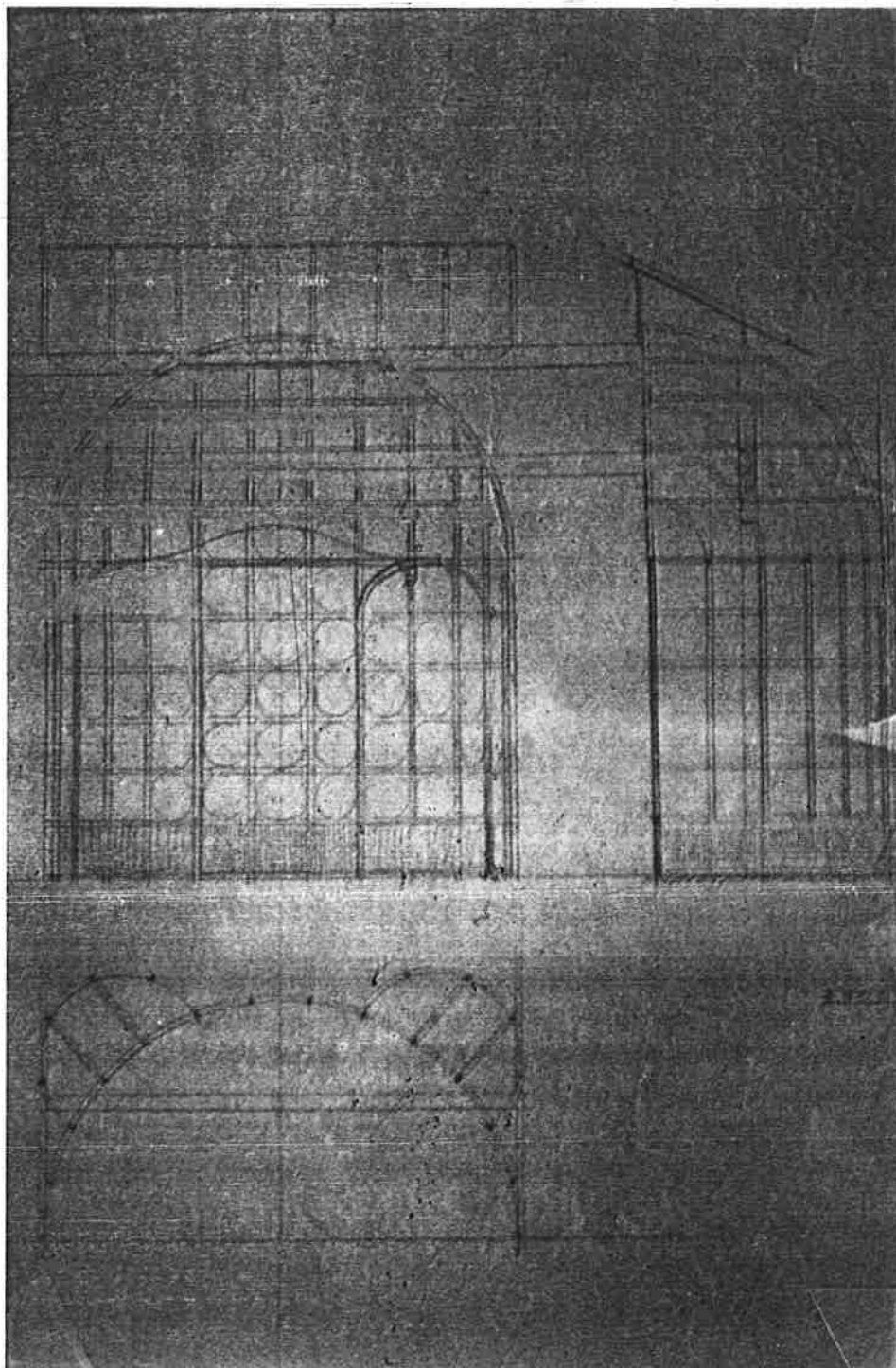




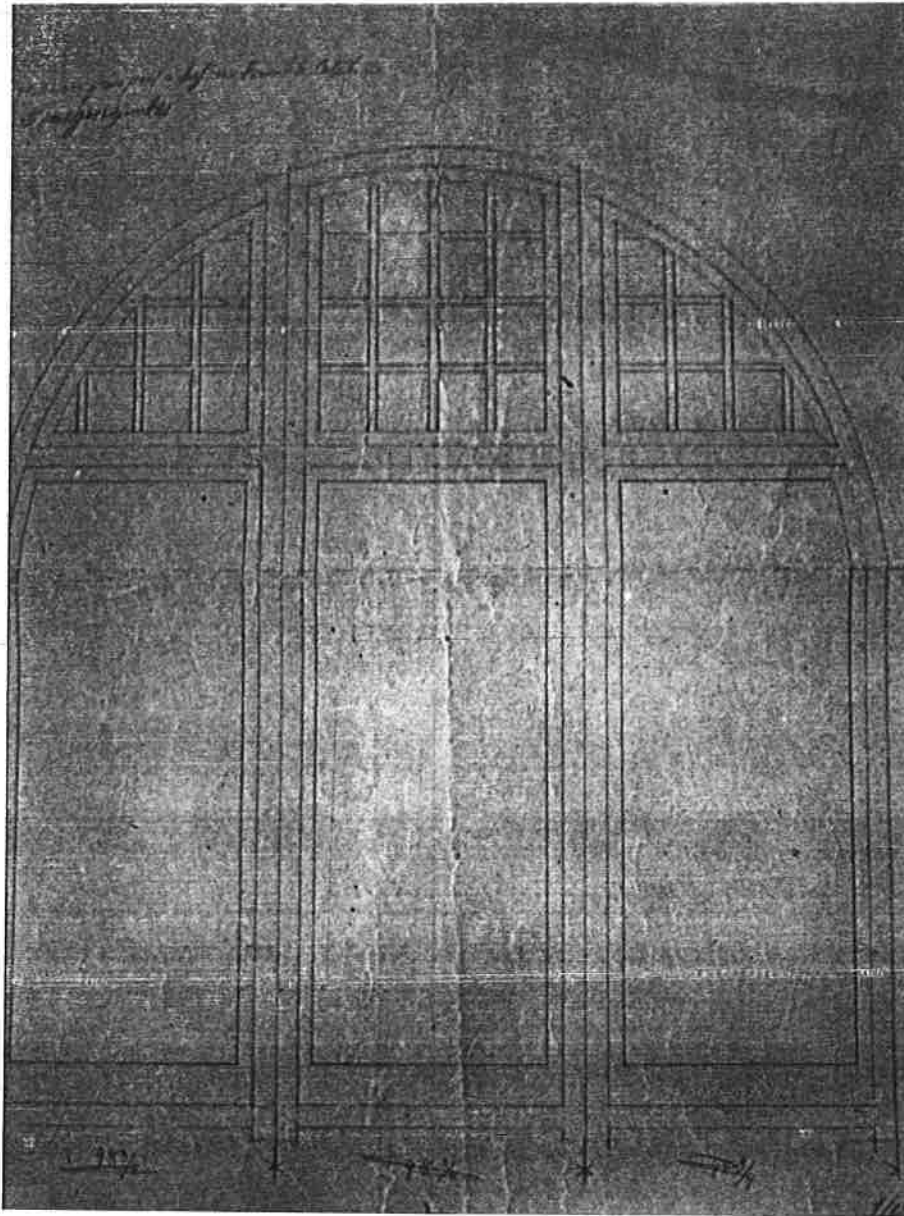
- Planta, alçat i secció de la porta d'entrada  
Tinta sobre paper tela.



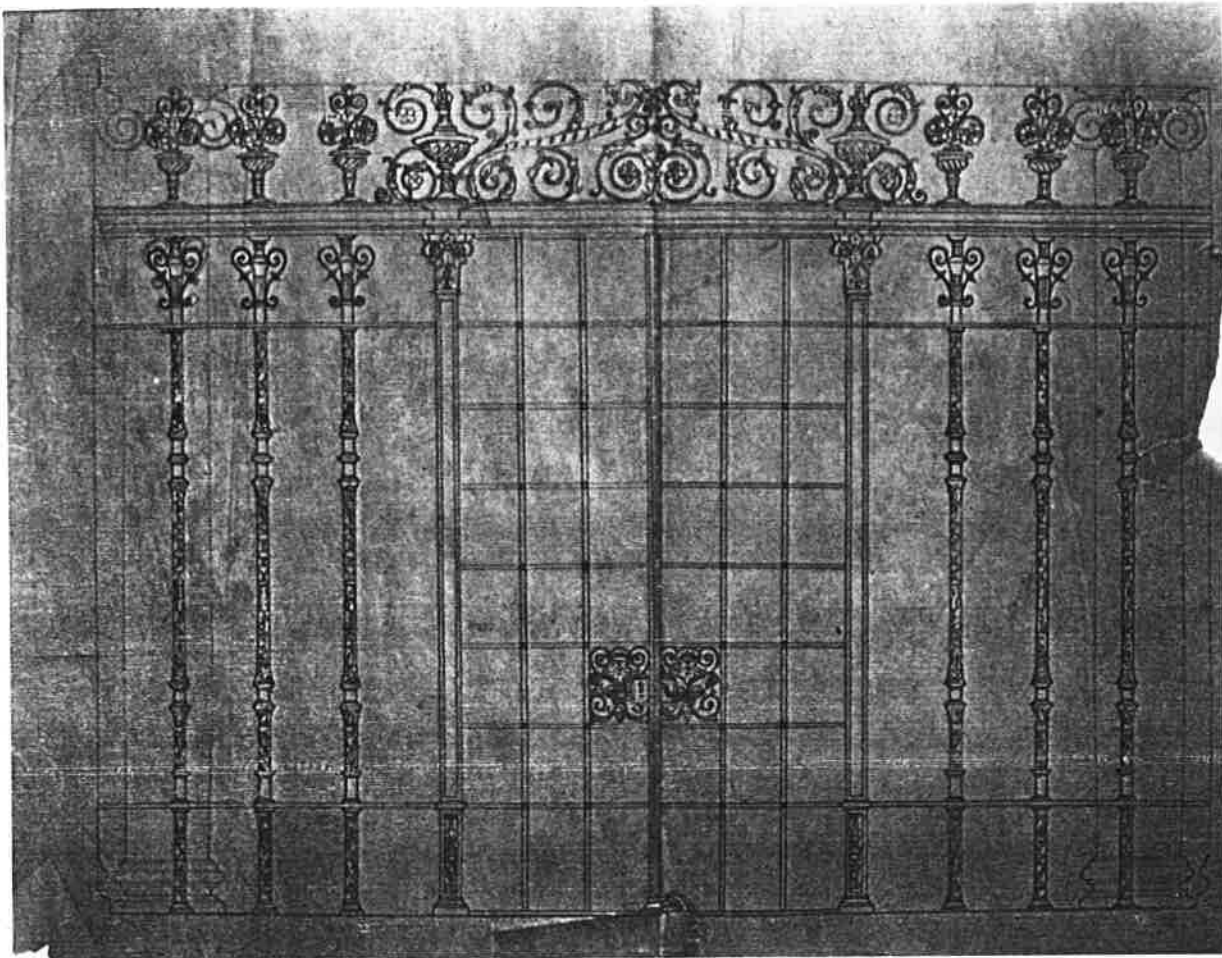
- Alçat de la porta d'accès al vestíbol.  
Aquarel·la sobre paper barba.



- Planta alçat i secció de la tribuna del saló de té  
de la casa dels Srs.Pich, donant al pati interior.  
Llapis sobre paper ceba.

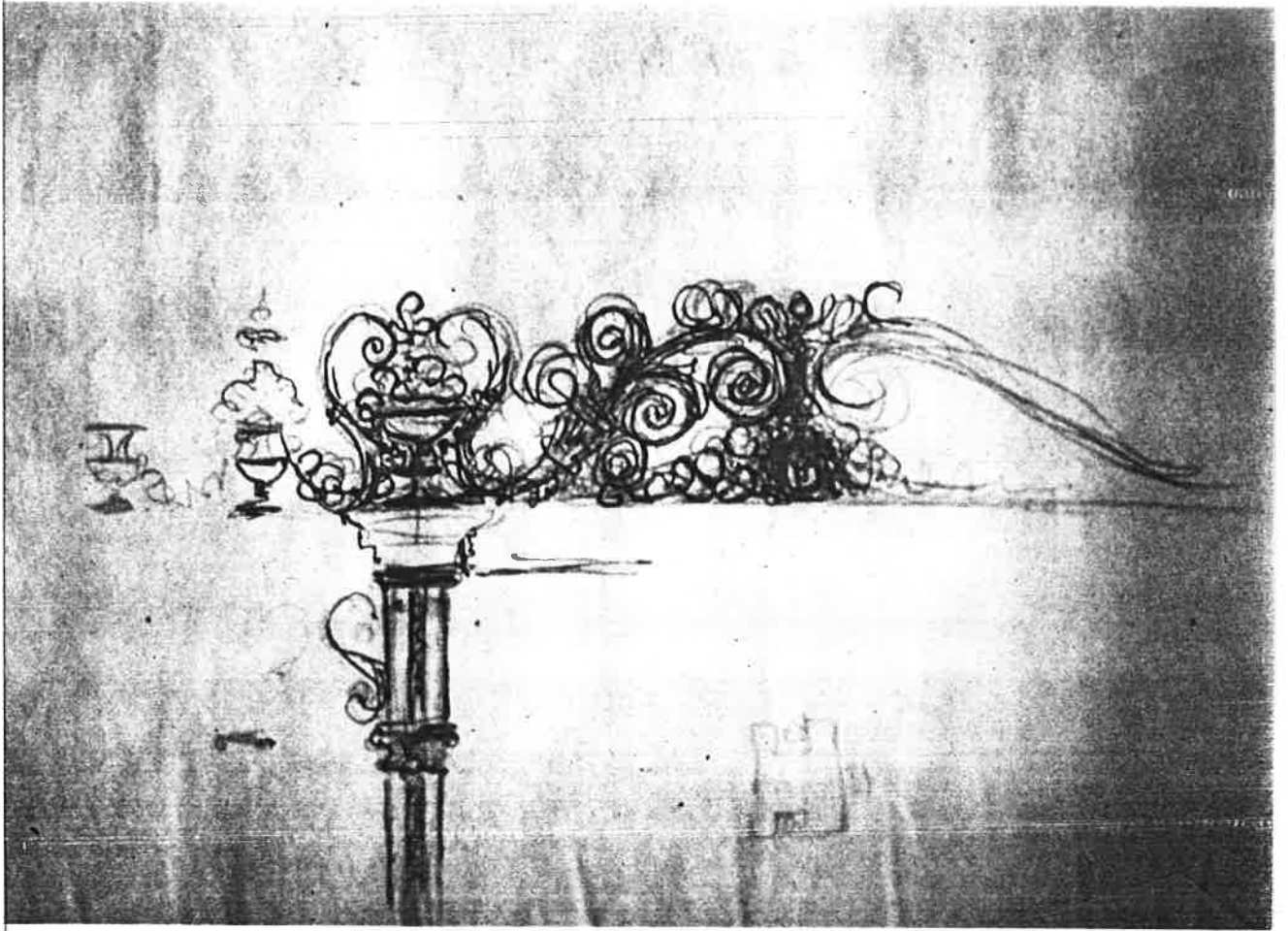


- Alçat de la finestra de l'entresol.  
Llapis sobre paper ceba.

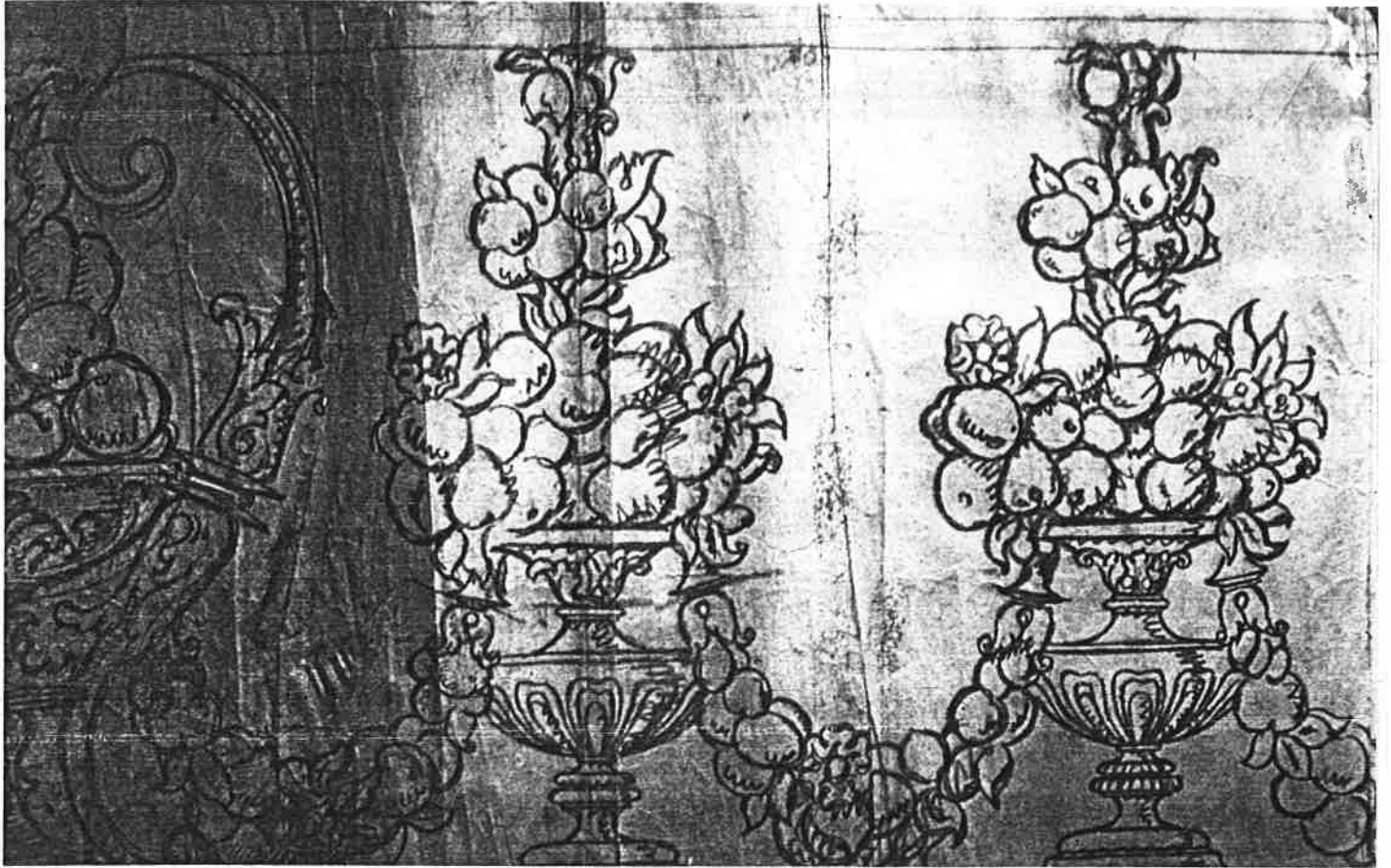


- Alçat de la reixa entre el vestíbol i el menjador de la casa dels Srs. Pich.  
Tinta-llapis sobre paper ceba.

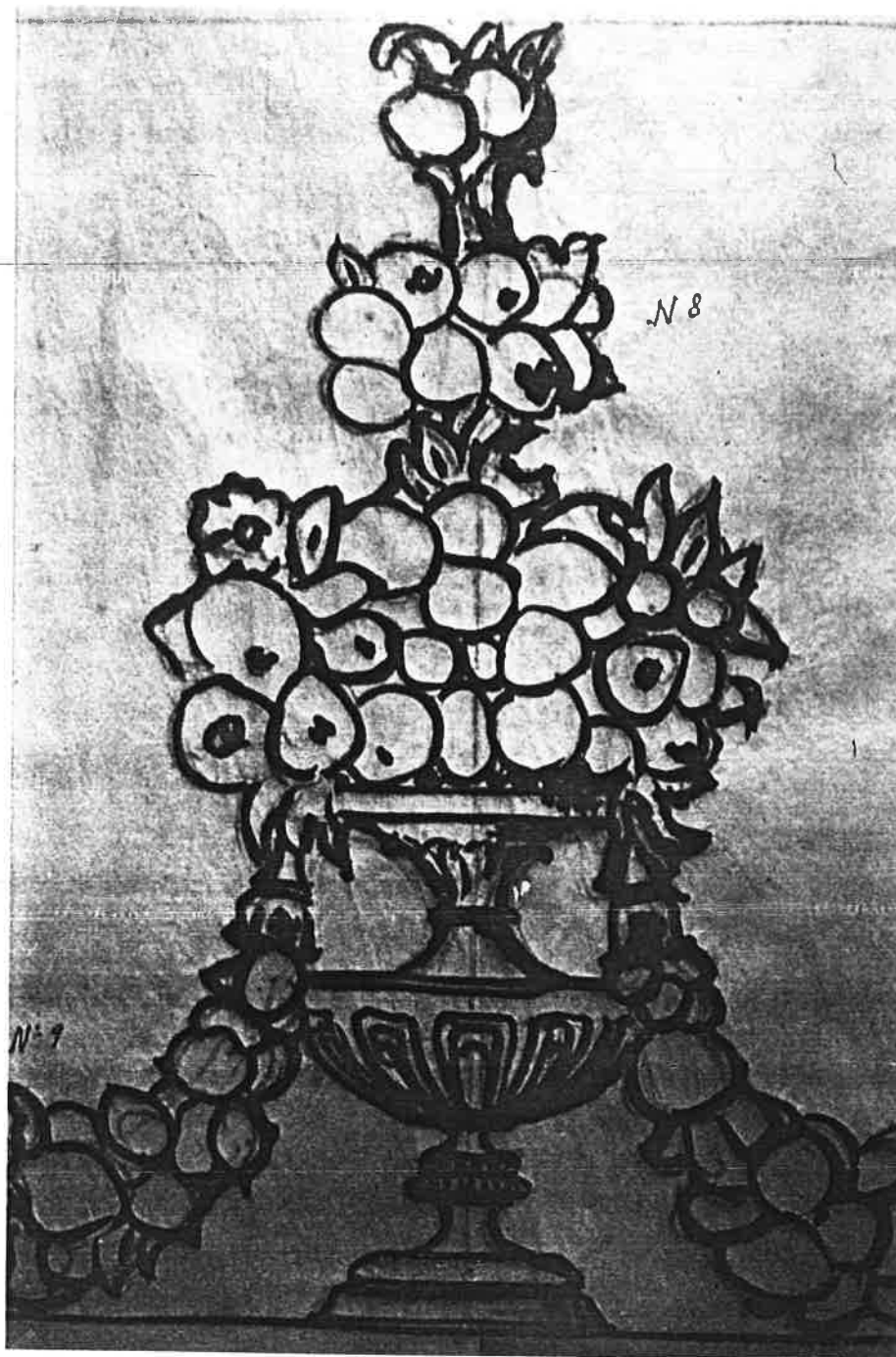




- Croquis del cantó de la forja a l'entrada del  
vestíbol dels pisos.  
Llapis i tinta sobre paper ceba.



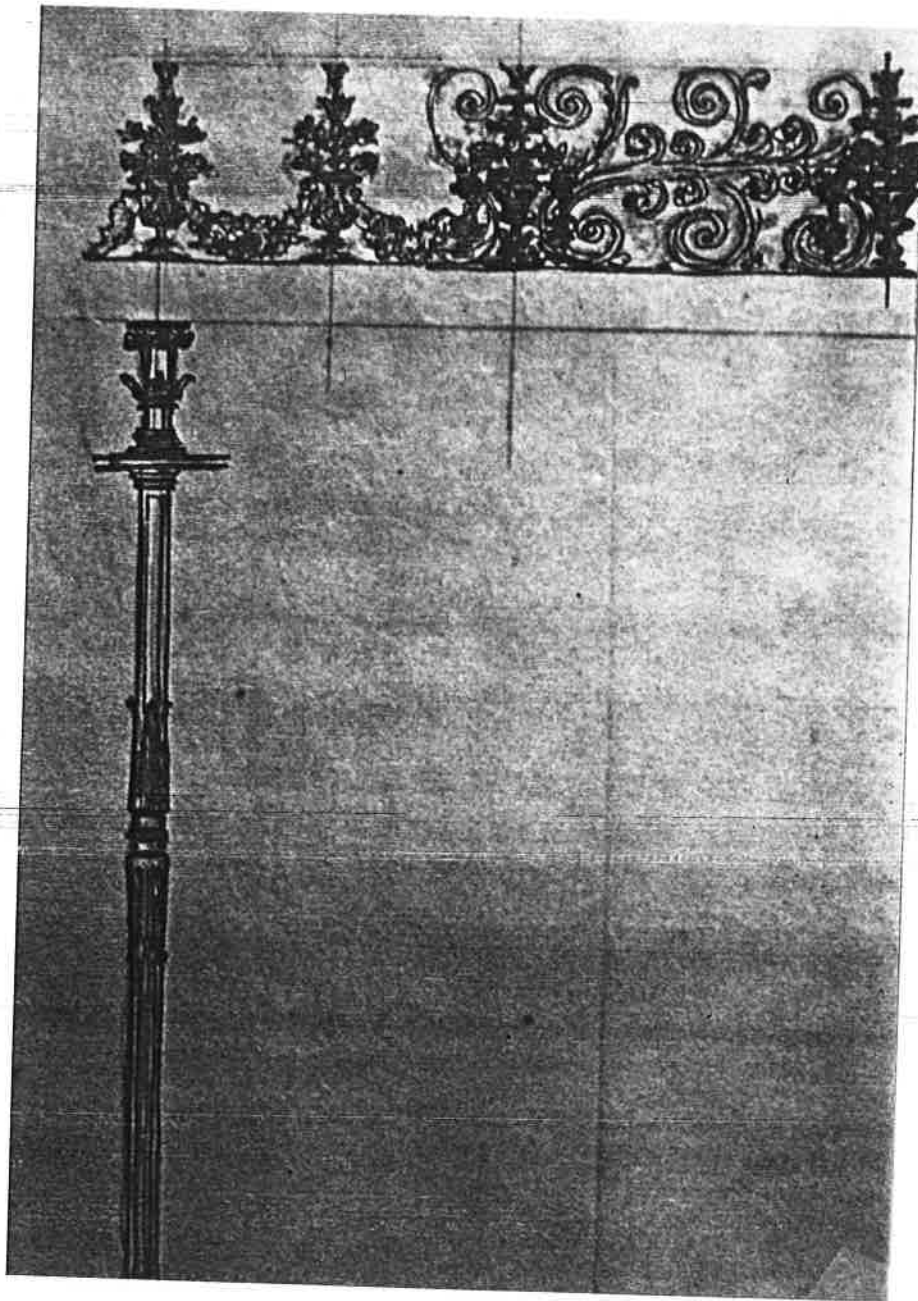
- Dibuix alçat dels gerros en ceràmica de l'arrambador de l'àtic.  
Tinta sobre paper ceba.



= Dibuix alçat del gerros florits en ceràmica de l'arrambador del àtic.  
Tinta sobre paper ceba.

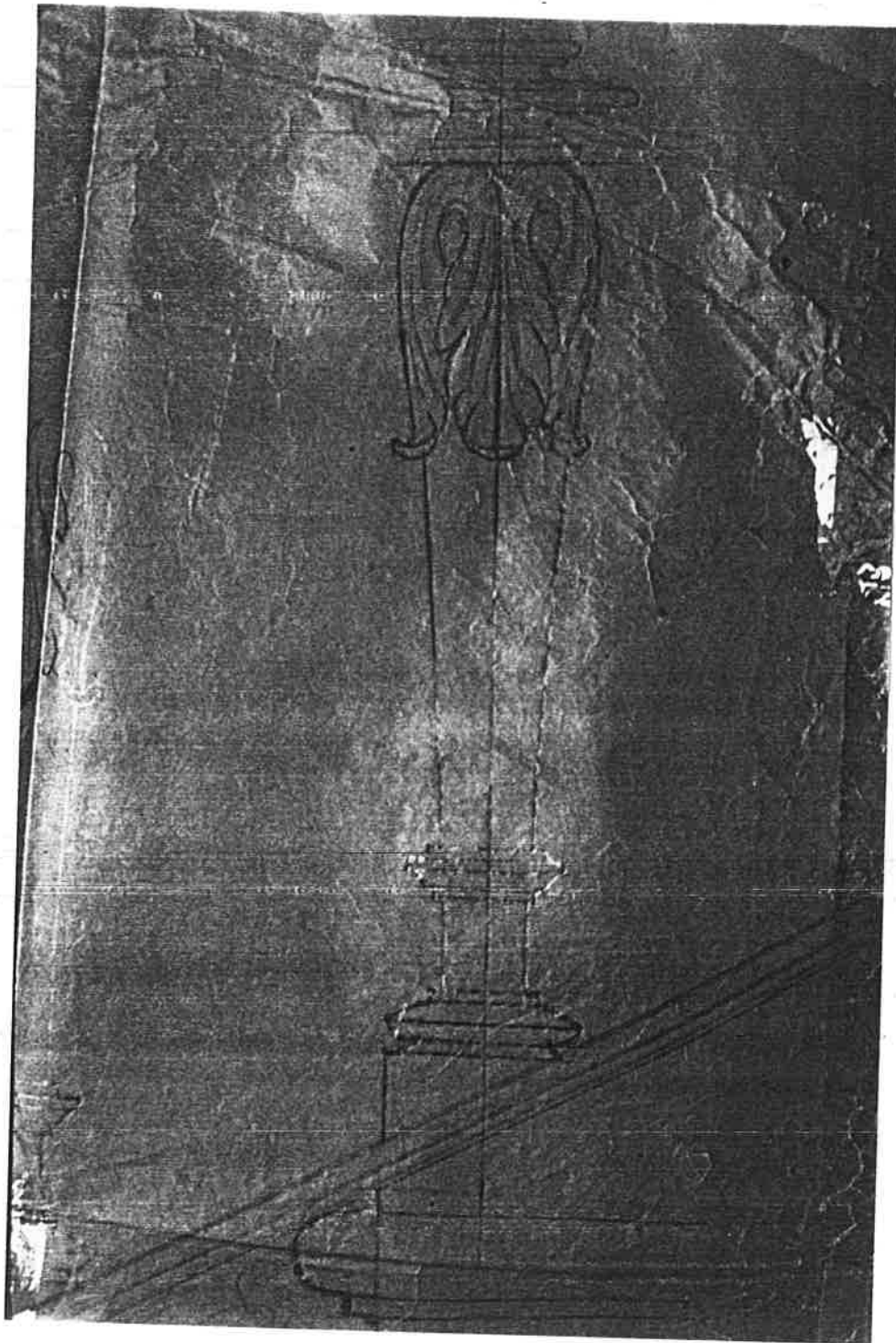


- Alçat del gerro de coronació sobre la  
barana del terrat.  
Llapis sobre paper ceba.

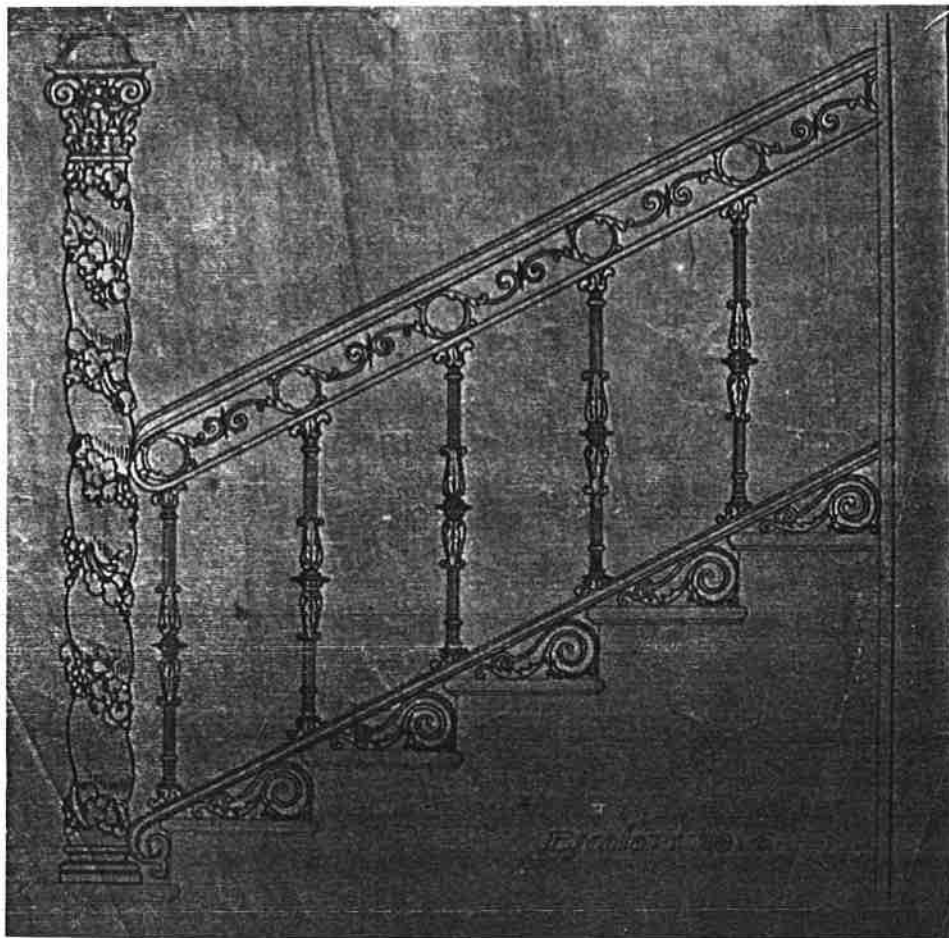


- Croquis del ferratge del tancament que dona a la caixa d'escalas.  
LLapis i tinta sobre paper ceba.

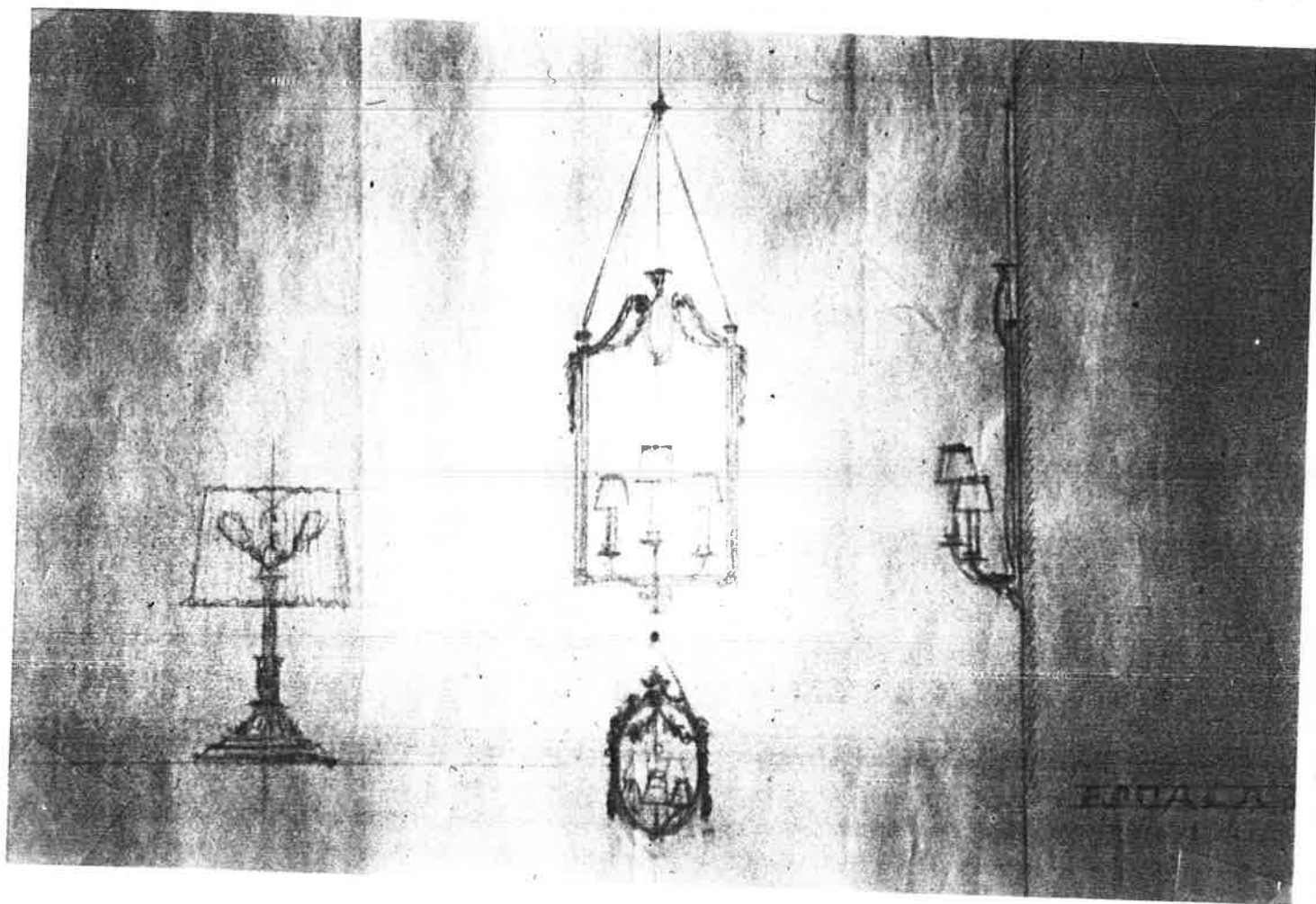




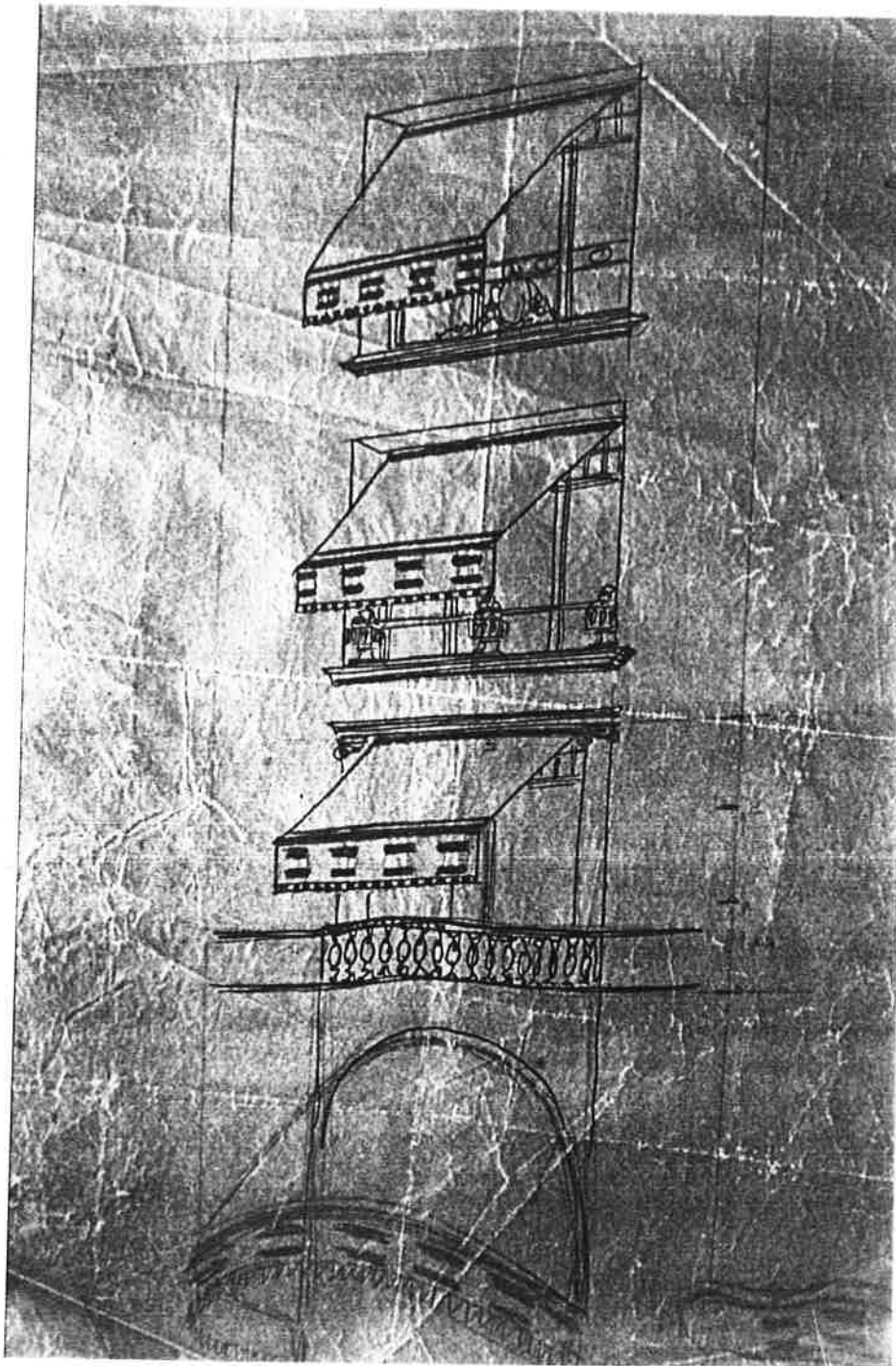
- Alçat de l'element de suport de la barana.  
Llapis sobre paper ceba.



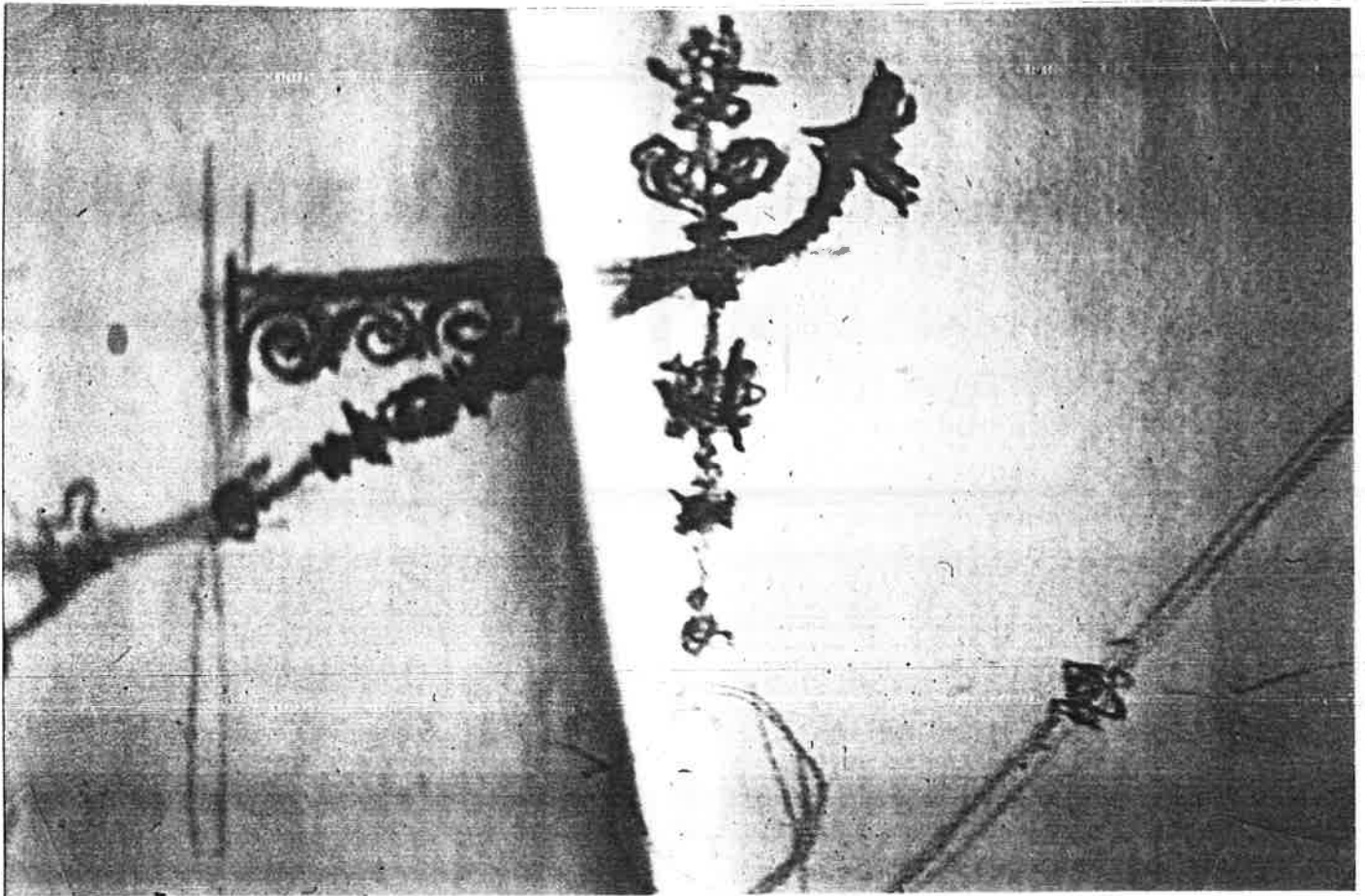
- Alçat de l'arrencada de la barana de l'escala  
Tinta sobre paper ceba.



= Cornocòpia i làmpares de la casa del Sr. Pich  
Llapis sobre paper ceba.

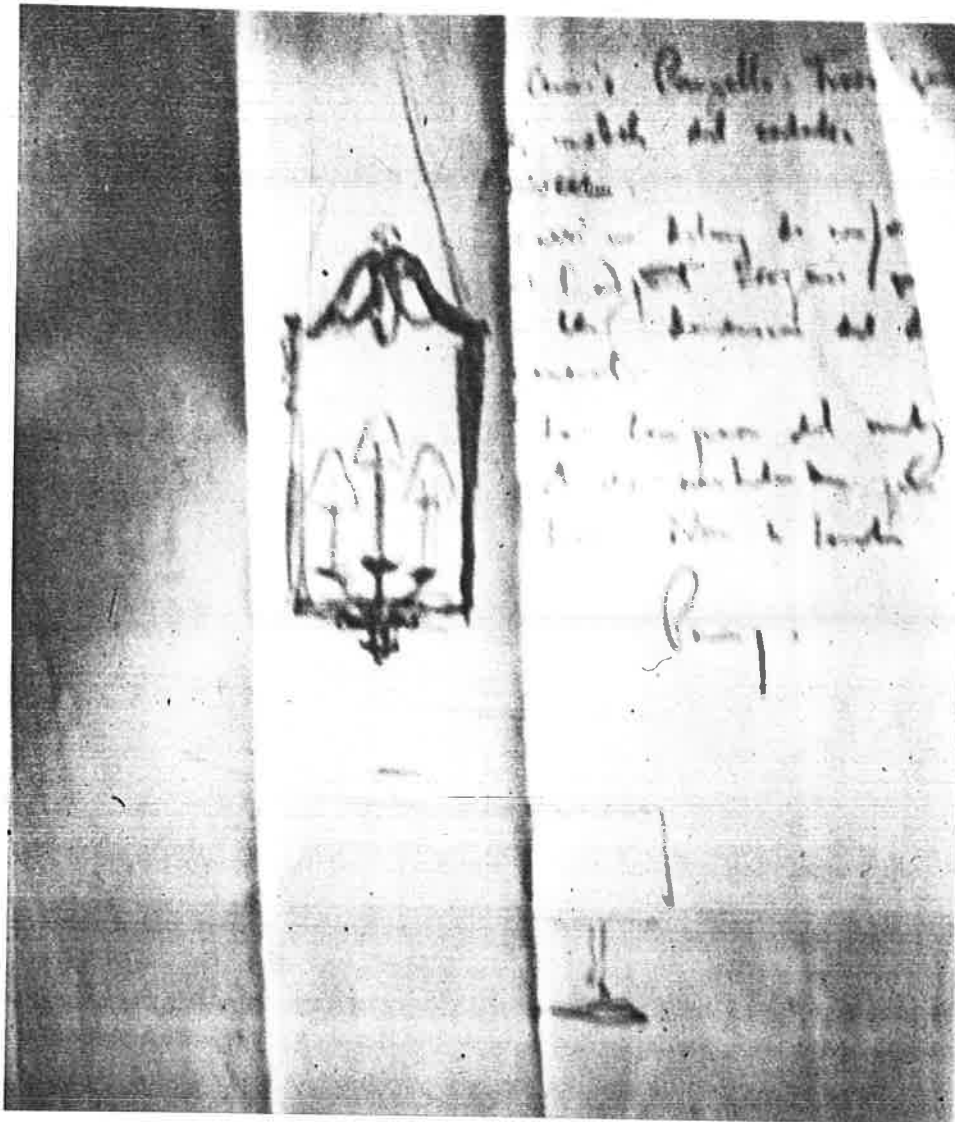


- Proposta de tendals a la façana.  
Tinta sobre paper ceba.

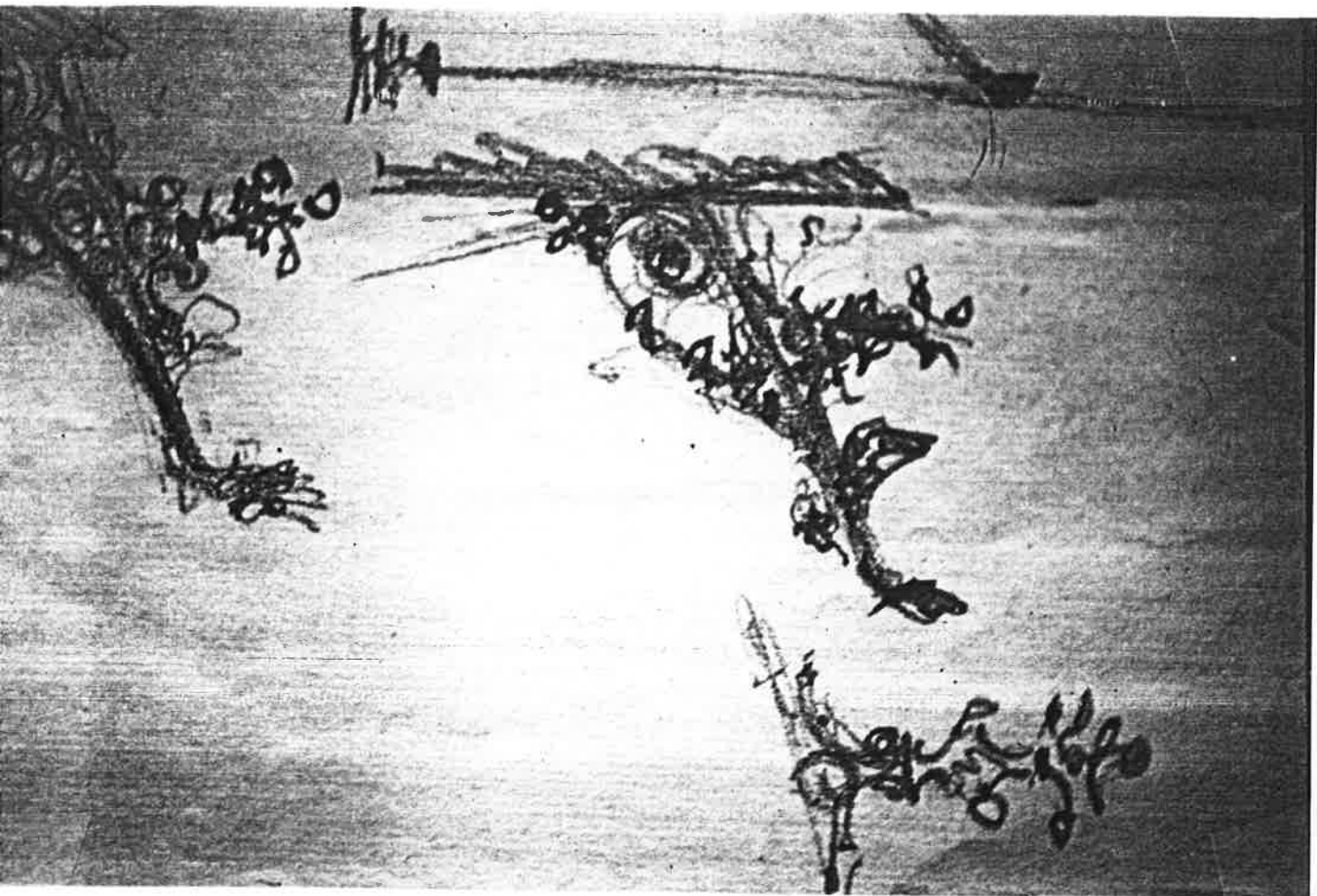


= Croquis de la corriola.  
Carbó sobre paper canson.





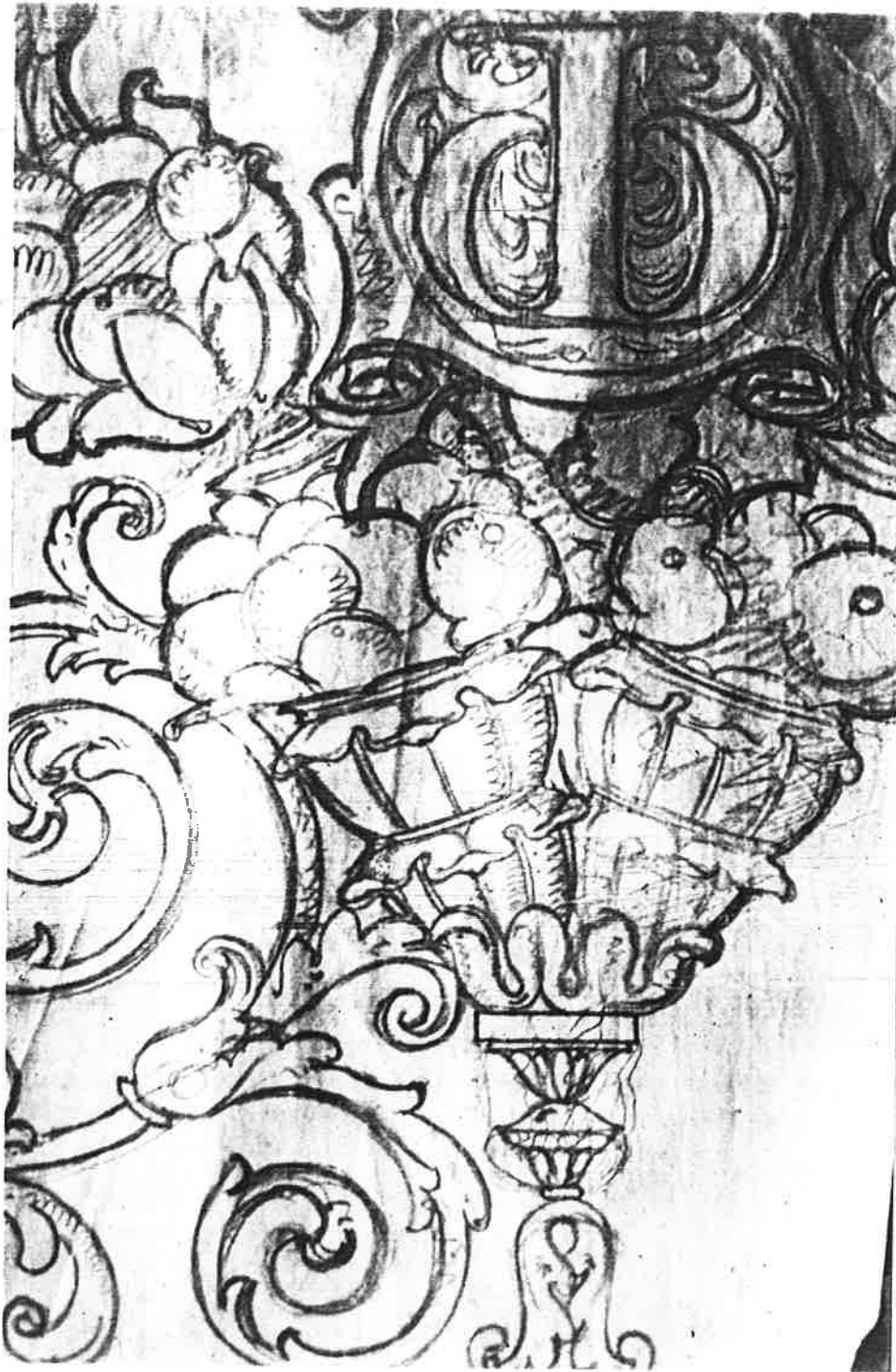
- Alçat de la cornucòpia, amb nota manus-  
crita de Puig al constructor.  
Llapis sobre paper ceba.



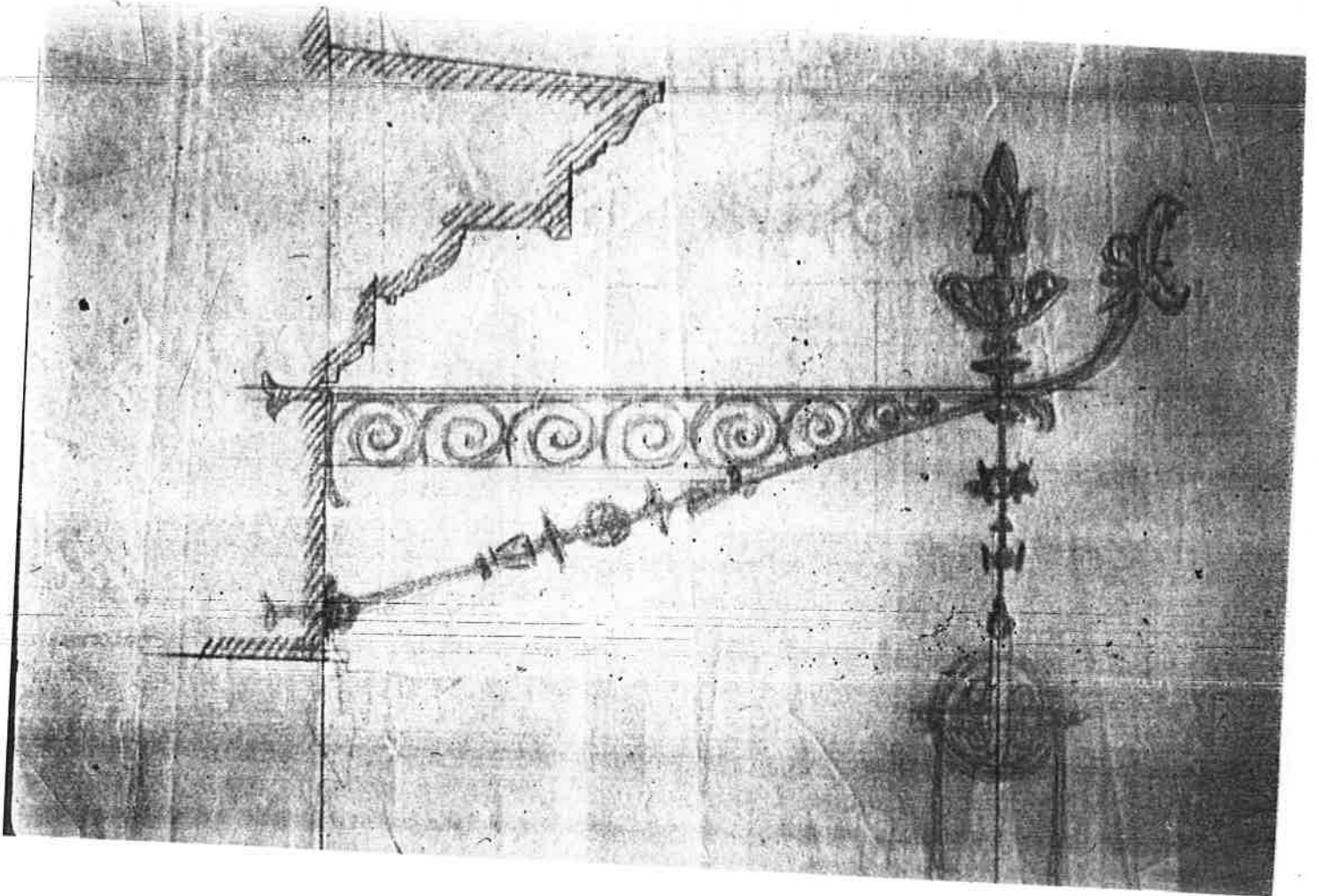
Croquis de corrioles.  
Carbó sobre paper cansón.



= Alçat de la forja sobre les portes.  
Llapis sobre paper ceba.

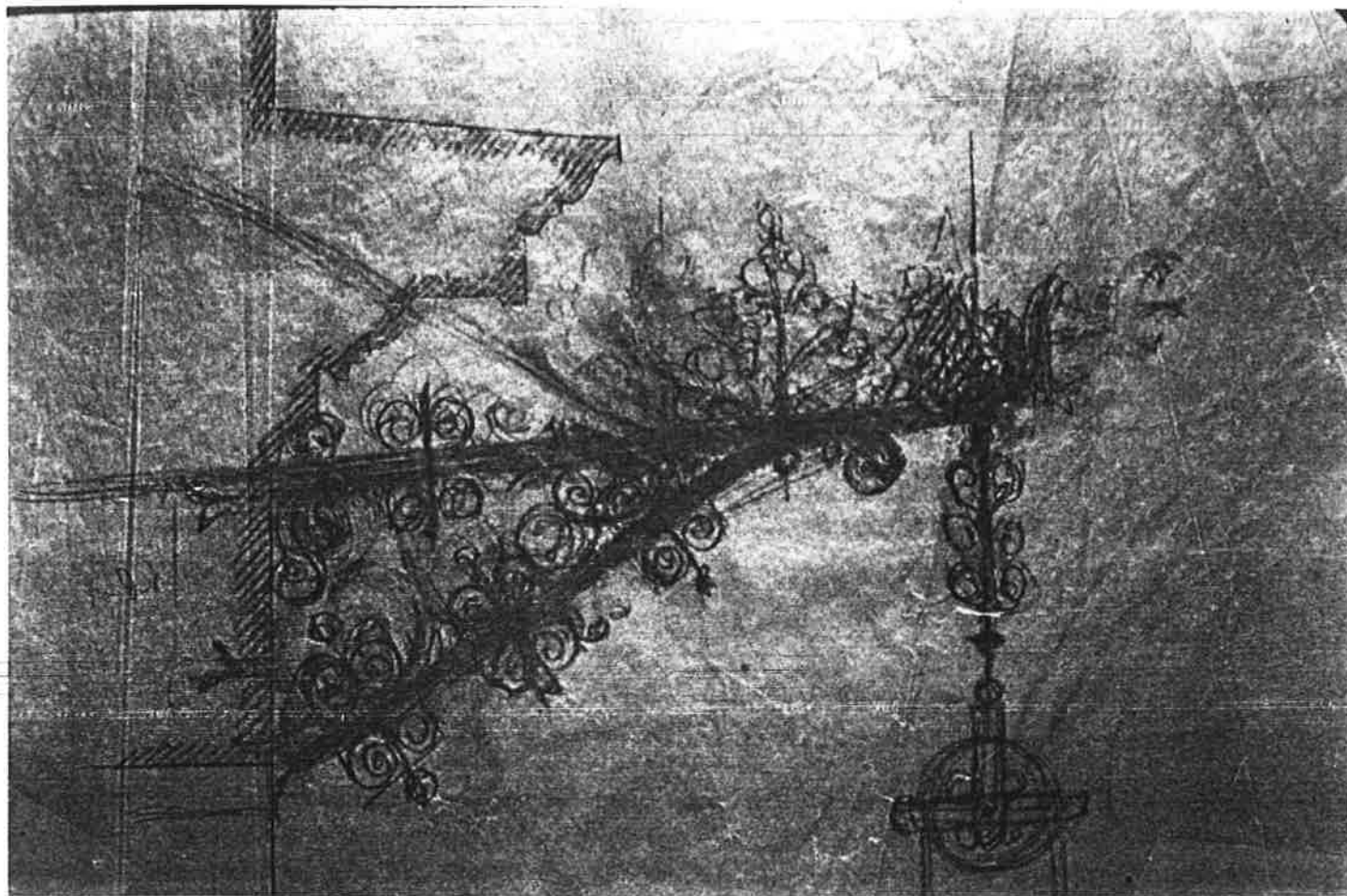


- Alçat de la forja sobre les portes.  
Llapis sobre paper ceba.



- Dibuix de la secció de la cornisa  
i de la corriola.  
Llapis sobre paper cobert.

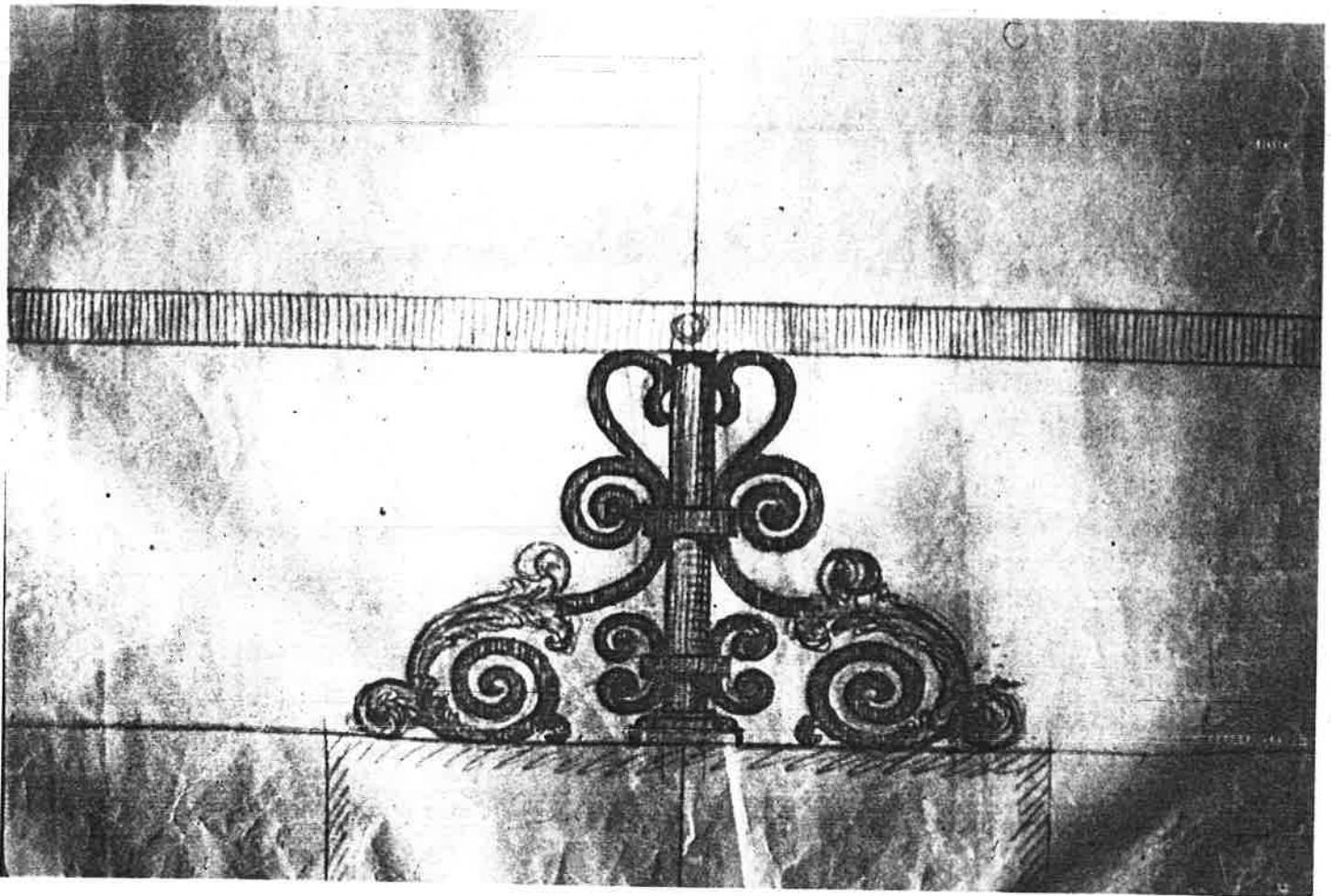




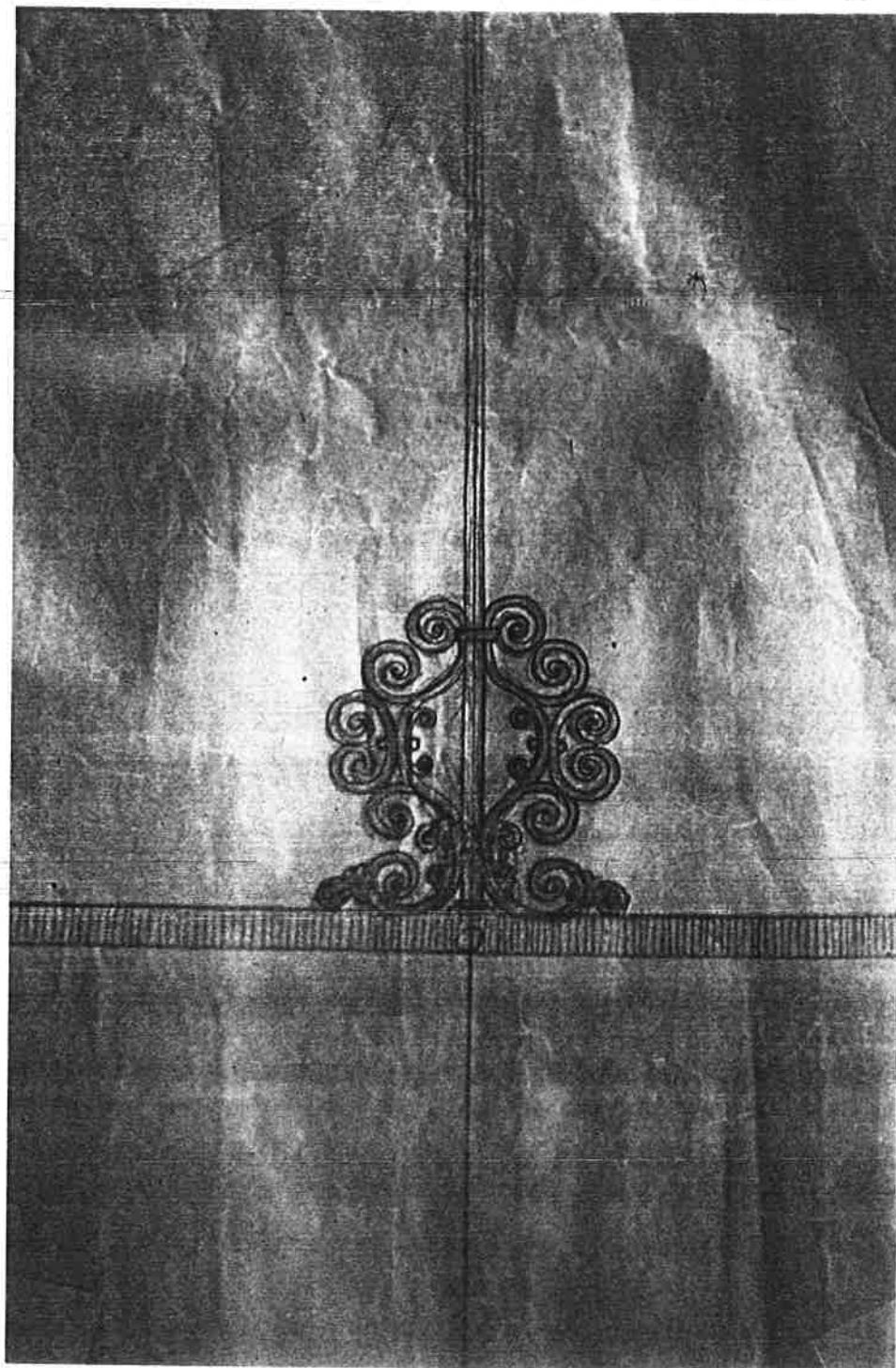
- Croquis de la secció de la cornisa  
i de la corriola.  
LLapis sobre paper ceba.



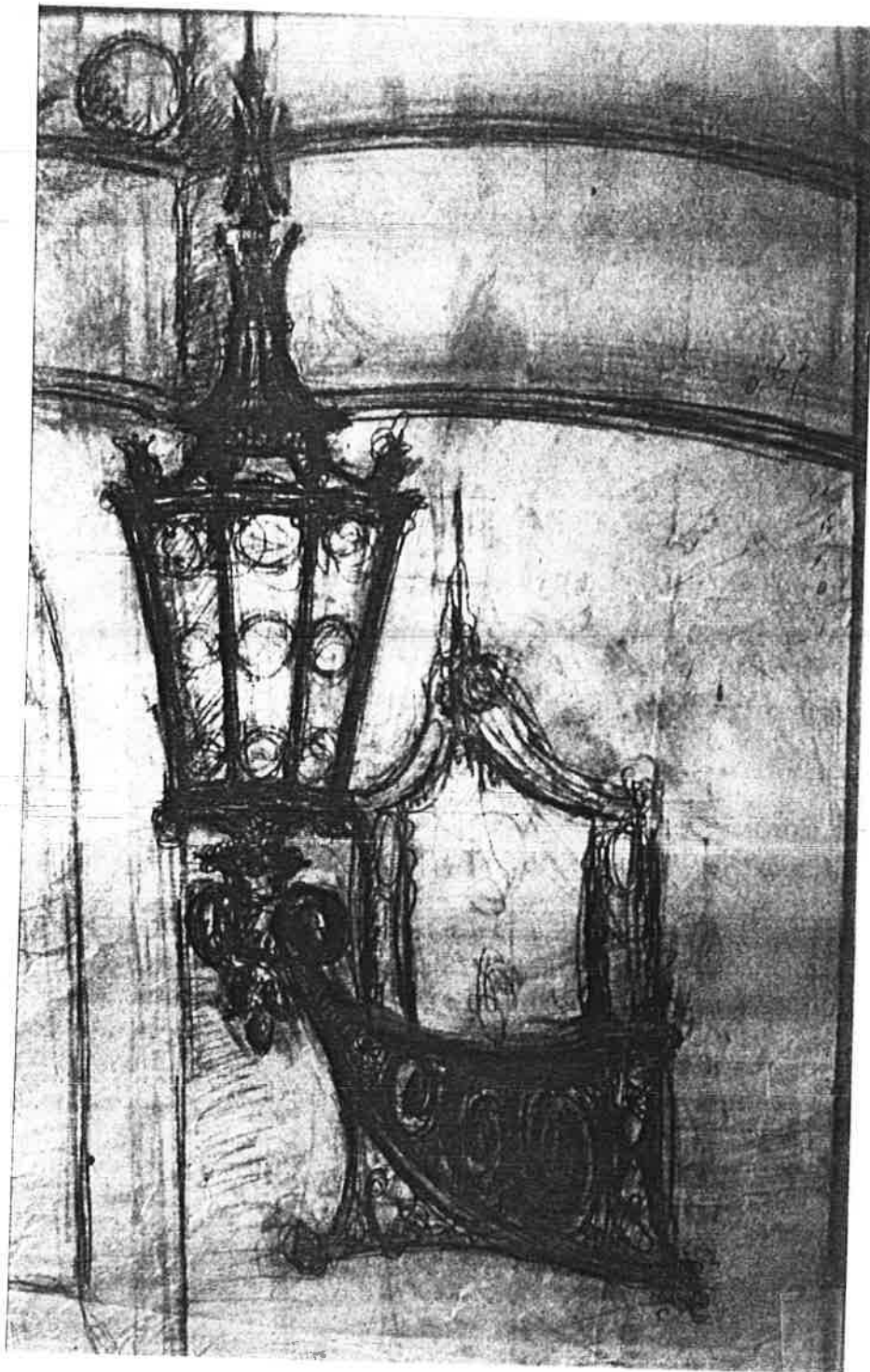
- Alçat de la forja sobre les portes.  
Llapis-tinta sobre paper ceba.



= Alçat de l'element de suport del  
bastiment publicitari.  
Llapis sobre paper ceba.

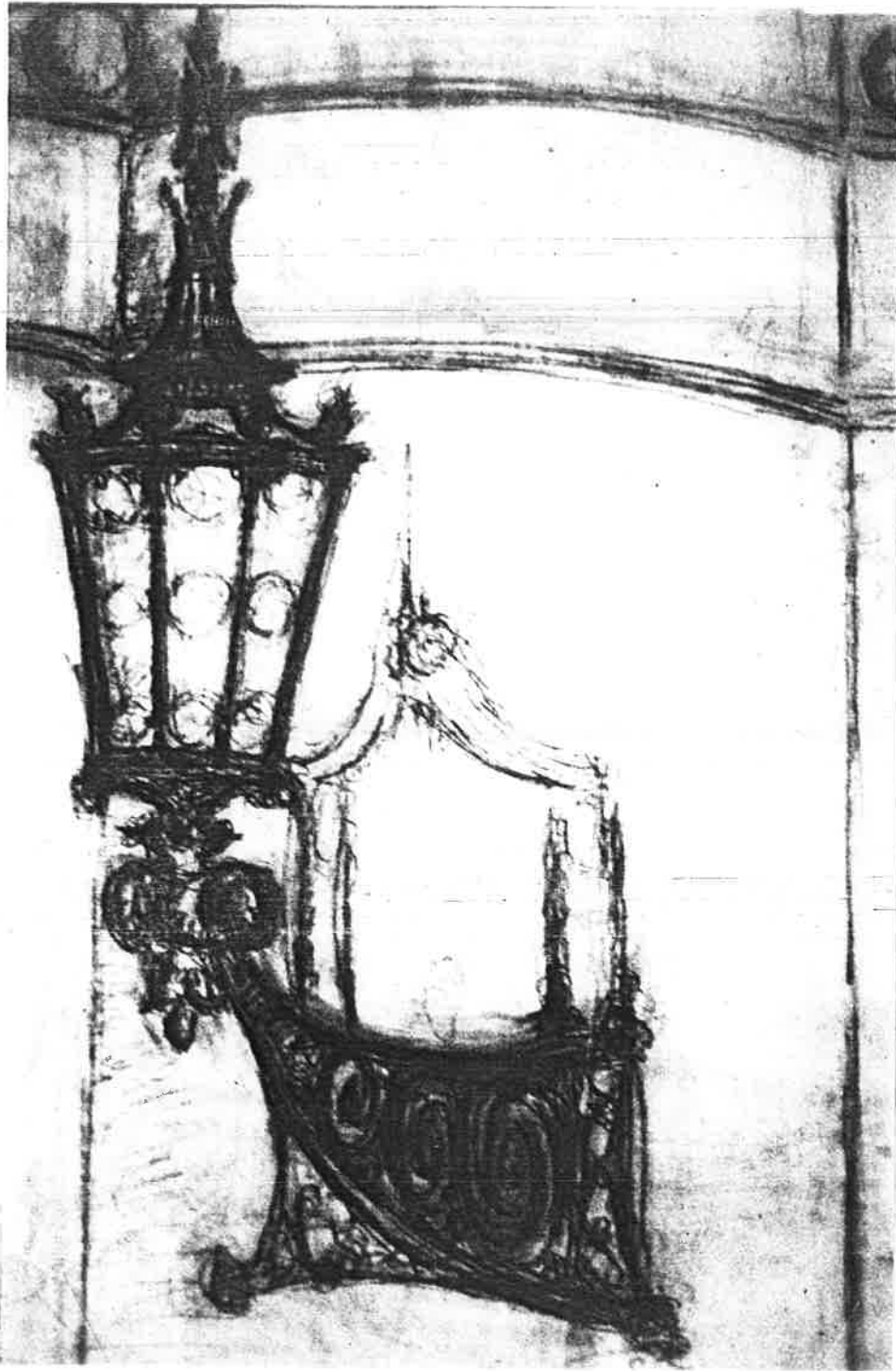


— Alçat del remat de bastiment publicitari del terrat, en ferro forjat.  
Llapis sobre paper ceba.

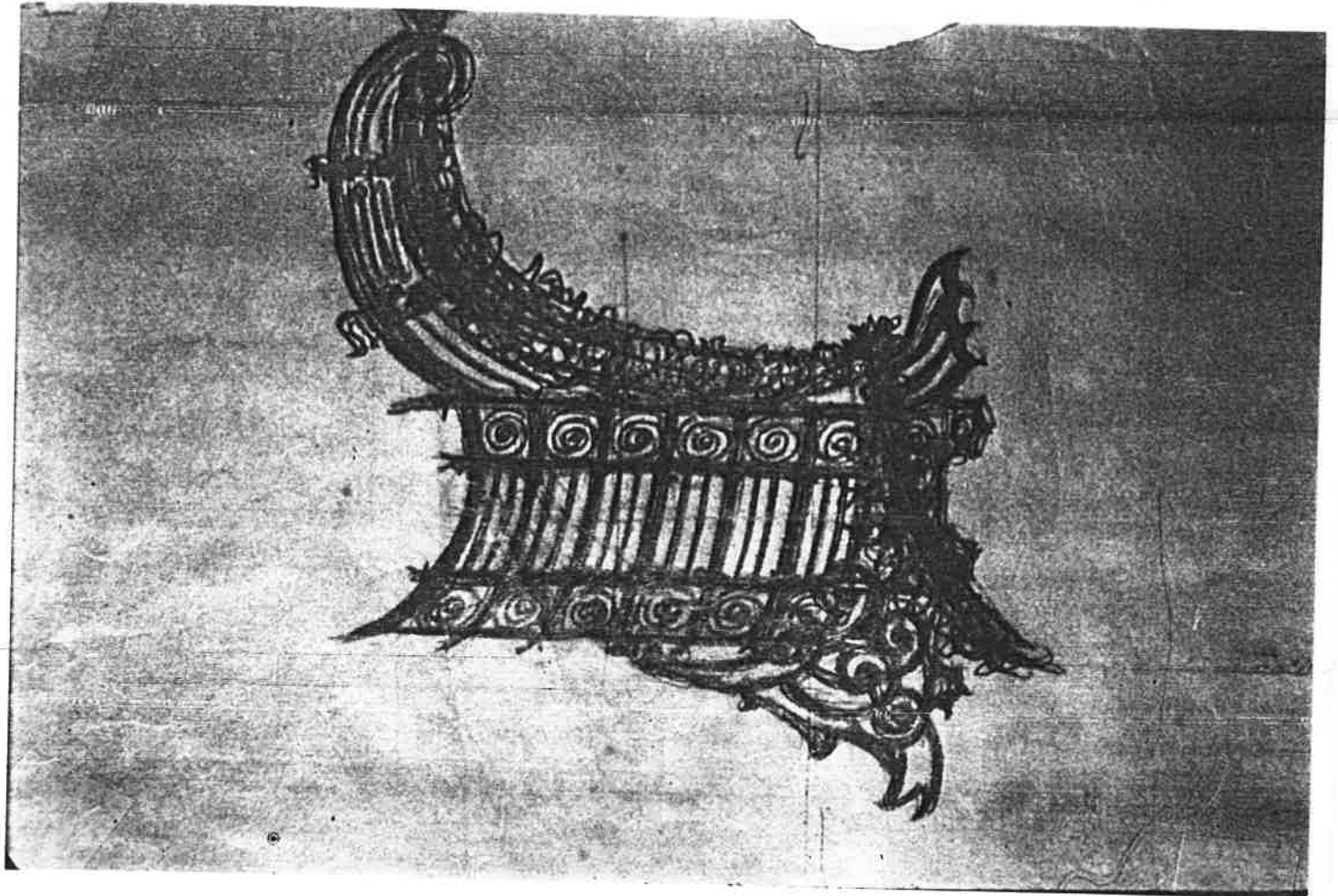


- Croquis de la farola de la cantonada, similar a la reconstruida el 1.980.  
Llapis sobre paper ceba.

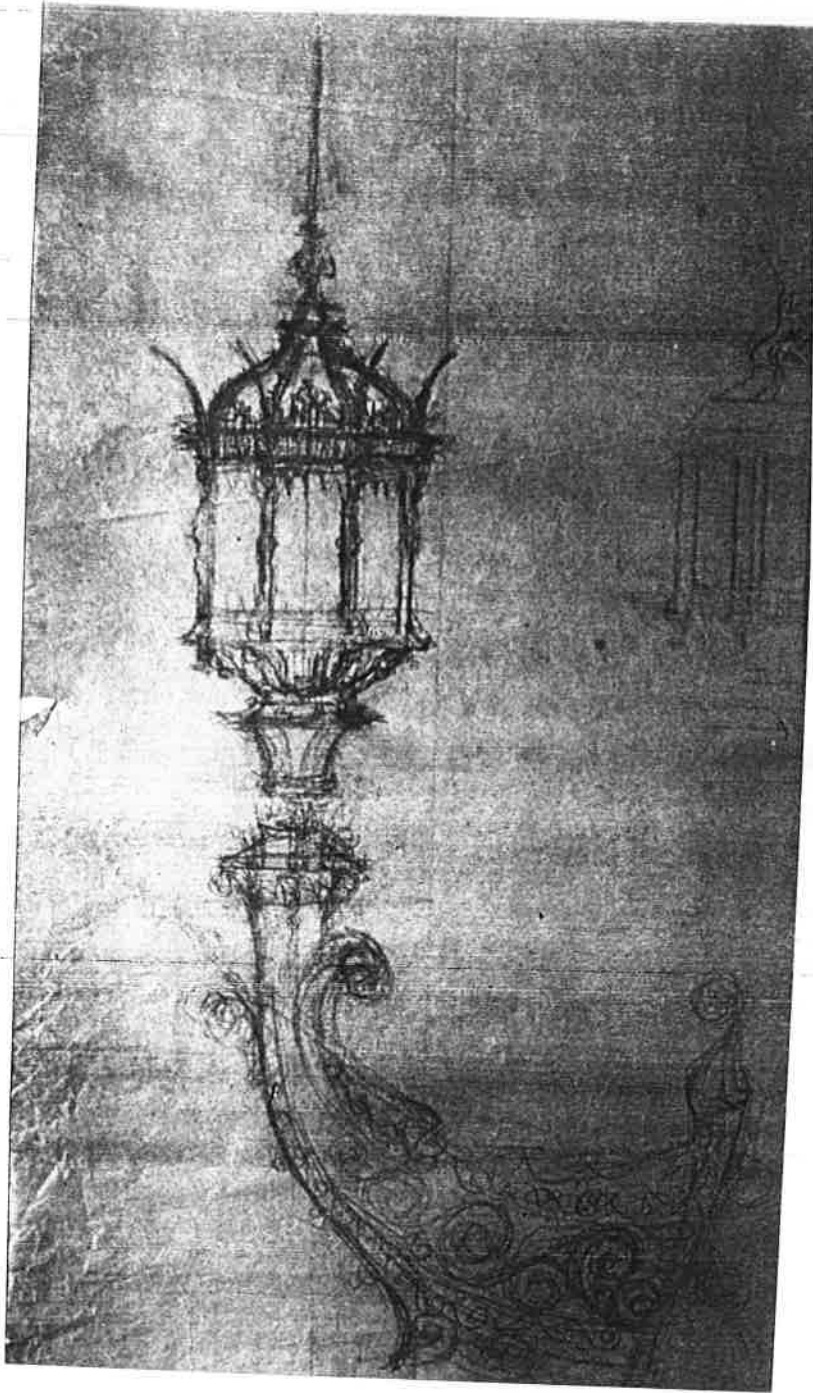




- Dibuix d'una varietat de la cartela.  
Llapis sobre paper ceba.



- Dibuix de la farola de la cantonada, no realitzat.  
Llapis sobre paper ceba.



- Dibuix de la farola de la cantonada, no realitzat.  
Llapis sobre paper ceba.

## CASA AUGUST CASARRAMONA 1921

I PROGRAMA

A partir de l'èxit obtingut per Puig i els germans Casarramona, ara és August, el petit, qui li demana de fer-se càrrec de les obres de remodelació, reforma i ampliació de l'edifici existent, probablement degut al mestre Fossas, al nº 48 del passeig de Gràcia, just davant de la casa Ametller i de la "Mansana de la discòrdia". L'encàrrec inclou l'habitatge particular del Sr. Casarramona, l'estudi de possibilitats l'ús del comerç en planta baixa per a l'empresa de teixits i filats que aquell regentava aleshores, la part de jardineria al principal. Aprofitant-se de una disposició municipal a l'ús, li encarrega de fer una ampliació que convertirà l'edifici, de planta baixa i quatre alçades, a planta baixa i sis, més el terrat, amb els dipòsits i trasters.

CIRCULACIO I ACCESSOS

El solar és prototípic de l'Eixample, tan mal considerat per Puig. S'accedeix des del passeig de Gràcia, amb una amplada de 12 metres i una fondària de 52,5, en biaix la part més profunda. Limita just en aquest cantó amb l'Hotel Tèrminus, que ell havia construït feia més de vint anys. L'accés és central, obligat per la preexistència de l'edifici: canvia la caixa d'escalas, situant en el seu centre l'ascensor, nou i tecnològicament molt avançat, i obté del vestíbul uns nínxols o fornícules, als quals disposa uns gerros florits amb fruites, absolutament francesos i, més concretament, rococós. Excepte el principal, que té porta de representació i porta de servei, cada replà té dues portes que donen als dos pisos corresponents.

TIPOLOGIA DE L'HABITATGE

El solar i l'edificació existent condicionen de manera inequívoca la tipologia a dissenyar. A les plantes tipus, la simetria obligada de la caixa d'escalas i accés darà dos habitatges iguals que donen davant i darrera.

Puig modifica molt poc allò existent, i en els tres pisos superiors tampoc no fa un esforç excessiu per trobar un nou ordre compositiu, molt determinat, d'altre part, per l'estructura. En el pis principal, ja de per si més alt i generós d'espai, hi ha el treball real, conseqüència de l'encàrrec, i els dibuixos adjunts ho demostren fins a dissenyar la maneta del pom del saló. S'observa un gran ofici en el tractament de les parts representatives, així com una certa imperícia o manca d'interès en els serveis, sens dubte objectes que no estaven inclosos en el seu repertori formal, així com una falta de geometrització en la planta, molt usual a l'obra de l'arquitecte.

### ORDENACIO EN PLANTA

La hem apuntat al capítol anterior el condicionament que implica la simetria existent de l'edifici a remodelar, actitud per cert exactament al revés de la política actual de rehabilitació. Però no és sols la simetria, en planta, sinó que són, a més, els límits de les mitgeres i la fondària edificable, que afegeix una última cruïlla amb forma de galeria. Fa de nou el bany i la cuina, fa més gran el pati de llums lateral, i remodela les dependències de serveis fent una terrabastall on és possible i necessari.

### ESTRUCTURA

Es hàbil i extraordinàriament sensata l'actitud enfront d'allò existent, en concret, de l'estructura: consisteix a no tocar pràcticament res més que allò que és necessari, i no al revés. El sentit de l'envigat, normal al pla de la façana, no s'altera excepte als baixos, en els quals substitueix la paret per dues pilastres i una jàssera allà on el programa ho demana.

### FACANES

Principal. No podem oblidar les preexistències i el temps de l'encàrrec: feia poc temps que Puig havia acabat la seva casa del carrer de Provença, 231, i la casa Pich i Pon de la plaça Catalunya, i treballava en la casa Maria Guarro, a la Via Laietana. Les lleis són les mateixes, i així el tema de la remodelació també és en aquestes. Estudiad en detall, l'edifici se sosté damunt pilastres o columnes jòniques (estil emprat en aquest període), que donen un espai lliure als comerços. La porta d'entrada, central, ve emfatitzada per una doble columnata lateral, amb un marc de pedra amb guirnaldes.

Al terra hi ha disposades unes singulars boles esfèriques, potser precedent de les actual formes emprades pels municipis democràtics d'avui com a la plaça dels Països Catalans. Per a remarcar horitzontalment l'element important de la casa, el pis principal seu client i amic, August Casarramona, un doble balcó corregut amb forja i d'hàbil dibuix, limita amb una tribuna central de fusta de roure, i planta hexagonal amb quatre balconeres, dues per banda, que suporten el balcó del pis primer, amb cinc balcons iguals, encara que el central, per a verticalitzar la composició simétrica, es guarneix amb unes mènsules i una llinda treballada de pedra, coronada al forjat superior per un rosetó amb un toro.

El balcó dels pis segon ja no és tot corregut, car només té tres balcons, essent els altres dos individuals. El pis de sobre, el tercer, és la traducció literal de la planta existent, i, a



partir d'aquí, en ésser l'edifici nou, l'arquitecte adopta la composició vertical i emmarca el buit de la balconada amb una doble columnata, introduint, en conseqüència, un nou ritme compositiu, que li permet acabar el pla en forma de balcó corregut.

Solució acadèmica utilitzada sempre des de l'Hotel Tèrminus. Aquest balcó permet buidar la façana darrera seu i obtenir un espai envidrat entre columnes, d'una modernitat i bellesa altament remarcables. Continua amb un bon espai massís, només interromput pels forats de respiració del terrat a la catalana. Tot això es corona amb un pis i una cornisa que sosté una barana, la qual, seguint les parts verticals del massís de la façana, soporta uns testos que, com agulles, coronen la casa.

La façana posterior és el segon exemple (el primer fou els darreres de la casa Pich i Pon) de composició moderna d'un pla vertical. Si exceptuem les columnes compostes i el dintell de doble centre invertit, ens trobem amb un precedent formal del que serà l'Eixample, no ja sols els patis interiors, sinó també les façanes principals. En certa manera, és el principi compositiu amb què Puig s'anticipa a les propostes dels mestres del moviment modern, el qual, florit i corbat, si es vol, ja apunta al que després faria, per exemple, al garatge i al restaurant de Montserrat o, per què no, als pavellons de Montjuïc.

### PORTES

Degut a la particularitat de l'encàrrec i a l'escàs marge per als grans trets arquitectònics, Puig dissenya totes i cadascuna de les components a petita escala, on inclourem, evidentment, les portes. En un dels plànols, de nº 47, en parlar del saló, fa una referència a Lluís XV, i en el número es llegeix explícitament, a la cornisa de guix, la nota: "Igual al Petit Trianon". La influència en aquesta época de Michel Ange Gabriel, autor de part de Versalles i dels Trianons, és important per a entendre aquesta época, com també ho és tota la seva relació amb la cultura francesa en general i l'arquitectònica en particular. Si a les obres grans anteriors existien influències romanes, neogotícistes o de Viollet-le-Duc, els anys compresos entre el 1915 i el 1925, són dominats per la seva condició de president de la Mancomunitat, per tant, la eufòria i la glòria que això reporta es tradueix en l'arquitectura d'aquesta glòria, l'arquitectura de Palau, la de la "grandeur", que Puig no dubta en col·locar així que en té la més petita oportunitat. Les portes són conseqüència d'aquesta actitud. No és solament el guix, sinó la composició dels tancaments, el despeçament de la fusta, el ditell ornamentat que ve de Versalles, més que del Trianon.

La porta d'entrada té un despeçament central i un altre de travesser, motivat per la tarja fixa sobre les dues fulles. Aquestes dues línies fan de marc a quatre subdivisions que porten

dibuix ondulat i recarregat. El pany i la maneta limiten la part inferior, que amb el centre a terra, principi de l'eix de simetria, traça una mitja circumferència que orna amb abundants i treballats dibuixos en forma d'espiral.

La porta del primer pis és ortodoxa, en el sentit del quartejat convencional. La meitat és en sentit vertical, subdividit en tres parts, mentre que la porta i la tarja fixa presenten subdivisió quadrada. La porta que dóna al jardí del principal té la incorporació del dintell en forma d'arc. Les dues portes mòbils tenen un quartejat singular, de combinació entre la figura lineal i la curvilínia, en forma de passamà formant rínxols. Els baixos són massissos, per reforçar la porta. El dintell té dues línies, l'una inferior, amb motius moderns, i l'altra massissa, amb ritme vertical. Quan comença l'arc disposa una circumferència sobre la qual recolzen passamans corbats en forma de rínxols com les inferiors.

La porta i la cabina de l'ascensor representen d'una banda, la continuació del llenguatge rococó expressat a la façana central i les portes, principalment la de la planta baixa, amb el seu fris i frontó amb el gerro poblat de formes heliocoidals, i, per sota d'això i pels costats, comencen les operacions de neteja formal. Sòcol a part, massís, de ferro, només existeix el marc de suport del vidre, imprescindible i necessari, i uns rínxols que l'aguanten sobre els replans: és a dir, ens trobem amb solucions més simples de disseny que fins ara teníem.

### BARANES

També ens presenta, l'arquitecte, una doble lectura, un doble tractament en la façana principal i la posterior, que dóna al pati. Al primer cas, ens trobem amb la disposició d'un element central, un test que conté formes helicoidals recordant fulles i flors, que utilitza per a remarcar l'eix de simetria central de la façana. En sentit horitzontal aquest motiu floral va remarcat per dues sanefes, superior i inferior, amb formes capiculades que segueixen un eix transversal, la primera, i uns cercles amb unes boles de subjecció, les segones. Aquestes sanefes continuen per tota la barana, i a l'entremig, l'arquitecte disposa uns passamans entrelligats de formes sinusoides, en el cas del primer pis, o bé la continuació del florit del gerro en el principal. al pis segon, l'operació formal és la mateixa, però més geomètrica, menys literal; forma central reforçant l'eix, sanefes inferior i superior geomètriques i barana i barrots verticals. En resum, es perd forma florida a mesura que se separa del carrer en alçada, i l'arquitecte se separa al seu torn, del compromís de guarnir el pis principal de seu amic i client.

A la façana posterior passa tot el contrari: no es dibuixa cap tema ni floral ni geomètric i es va a buscar una barana prefabricada o industrial, tal i com ho féu a la casa Pich i Pon de la plaça de Catalunya. Es la barana sintètica, útil, que

compleix amb la seva feina, l'econòmica, la que es farà servir a partir dels anys 20.

### CORNISES

Són molt potents, amb abundant dibuix floral i animal de tipus vitrubià o més concretament, serlianès. Al fris que hi ha entre triglifs i mètopes apareixen les formes amb fruites com a motiu, amb el mateix dibuix dels gerros del jardí.

### DINTELLS

En tractar-se d'una obra de reforma i ampliació i treballar sobre uns forats ja existents, les obertures de la façana principal són, totes elles, planes, incloses les dels tres pisos remuntats. En canvi, a la façana posterior, en ésser nova i ampliada, la composició del dintell té un caràcter més lliure, basat en les formes rodones. Al principal, l'arc és de mitja volta amb centre més alt que els capitells, i als pisos, és de dintell amb centres oposats, en aquest cas molt separats i distants, de construcció barroca, principalment borrominiana, forma emprada per Puig des que, el 1917, es construí el balcó de casa seva segons la construcció corbada basada en San Carlo a la Quattro Fontane de Roma. Aquesta solució la farà servir contínuament en tots els projectes de l'època.

### EL JARDI CASARRAMONA

Si ens atenim a la data de construcció de la casa (1920, aproximadament) i fem un repàs de la història arquitectònica del temps, ens trobarem amb grans sorpreses, com el cas que ara ens interessa, és a dir, que anys abans de la declaració dels C.I.A.M., sobre com serà l'arquitectura moderna, Puig ja construïa un "toit jardin", de llenguatge versallesc, certament, i oposat en la seva forma al de Corbusier, però amb anys d'anticipació als propòsits formals dels mestres moderns. Aquesta no és l'única lectura arquitectònica progressista, com podrem veure molt bé a través de diversos altres exemples.

La planta ve determinada pel solar, de forma irregular. De primer s'accedeix tres escales, situades davant les portes de la tribuna, a un espai quadrat delimitat per les parets de tancament i una balaustrada perpendicular al plànol d'aquestes parets. Al centre geomètric de creuament de les diagonals es proposa una claraboia amb uns tenderols (no construïts), que donen volum al centre de l'espai i lateralment, tres quadrats alineats i compostos, els dos primers, per dos llumenaris enrasats al terra i pensats com a terrassa per ésser trepitjada, i els altres, com a parterres ajardinats de petites mesures.

Davant l'estrangulament provocat per la barana, se situa una

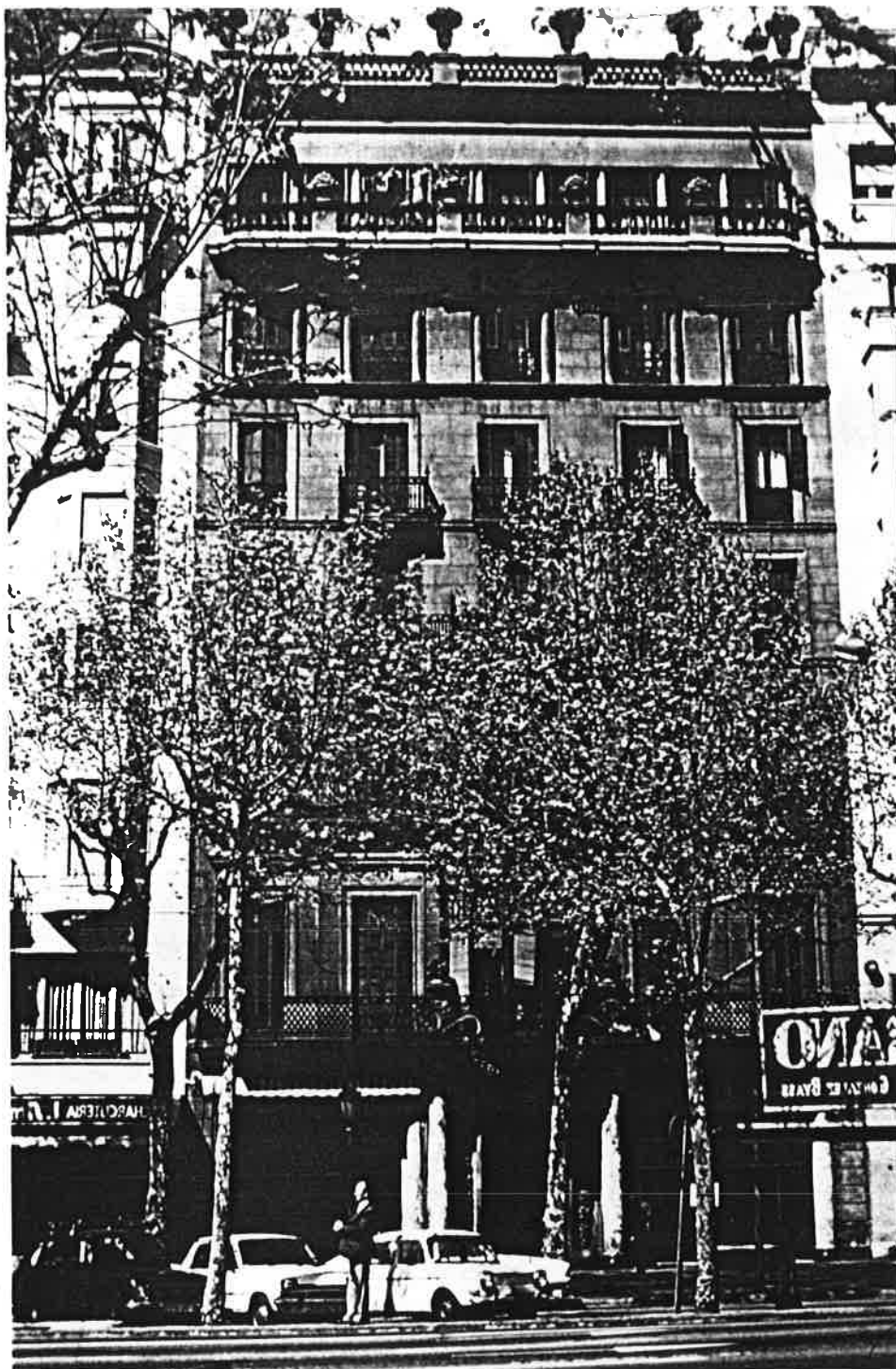
font, de planta octogonal, reforçant l'eix central del jardí. La balustrada tanca uns forats patis dels quals surten dos arbres, i entrem a l'espai triangular, que acaba amb una font amb ceràmica i uns gerros de fruites a cada banda de l'eix central, i un medalló com a final de recorregut.

Es, doncs, una composició de jardí francès a molt petita escala i solucions sorprenents, com poden ésser els arbres que surten d'un nivell molt més baix que el del paviment, tant als dos forats, com a la part posterior.

### MOBILIARI

No és la primera vegada que l'encàrrec incloïa els mobles, si no tots, almenys els més representatius. A la casa Atmetller, al Cros Gari, al Casino d'Argemona, per citar alguns exemples, ja en dissenyà alguns i a Montserrat s'encarregà fins i tot dels coberts. Amb el mobiliari no hi ha cap dubte ni cap sorpresa: són mobles Lluís XV, magníficament interpretats. La sala dels miralls de Versalles és el model, i les sales dels Trianons es copien amb rigor. La vitrina del menjador és potser la peça més autòctona: de composició simètrica i columnes barroques cargolades, té les mateixes lleis compositives que la porta d'entrada a l'edifici, i només es canvia el material: fusta per ferro. La llar de foc i el seu mirall superior, en el qual imita el despeçament de Michel Ange Gabriel, a Versalles, formen part de la mateixa manera de treballar. Destaca, per la seva singularitat, la boca d'obra de forma alabajada més pròpia de Gaudí o Jujol que no pas de Puig.

Les cadires i les taules són profusament adornades, molt barroques, molt pesants. En dissenya per a la sala d'estar i per al menjador.

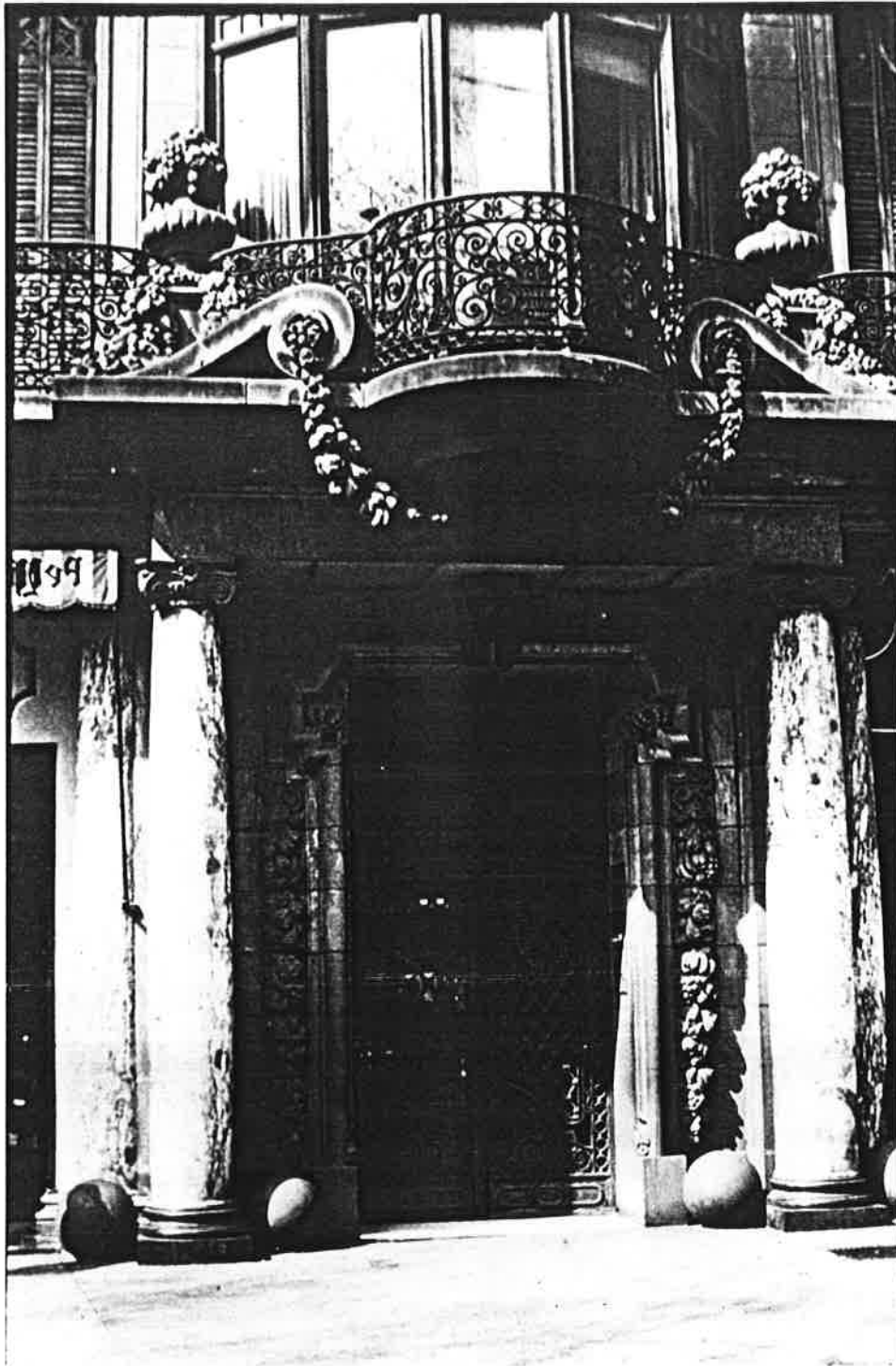


- Fotografia de l'estat actual.





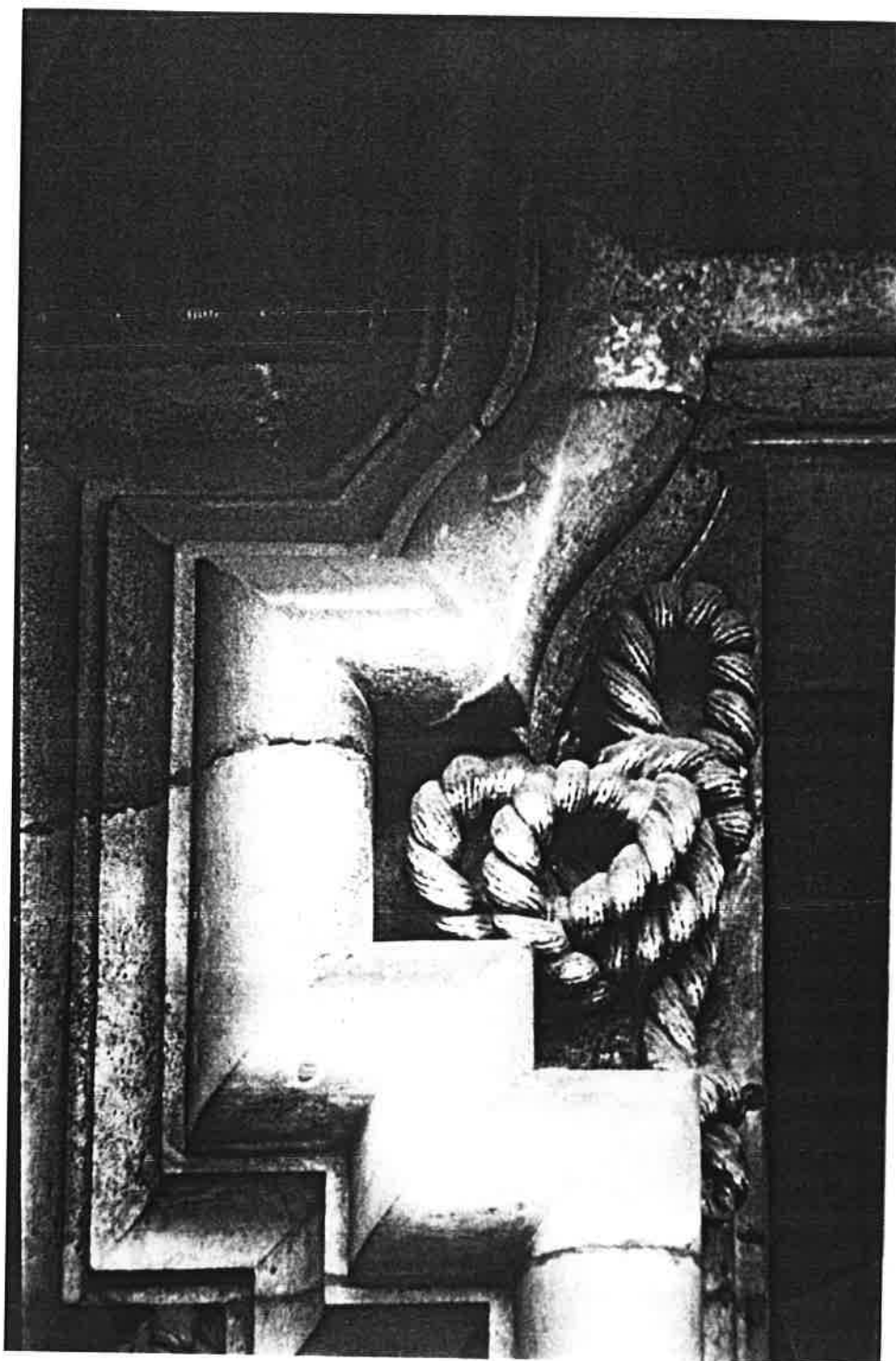
- Fotografia de l'estat actual a partir del principal.



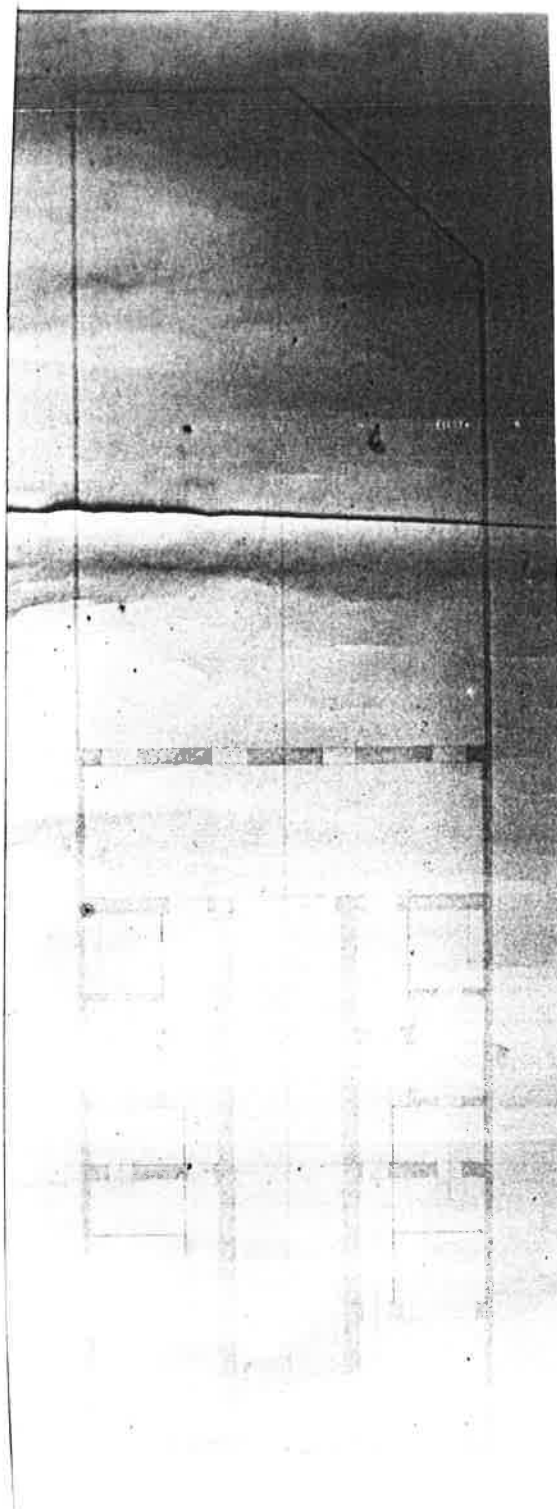
- Fotografia de la porta d'entrada.



- Fotografia del gerro del pis principal.

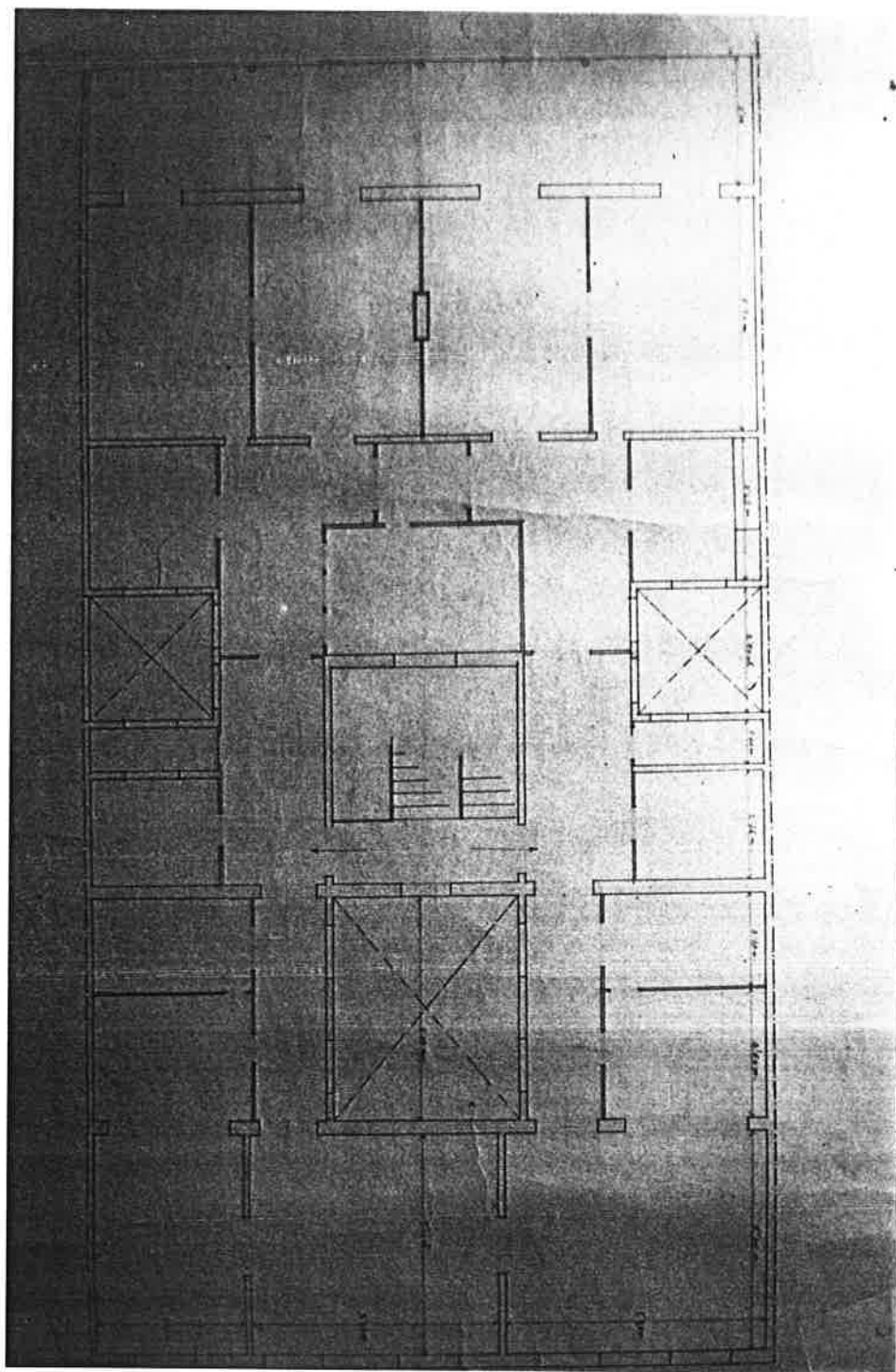


- Fotografia de detall sota balcó.

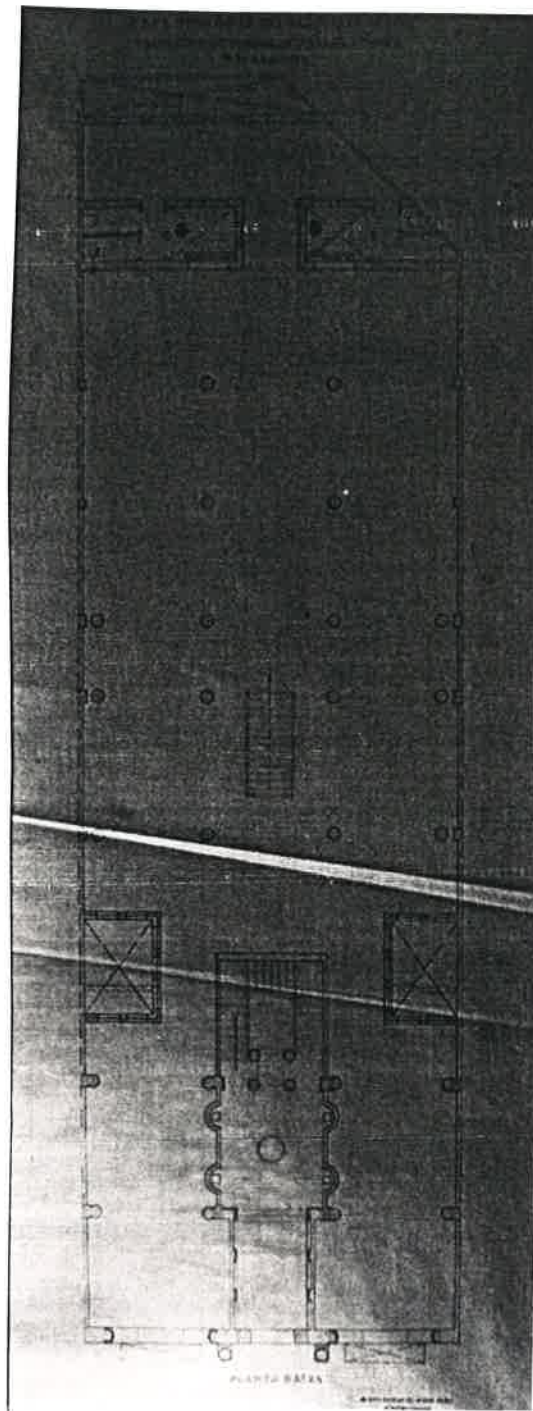


= Planta soterrani edifici existent  
Aixecament amb llàpis sobre paper

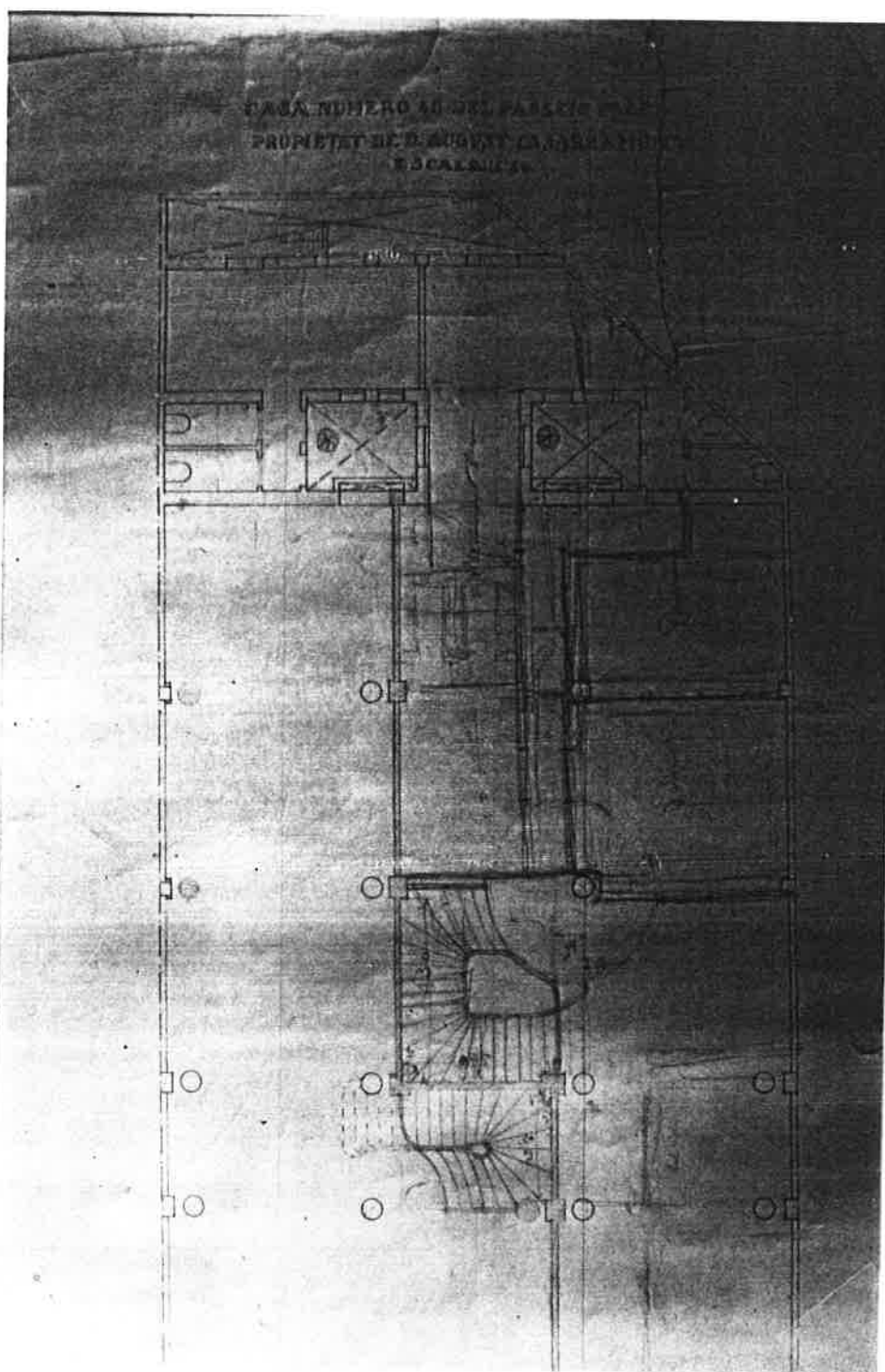




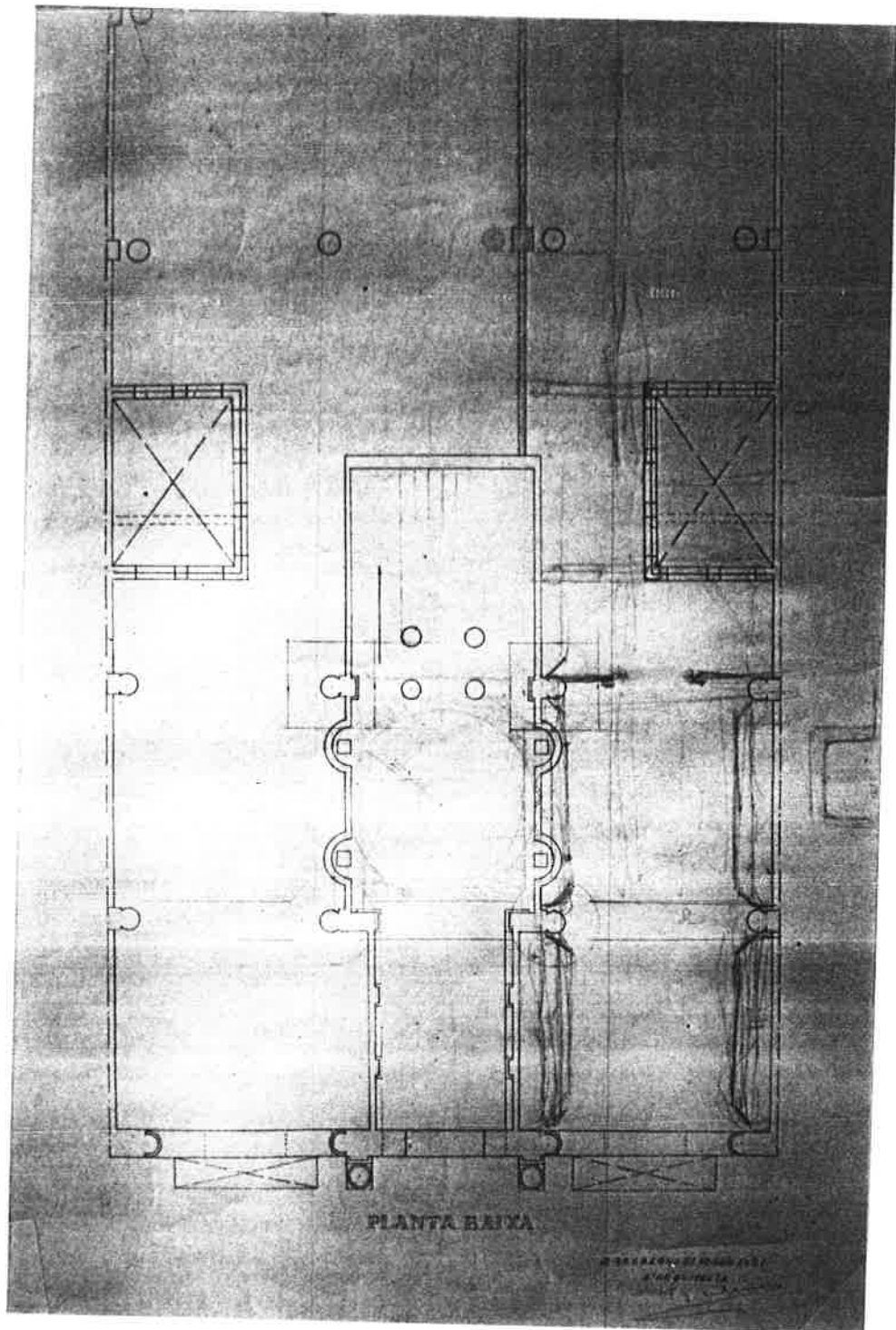
- Planta tipus del pis existent  
Tinta sobre paper ceba.



- Planta baixa, entesa tota com una sola nau, sense dividir ancara.  
Tinta sobre paper ceba.

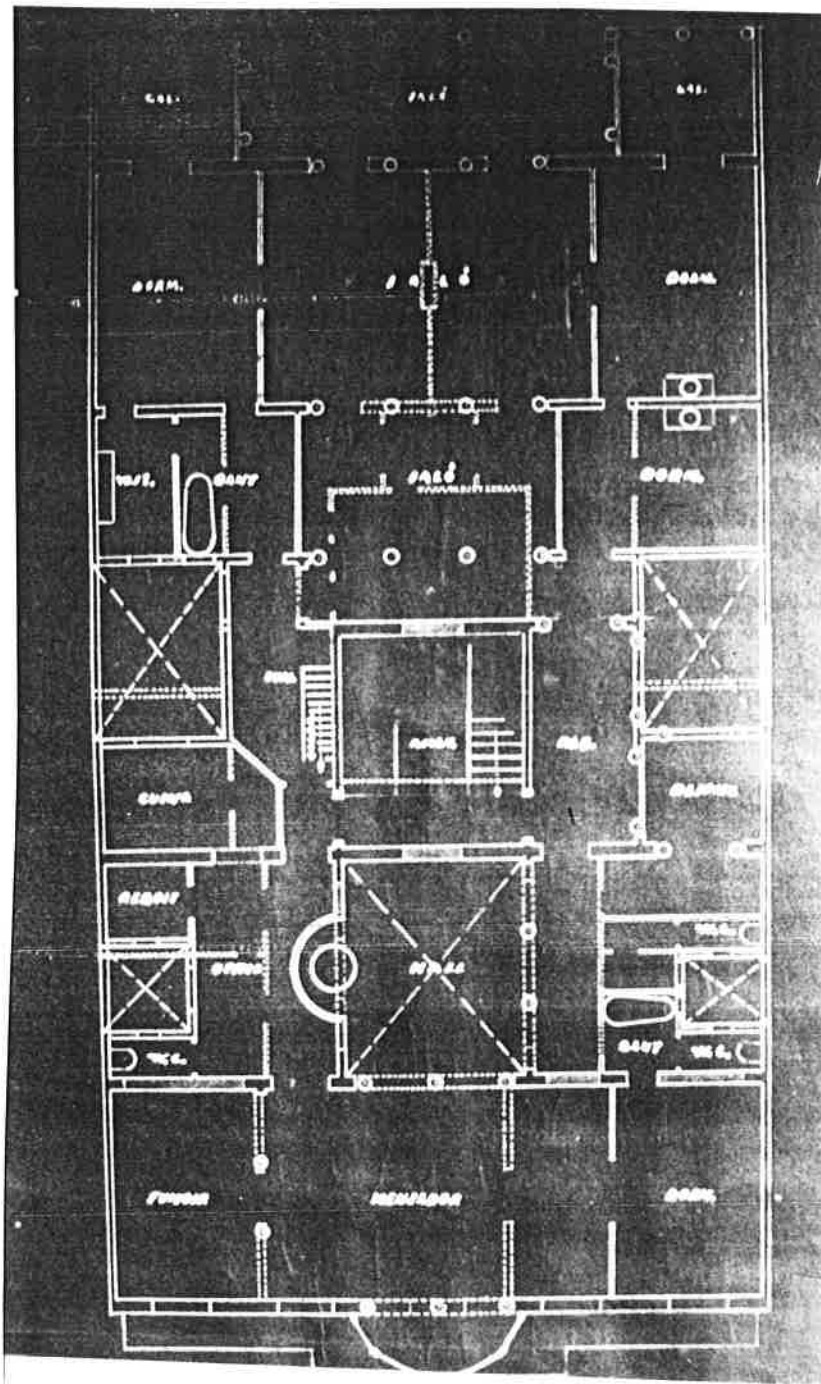


- Planta baixa. Continuació de l'anterior primera aparició de la doble escalinata interior entre els baixos i el soterrani (no realitzat). Llapis i tinta sobre paper.



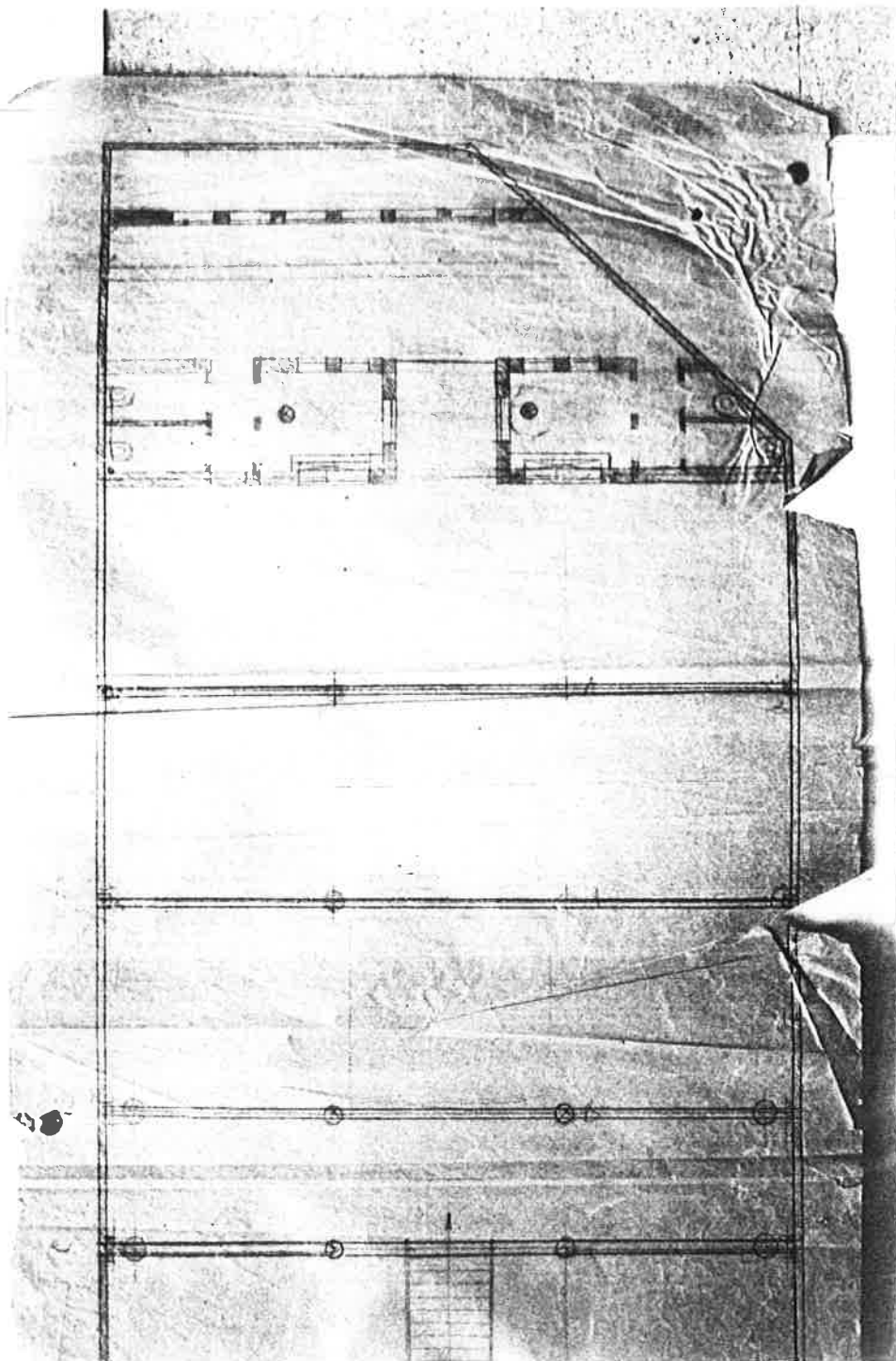
- Planta baixa. Estudi del local comercial dret situació dels aparadors i divisió entre els dos.

Ploma i tinta sobre paper.

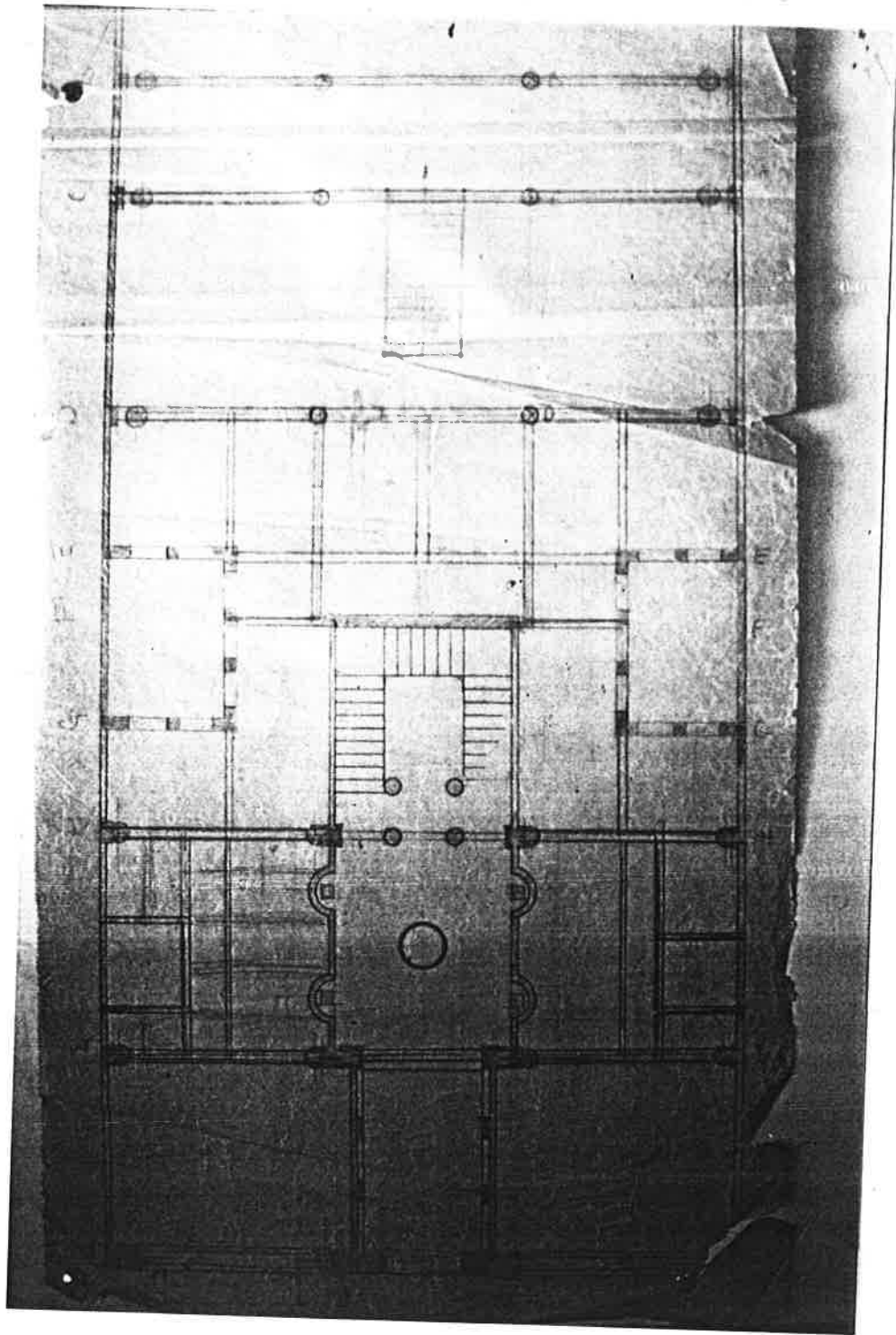


= Planta pis principal,  
Còpia sobre paper.

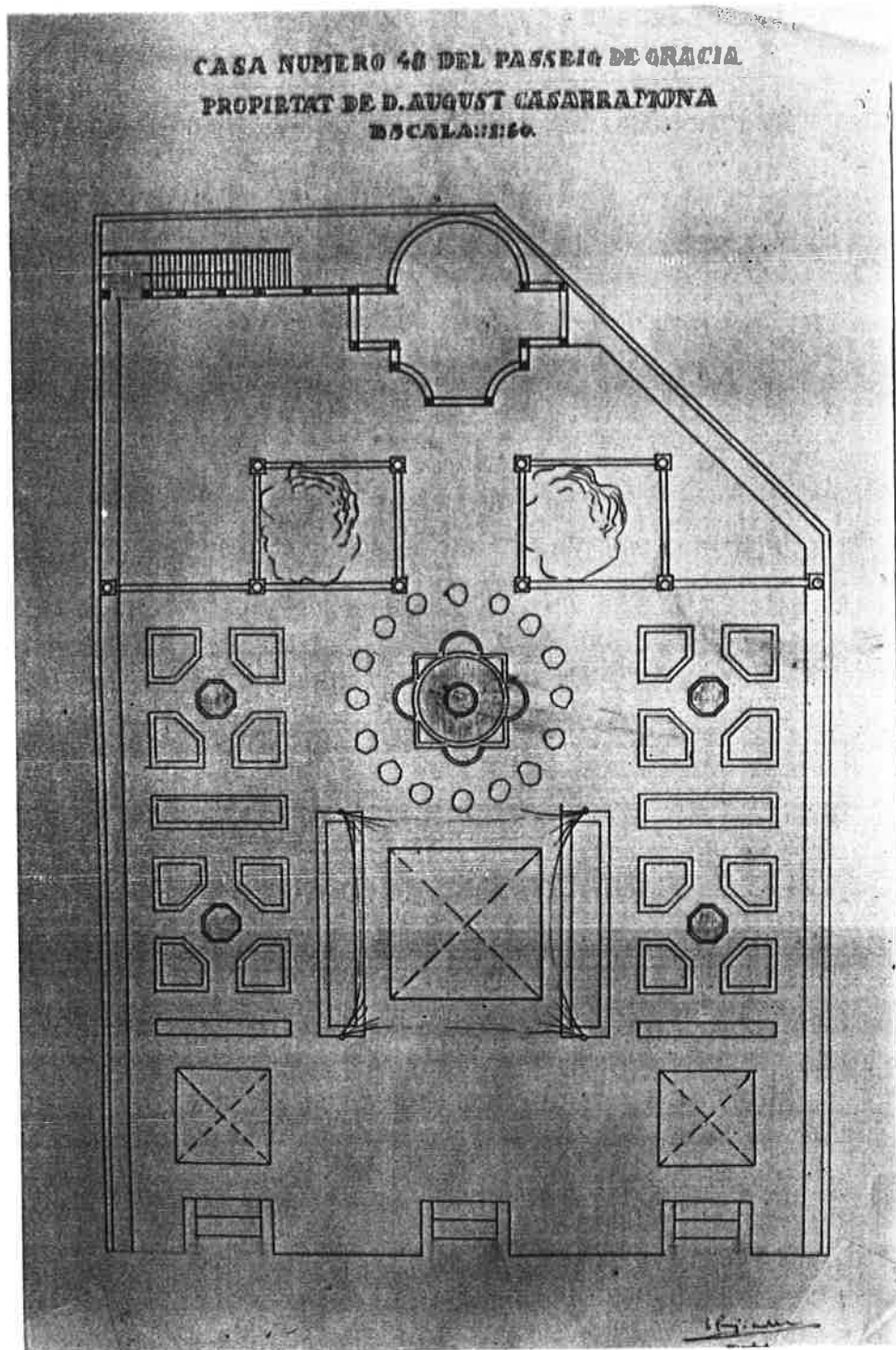




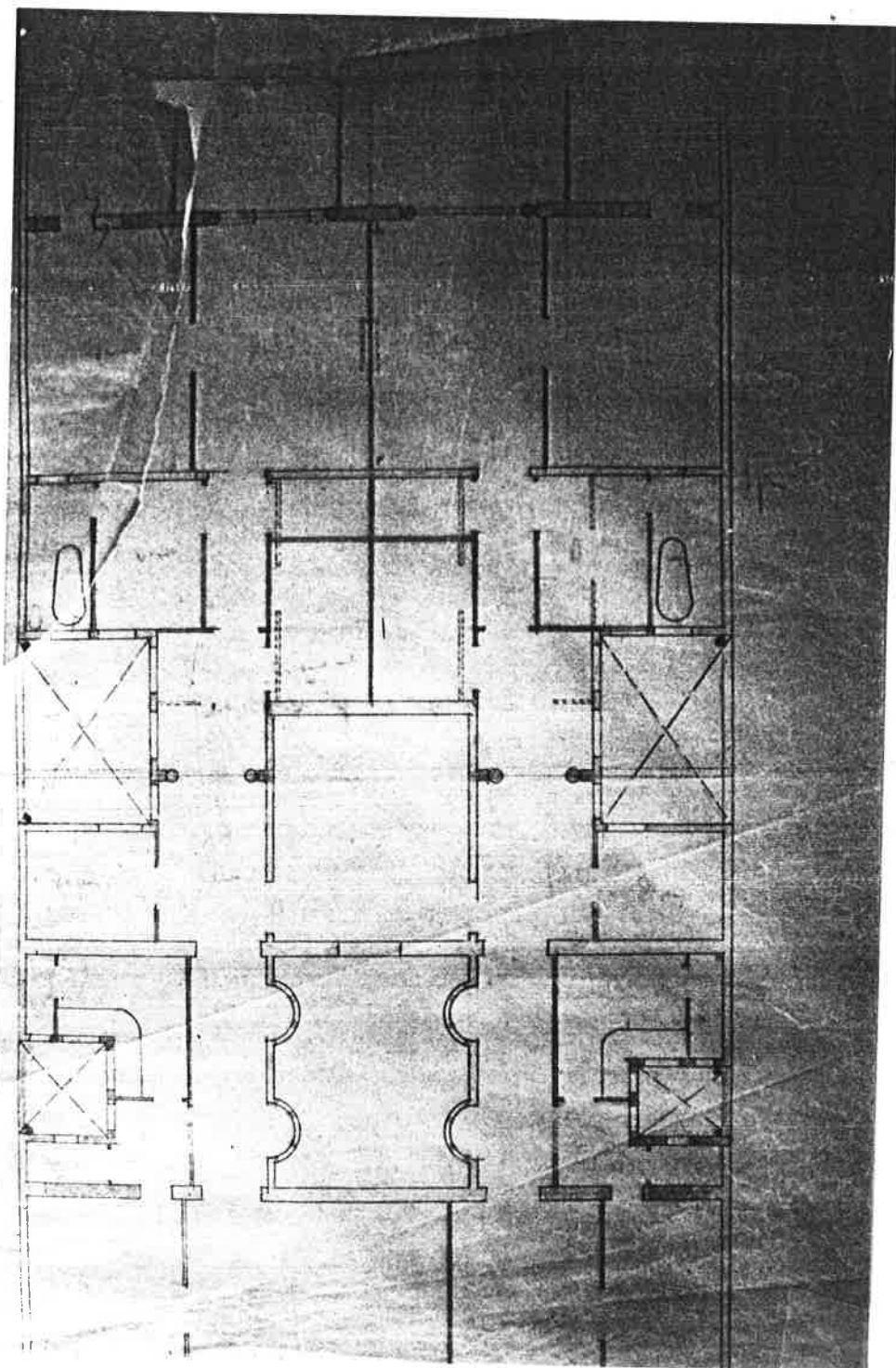
= Planta baixa, continuació de l'anterior.



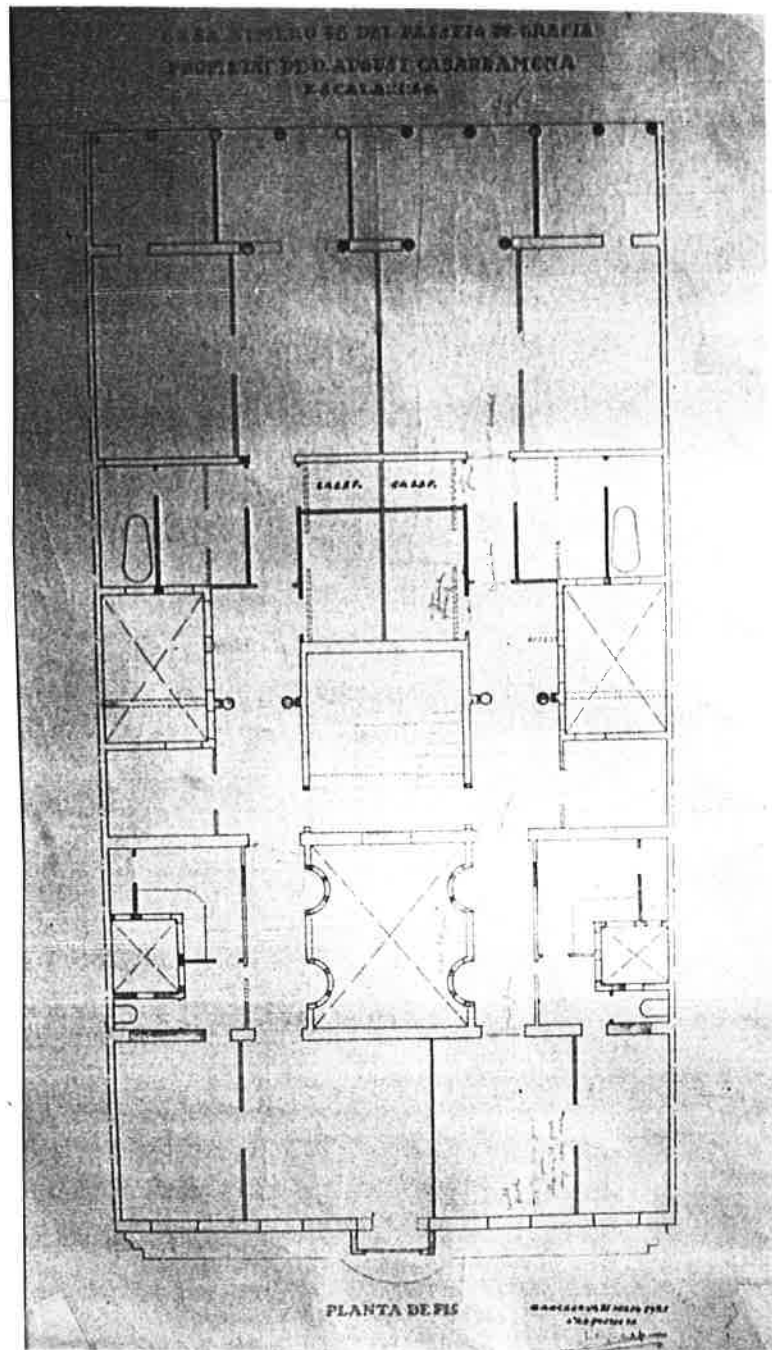
- Planta tipus proposada amb indicacions dels enderrocs a realitzar.



- Planta jardí Srs. Casarramona al principal.  
Tinta sobre paper ceba.

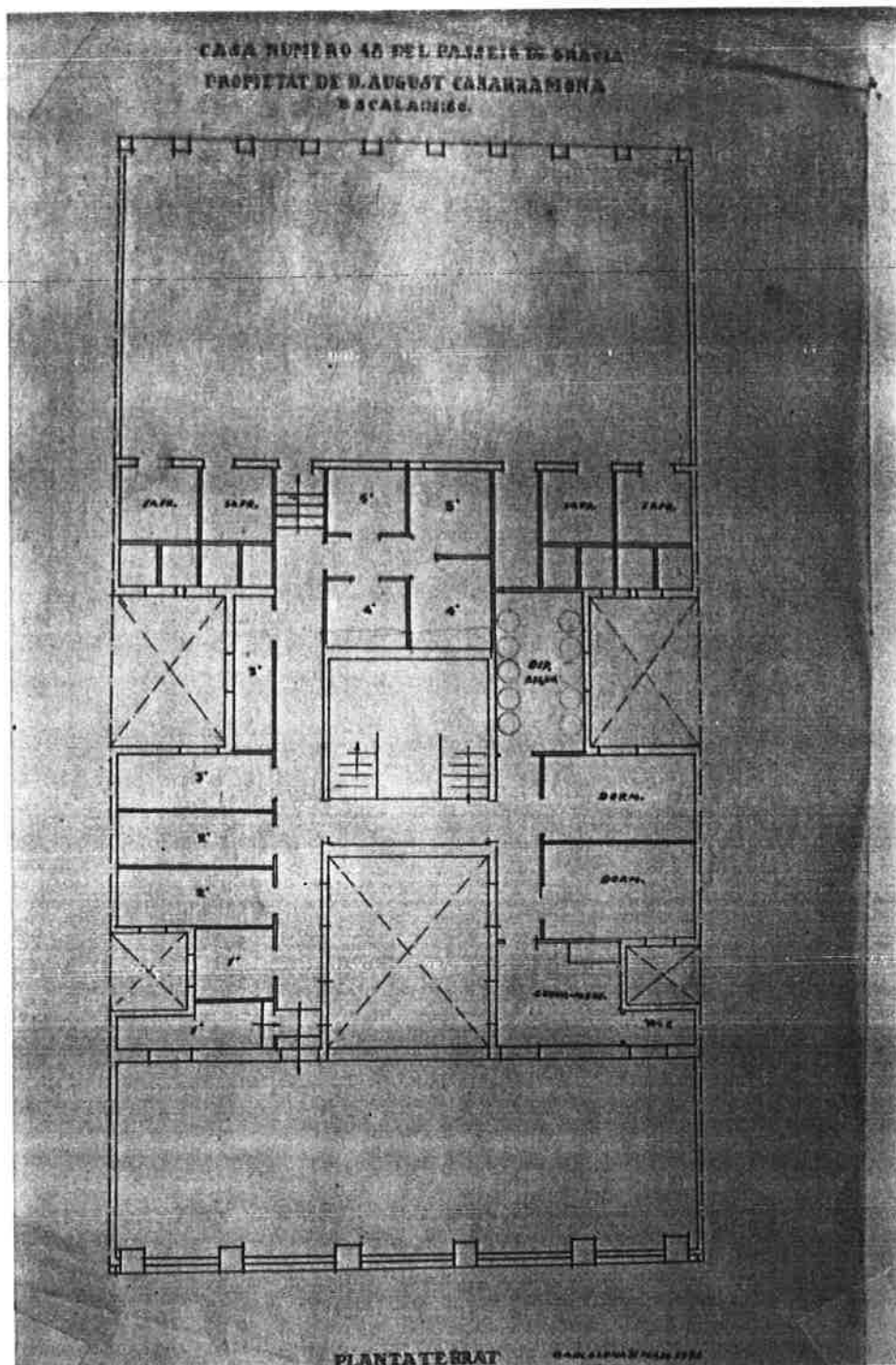


- Planta tipus proposada amb indicacions dels enderrocs a realitzar.  
Tinta sobre paper.

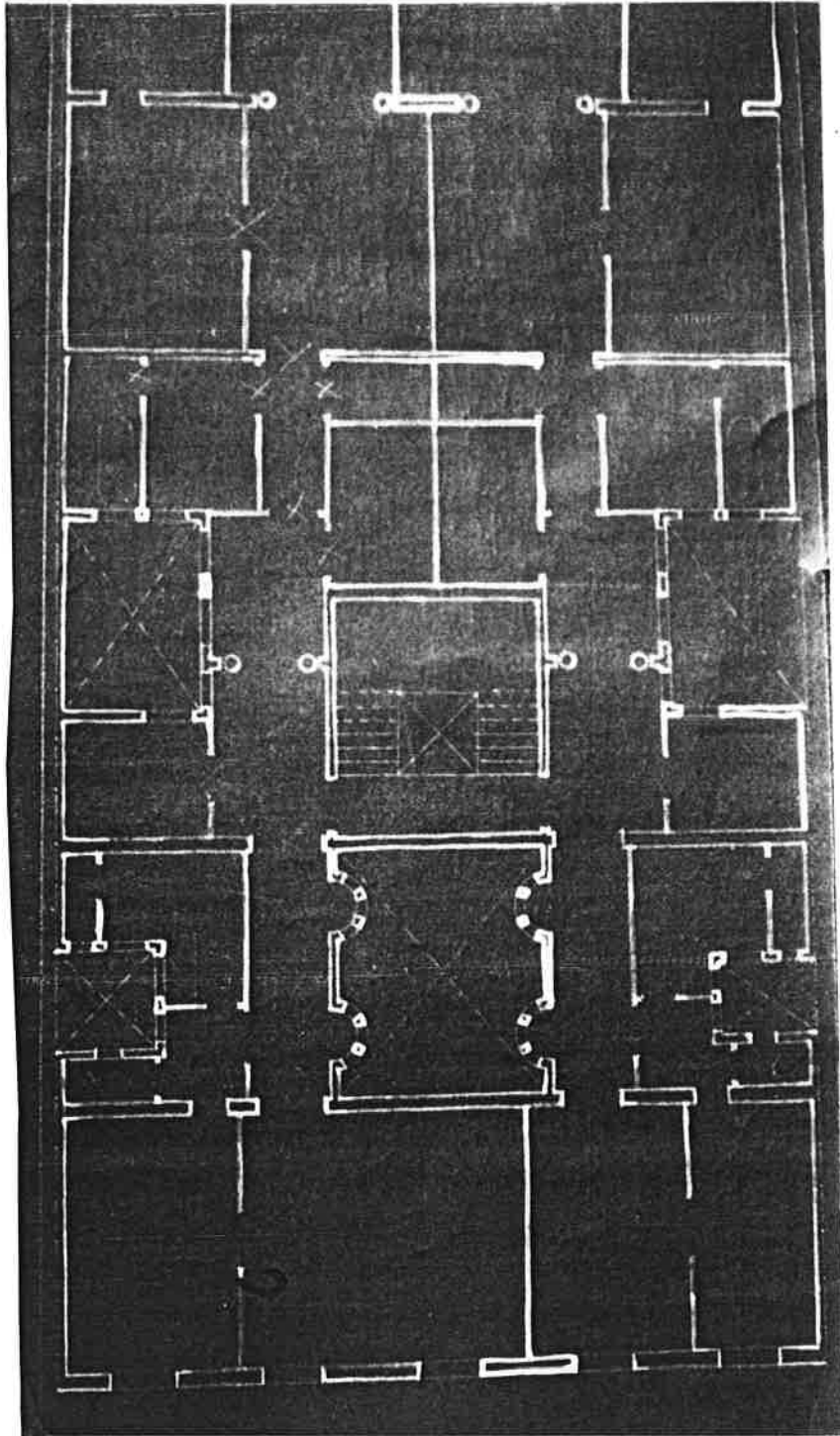


- Planta tipus proposada amb indicacions dels enderrocc a realitzar: copia a presentar a l'Administració.
- Tinta sobre paper tela.

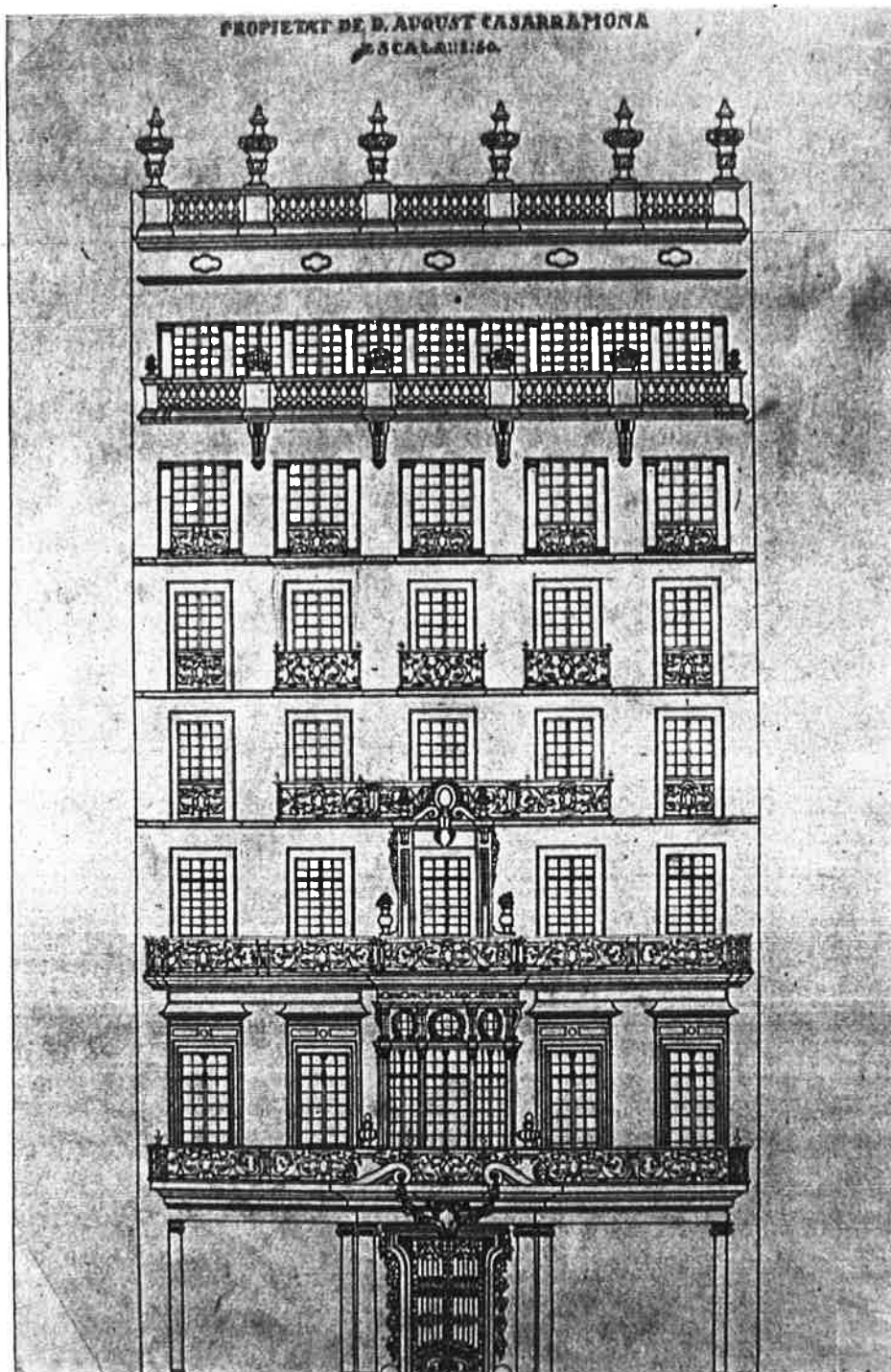




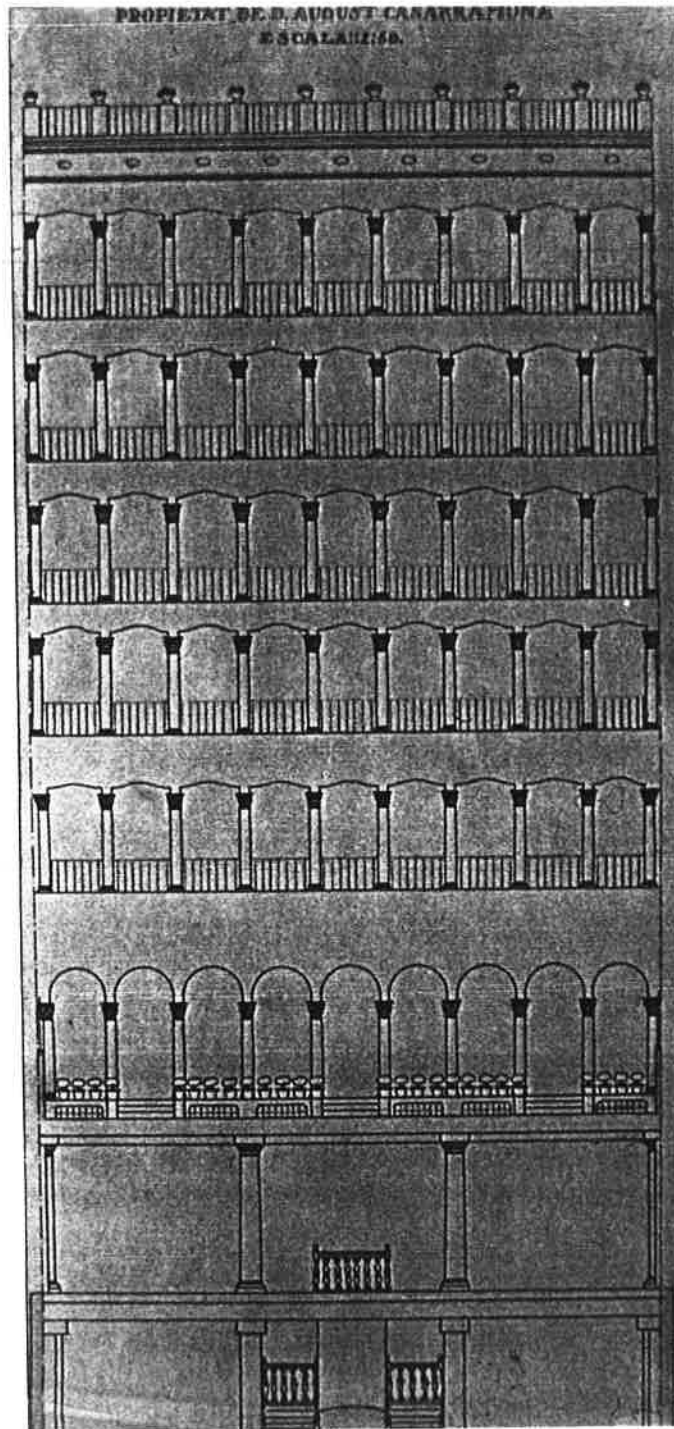
- Planta del terrat.  
Tinta sobre paper ceba.



- Planta pis àtic.  
Còpia sobre paper.



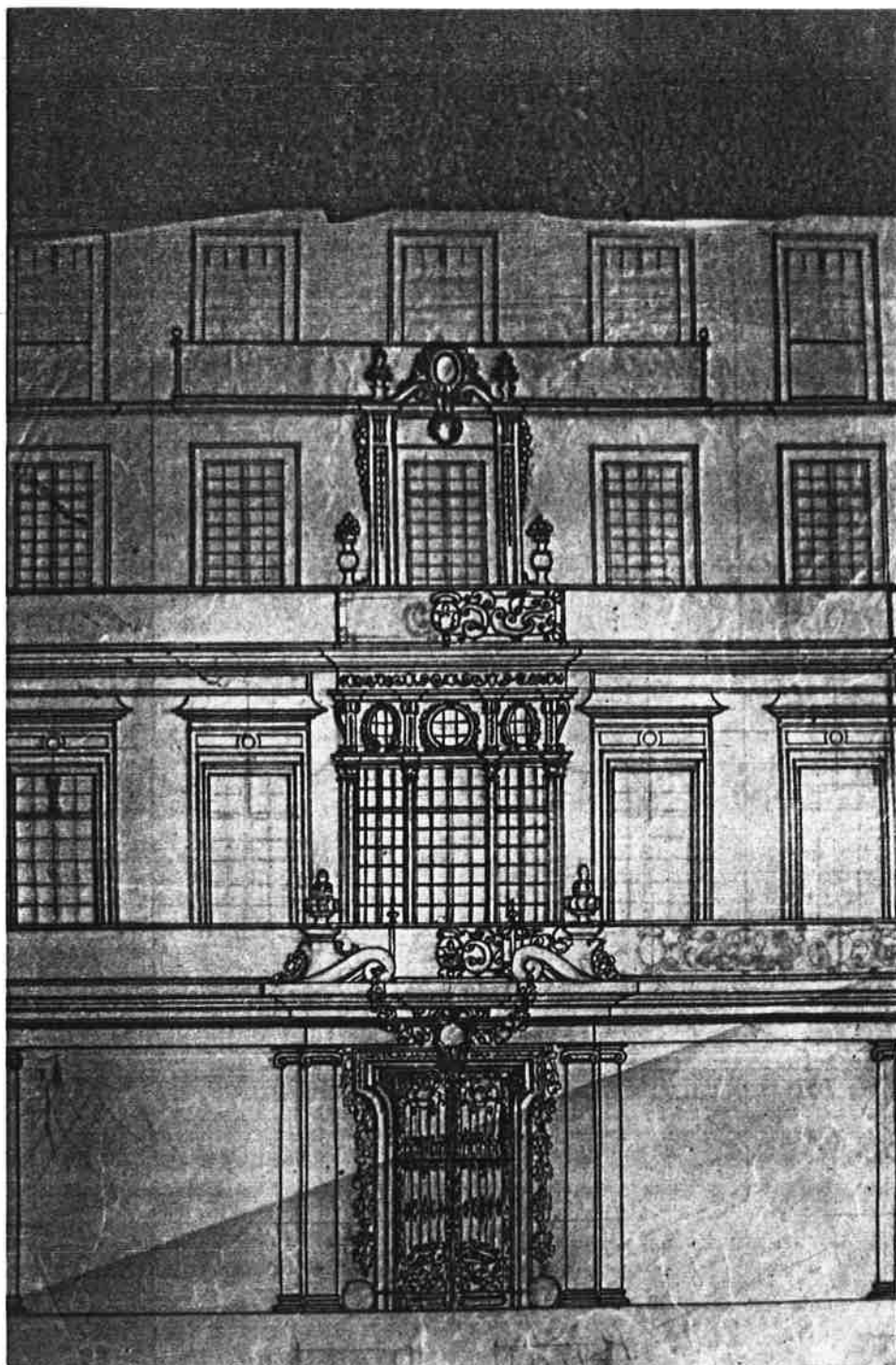
= Façana principal.  
Còpia sobre paper vegetal i tinta de color.



AC 20

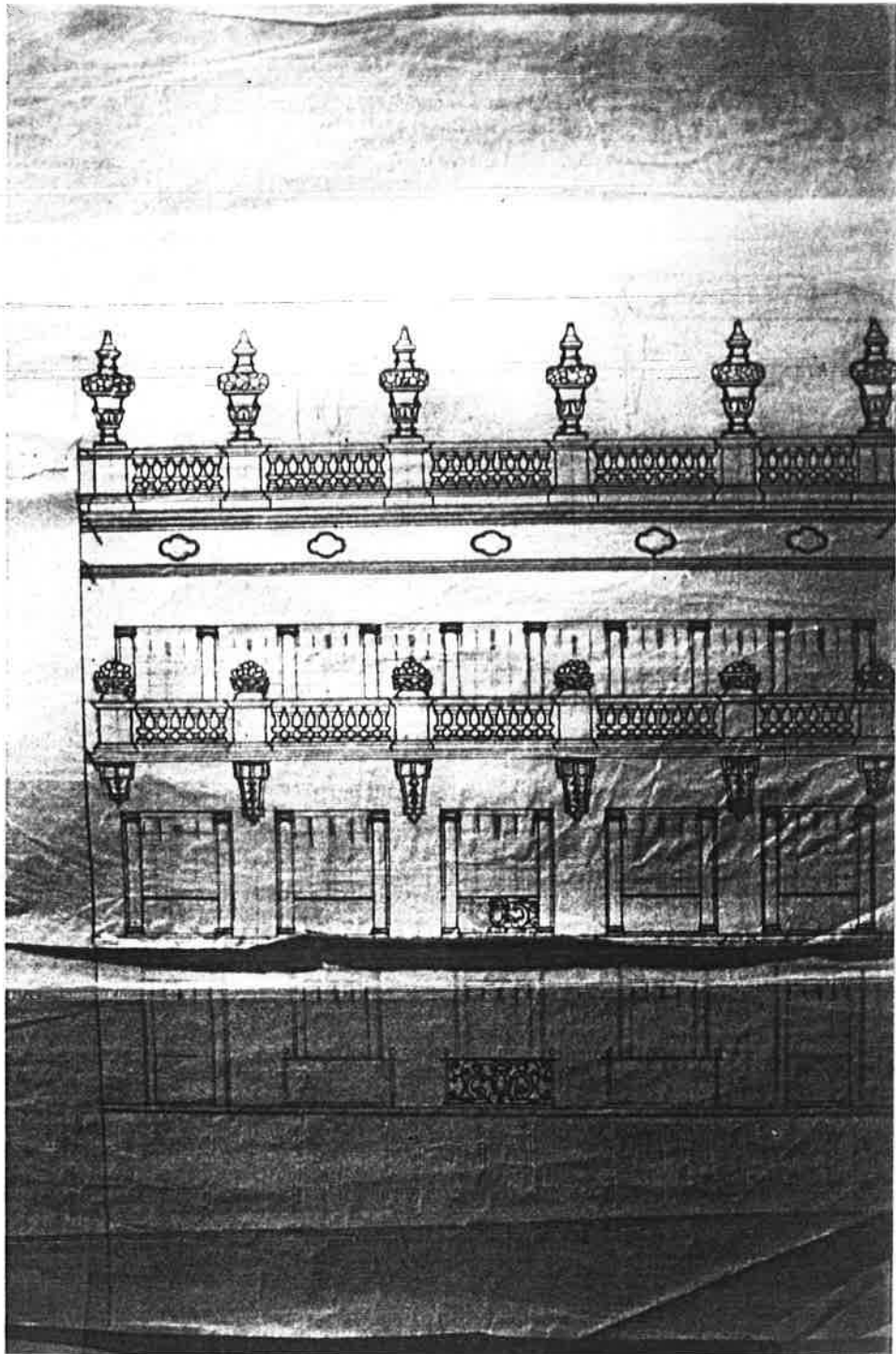
= Façana posterior, amb seccionament dels baixos i soterrani.

Còpia sobre paper vegetal i tinta de color.



- Façana principal. Dibuix de treball.  
Tinta sobre paper.

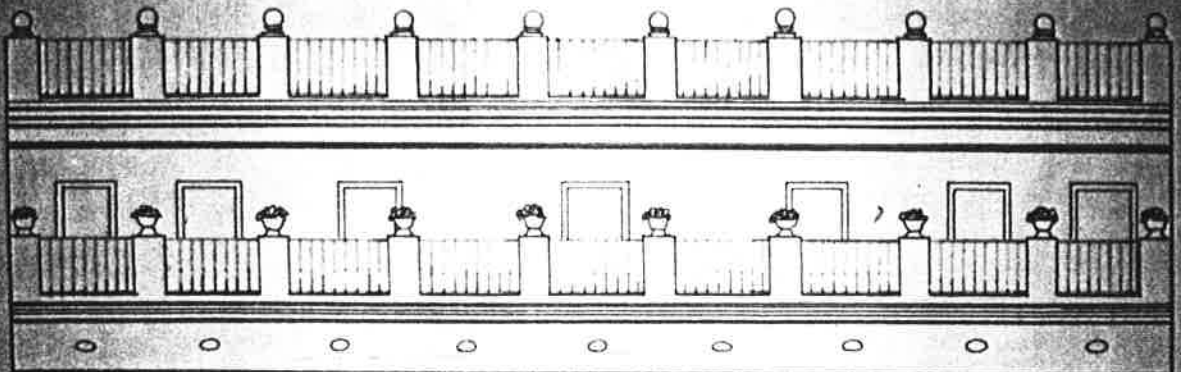




- Alçat parcial de la part remuntada  
Llapis sobre paper.



CASA NUMERO 48 DEL PASSEIG DE GRACIA  
PROPIETAT DE D. AUGUST CASARRAMONA  
D. S. C. A. 1905.

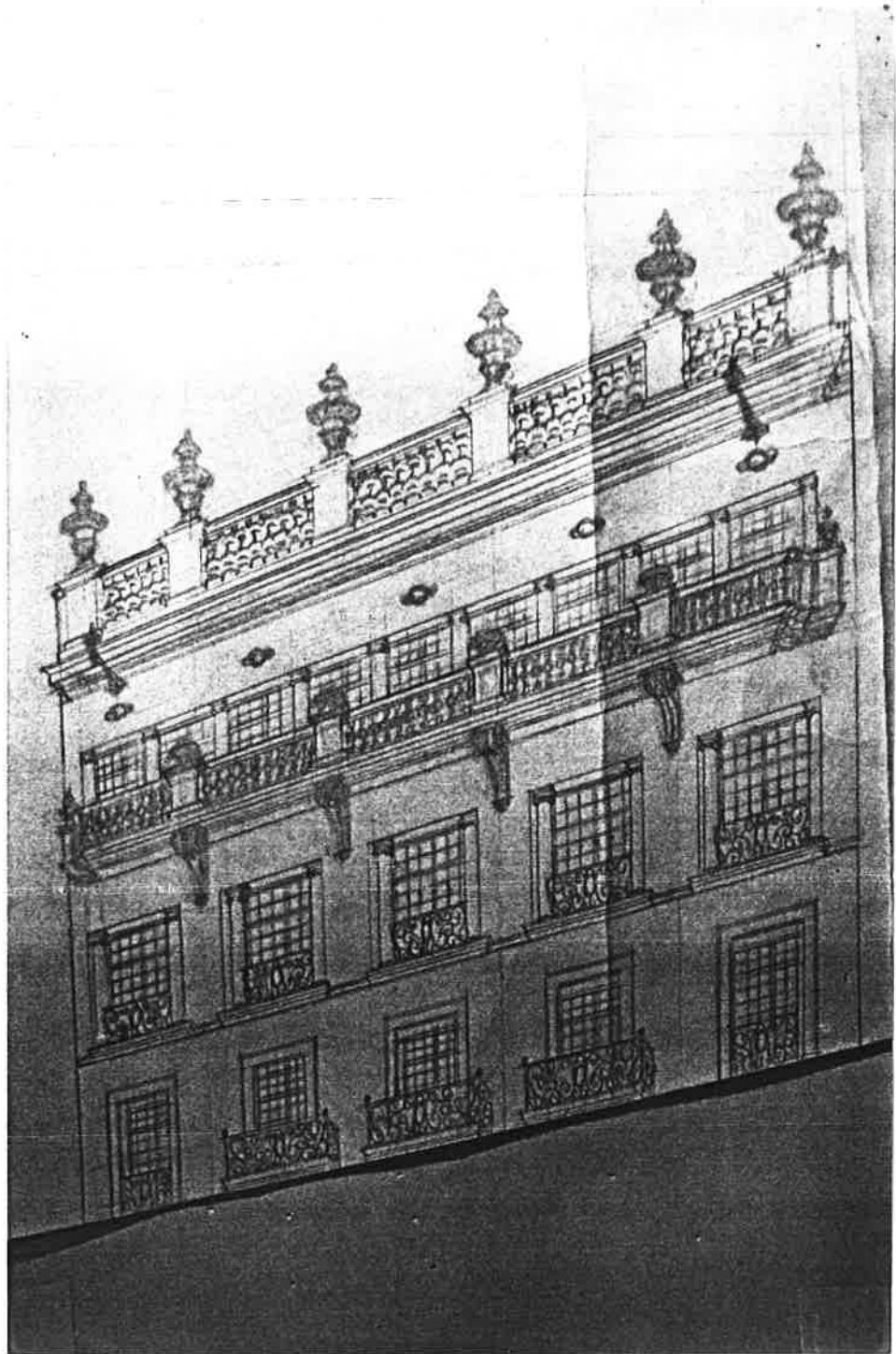


TERRAT POST.

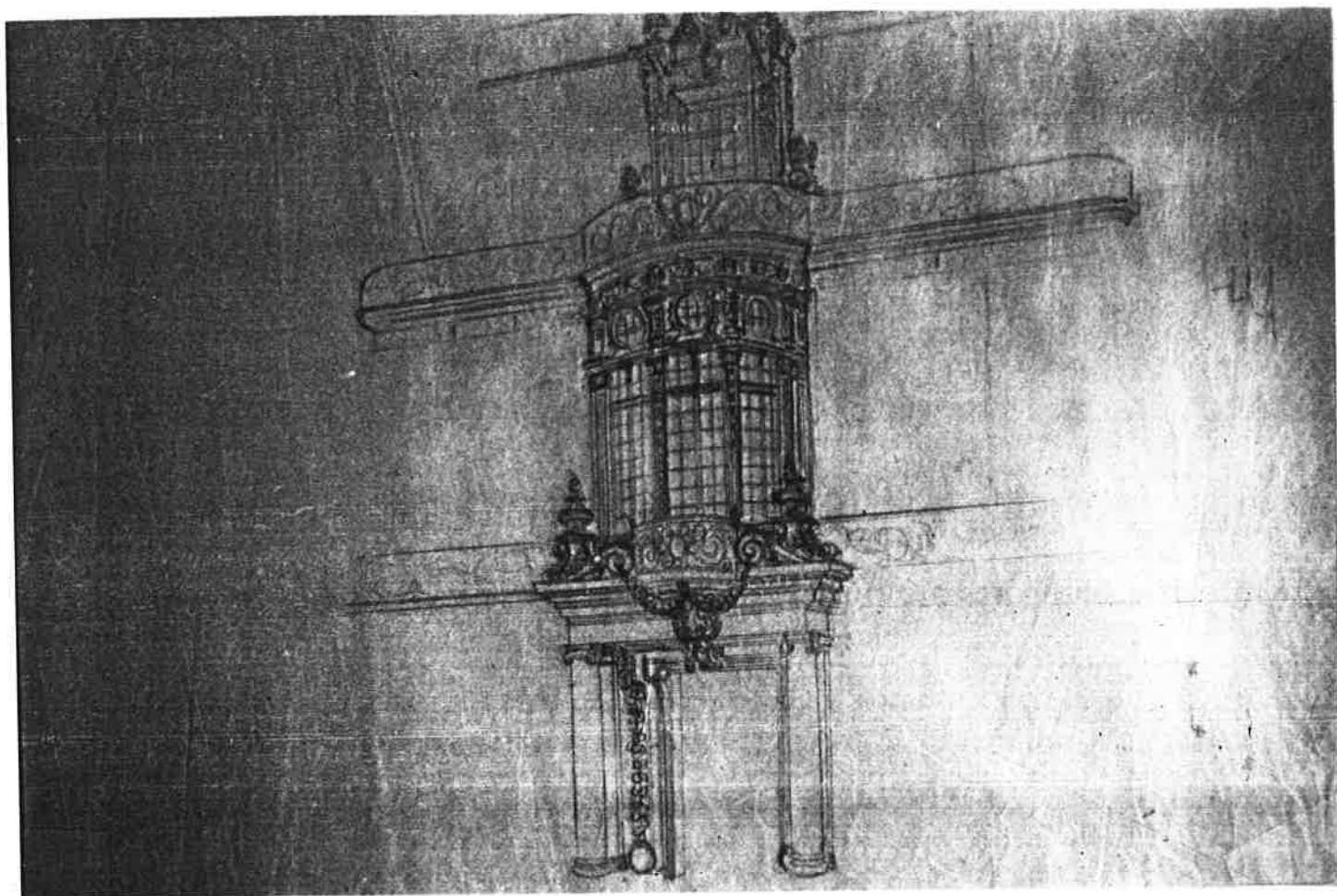
BARCELONA 1905  
KARROTESTE

*[Handwritten signature]*

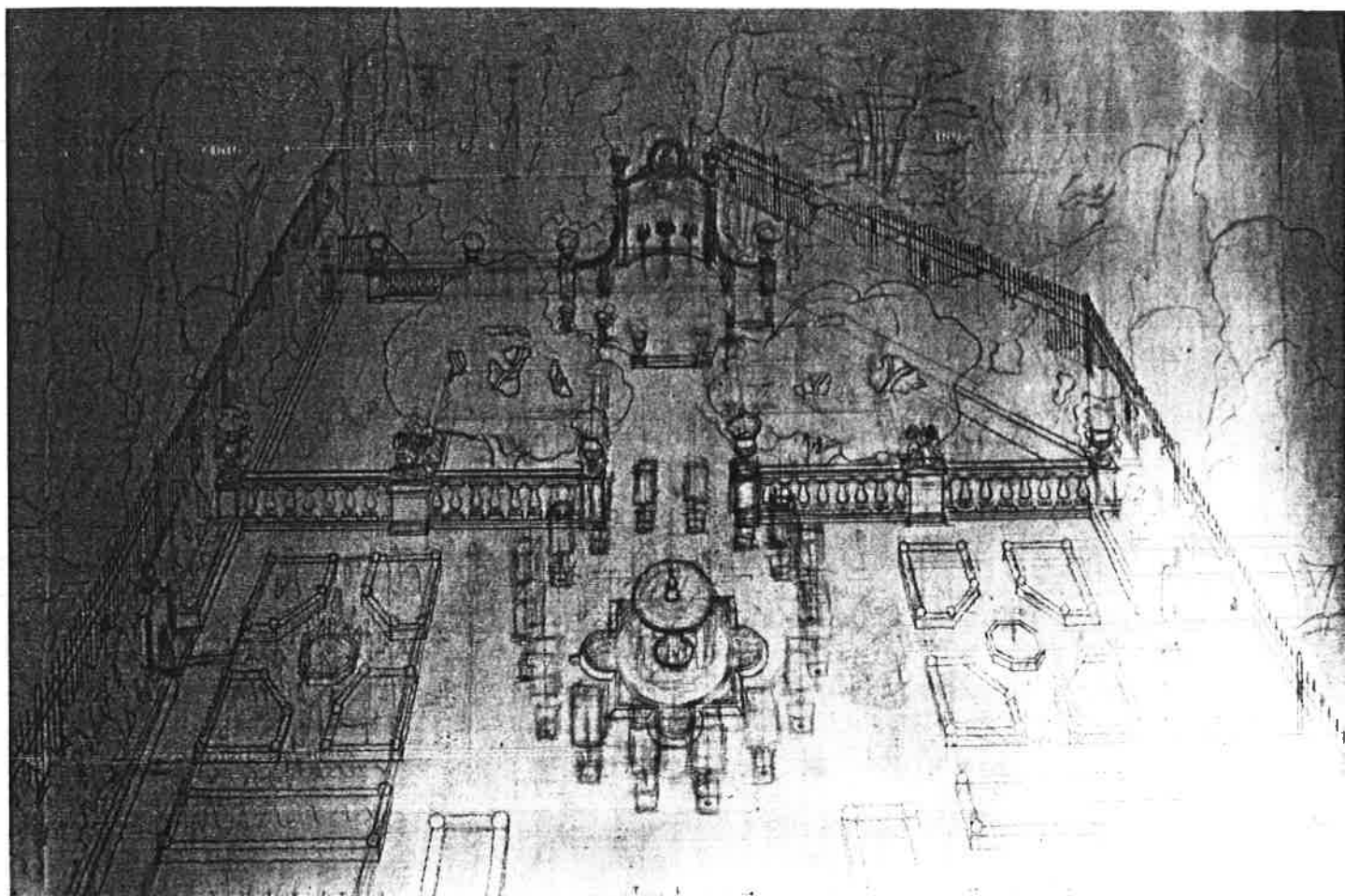
= Façana del terrat posterior.  
Còpia sobre paper tela.



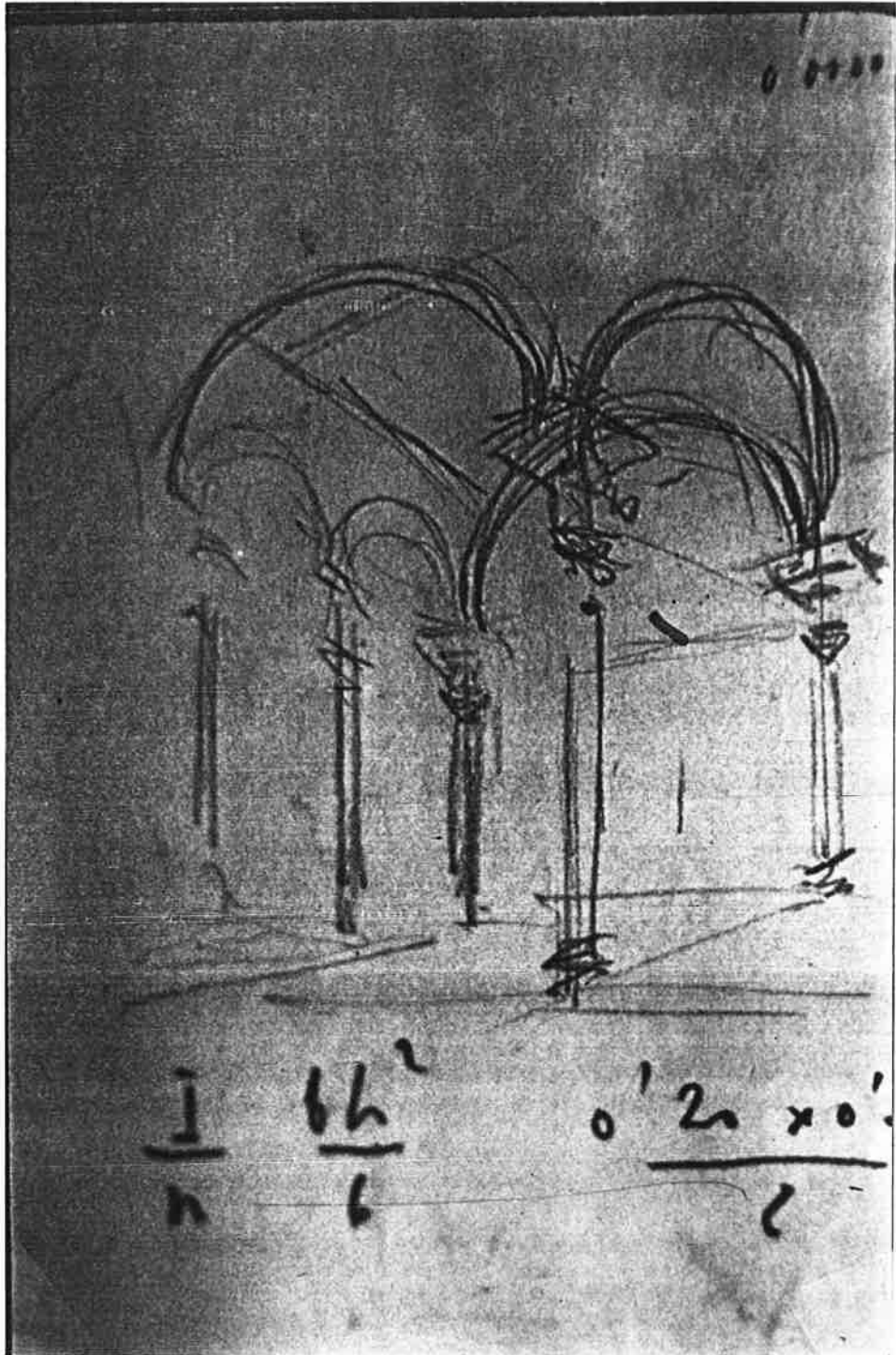
Perspectiva de la part remuntada  
Tinta sobre paper.



- Perspectiva del cos central de l'edifici  
Llapis sobre paper

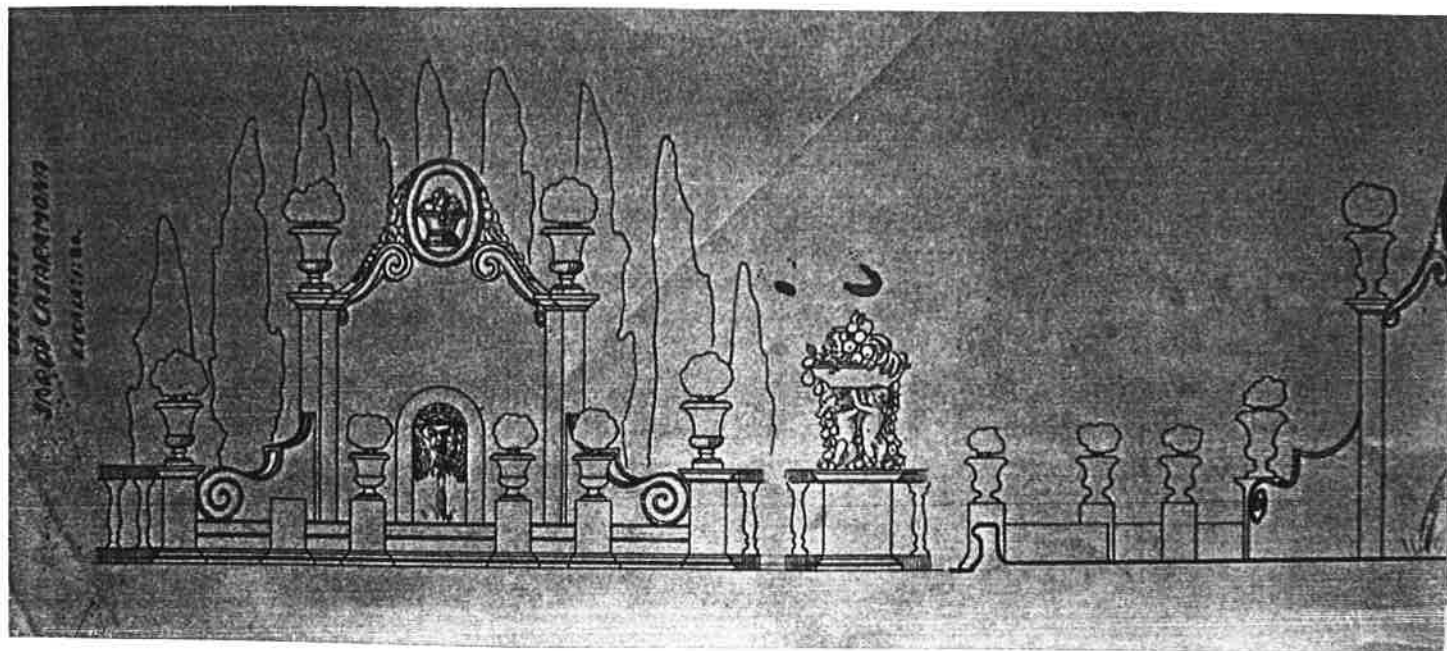


- Croquis del jardí.  
Llapis sobre paper de



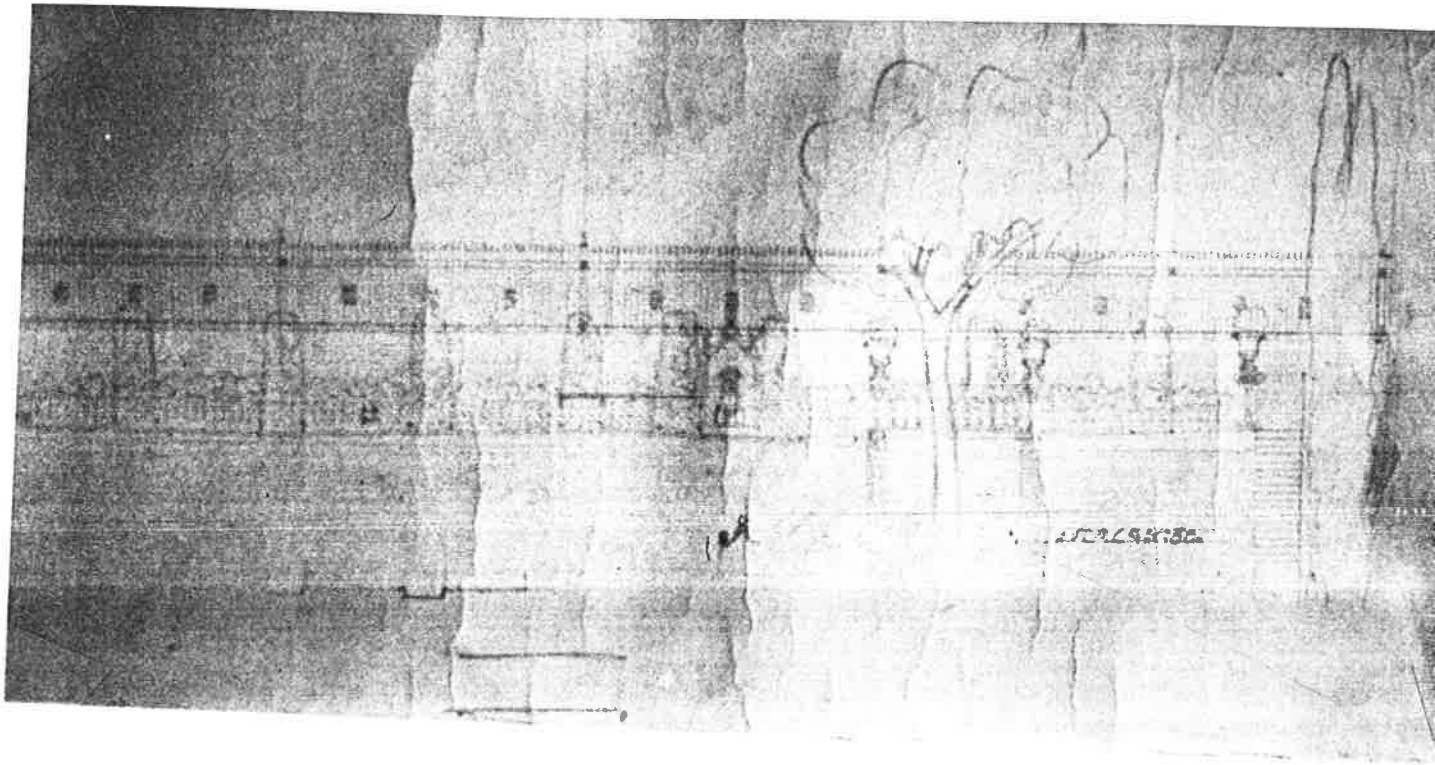
- Perspectiva i càlcul del vestíbul.  
Llapis sobre paper.



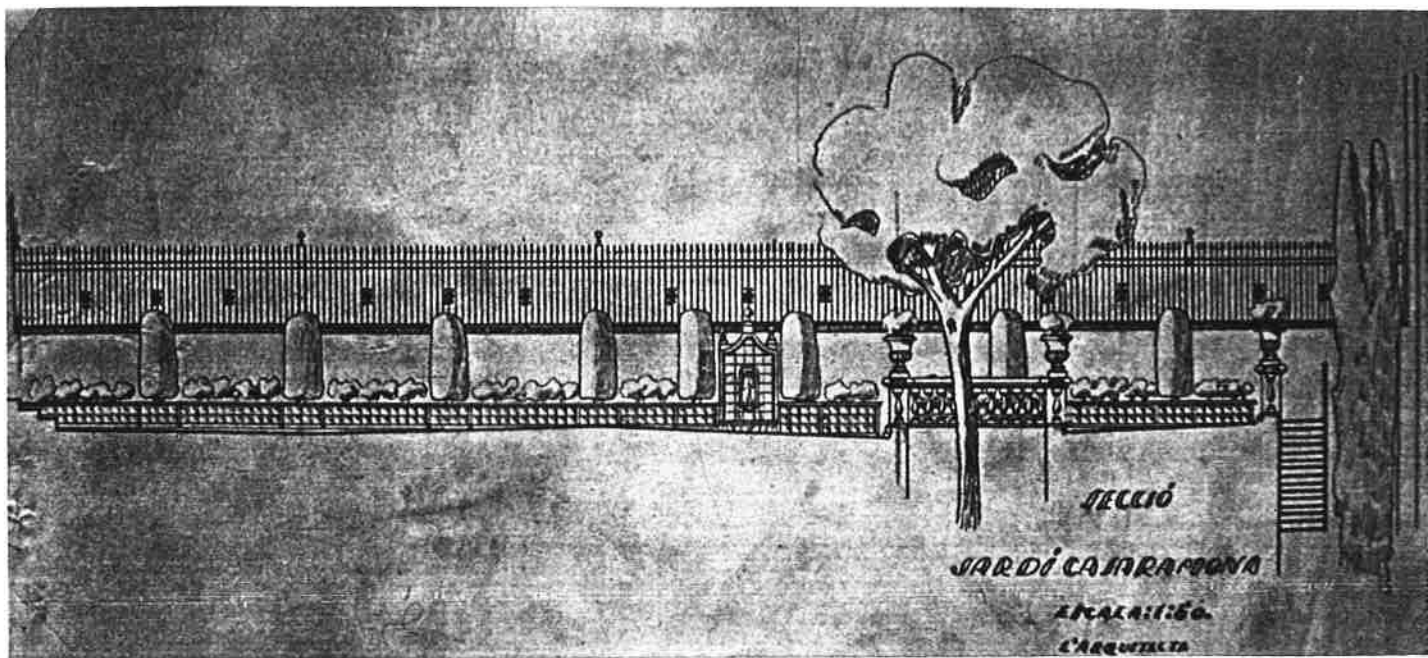


- Alçat de la part posterior del jardí Casarramona.

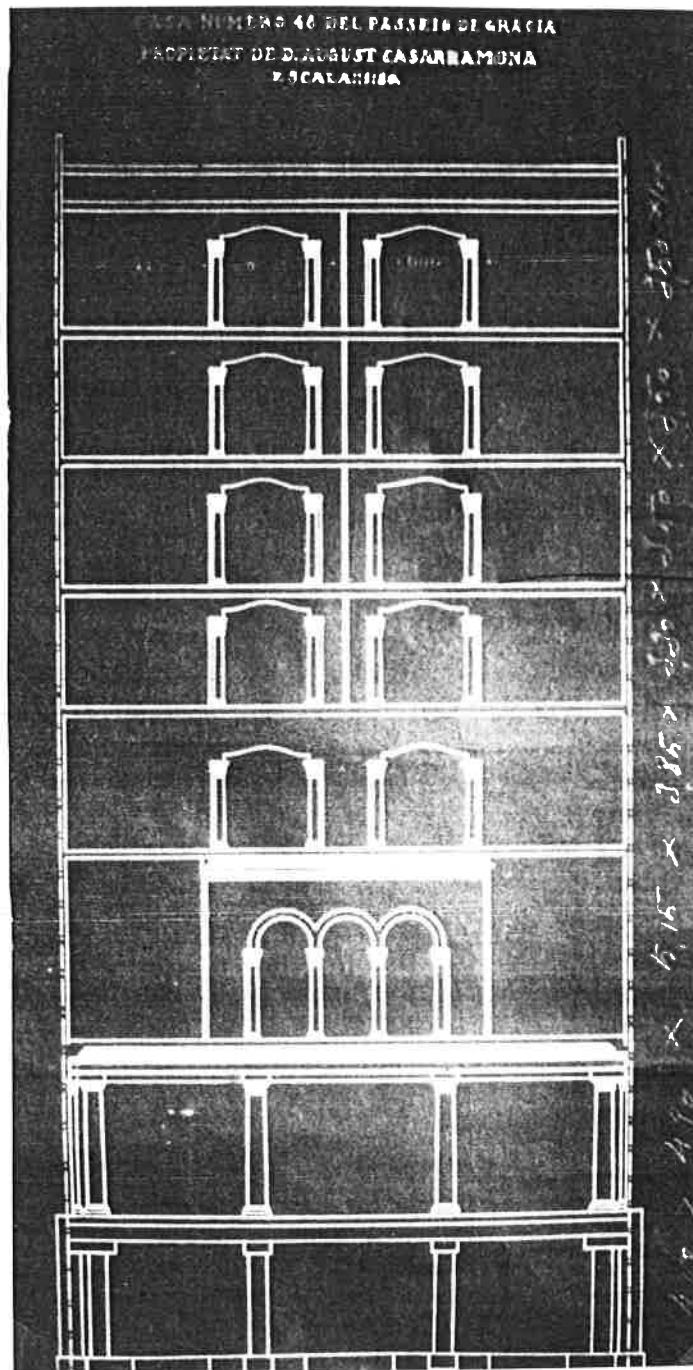
Còpia sobre paper tela.



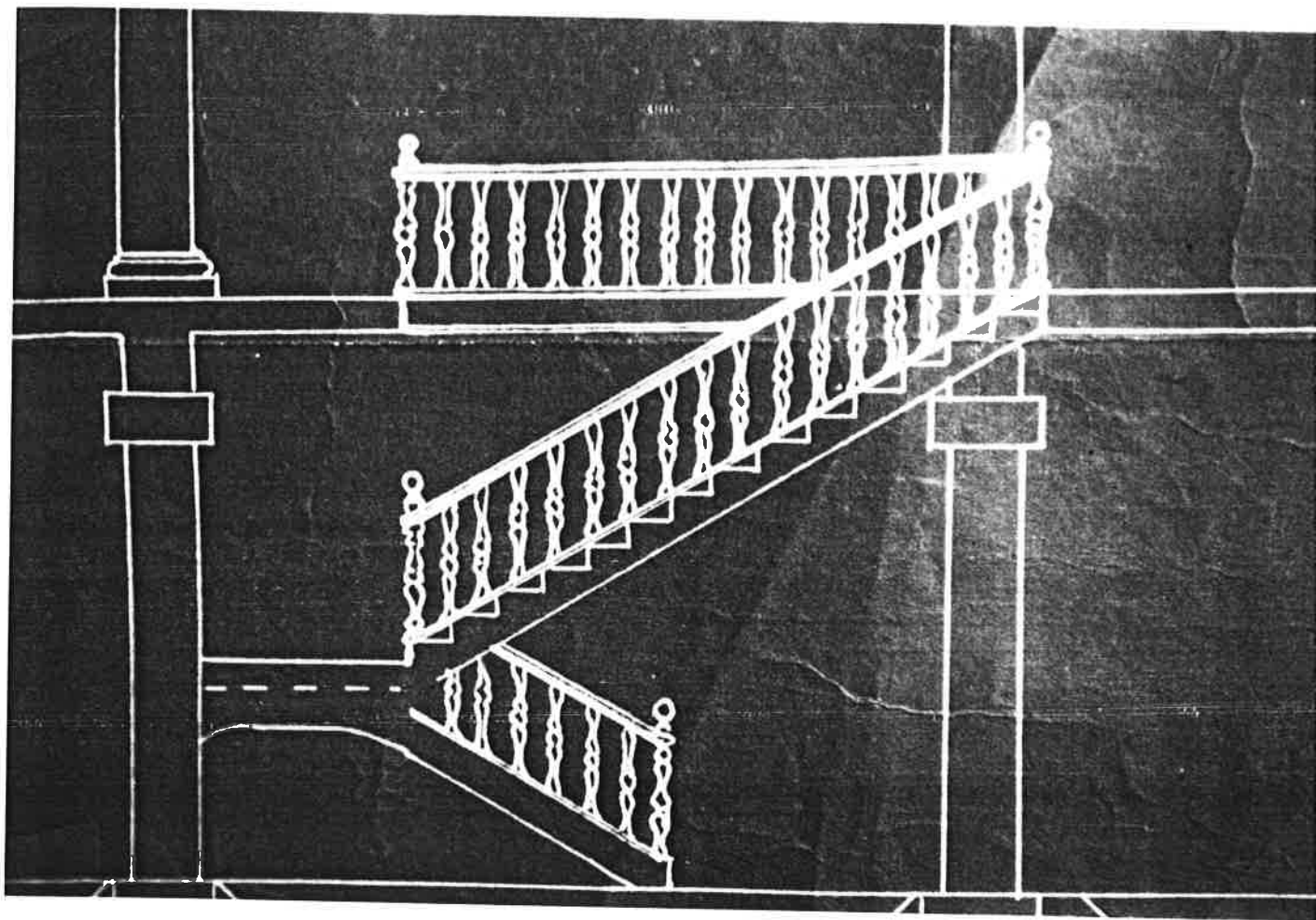
- Mateix dibuix a llàpis.



- Façana secció del lateral del jardí Casarramona  
Còpia sobre paper tela.

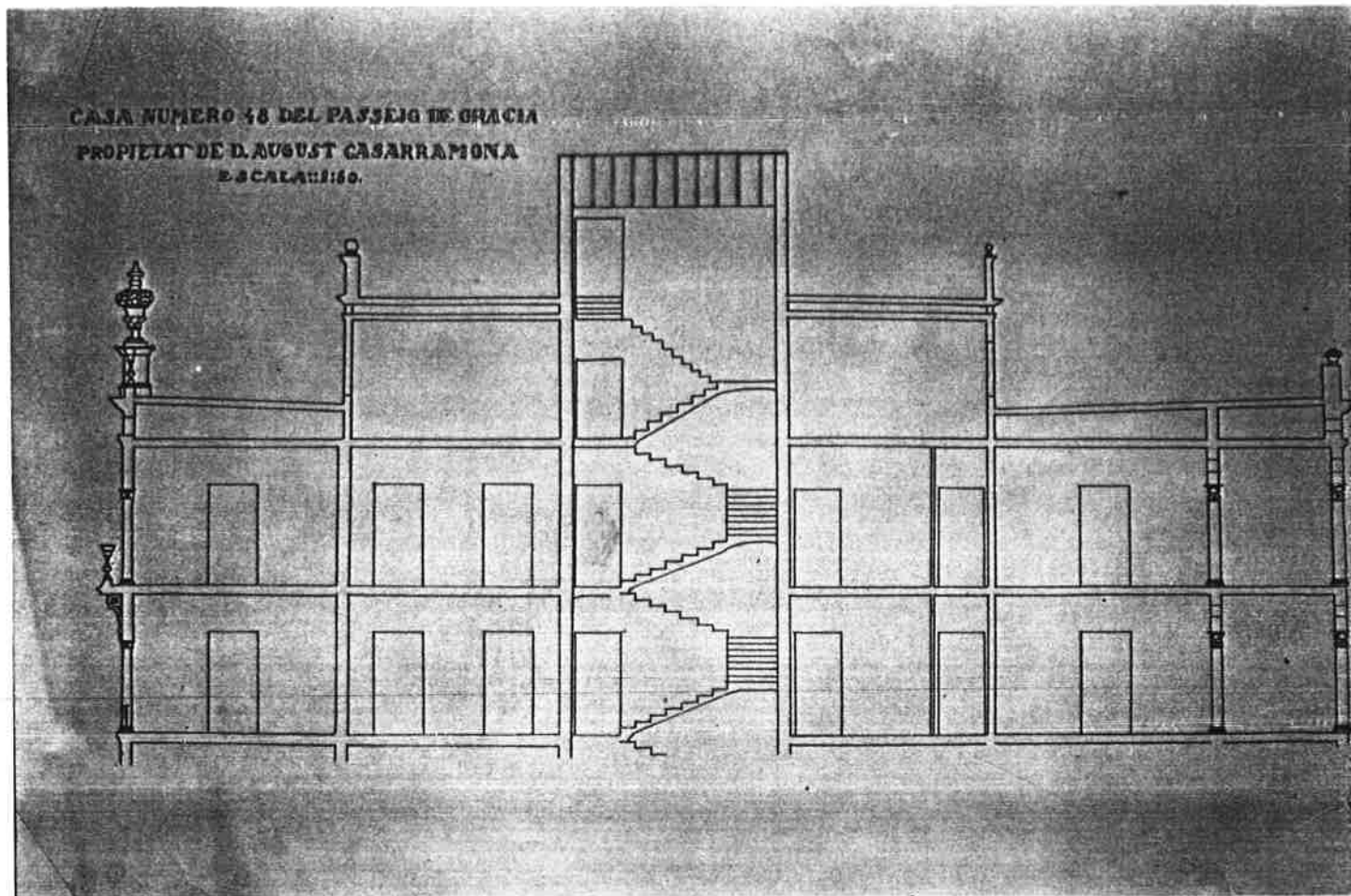


- Secció transversal de l'edifici.  
Còpia sobre paper blanc.

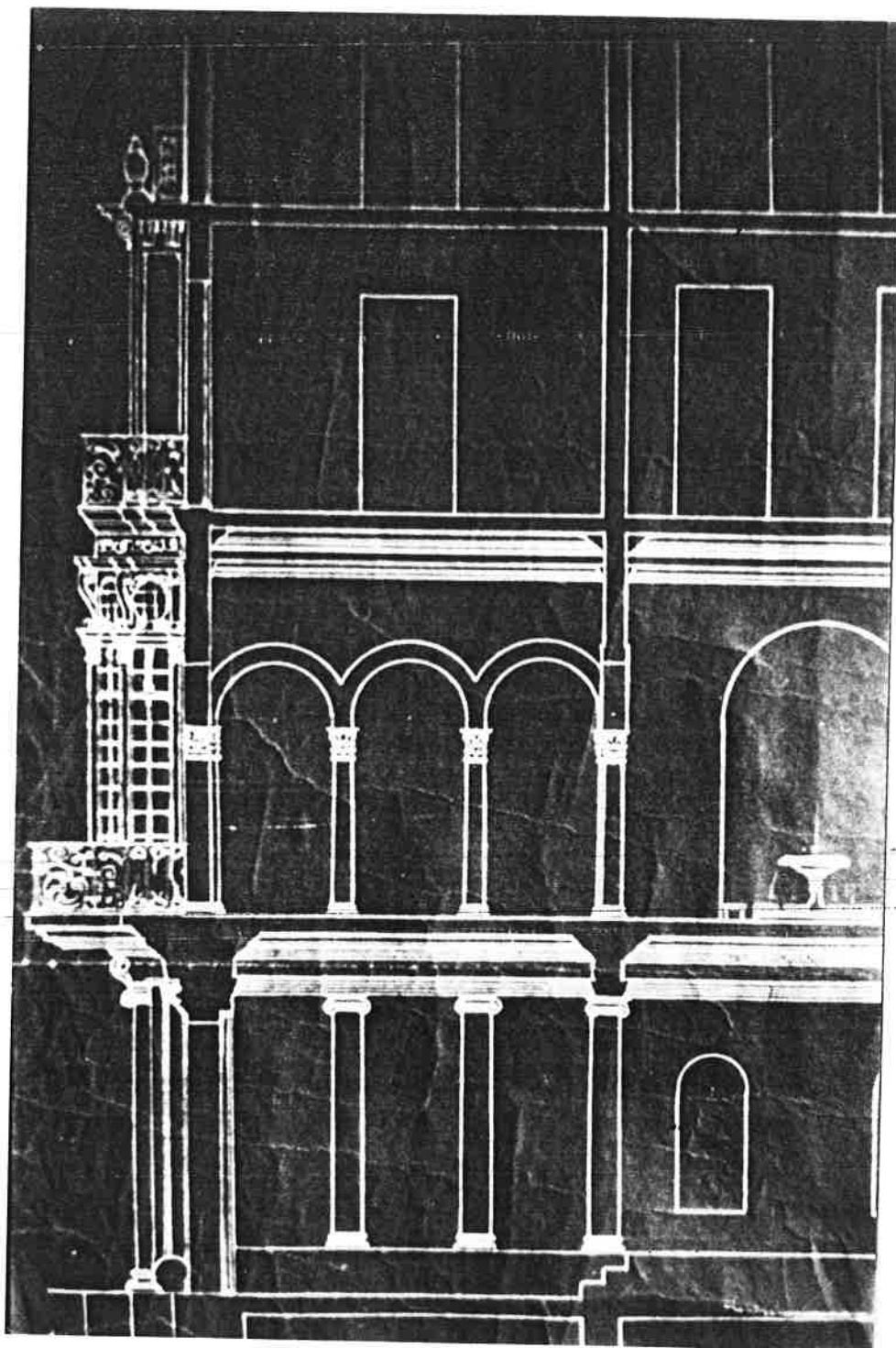


= Alçat de l'escala de comunicació entre el soterrani i la planta baixa.  
Còpia sobre paper blau.

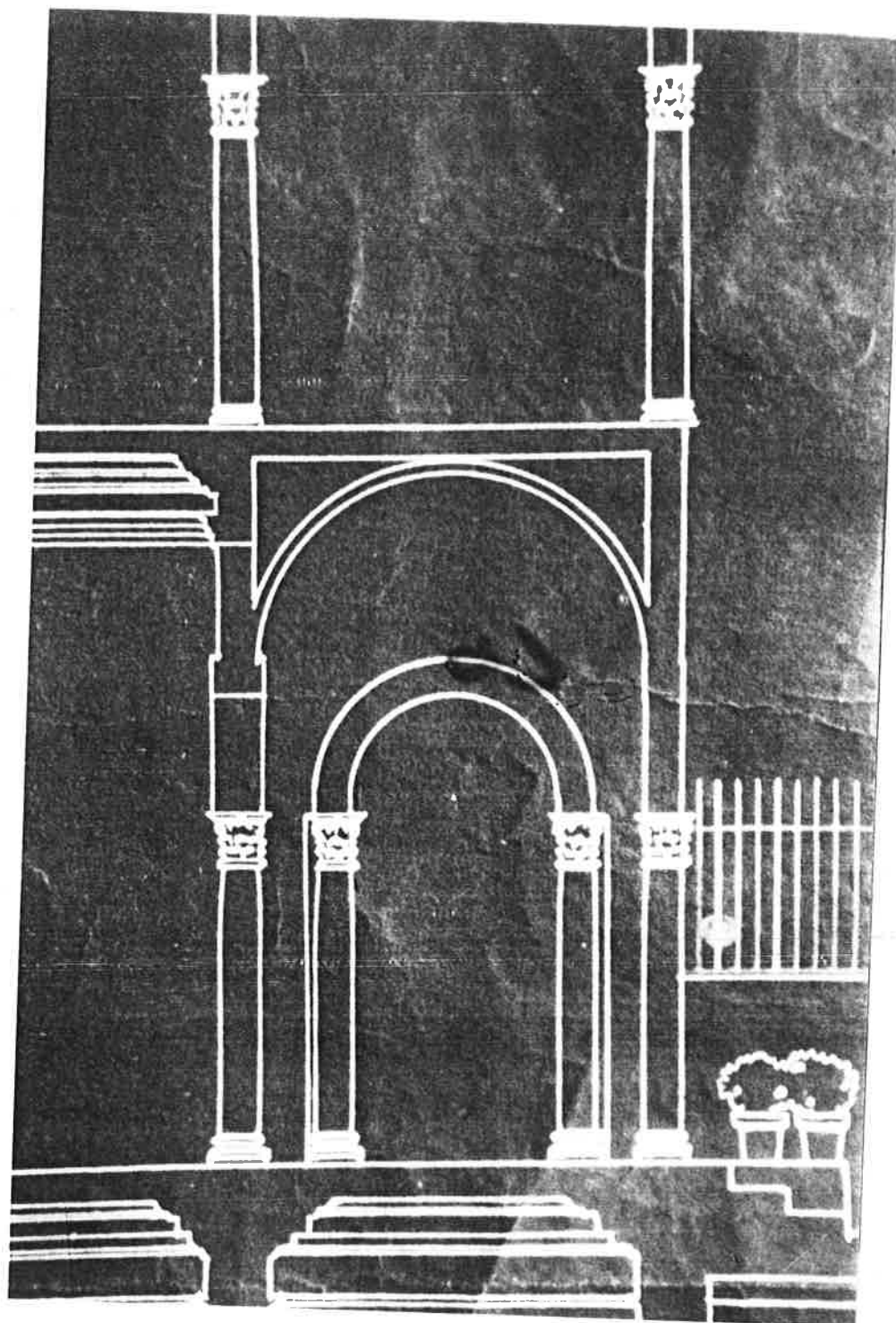




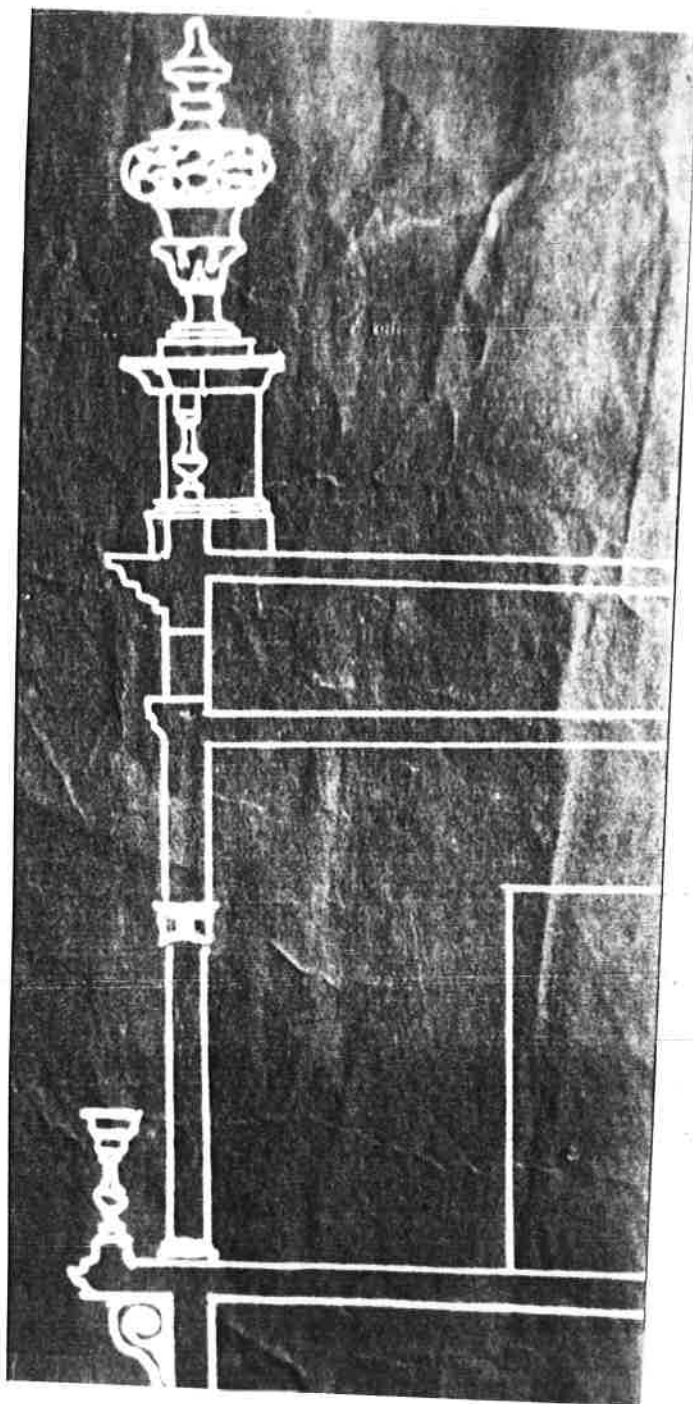
- Secció de la part remuntada,  
Còpia sobre paper tela.



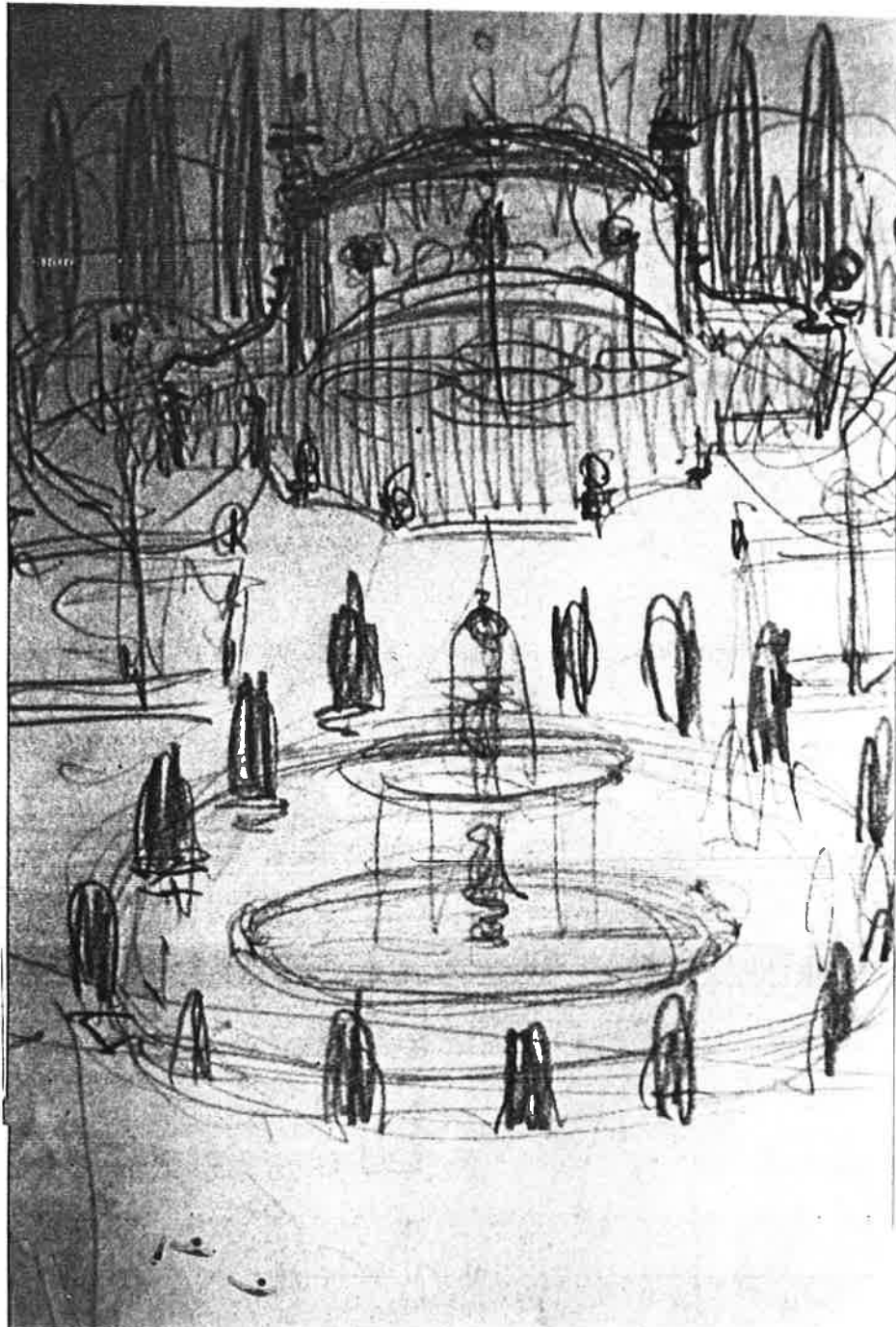
= Secció del baix, principal i primer pis.  
Còpia sobre paper blanc.



- Secció per la galeria posterior del principal.  
Còpia sobre paper blanc.

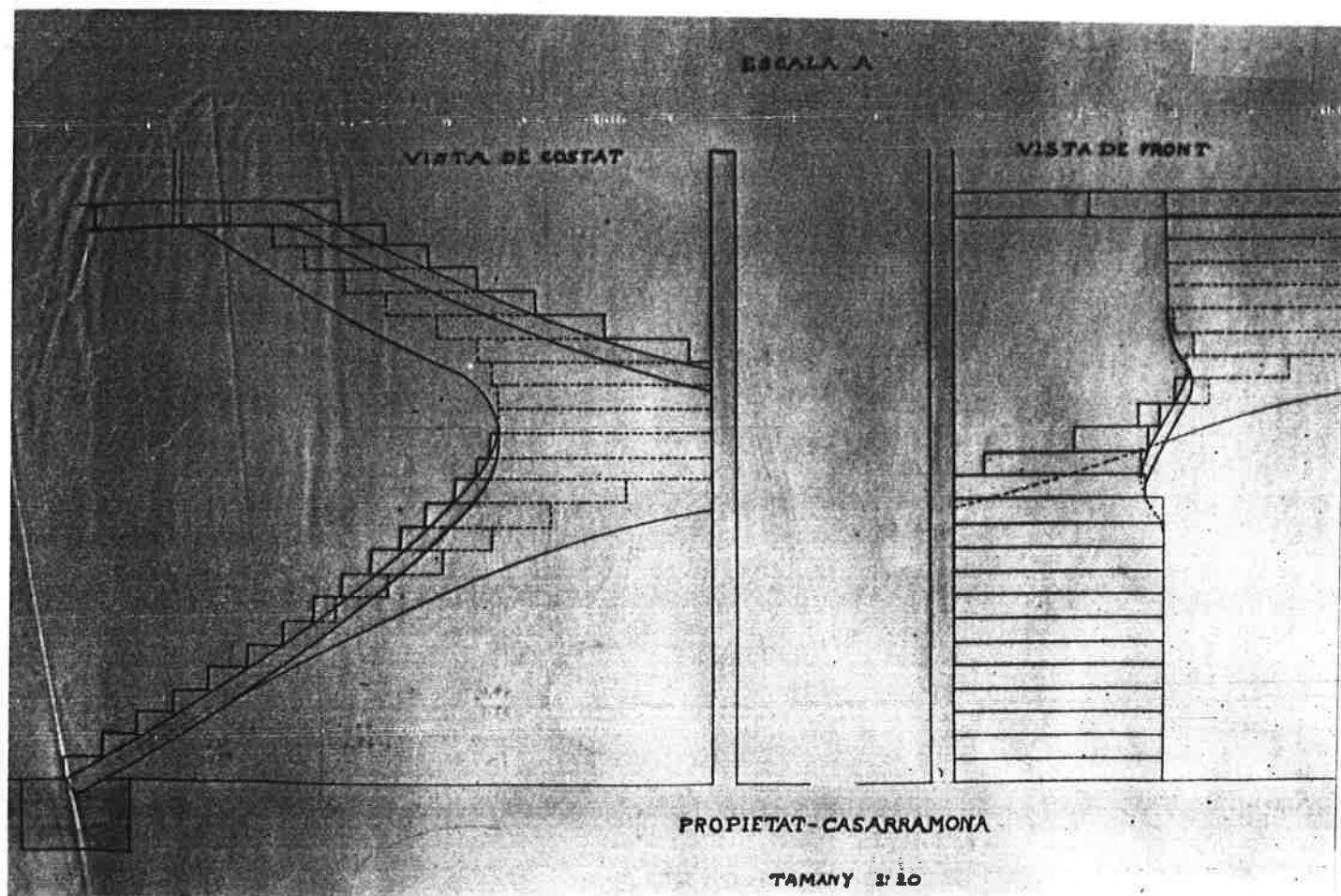


- Secció detall de coronació i balcó de l'últim pis.  
Còpia sobre paper blanc.

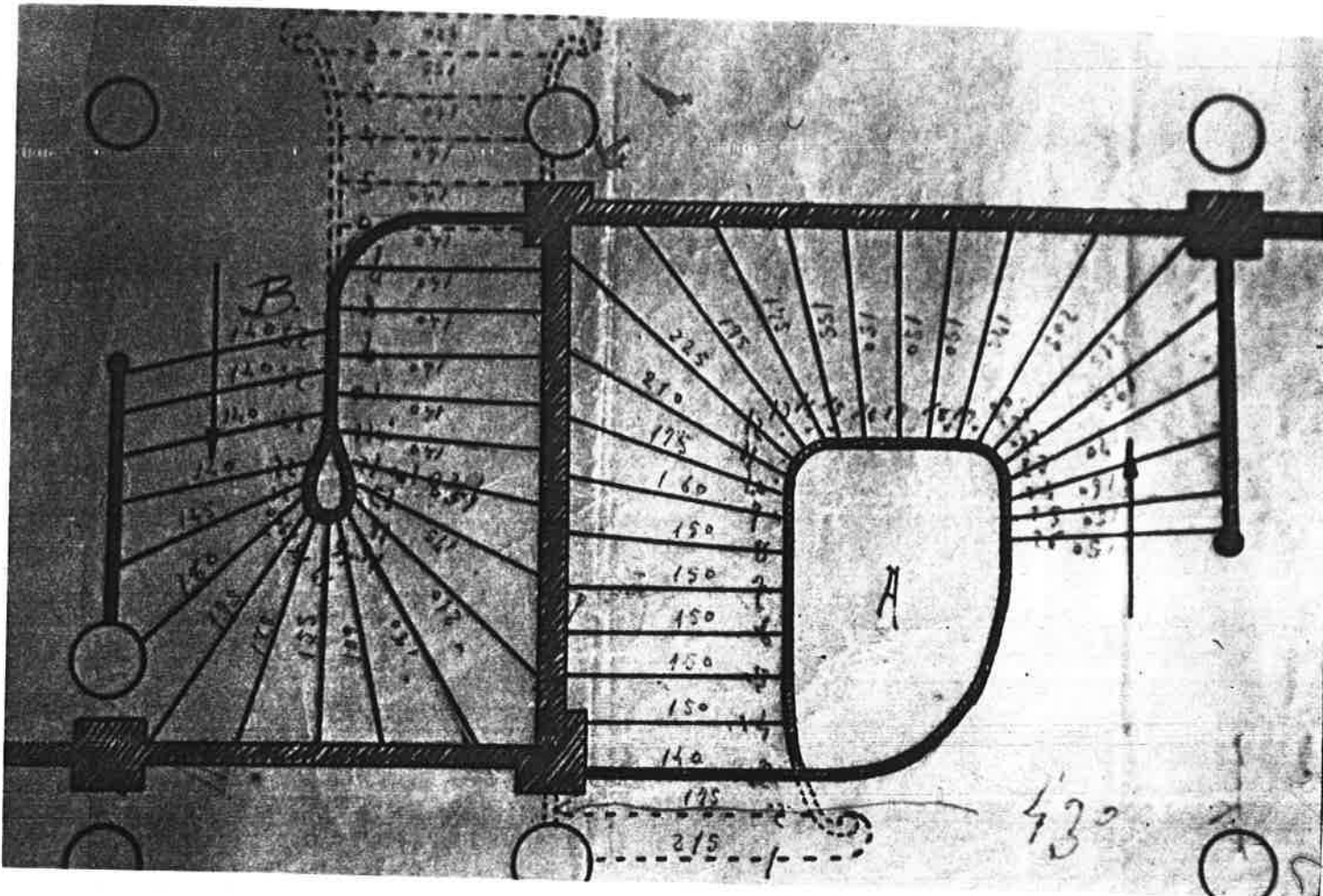


- Perspectiva de conjunt del jardí.  
Llapis sobre paper.

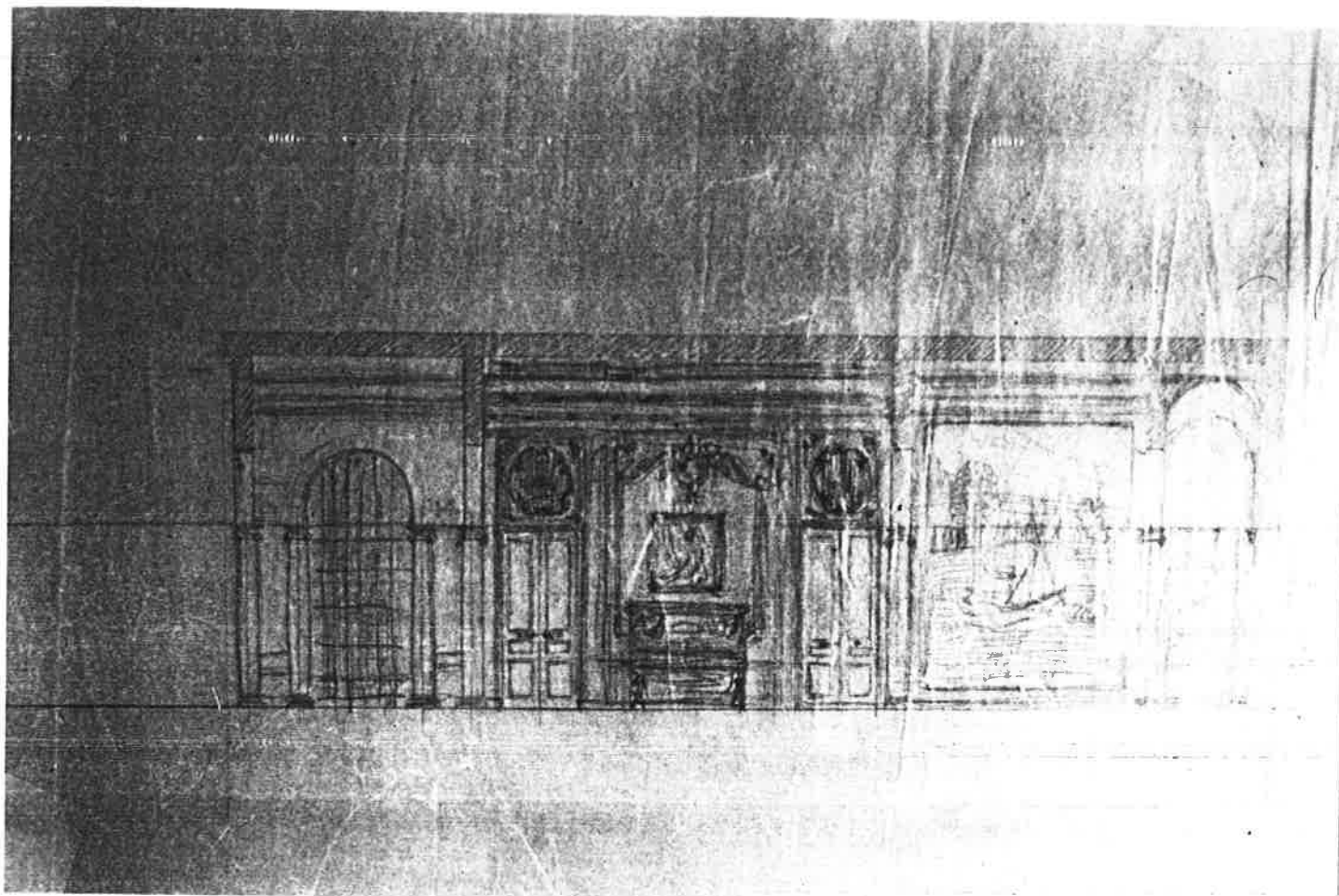




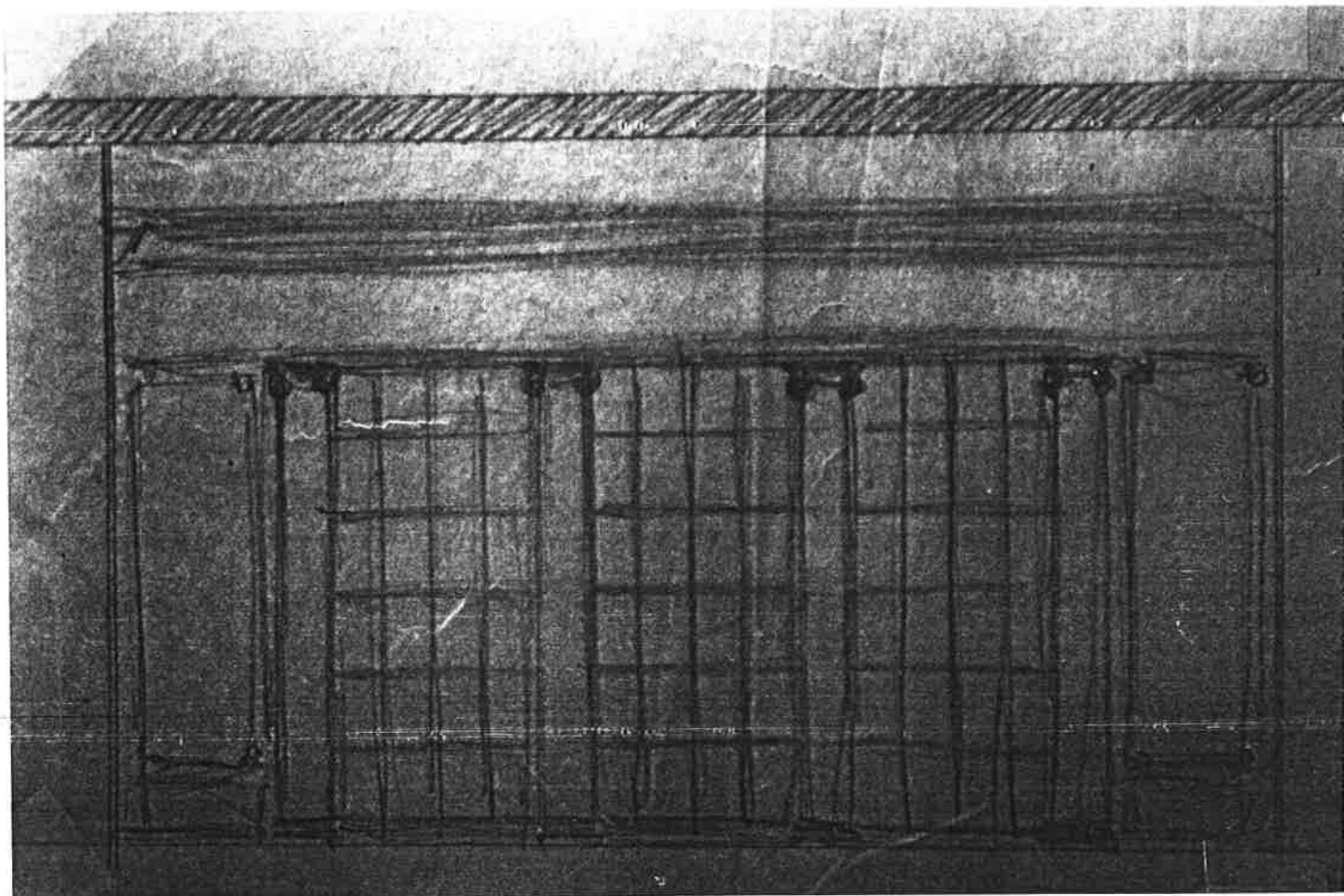
= Aïçats d'una de les escales anteriors.  
Llápís sobre paper.



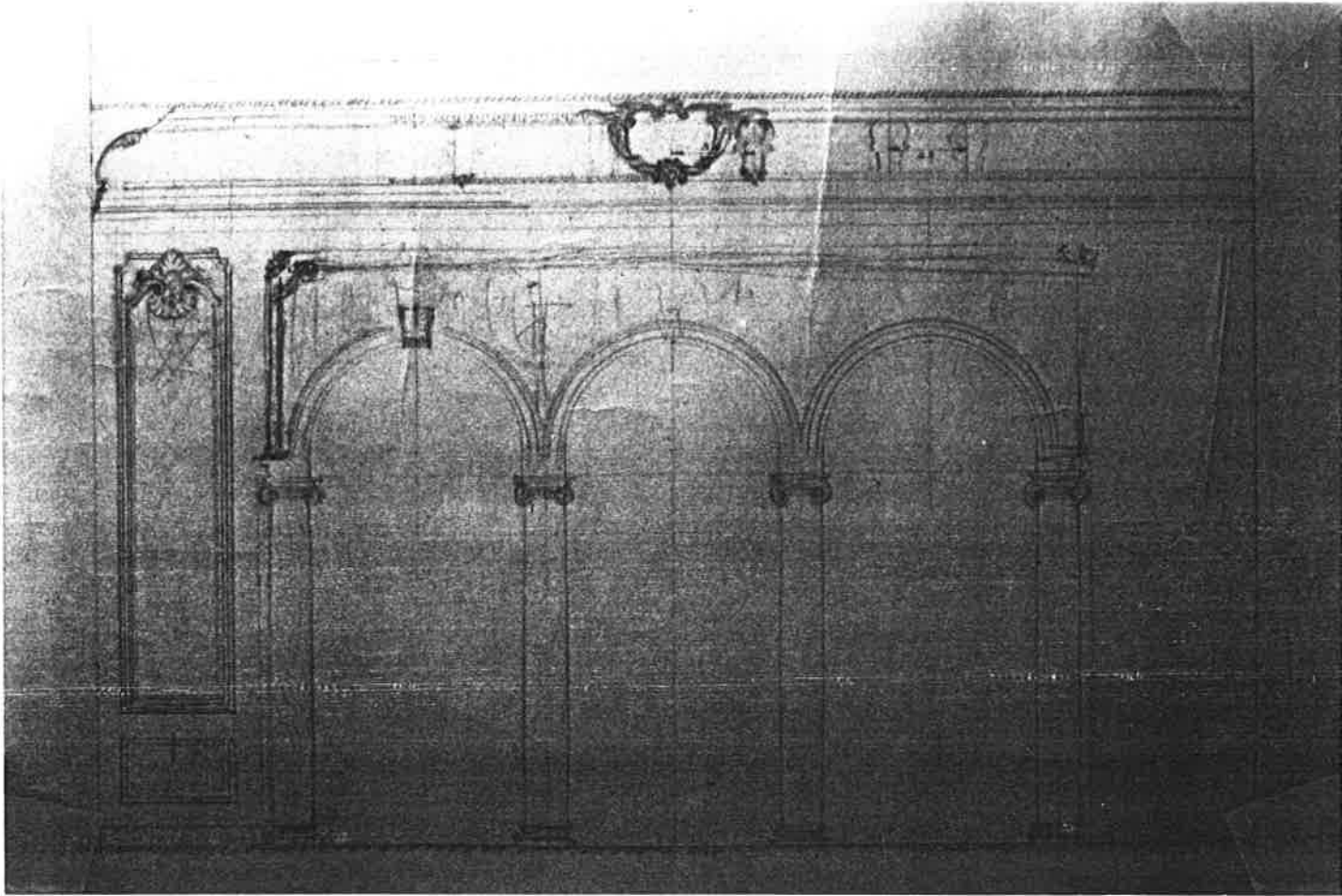
= Planta de les dues escales que havien de comunicar els baixos amb el soterrani. No realitzades.  
Tinta i llàpis sobre paper.



- Alçat de la llar de foc del pis principal.  
Llapis sobre paper ceba.

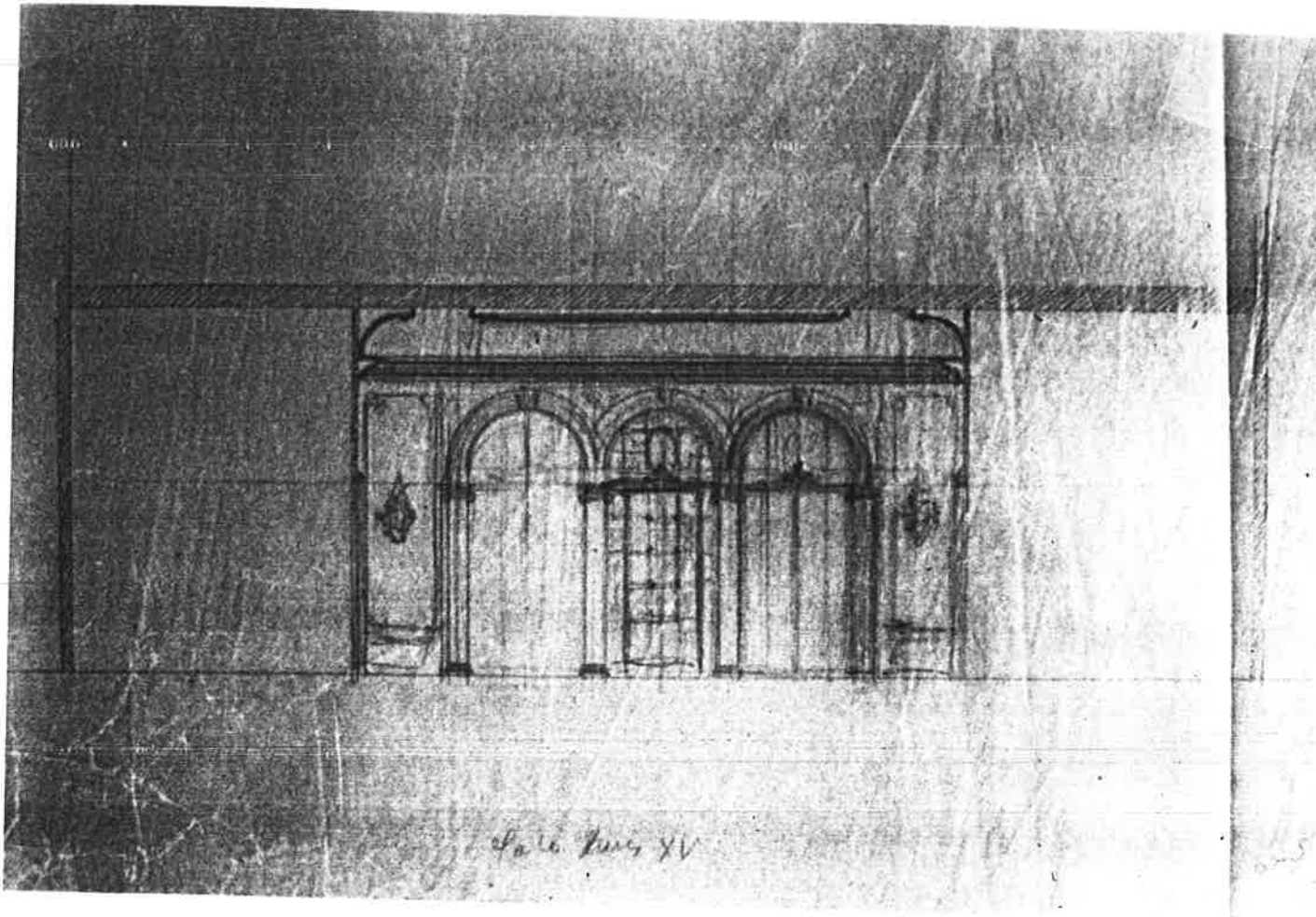


- Estudi de l'element anterior amb dintell  
pla: No realitzat.  
Llapis sobre paper ceba.

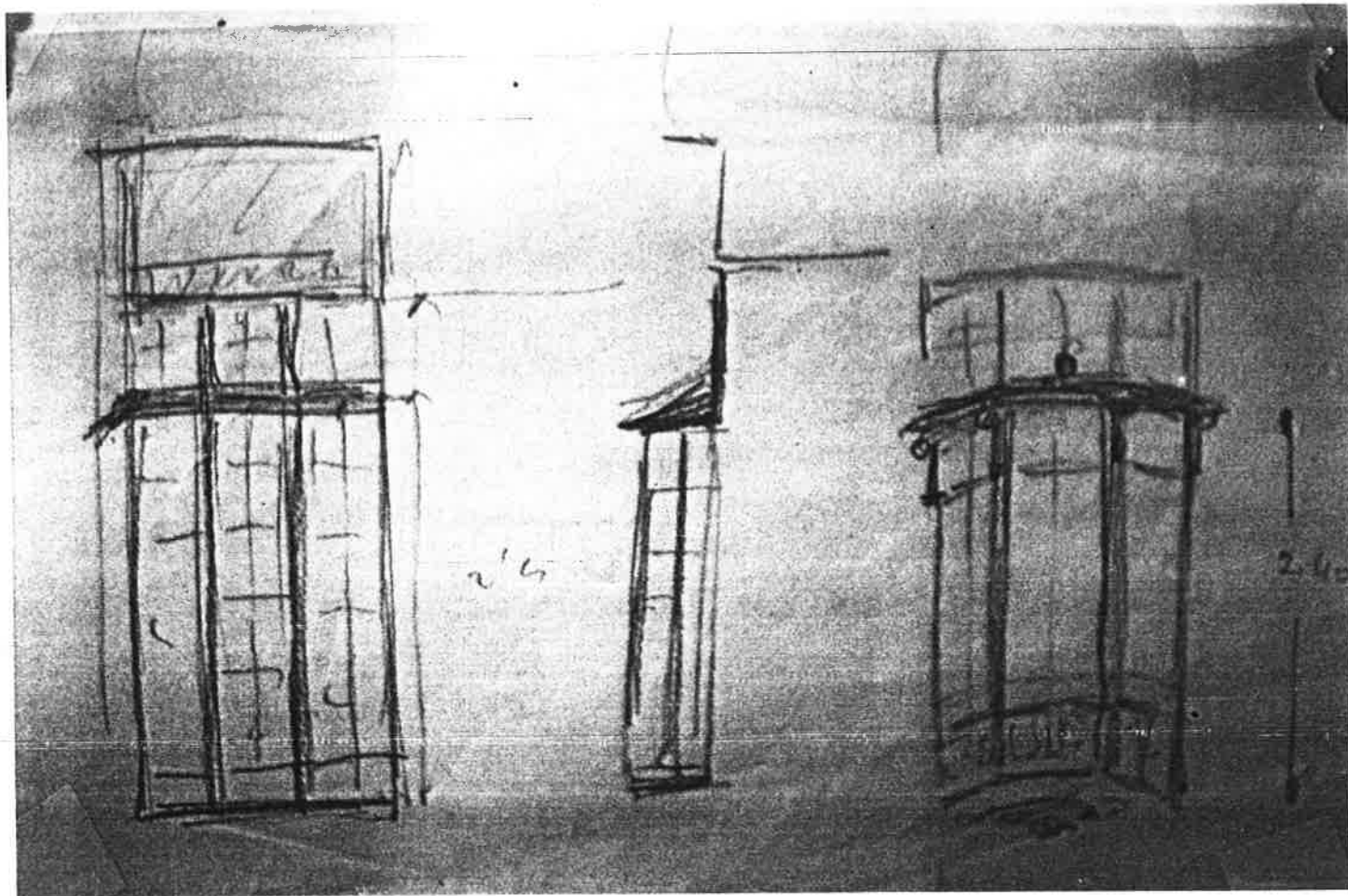


- Estudi de l'element de separació entre el saló i la galeria amb arcada de mig punt.  
Llapis sobre paper.

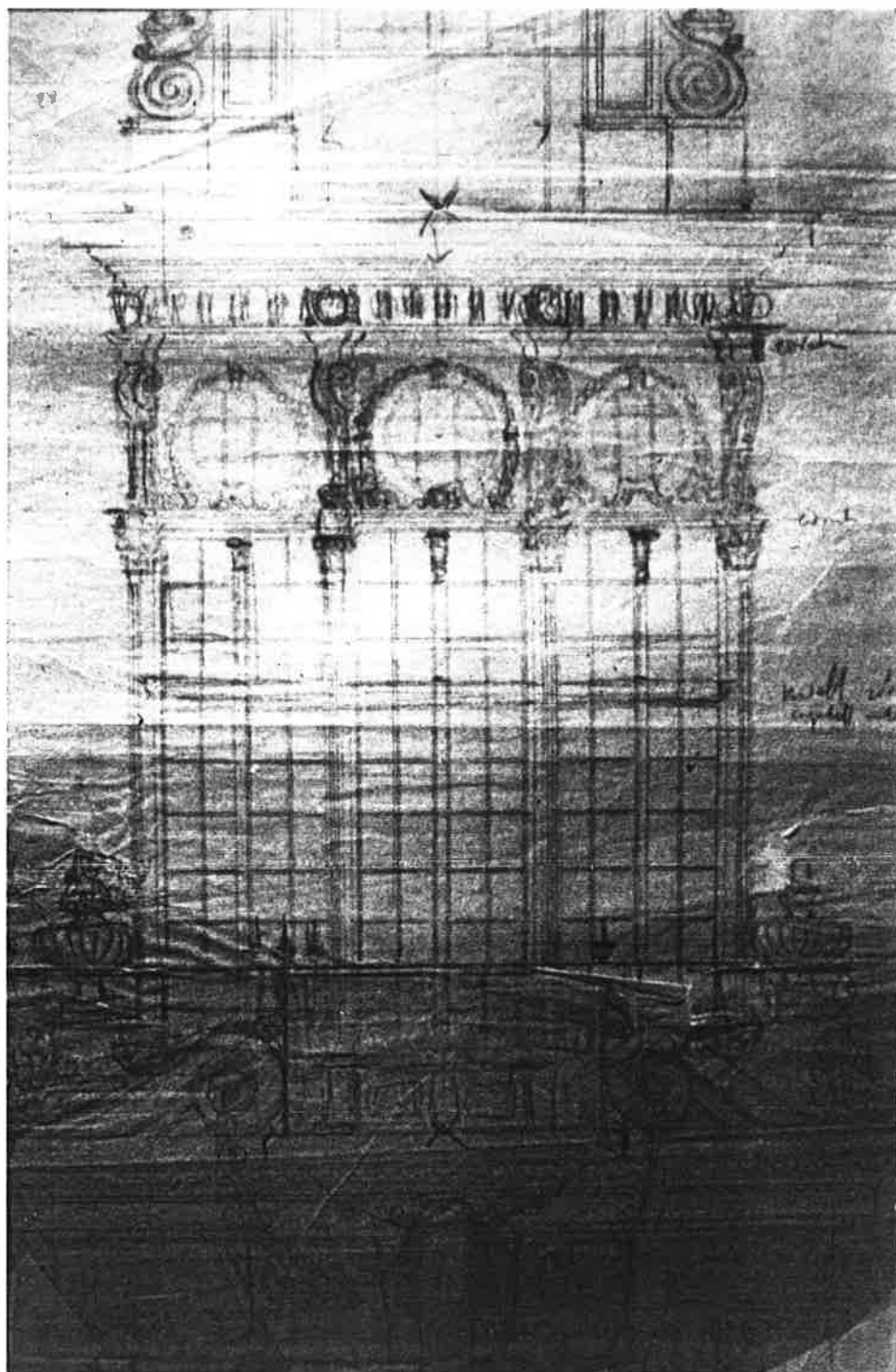




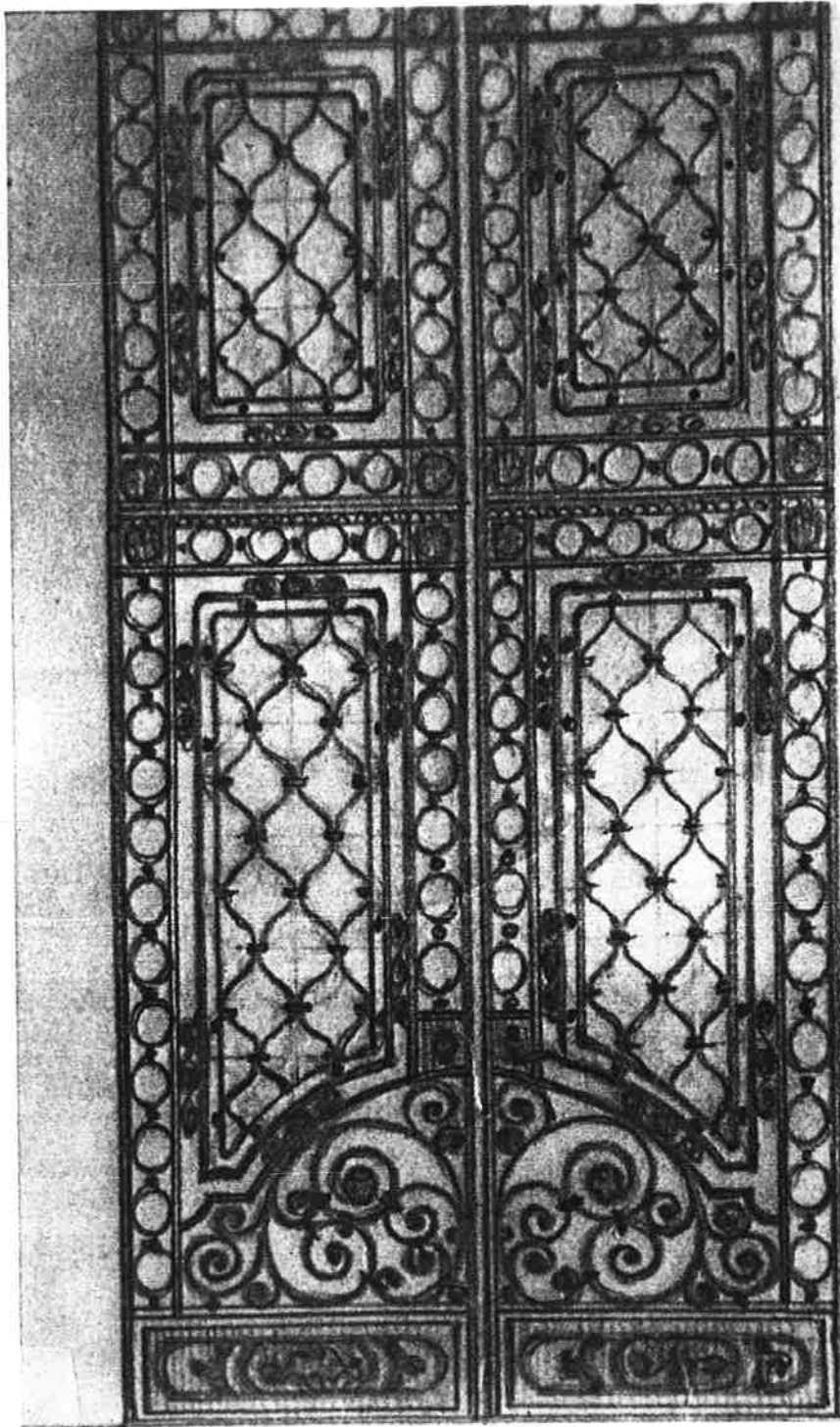
- Saló Lluís XV: Estudi dels guixos i tencament de l'element central amb vidres.  
Llapis sobre paper.



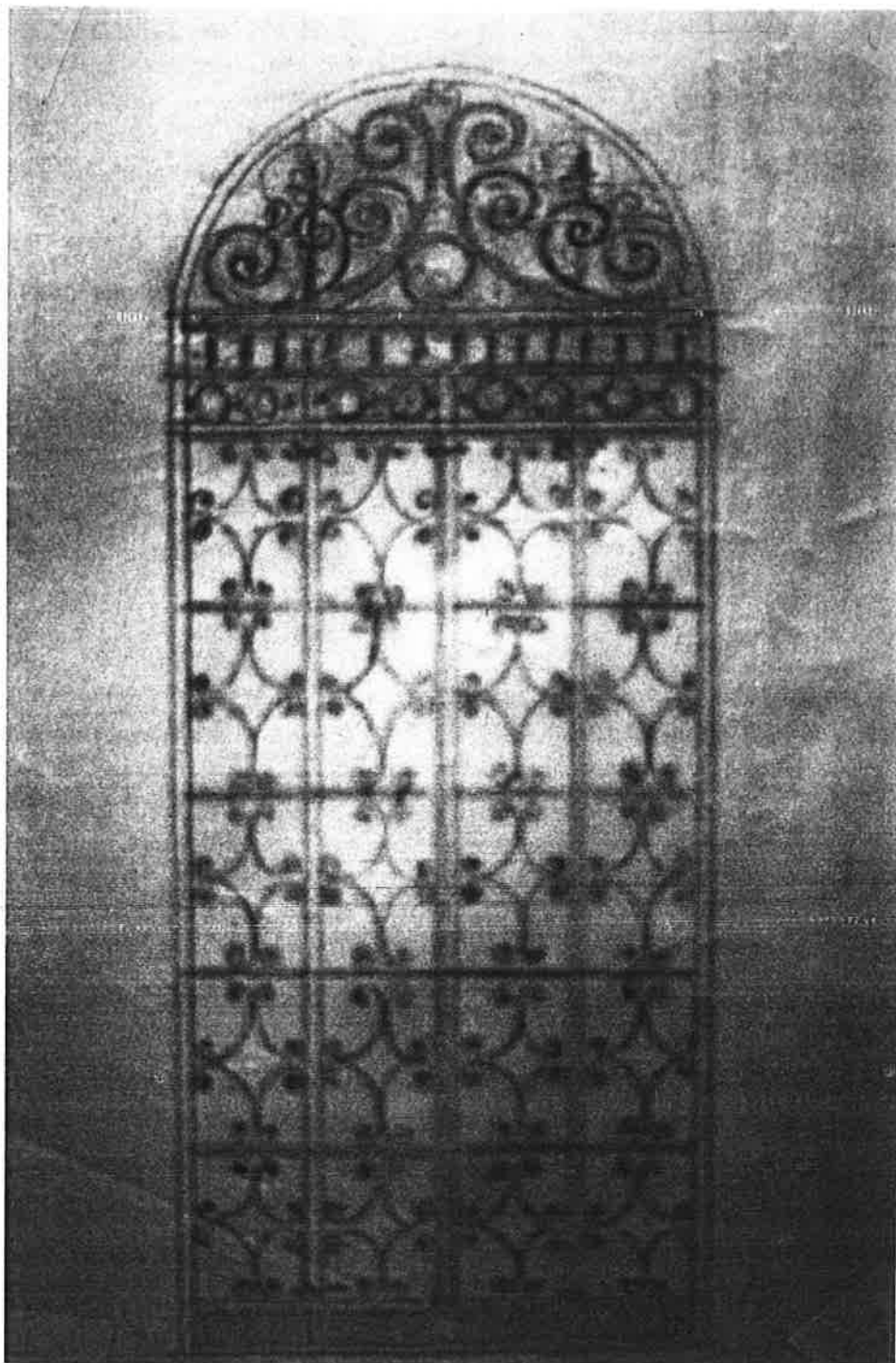
= Croquis previst a la tribuna del principal,  
Llapis i tinta sobre paper.



- Alçat del balcó del primer pis. Continuació  
del anterior.  
Llapis sobre paper

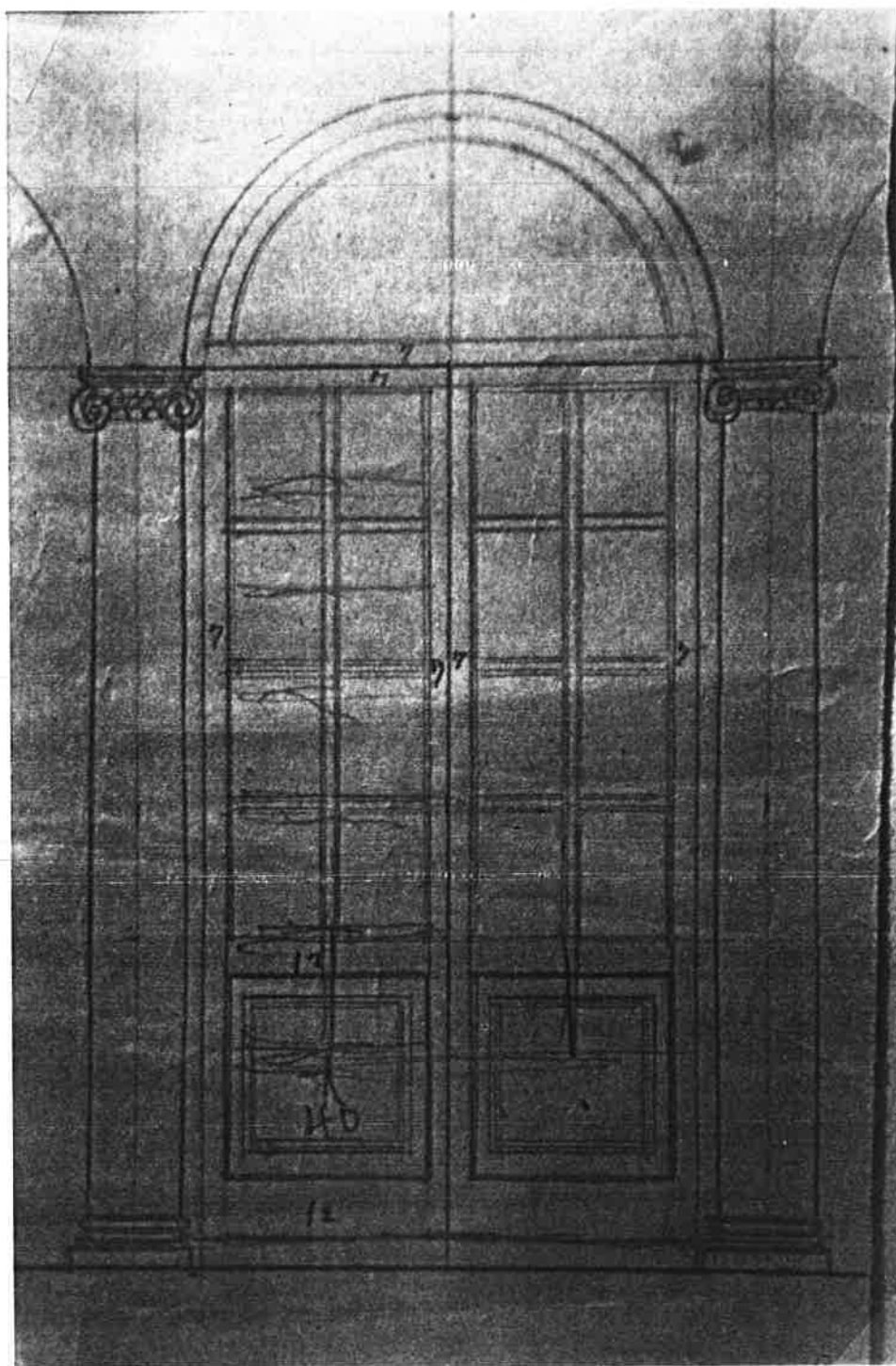


- Alçat de la porta d'entrada a l'edifici.  
Llapis sobre paper càuson.

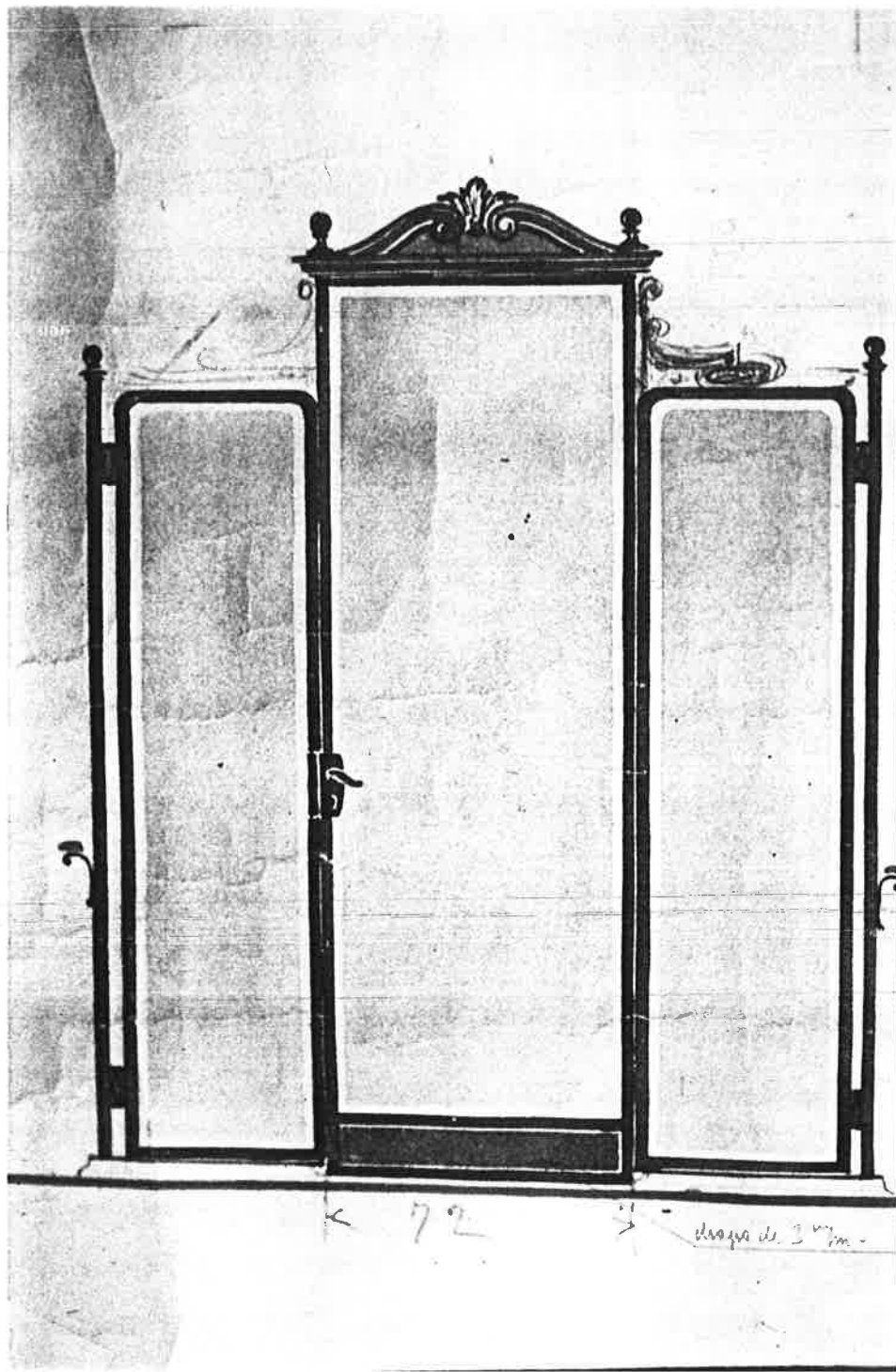


- Alçat - croquis de la porta d'accés a la sala posterior; No realitzades.  
Llapis sobre paper.

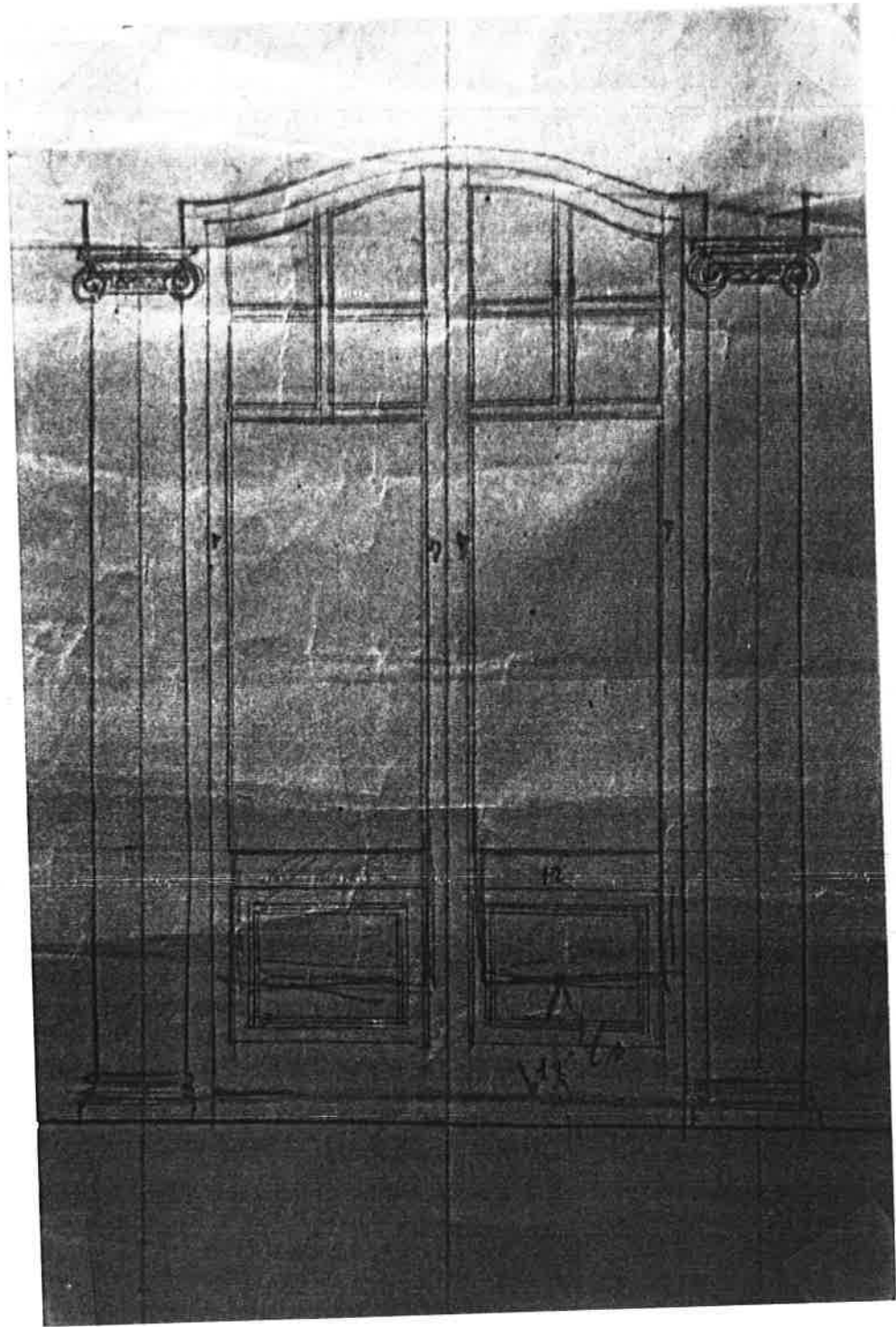




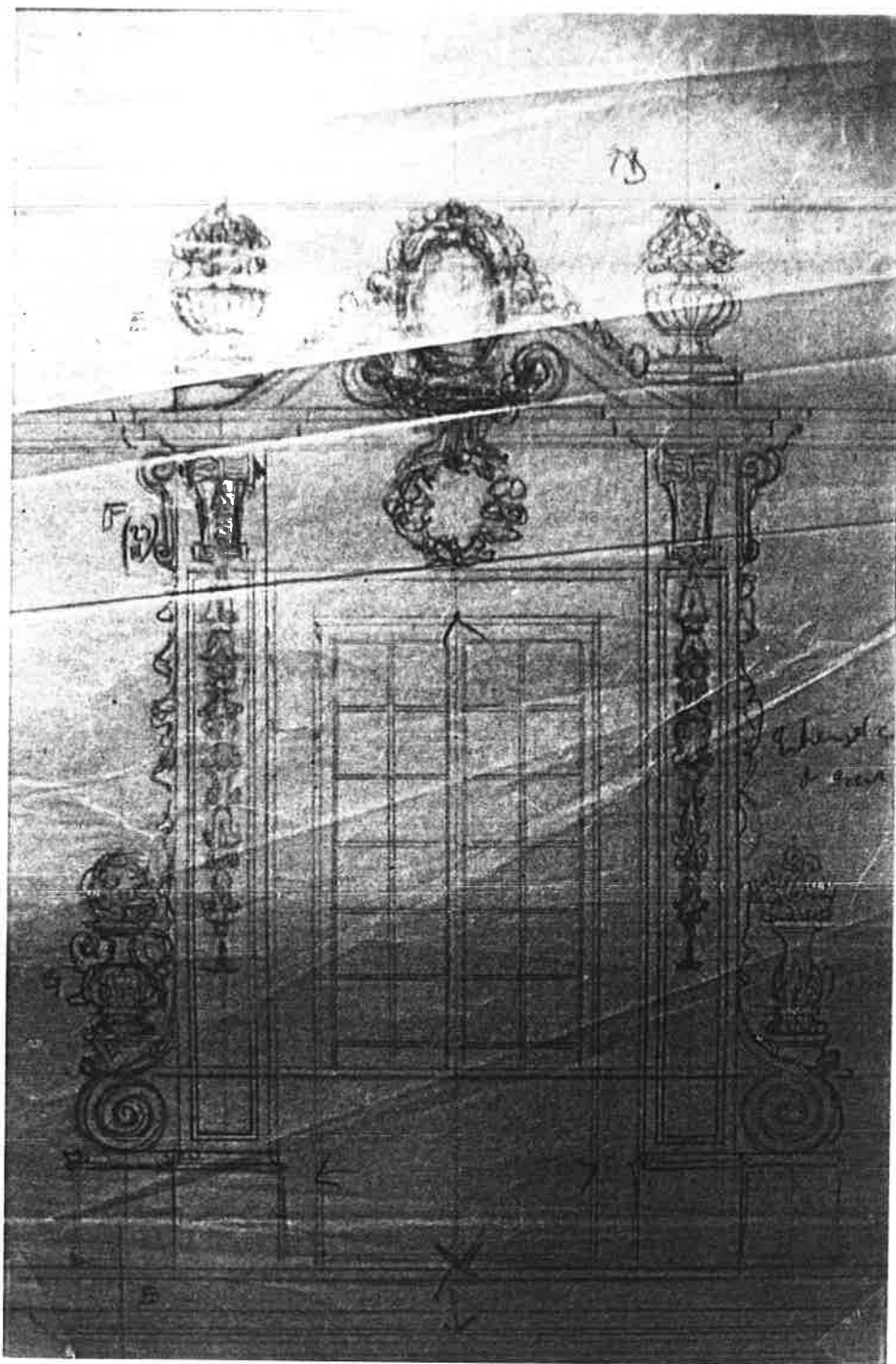
Alçat de la porta d'accés al pati i jardí del pis principal.  
Llapis - carbó sobre capson.



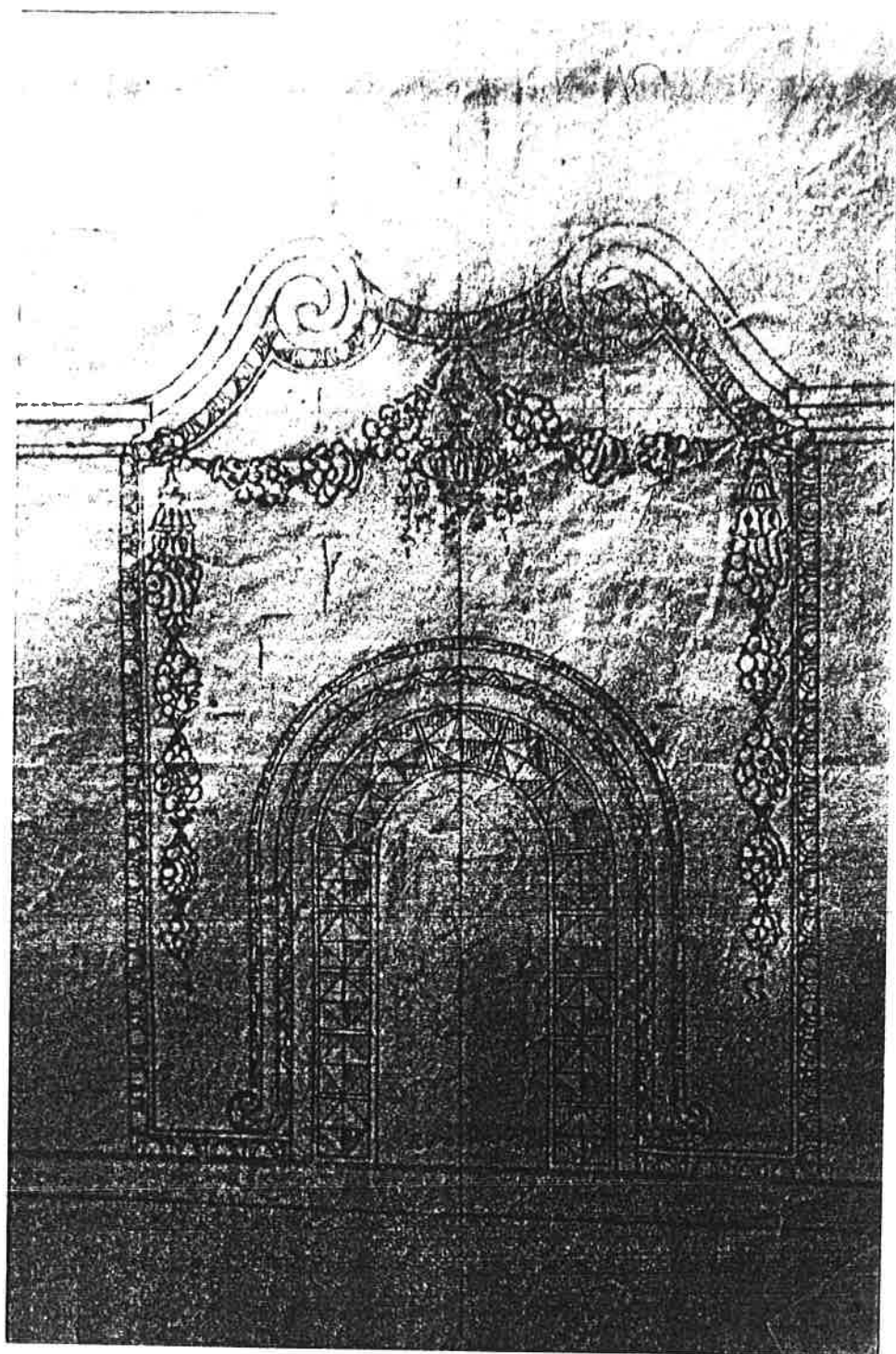
- Alçat de la porta d'entrada a l'ascensor.  
Llapis sobre paper.



- Alçat de portes de la galeria i del saló.  
Llapis sobre paper.

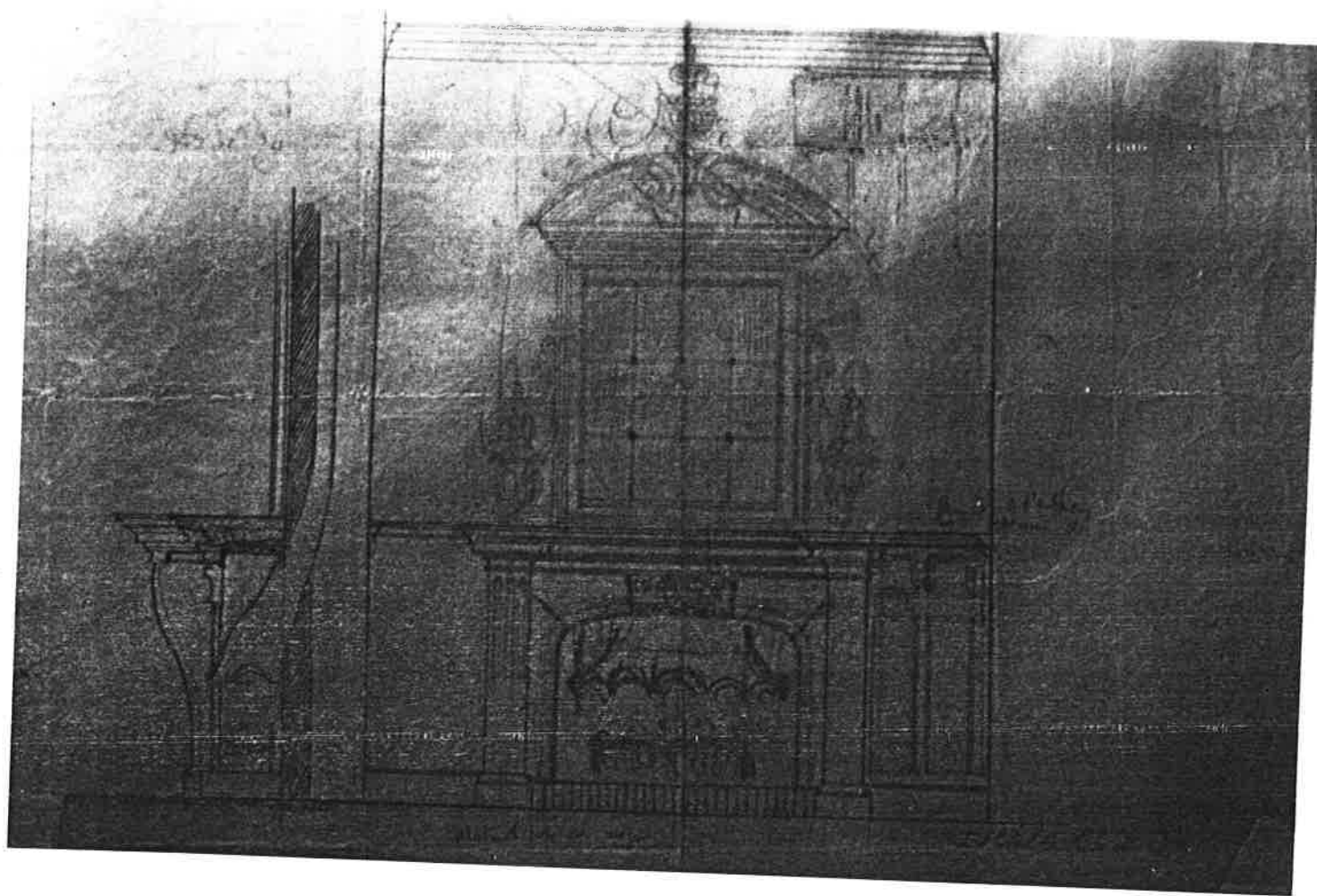


= Alçat de la porta entre el passadís i el saló  
de façana.  
Llapis sobre paper.

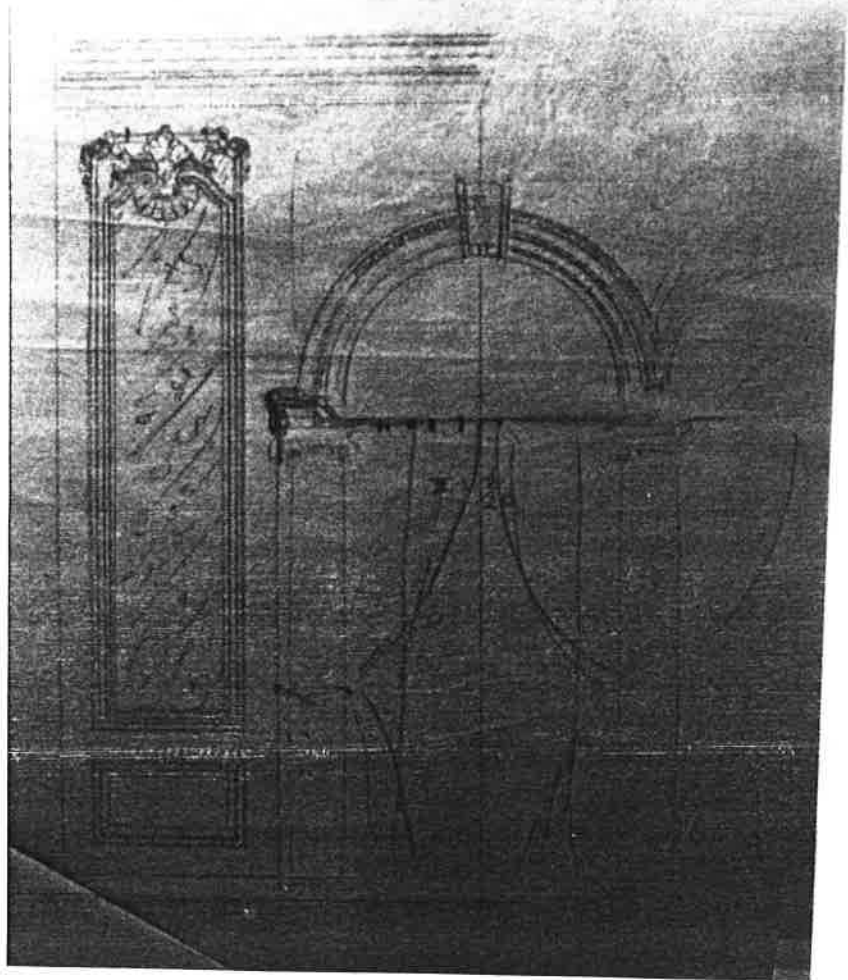


Alçat de la part posterior de la font del jardí, segona versió.

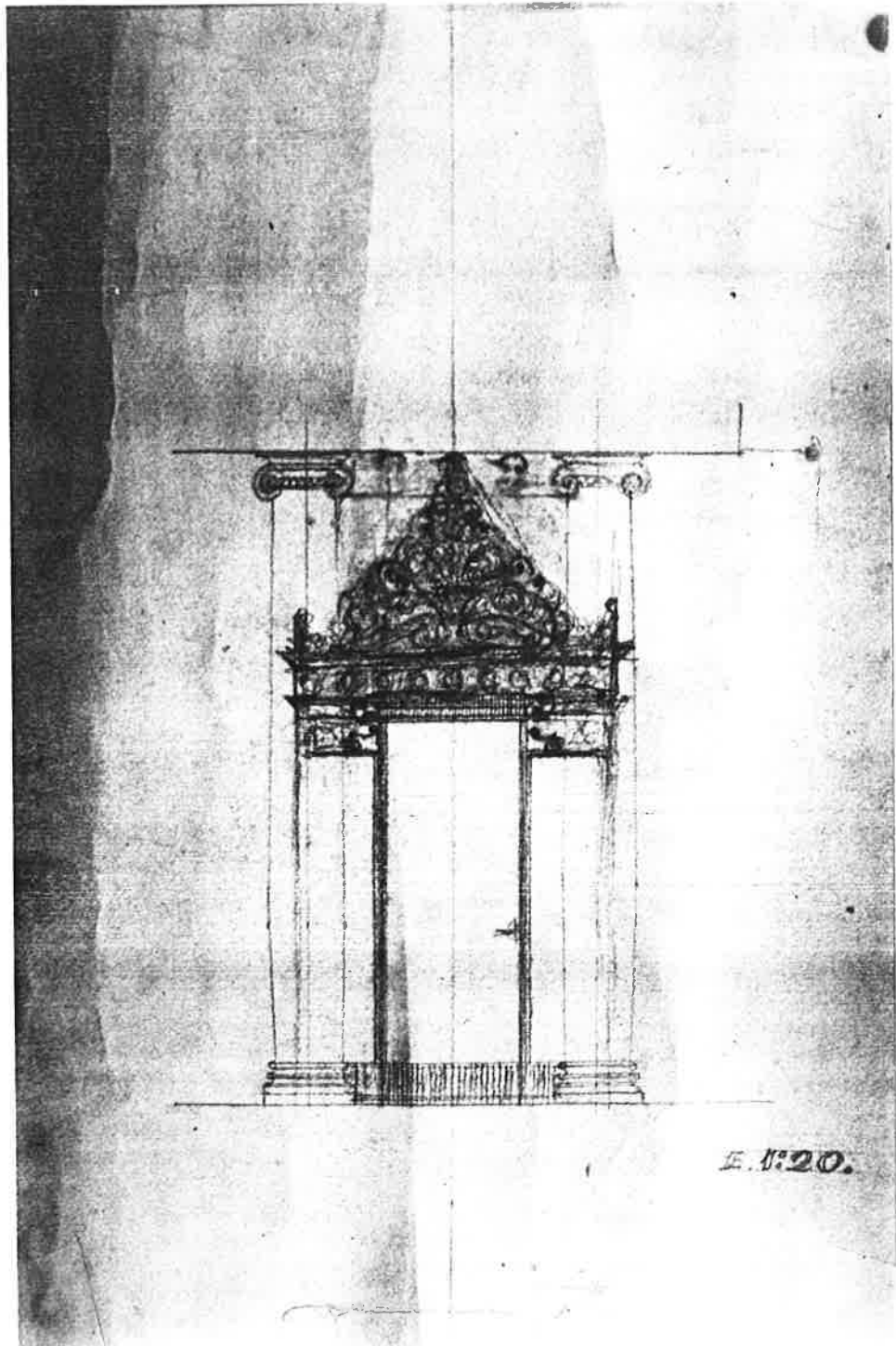




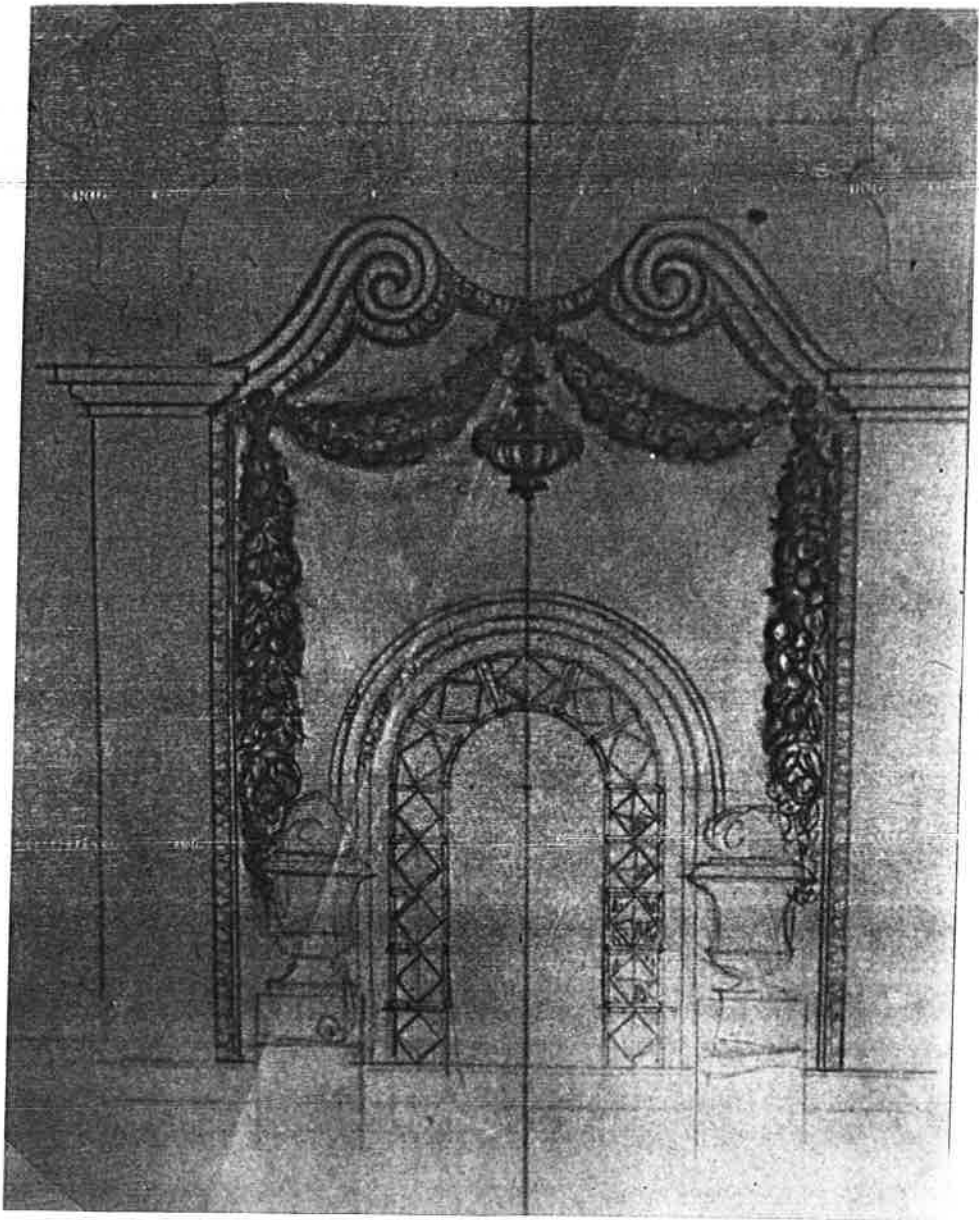
- Alçat i secció de la llar de foc del pis principal.  
Llapis sobre paper.



- Alçat parcial del lateral d'accés al saló especificant miralls i cortines.  
Llapis sobre paper.

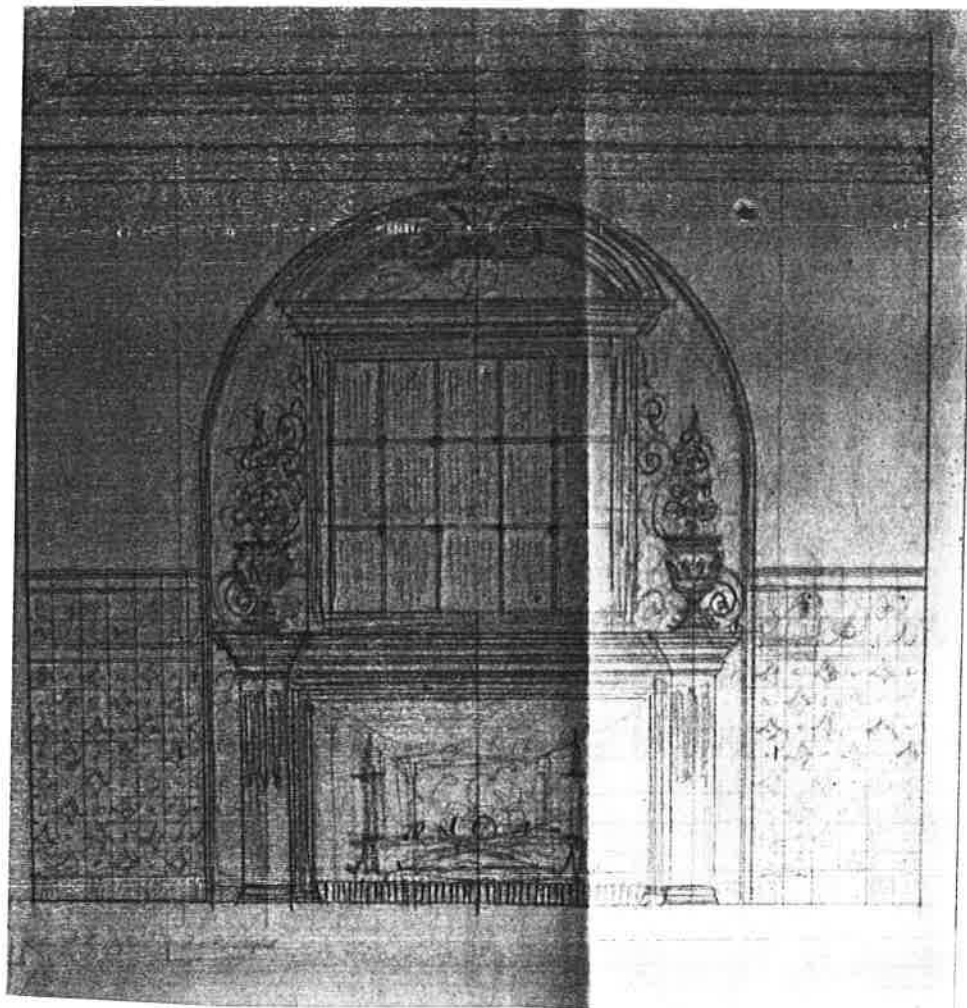


- Alçat - croquis de la porta d'entrada a l'ascensor, amb més definició que Llàpis sobre paper.



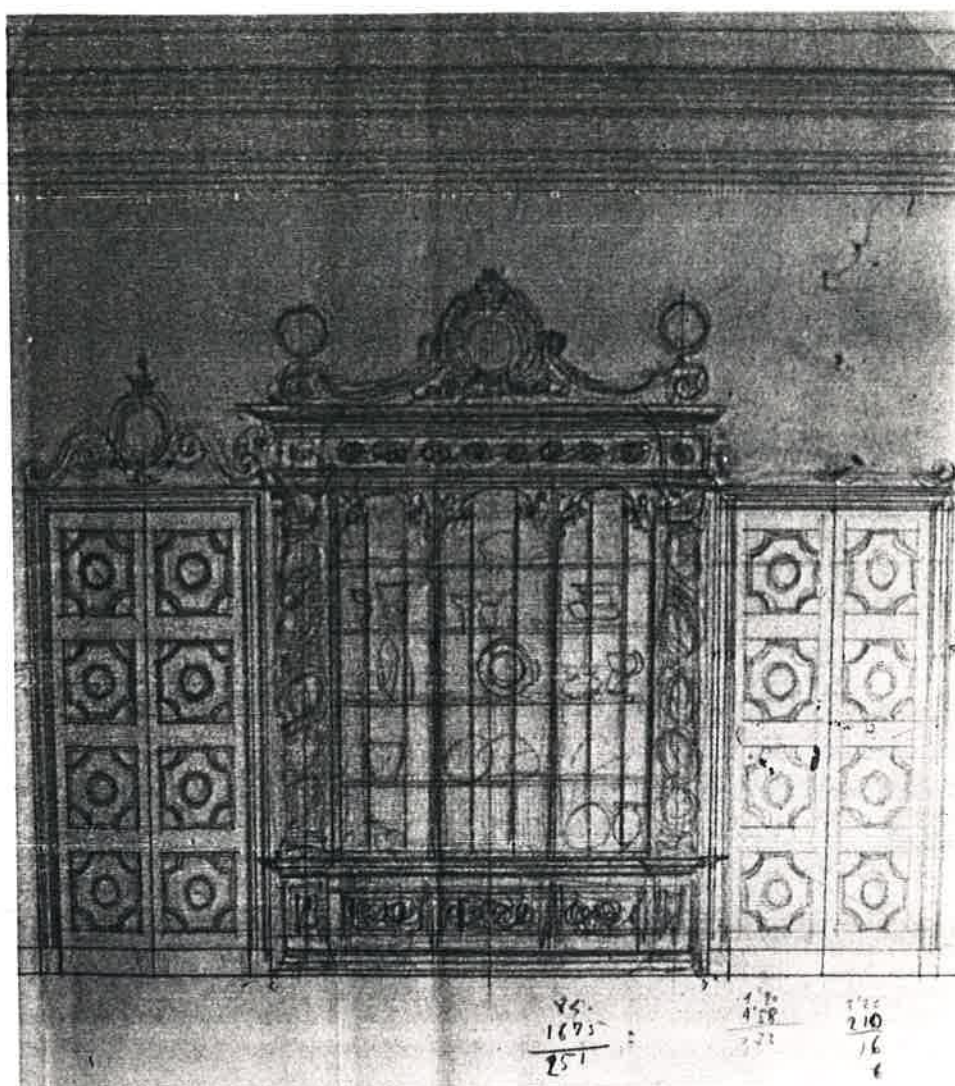
- Alçat de la part posterior de la font del jardí - primera versió.

Llapis sobre paper.



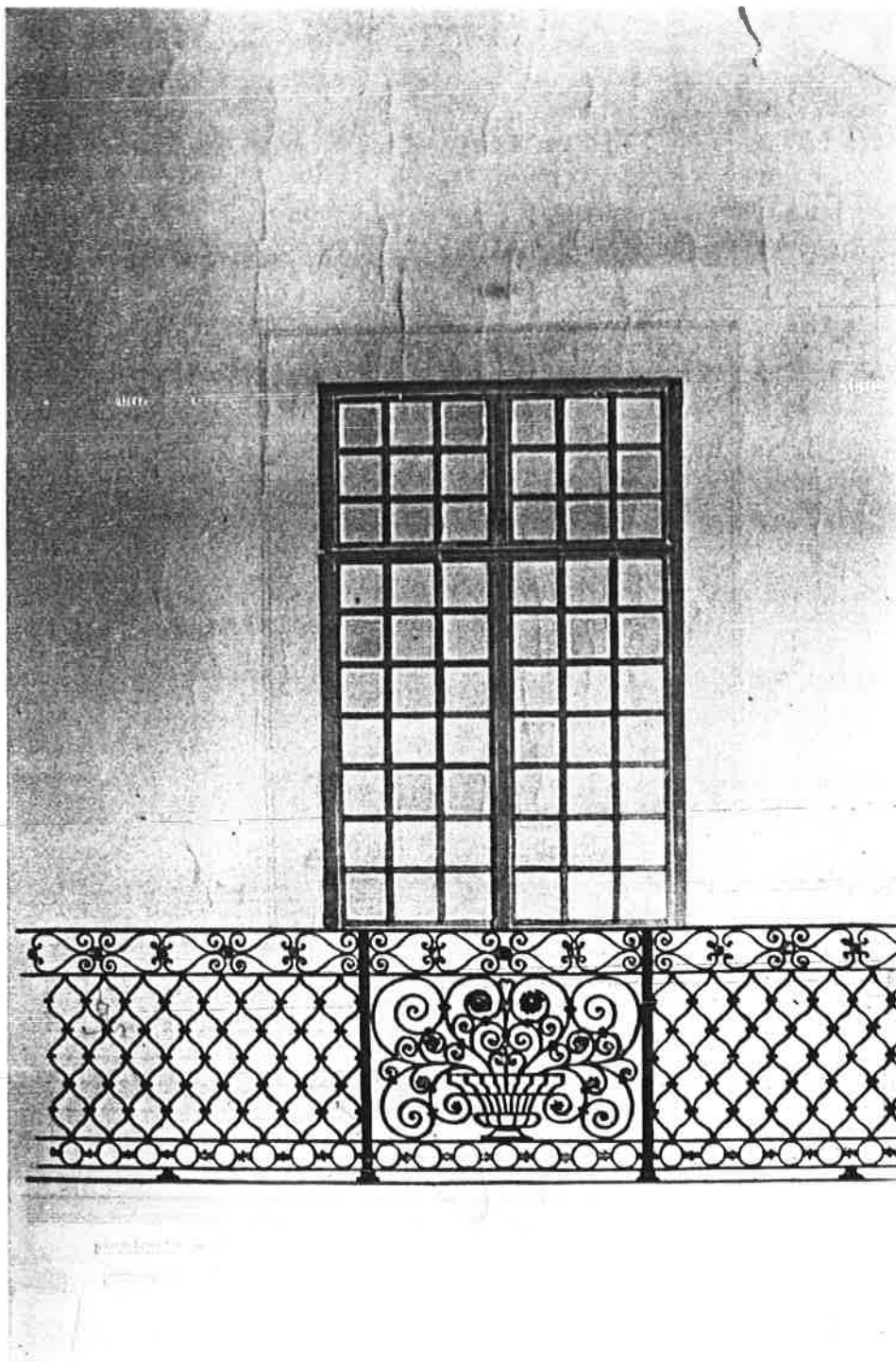
- Alçat de la llar de foc del pis principal  
Llapis sobre paper ceba.





- Alçat del moble - vitrina del pis principal.  
 llàpis sobre paper.

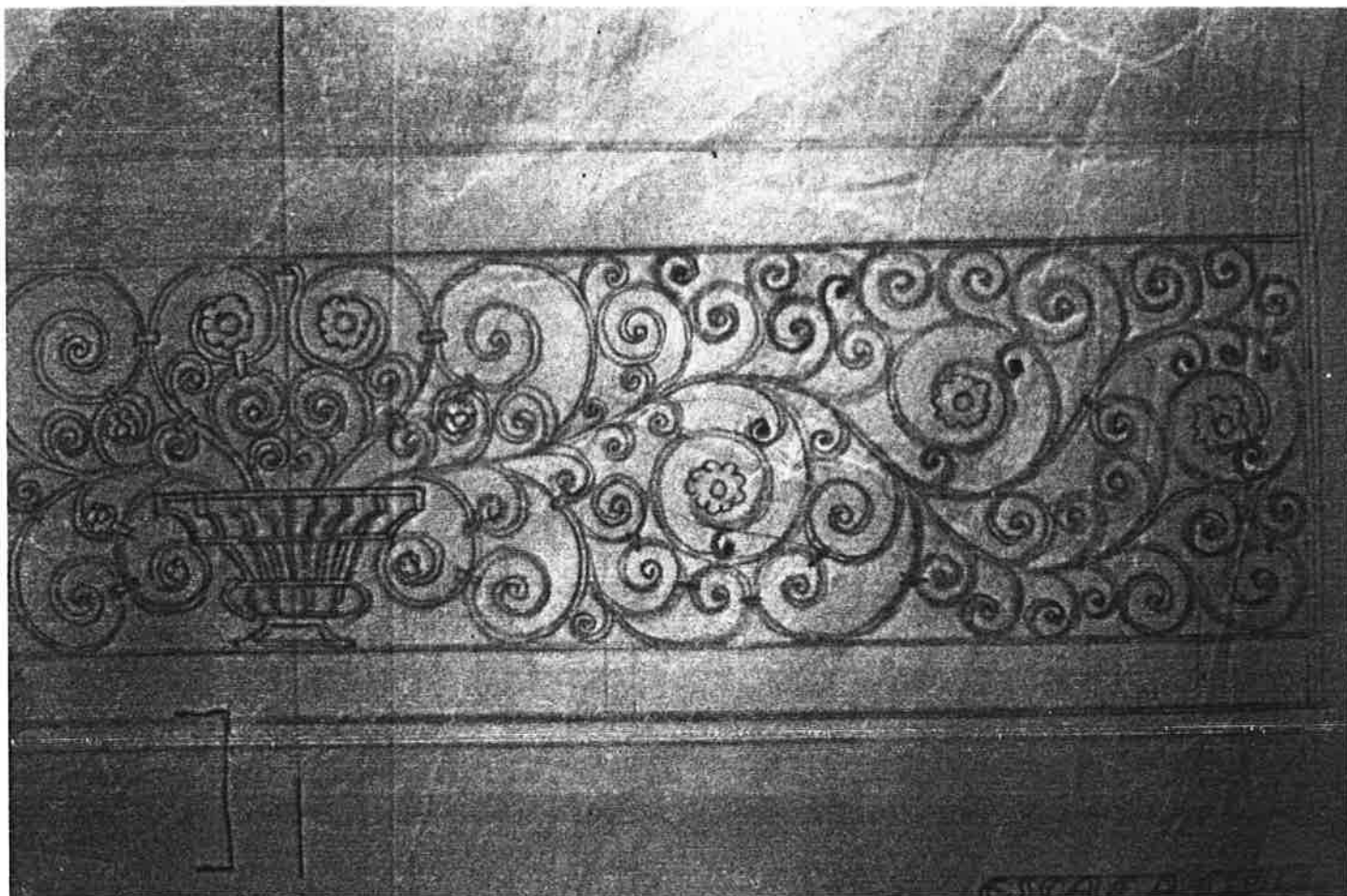




= Alçat de la porta del balcó del pis primer  
i dibuix de la barana.  
Llapis tinta sobre paper.

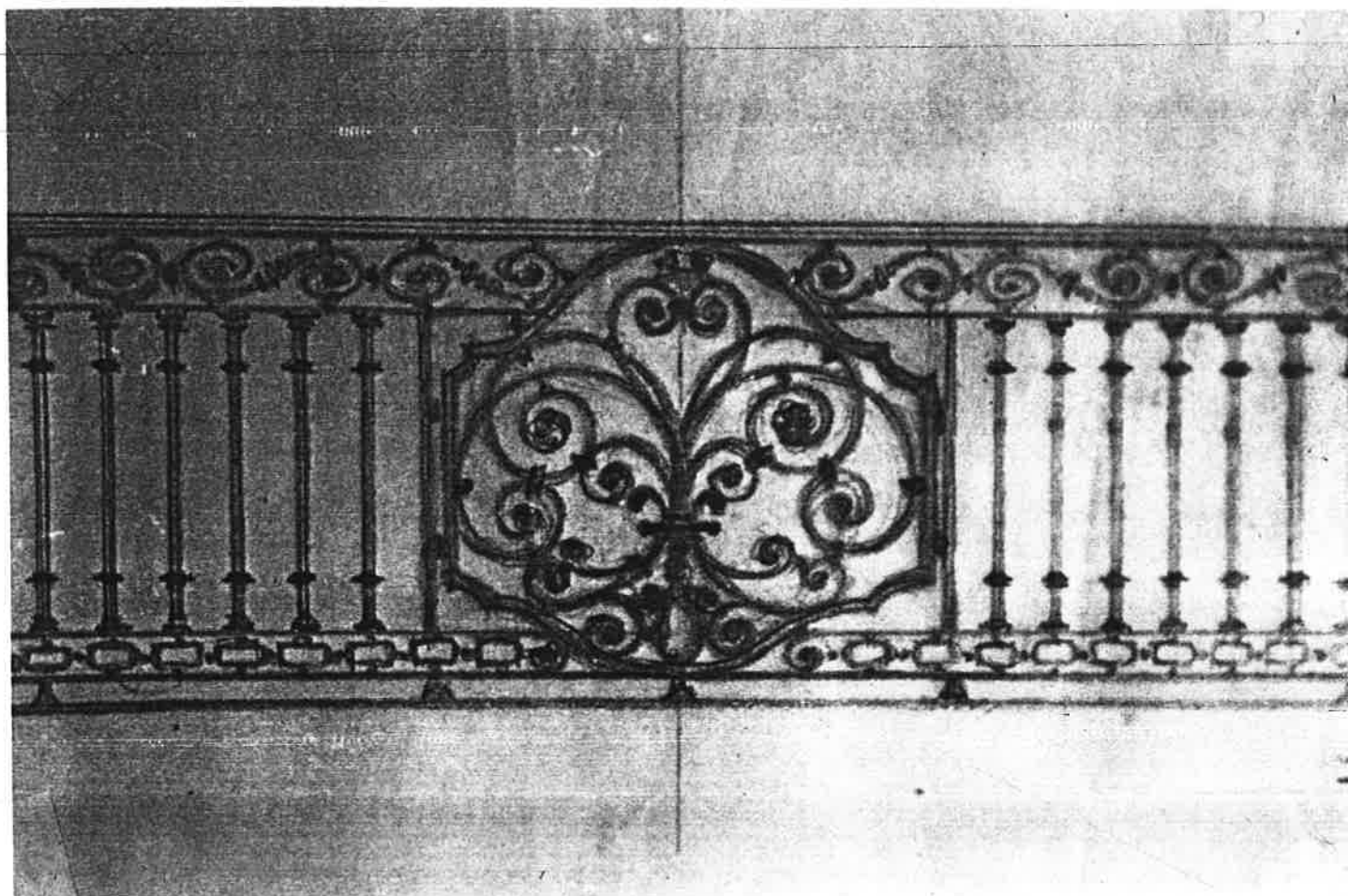


- Alçat detall de la part central del balcó  
del priner pis.  
Llápís sobre paper.



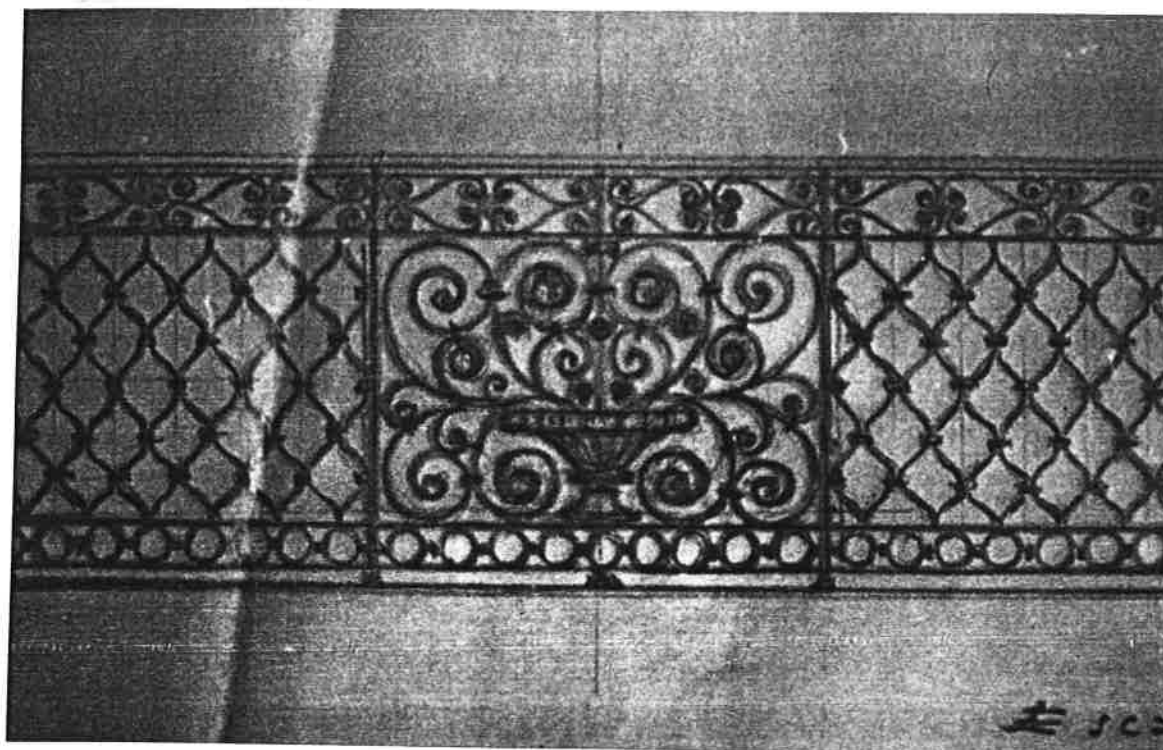
- Alçat de la tribuna del pis principal. No realitzat.  
Llapis sobre paper càuson.



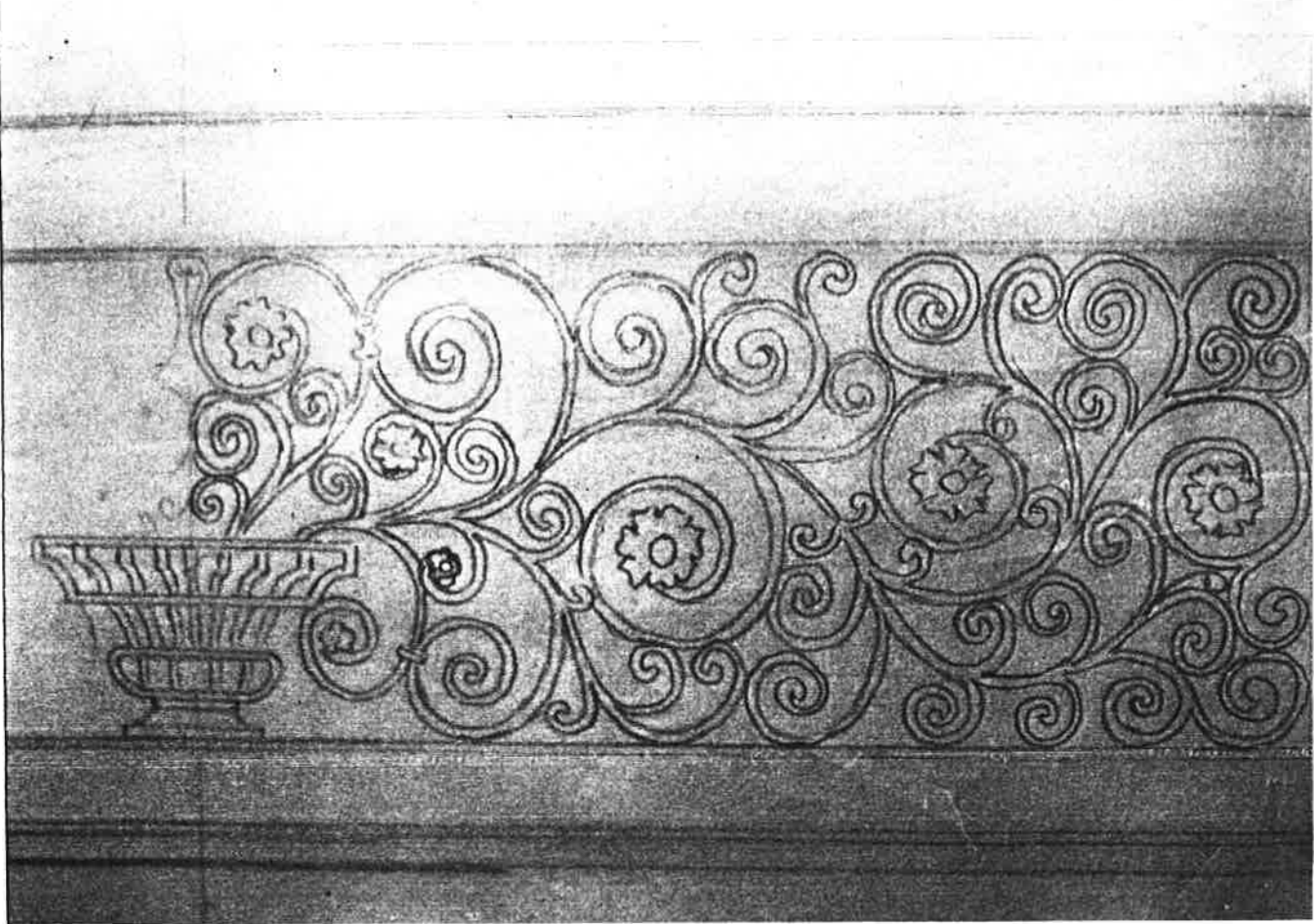


- Alçat de la barana proposada per al primer pis. No realitzat.  
Llapis sobre paper.

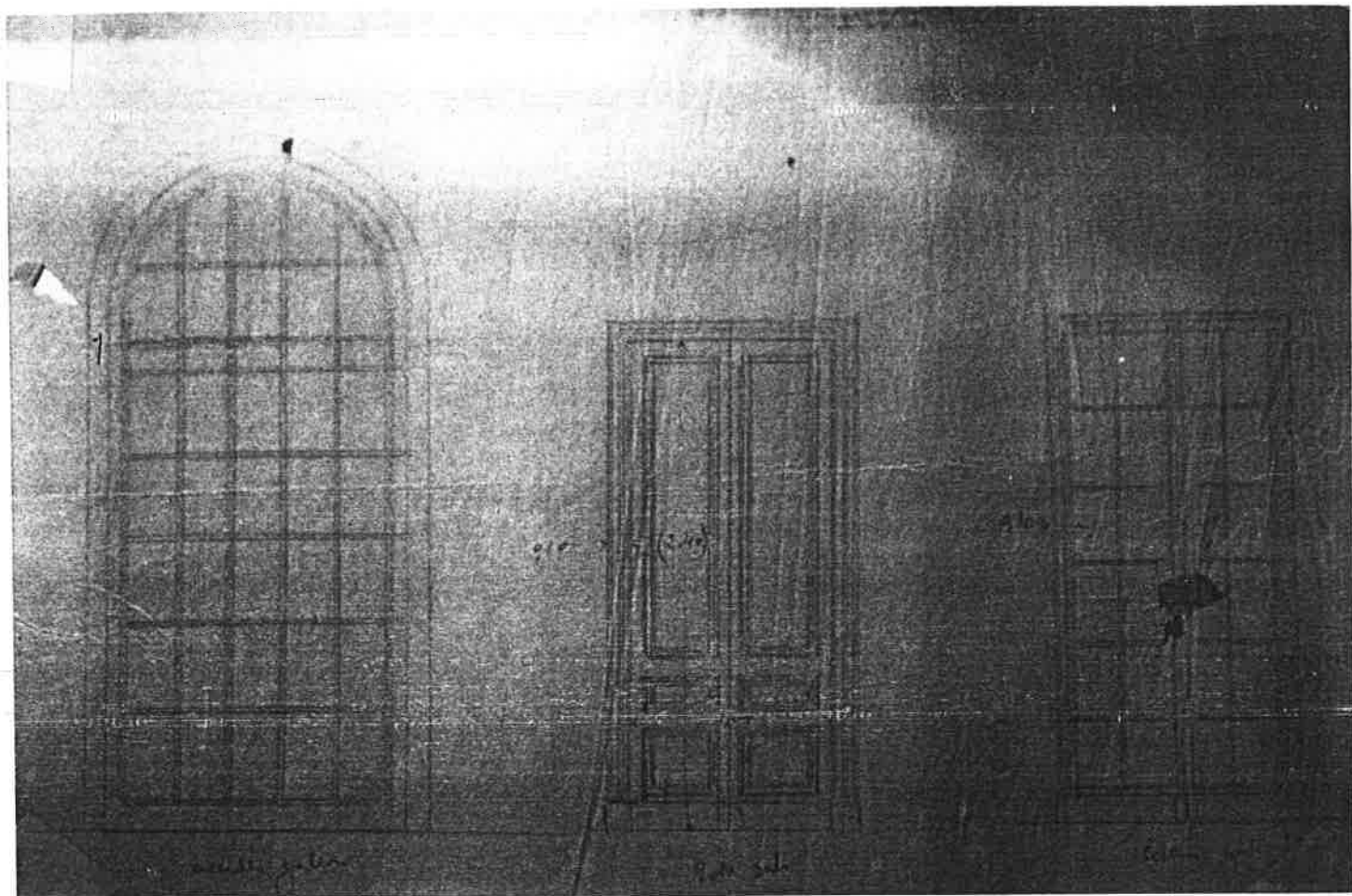




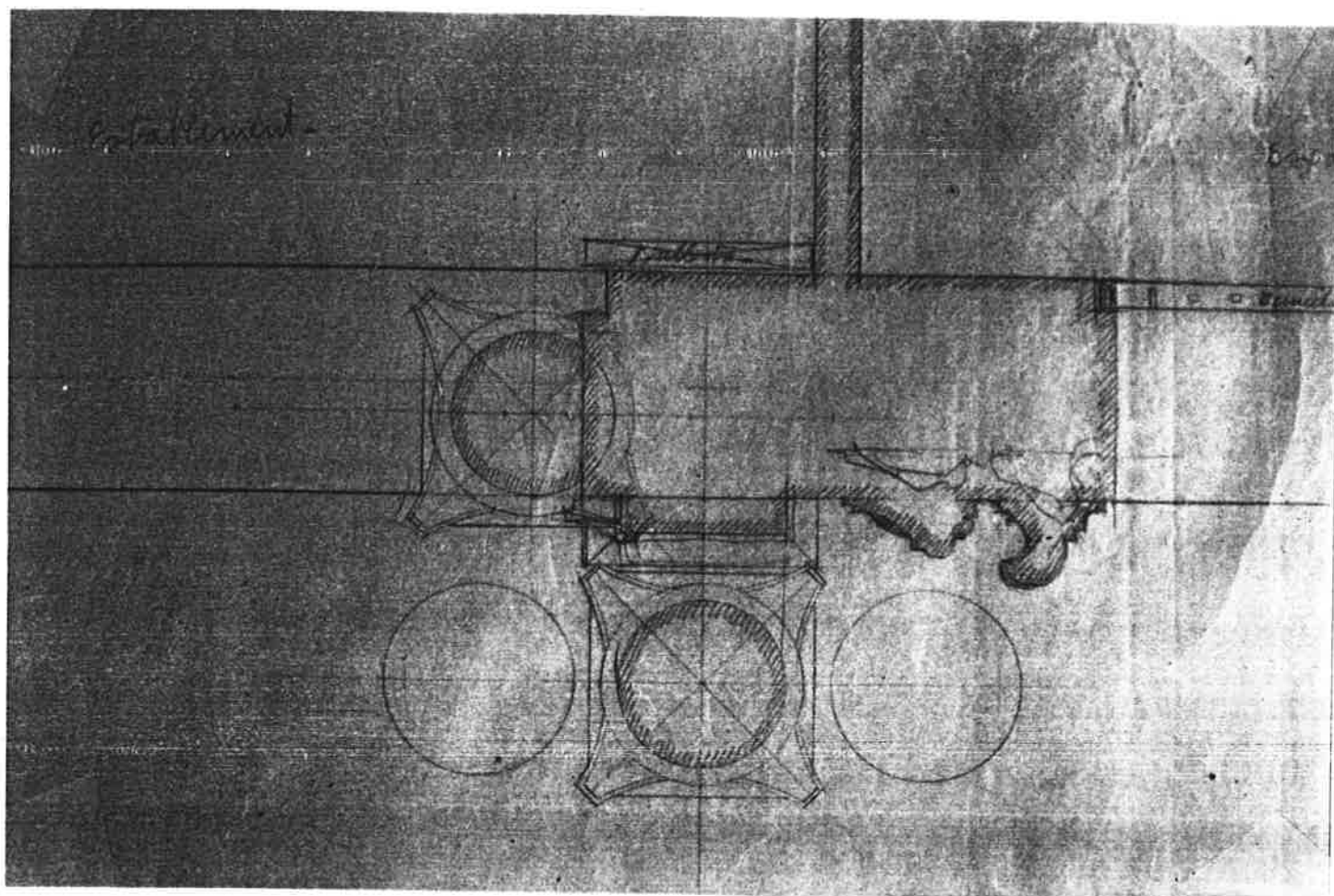
Alçat de la barana del segon pis.  
Llapis sobre paper.



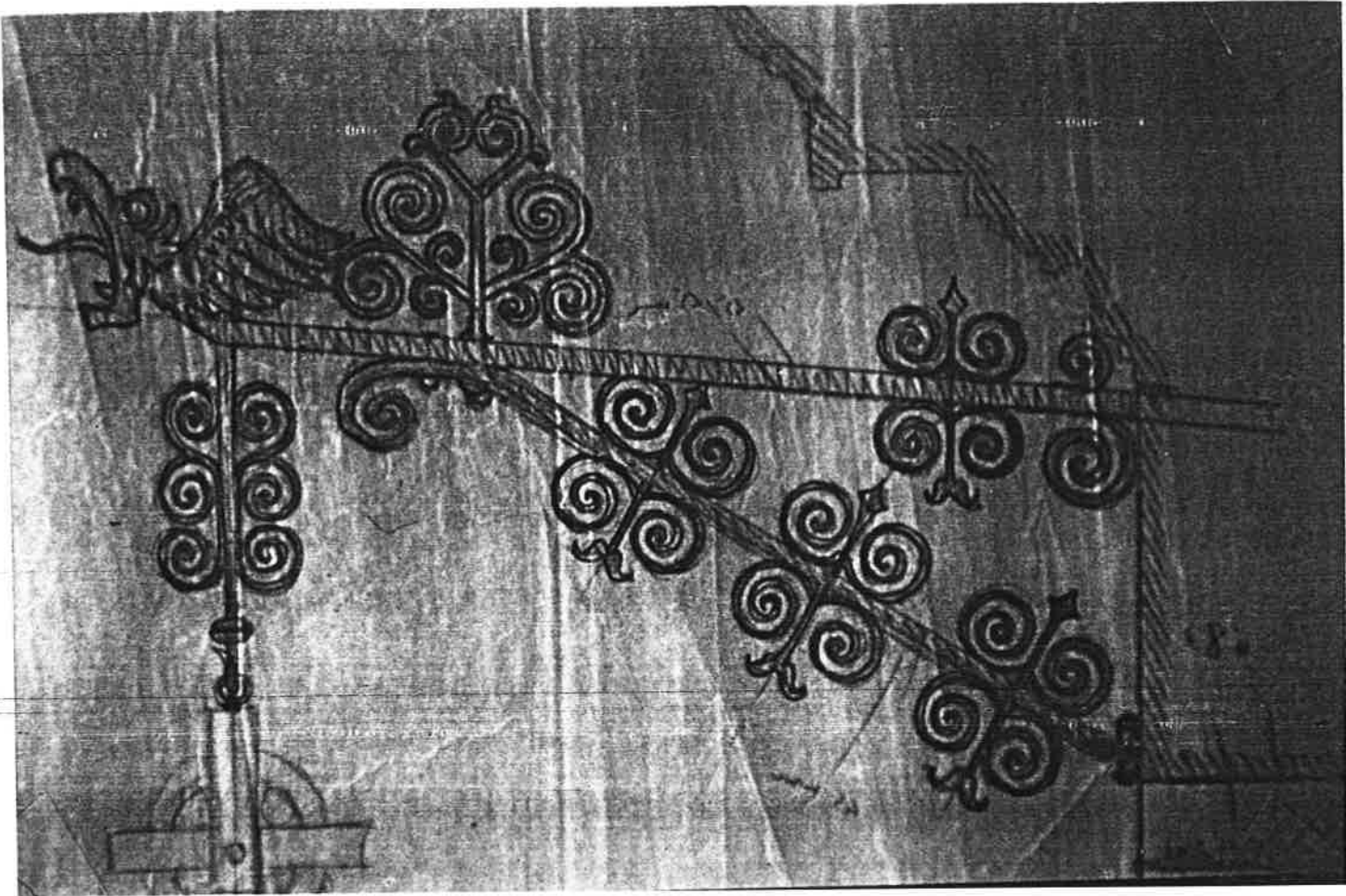
- Alçat de la barana del primer pis.  
Llapis sobre paper.



Portes interiors entre dependències  
Llapis sobre paper.

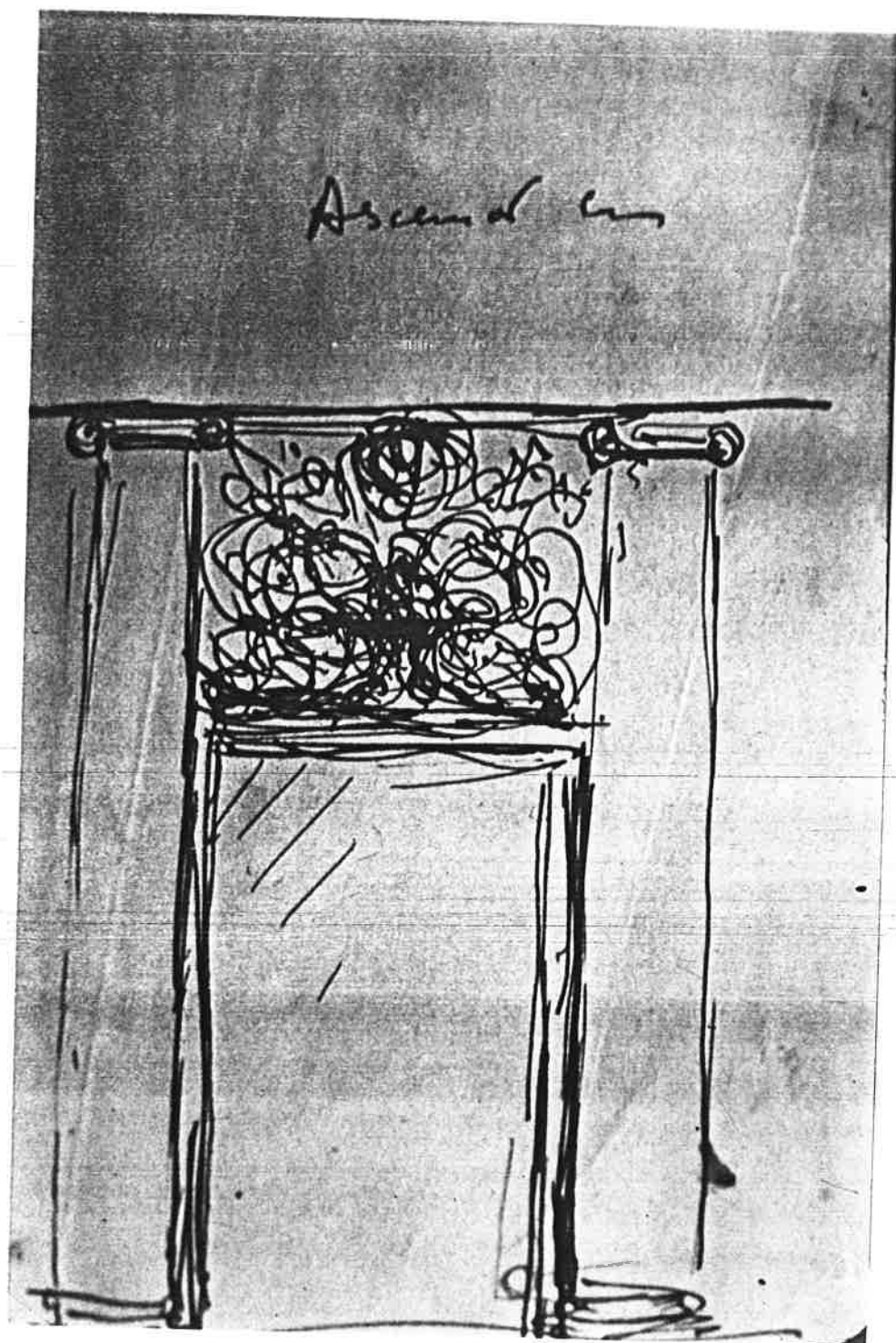


- Planta detall de la base de la llinda de l'entrada.  
Llapis sobre paper.



- Alçat de la corriola sota cornisa  
Llapis sobre paper.

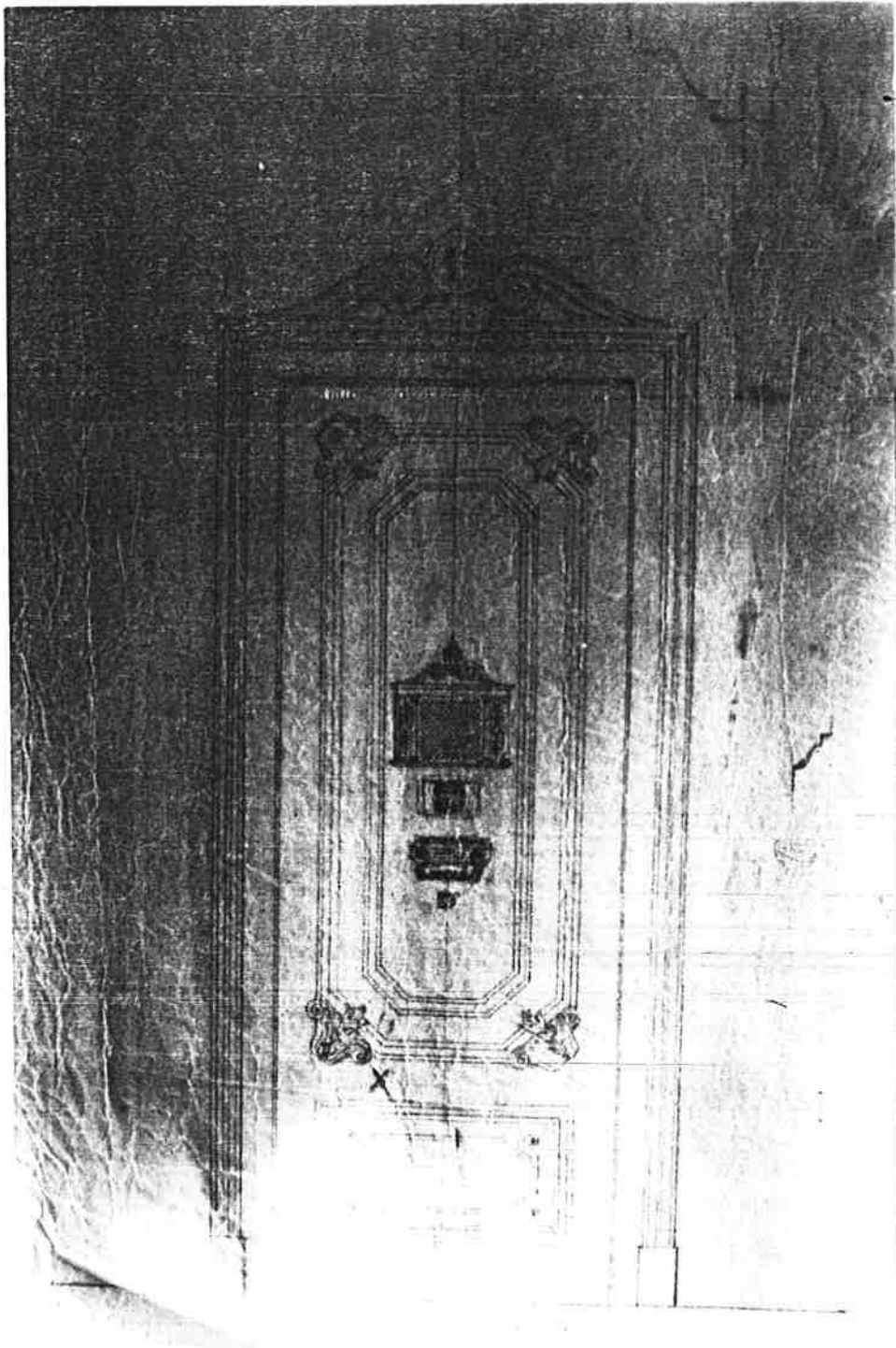




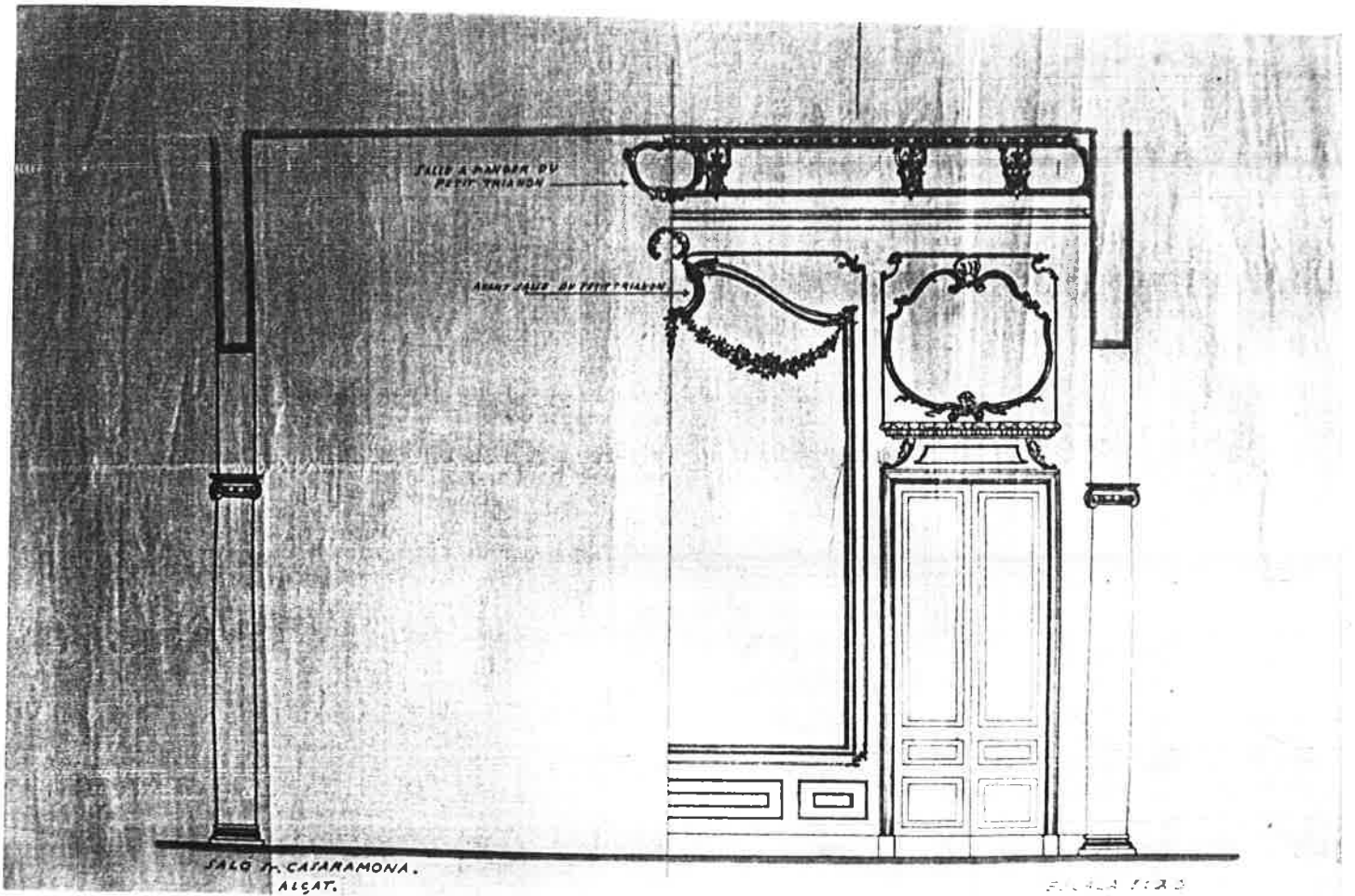
- Croquis de l'entrada de l'ascensor.  
Tinta sobre paper.



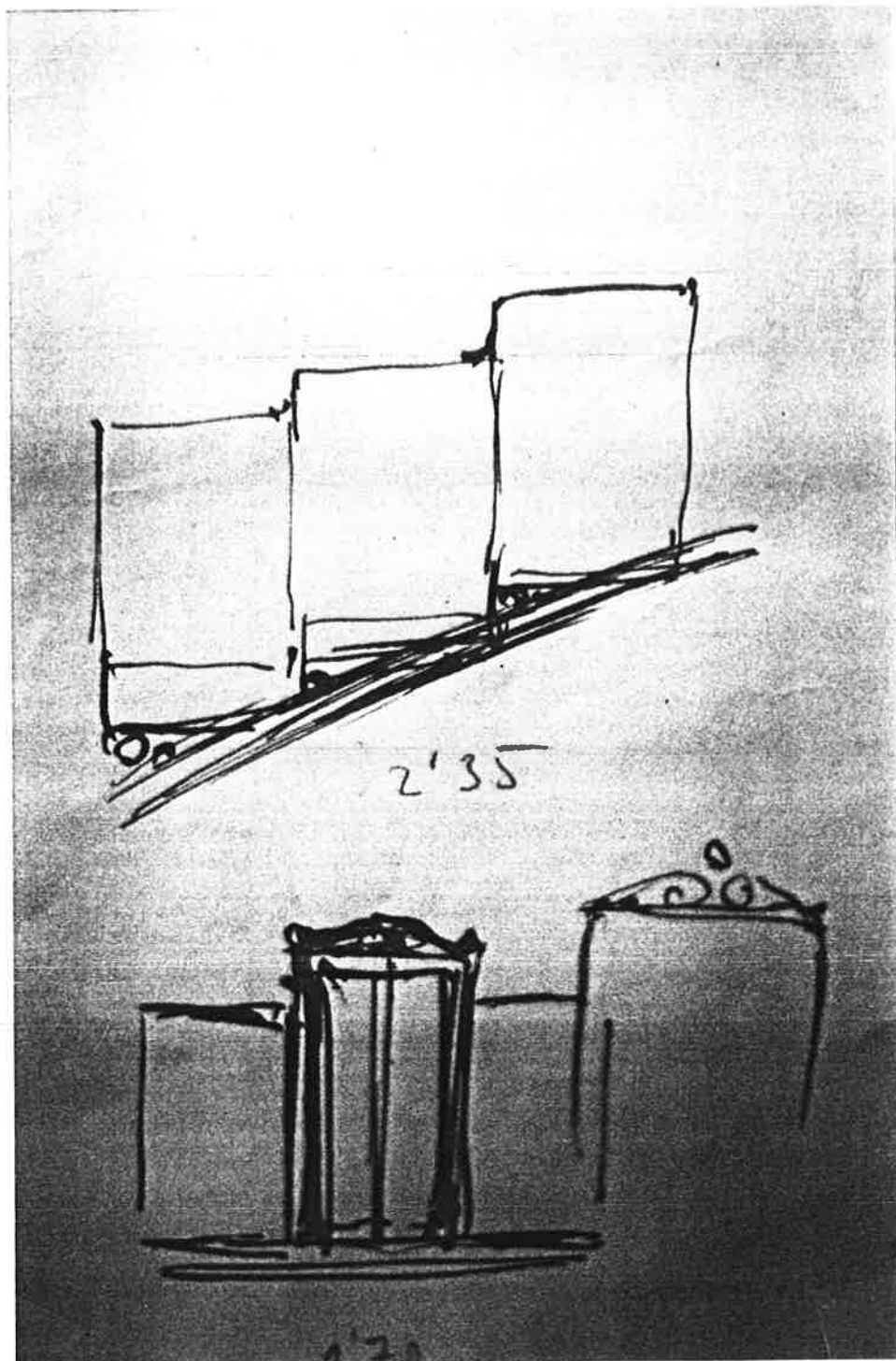
= Croquis del moble = vitrina del pis principal,  
Llapis sobre paper.



- Alçat de la porta del pis primer primera.  
llàpis sobre paper.

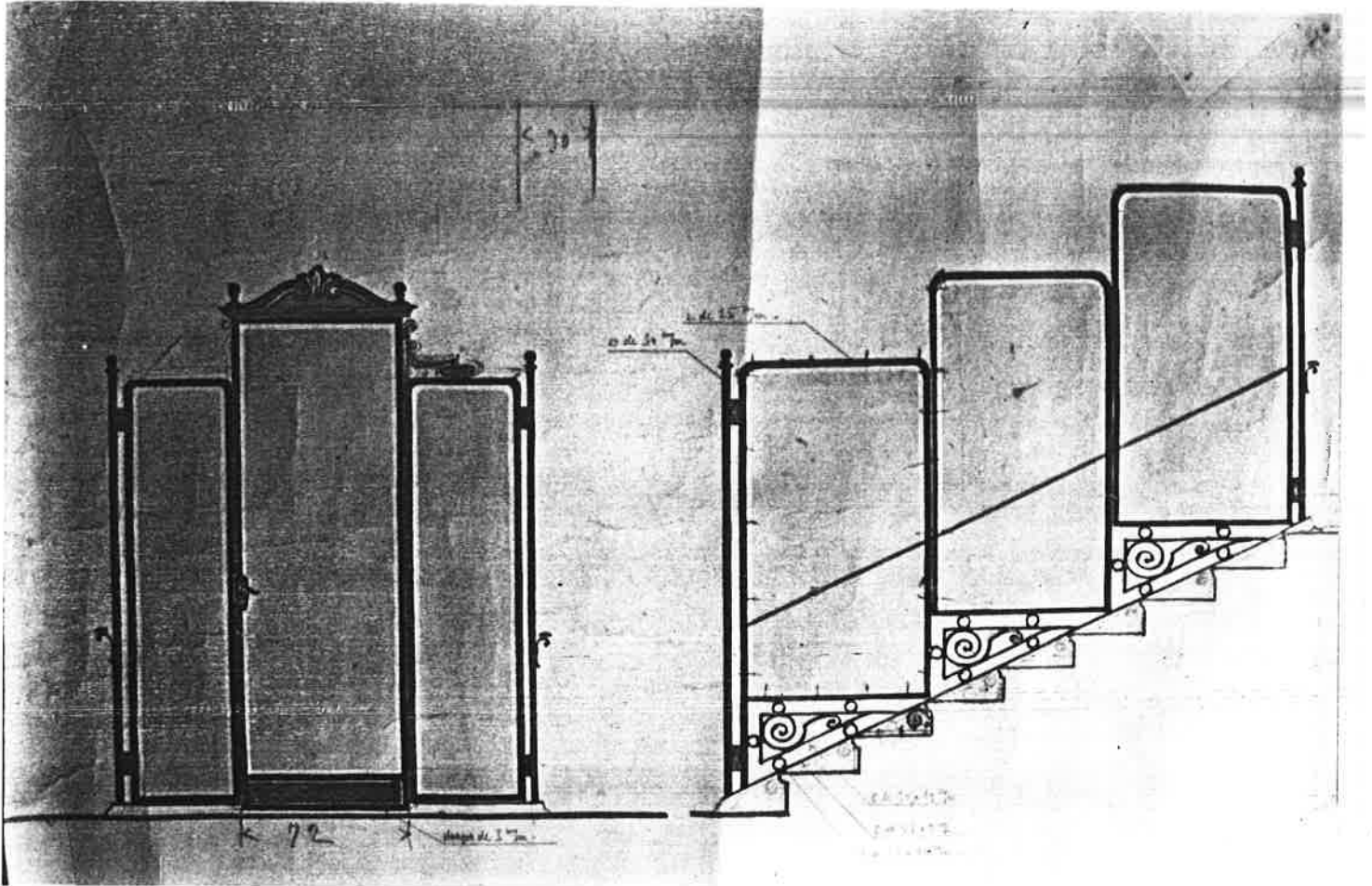


= Alçat - secció del Saló Srs. Casarramona,  
Anotacions als guixos,  
Tintes sobre paper.

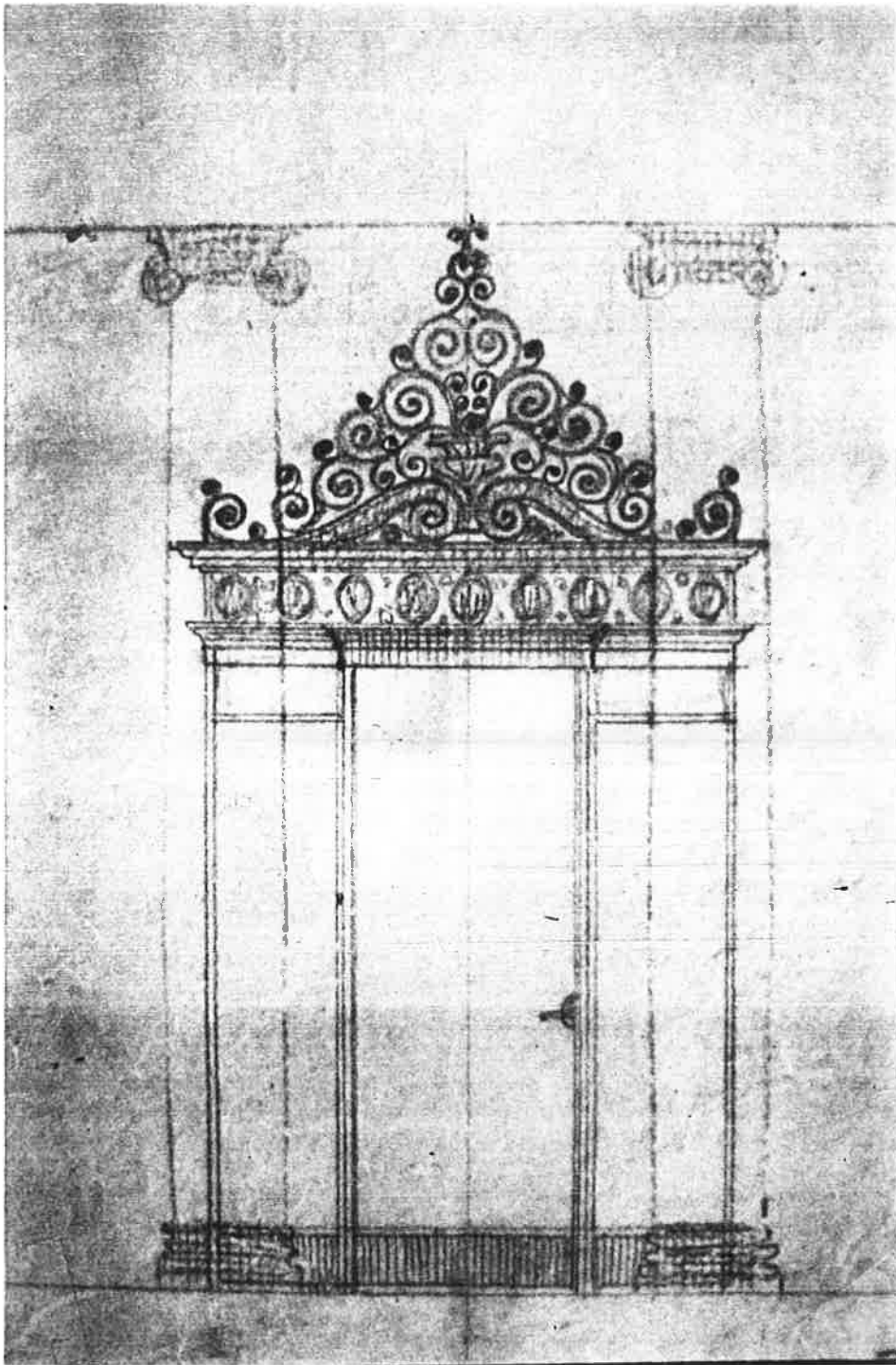


= Croquis del mateix tema que l'anterior.  
Tinta sobre paper de carta.

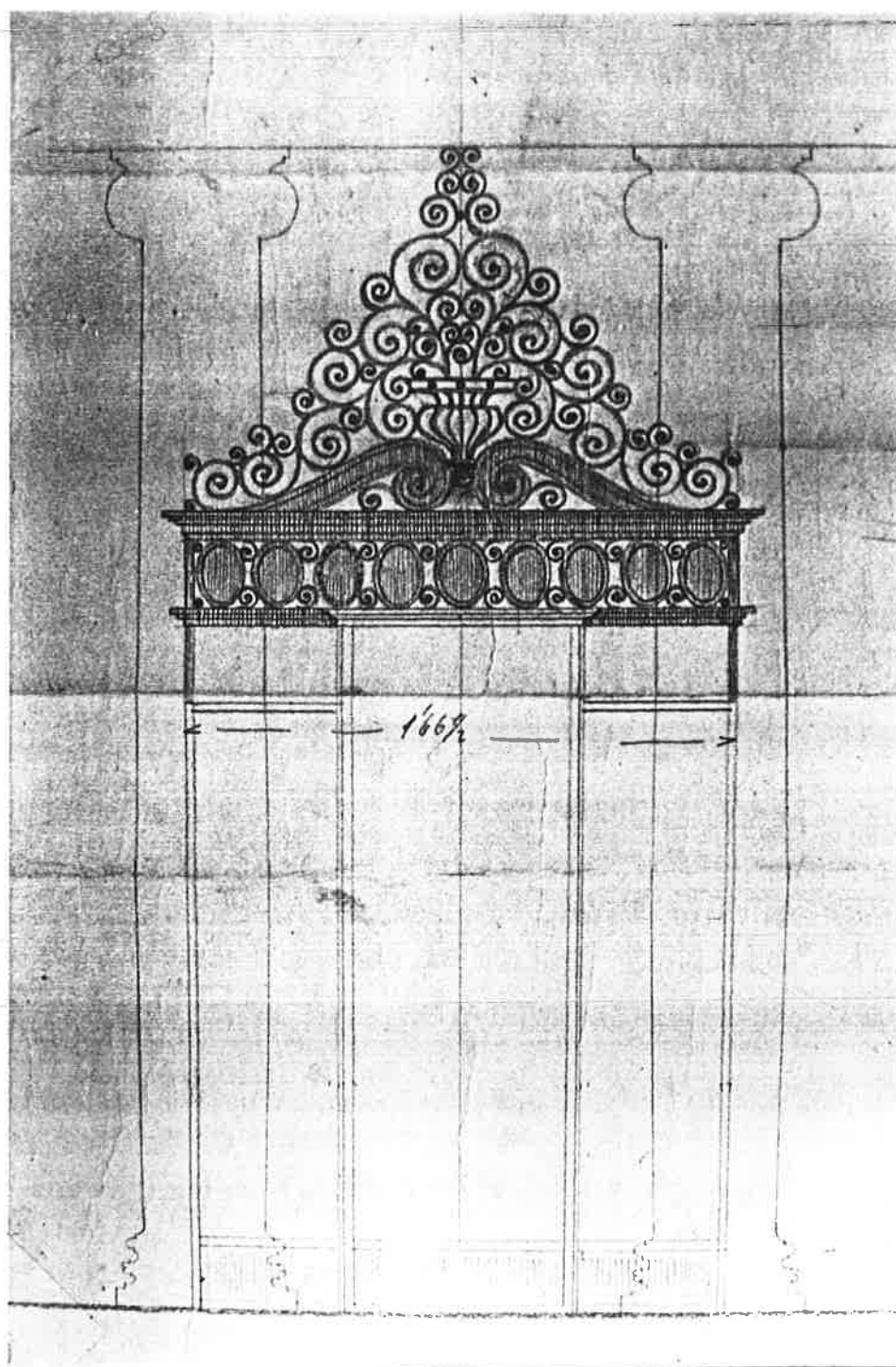




- Alçat de les portes de l'ascensor que donen als replans i de la gàbia lateral, amb ferro i vidre.
- Tinta i llapis sobre paper.

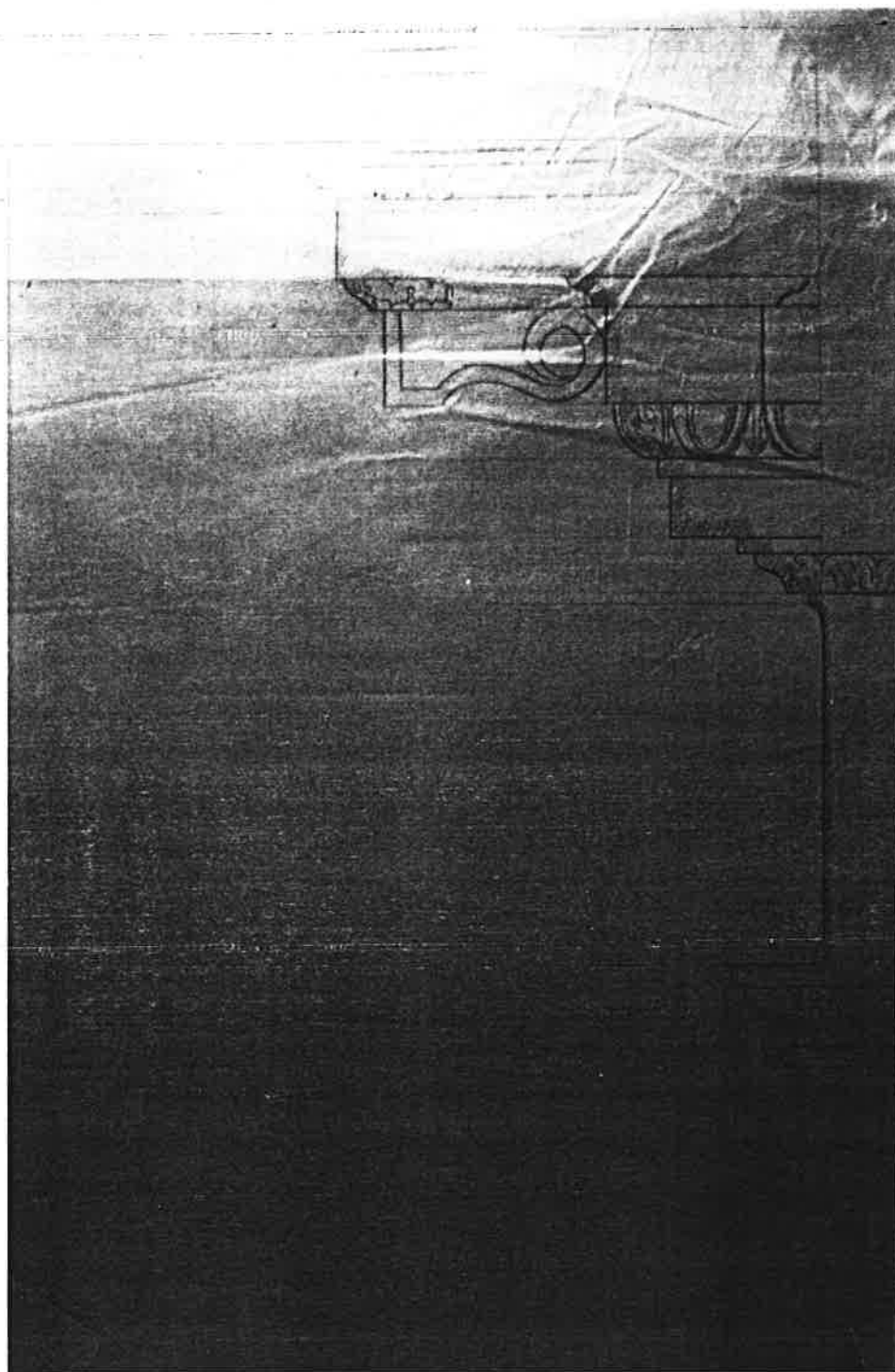


- Alçat de la porta d'entrada de l'ascensor als replans tipus.  
Tinta sobre paper.

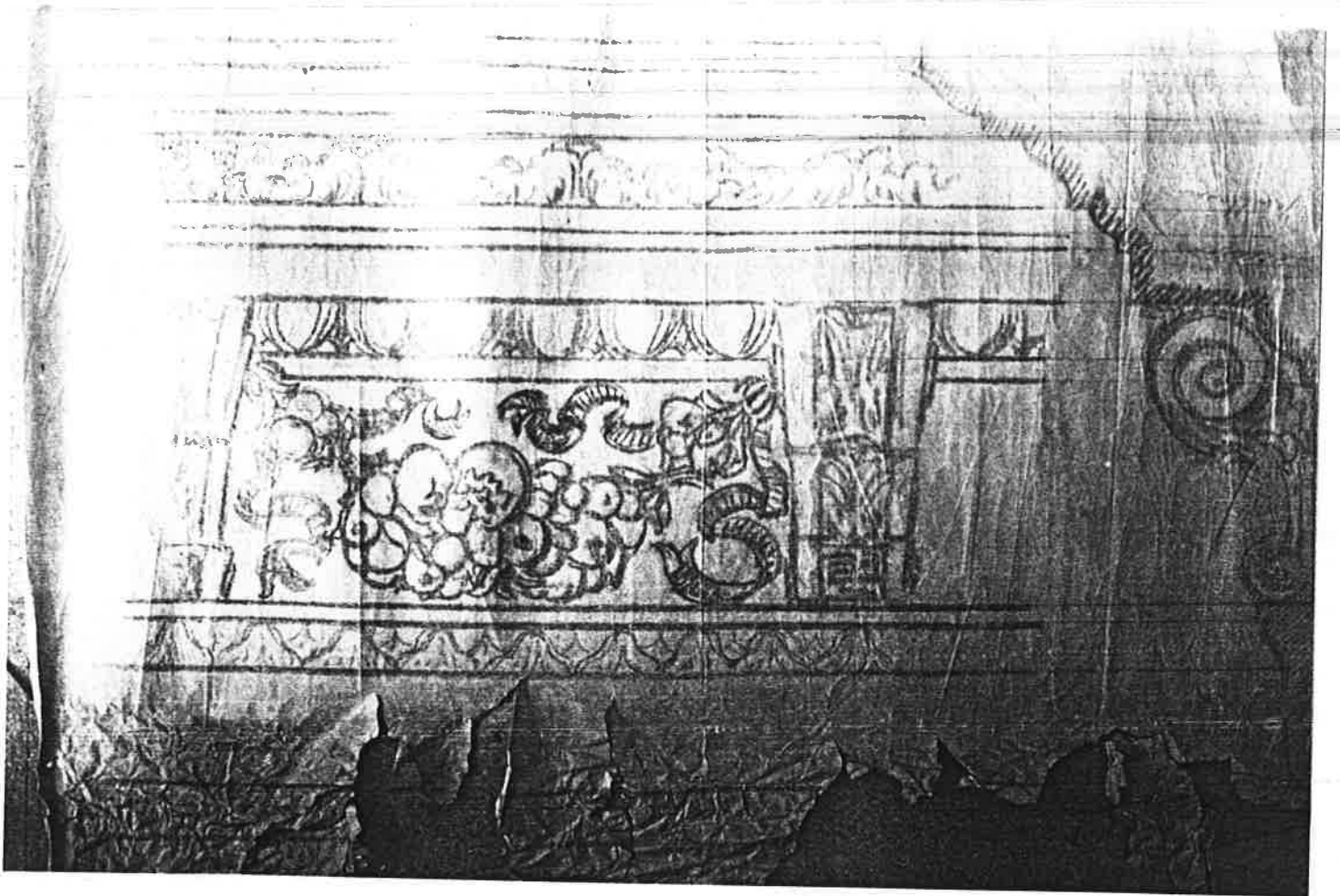


- Alçat del mateix tema, amb especificacions i mesures.

— Tinta de colors sobré vegetal.



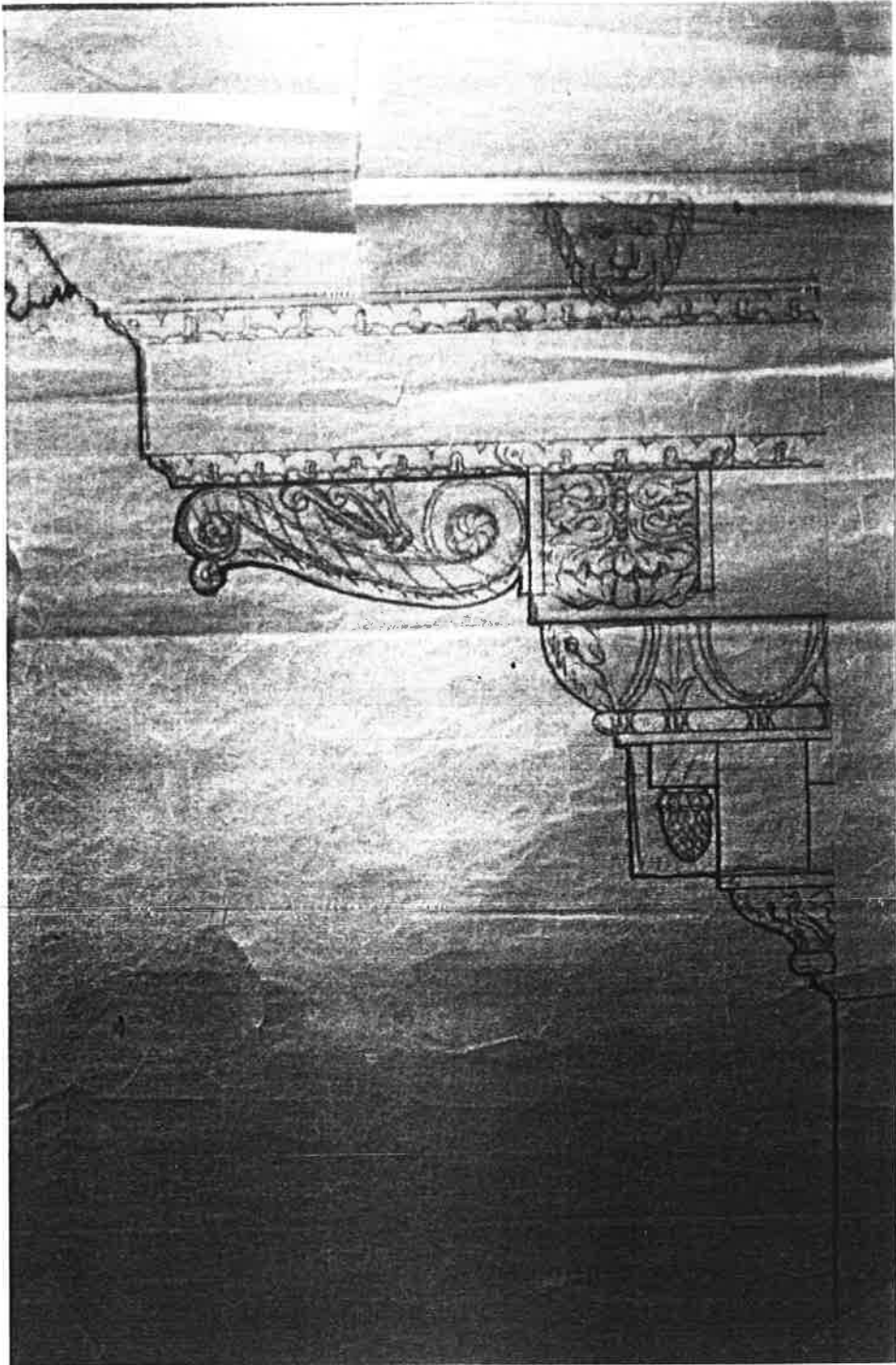
- Croquis de la cornisa posterior.  
Llapis sobre paper.



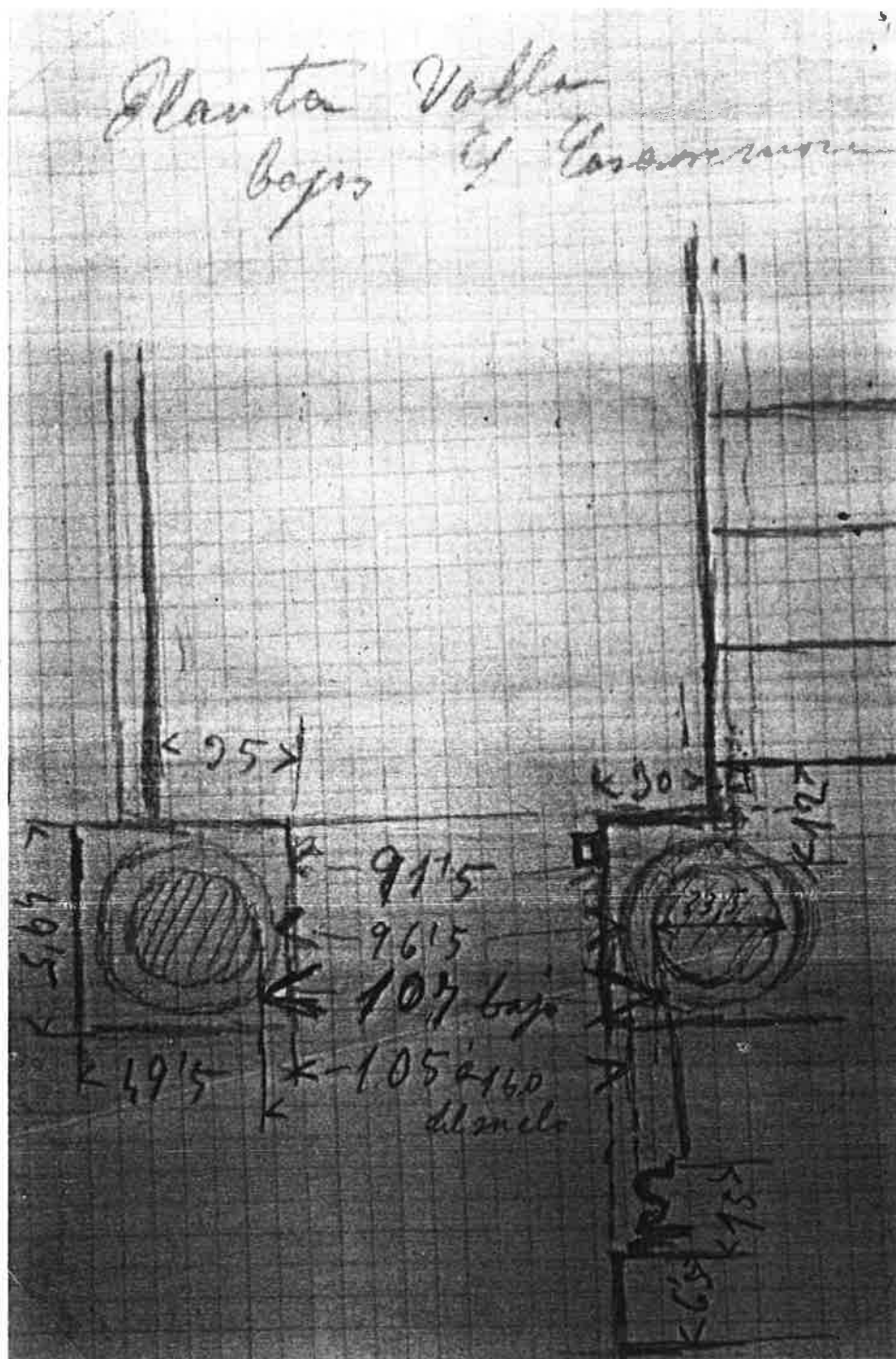
- Alçat i secció del fris i la cornisa de l'edifici.

Llapis sobre paper.

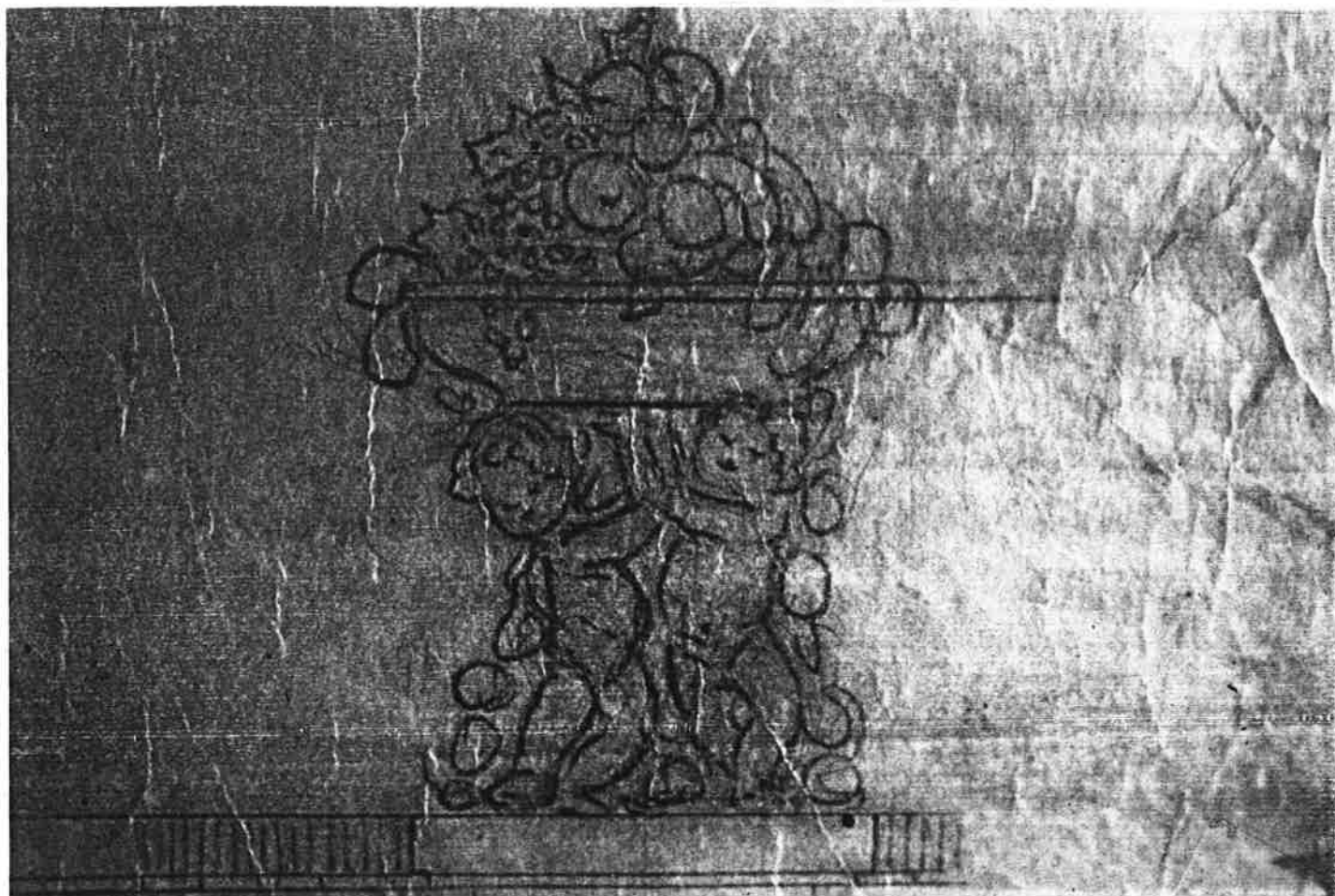




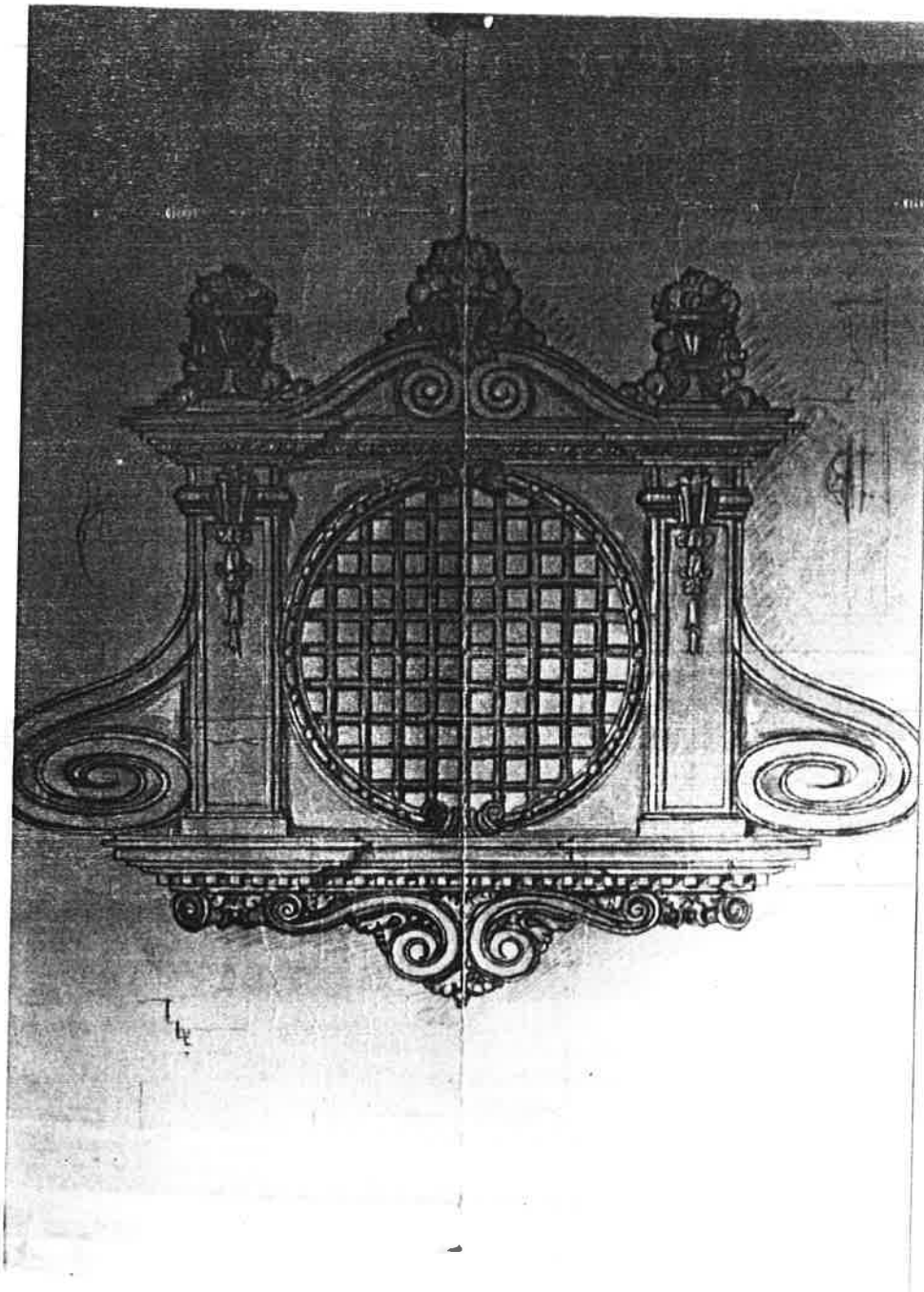
= Alçat = secció de la cornisa de l'edifici.  
= Llapis = tinta sobre paper.



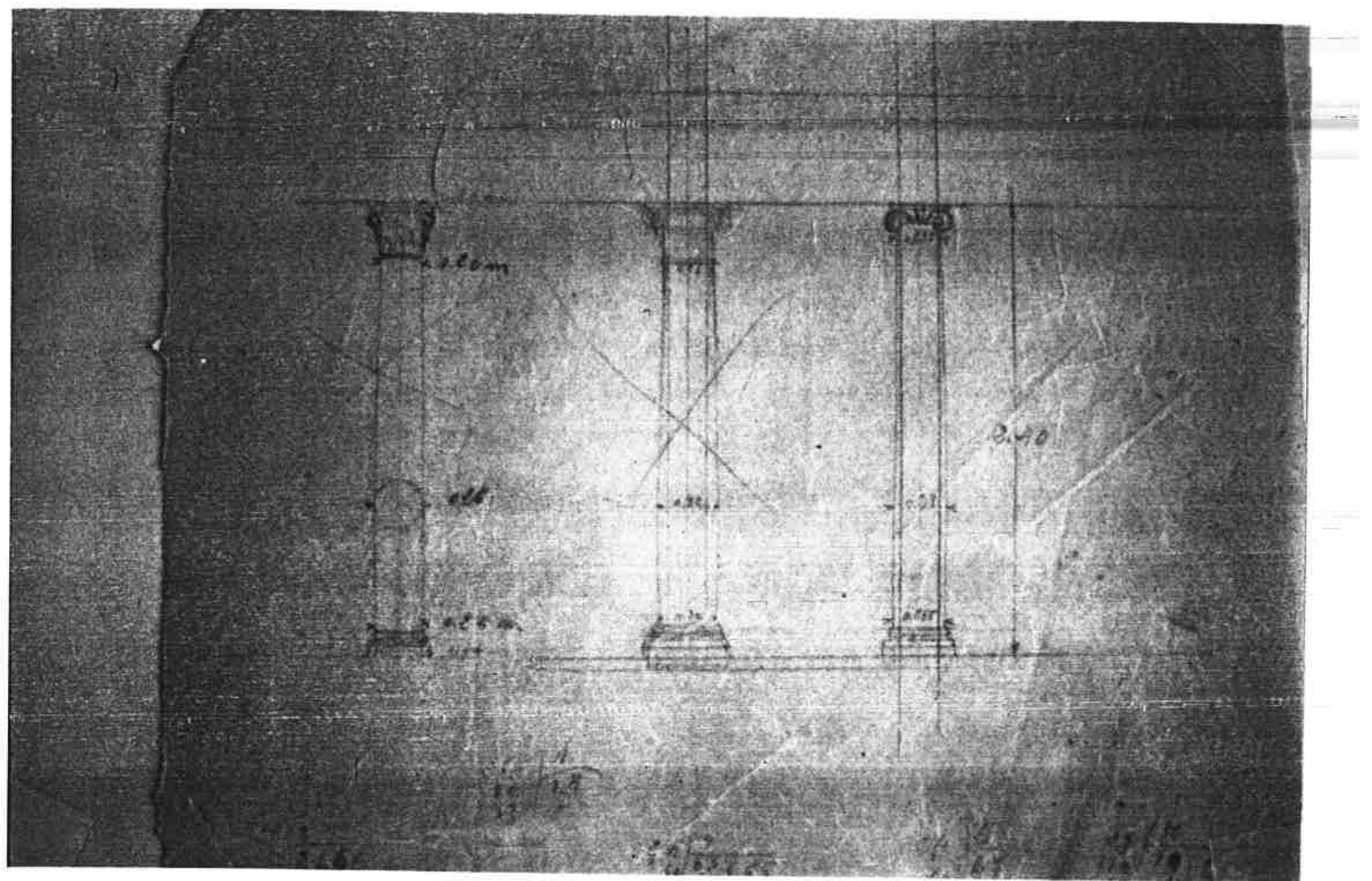
- Planta de la porta d'entrada i de la botiga.  
 Llapis sobre paper.



- Alçat - croquis del gerro amb fruites de la part posterior del jardí.  
Llapis sobre paper.

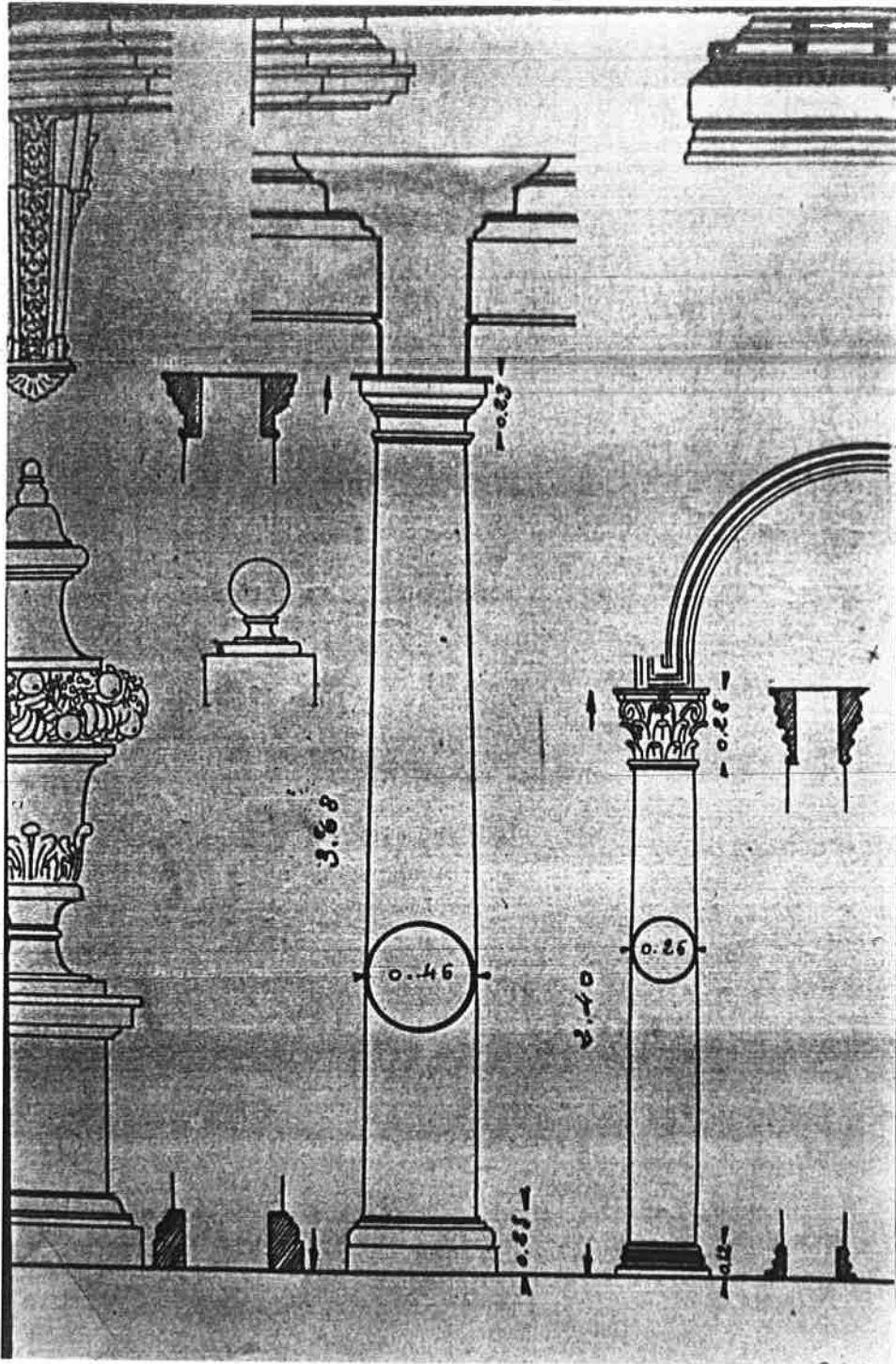


- Alçat de l'espiera de la porta del pis principal, amb llautó
- Llapis i tinta sobre paper vegetal.



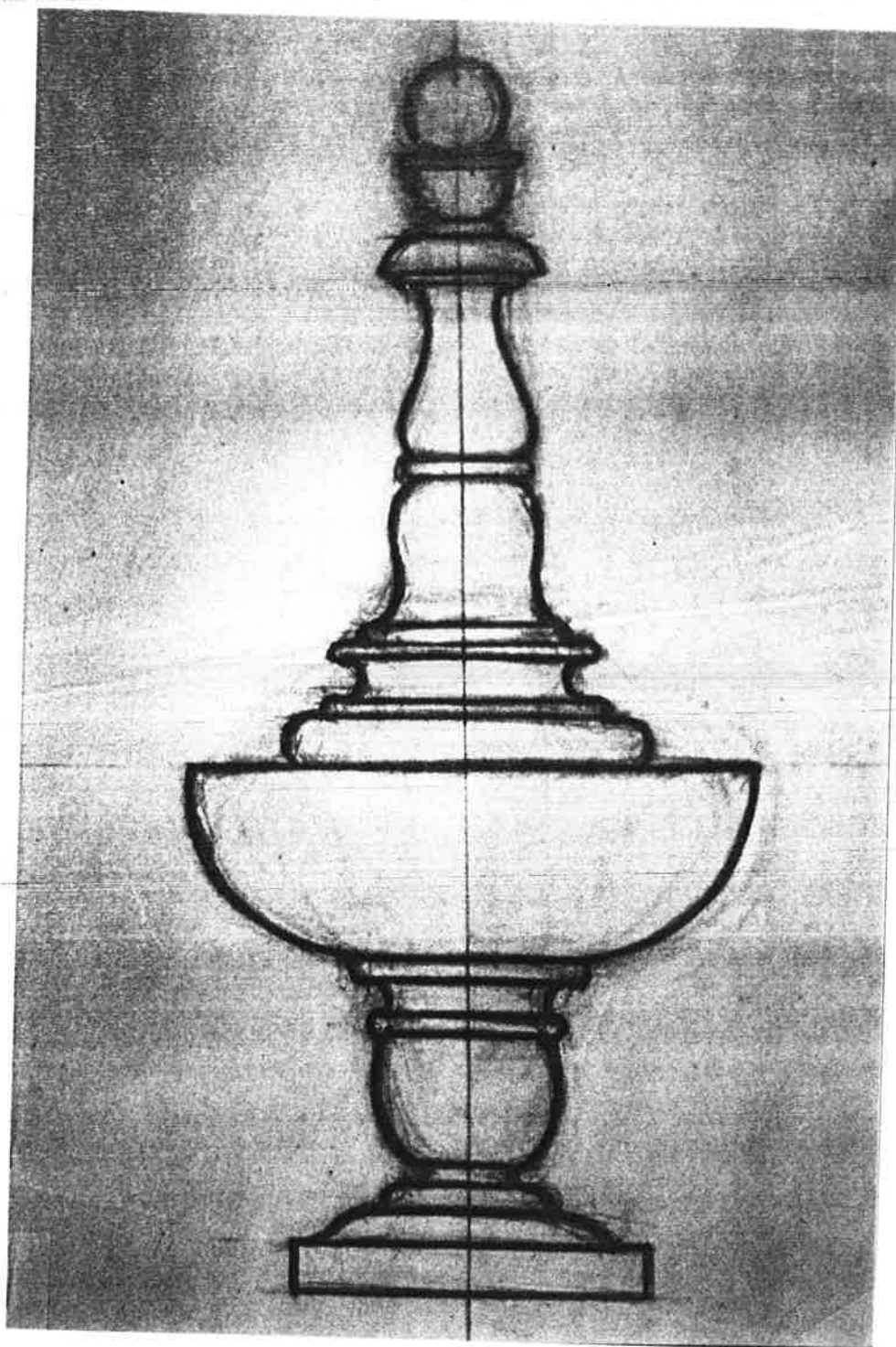
- Croquis - alçat de l'estudi de la columnata  
amb ordres jònic, compost i corinti.  
Llapis sobre paper.



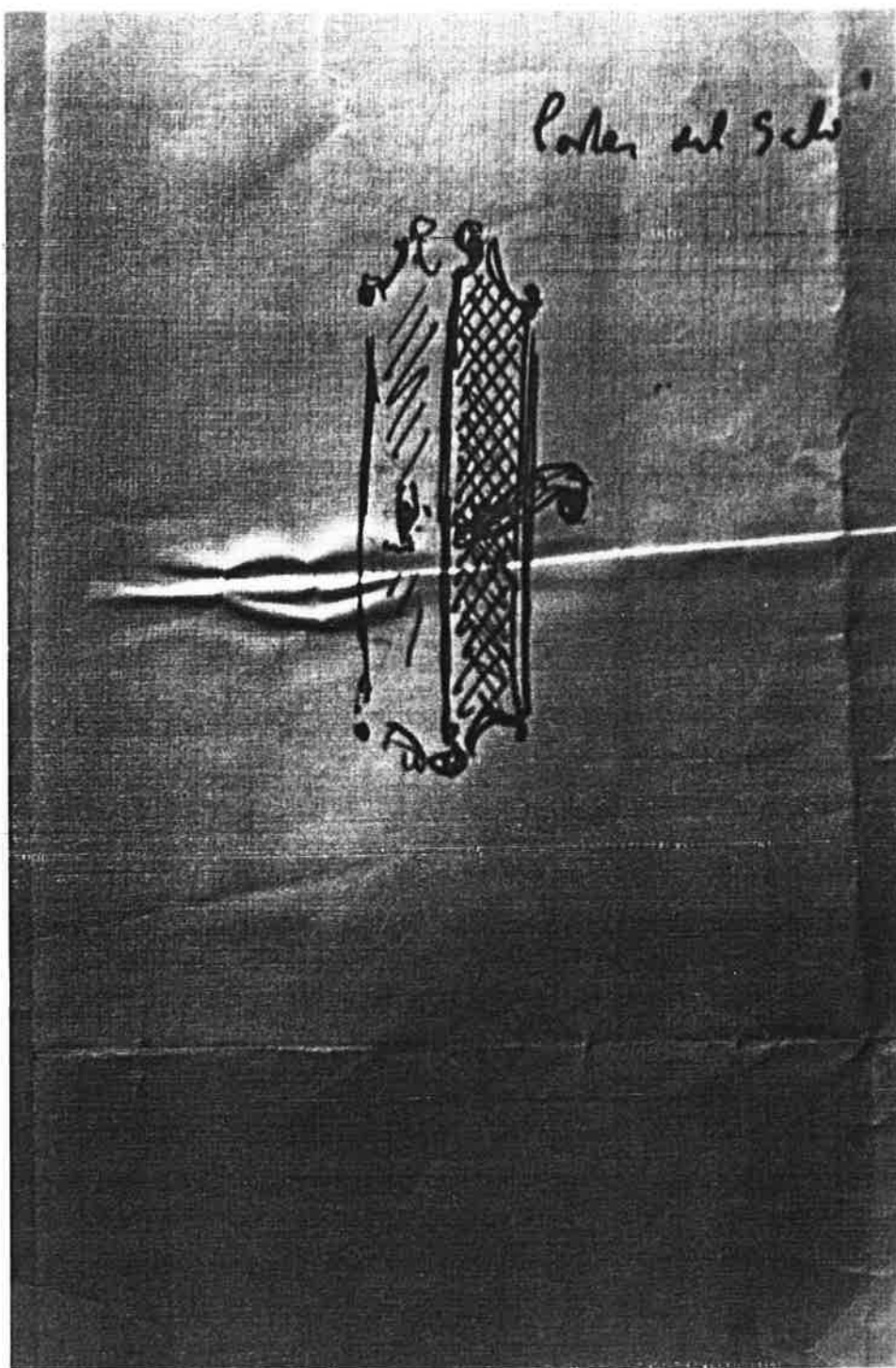


= Detalls decoratius.

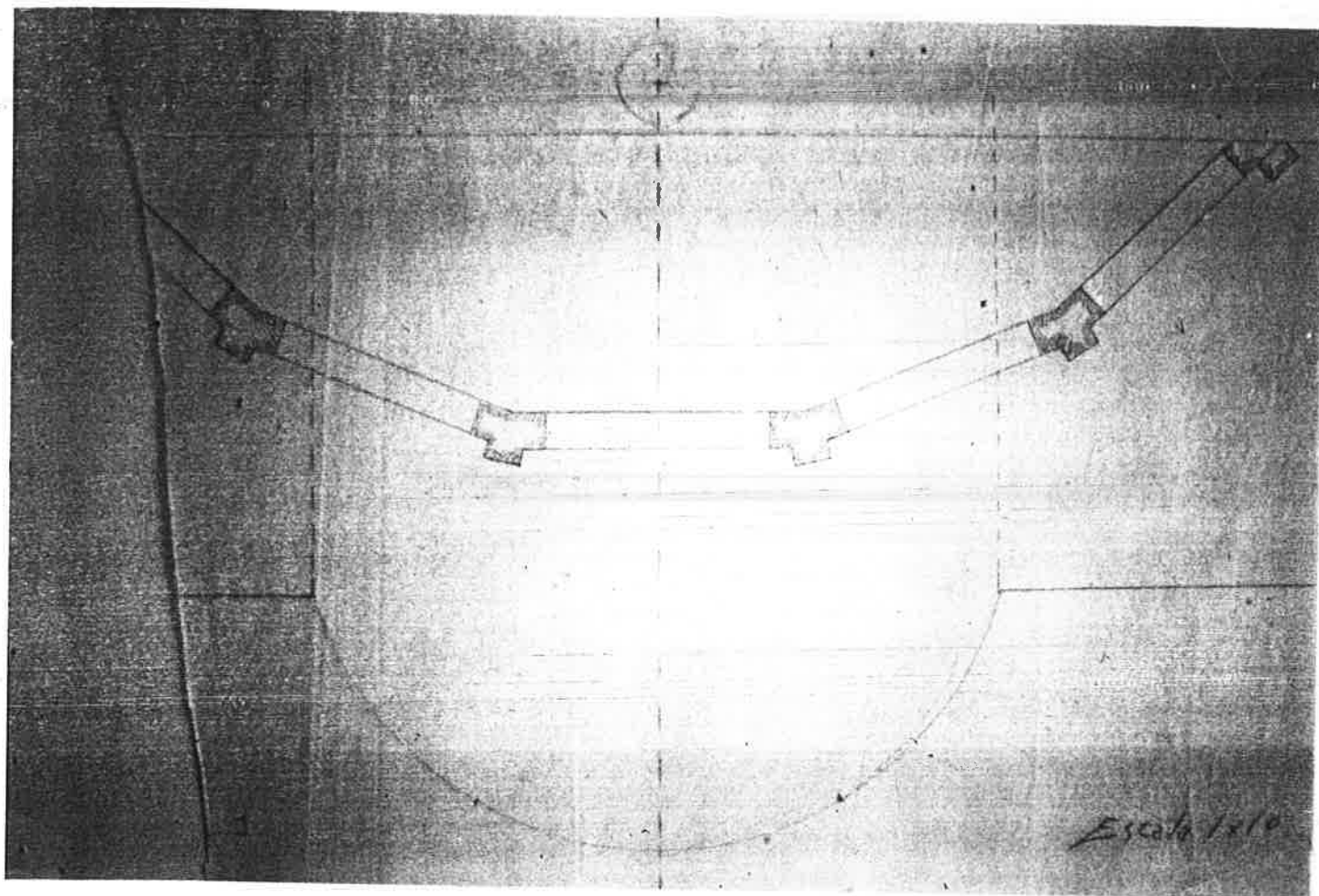
Tinta sobre paper vegetal.



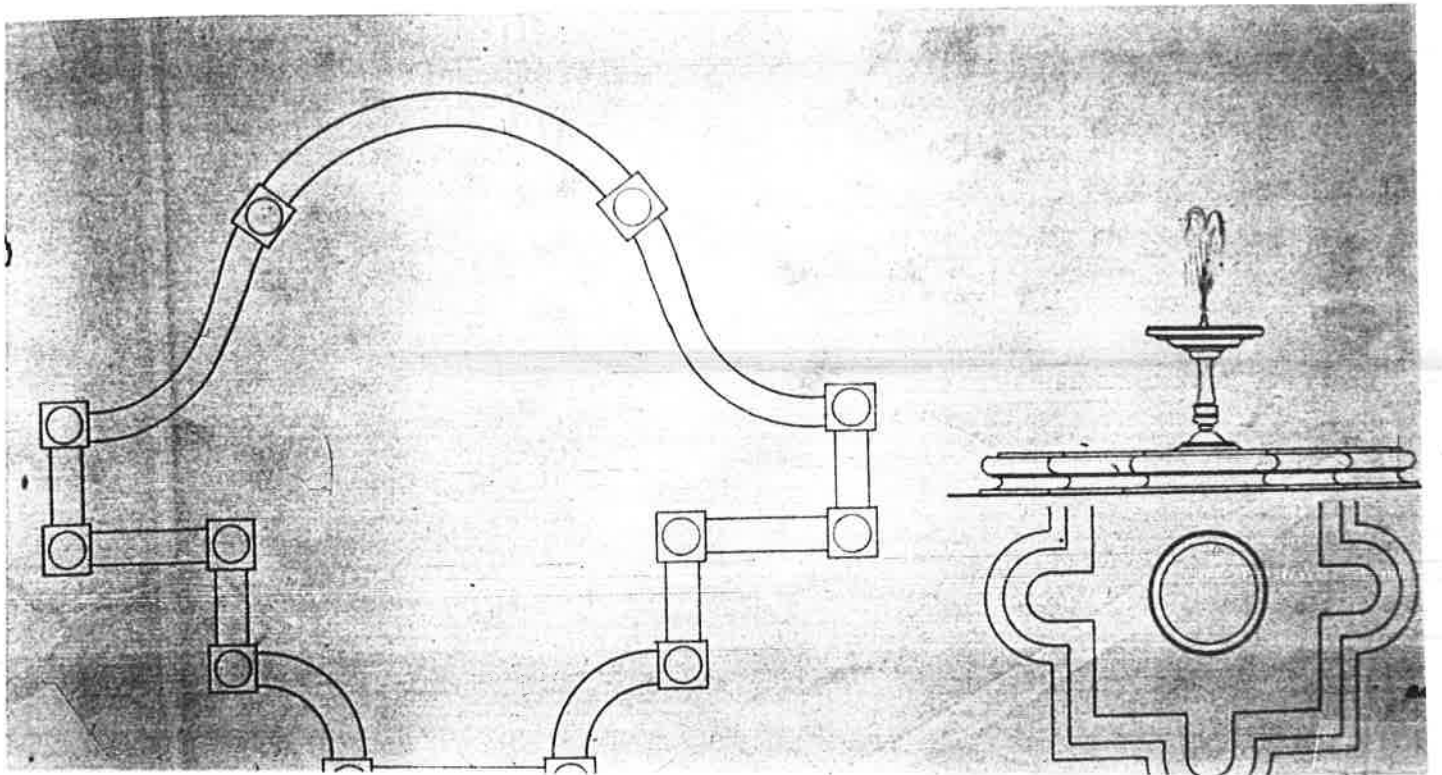
- Alçat - detall de gerro de coronació.  
Llapis sobre paper.



Detall - alçat de les portes del saló amb la maneta i la placa.  
Tinta sobre paper tela.

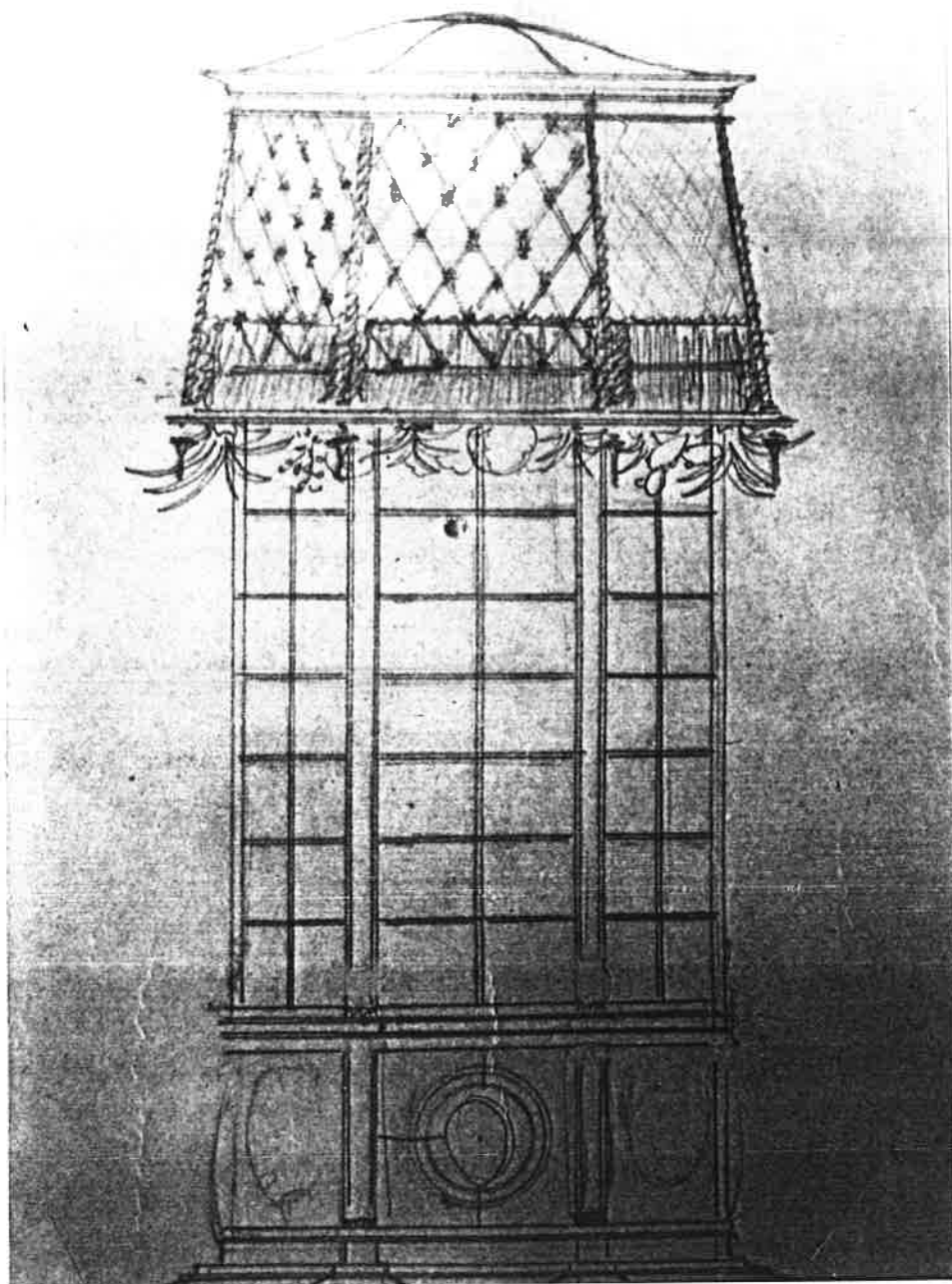


- Planta de la tribuna del principal.  
Llapis sobre paper.

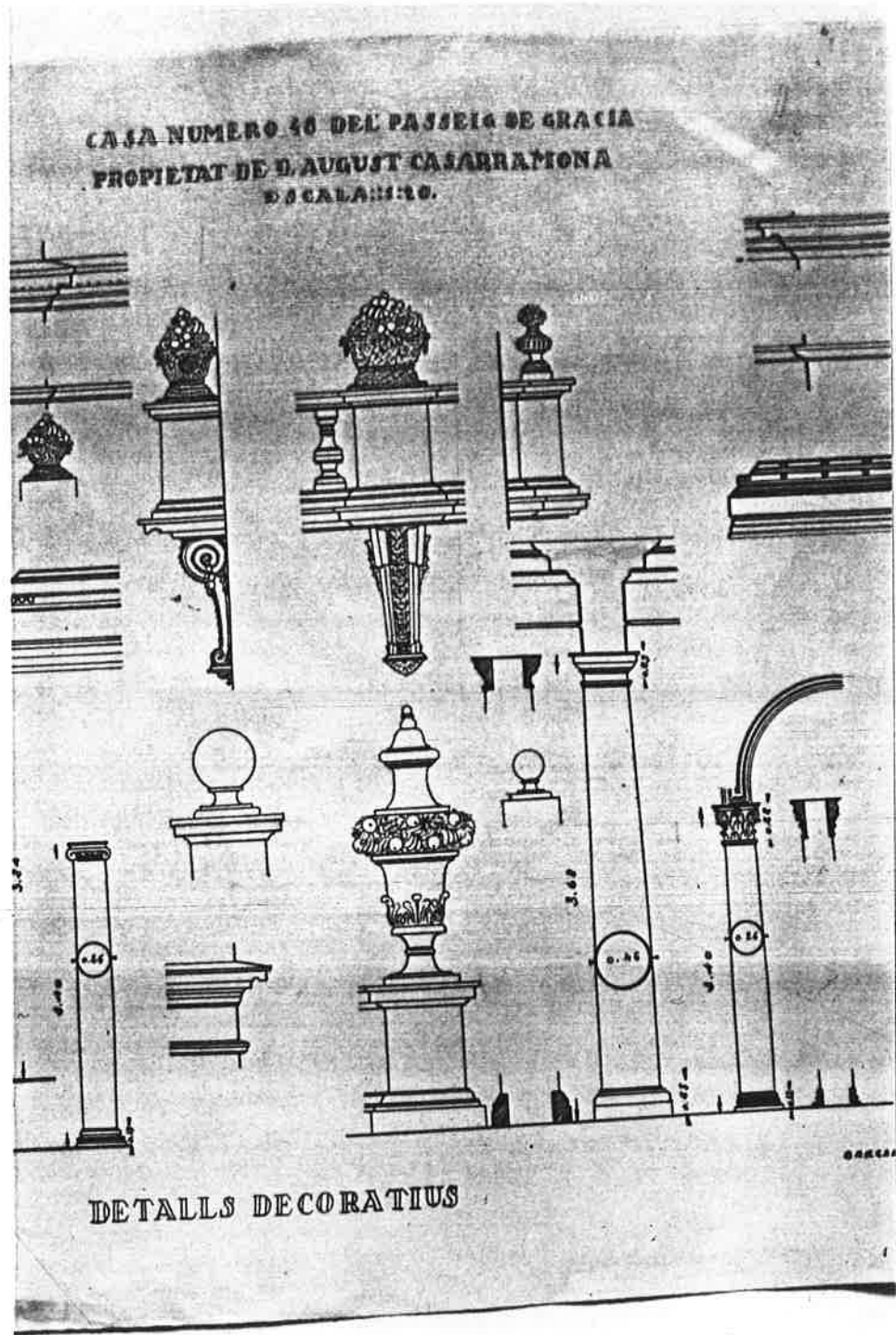


- Planta i alçat de la font i portarre del jardí  
Còpia sobre paper tela.

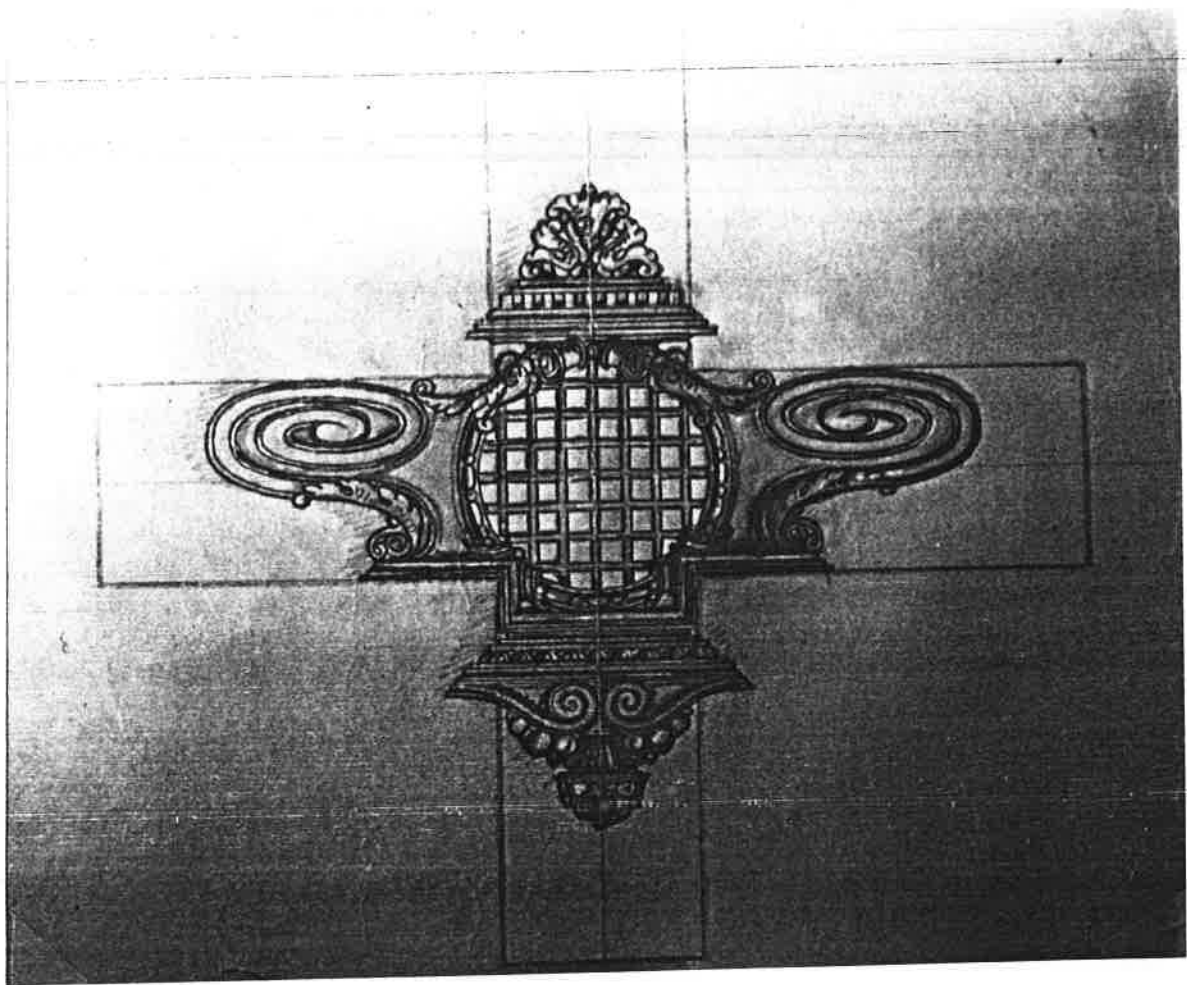




- Alçat de la                      del pis principal.  
Llapis sobre paper

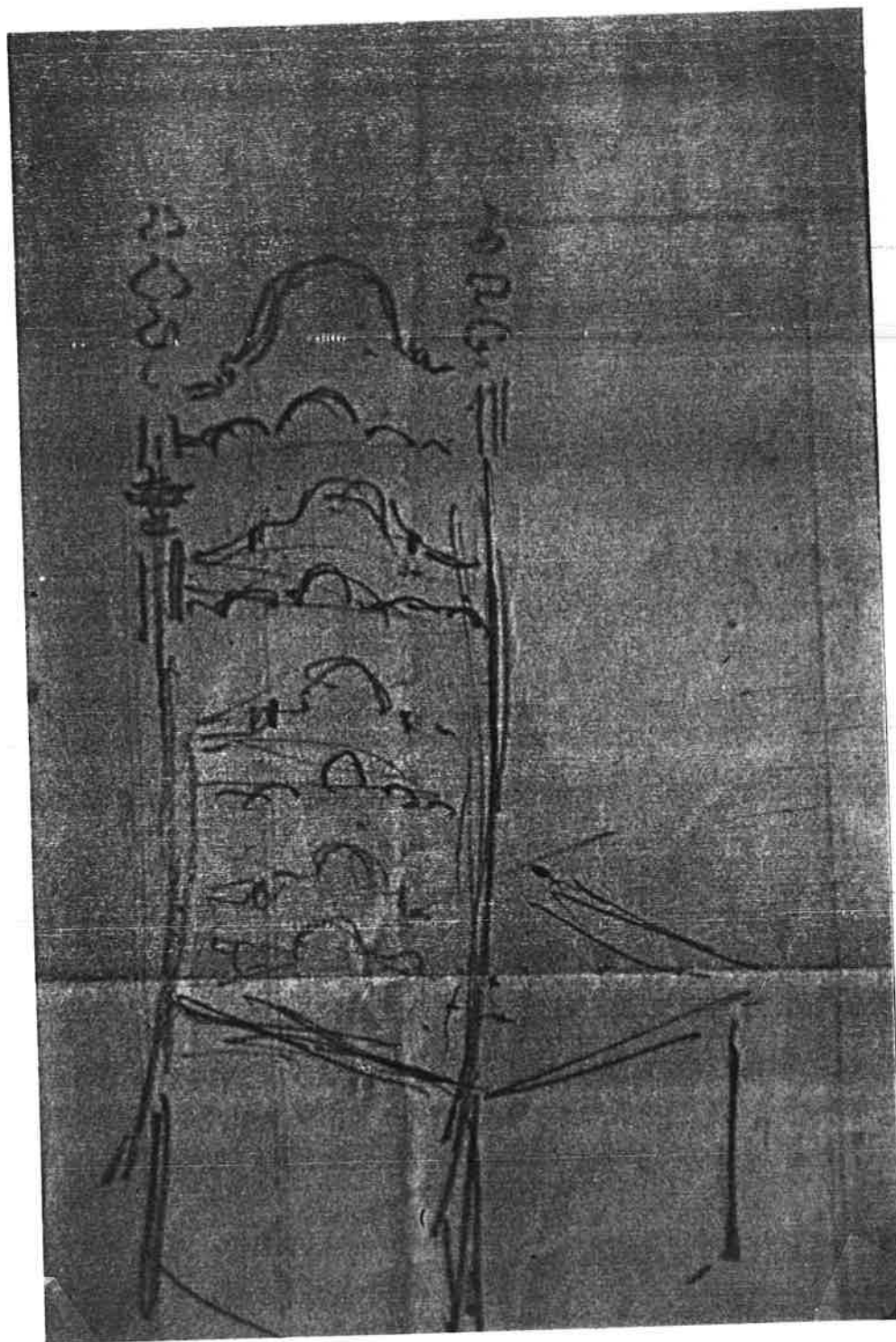


- Planta alçat i secció dels detalls ornamentals de la casa.
- Tinta sobre paper de tela.

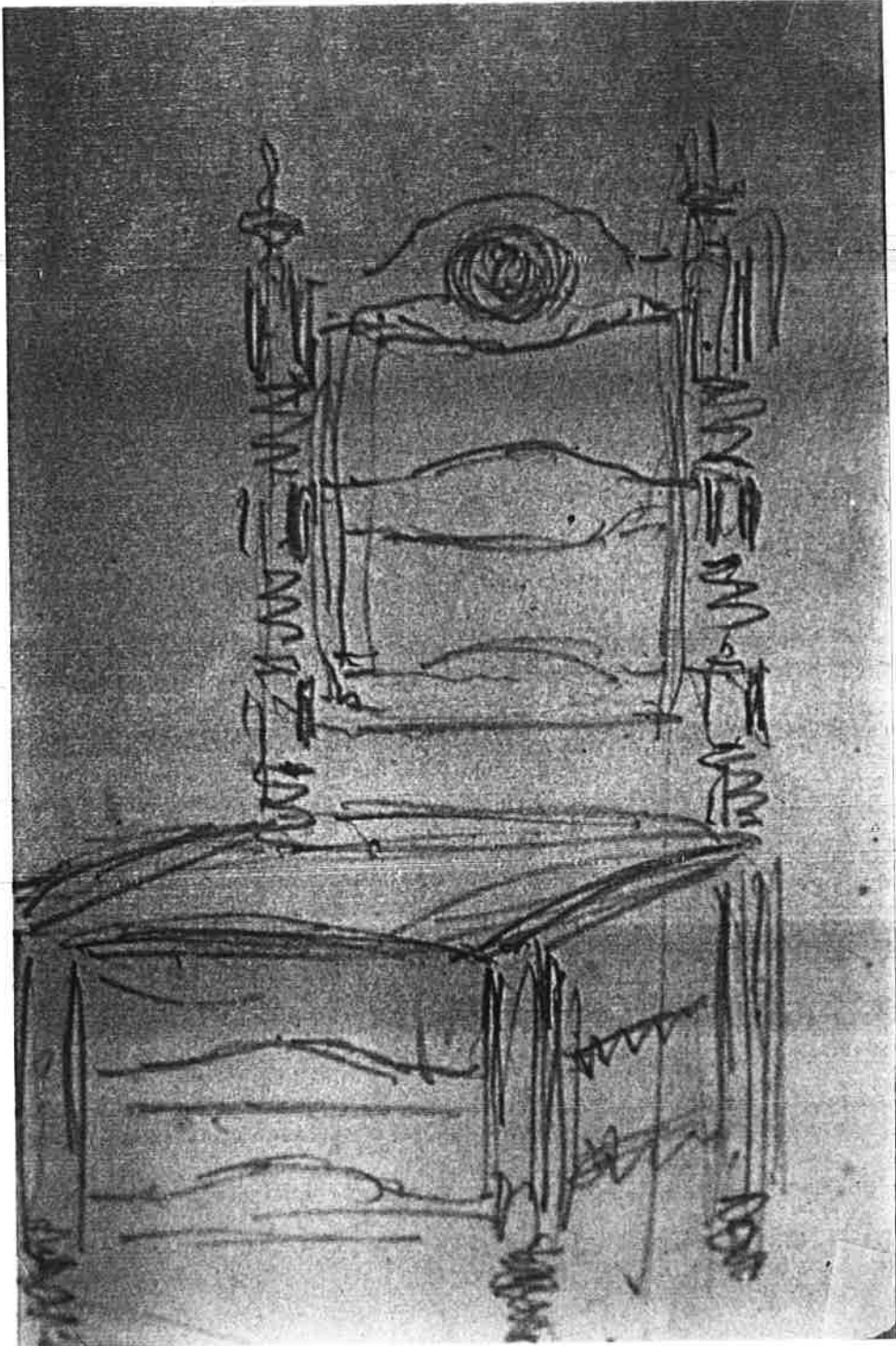


- Alçat de l'espiera de les portes del pisos  
superiors.

Tinta sobre paper.

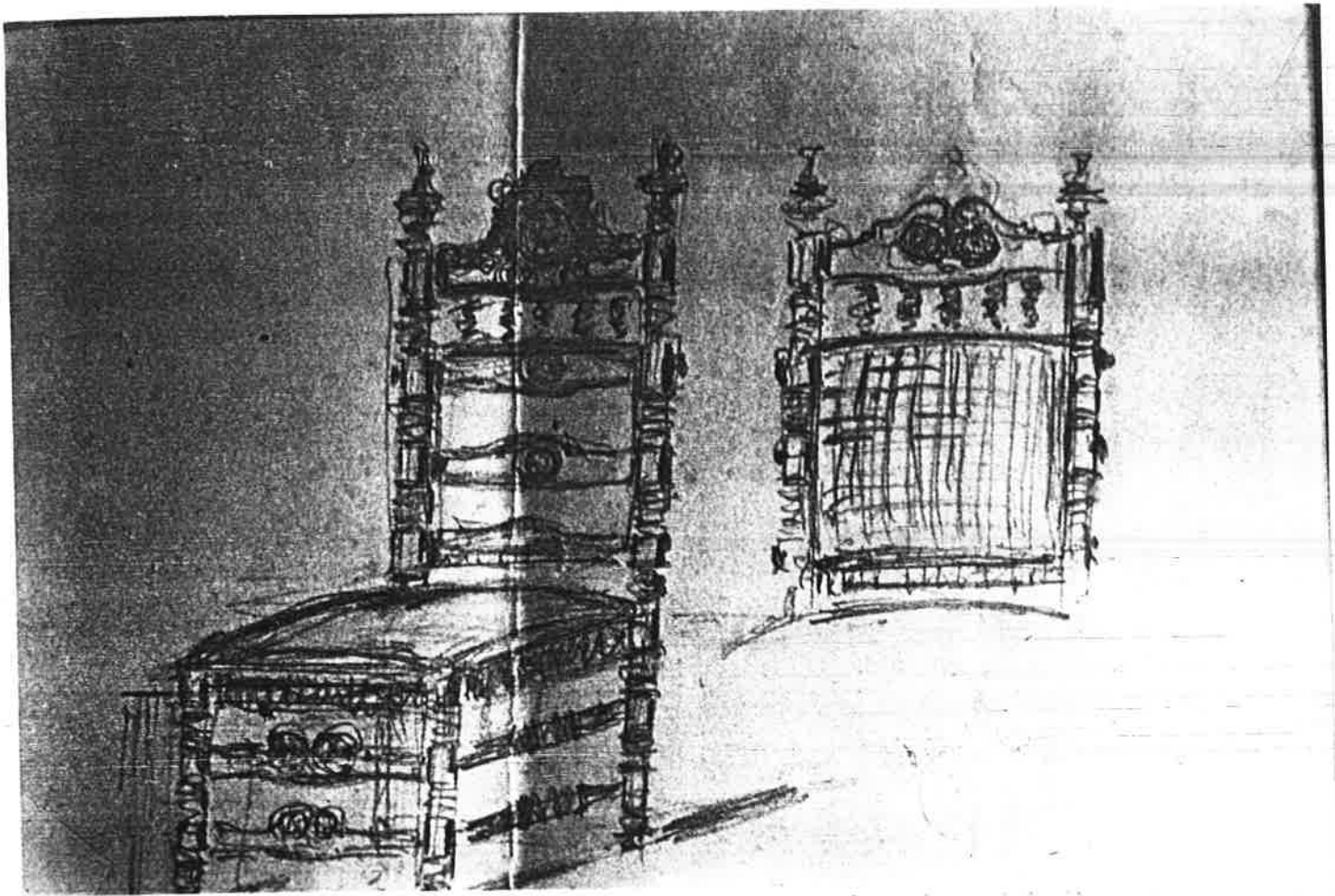


• Croquis de cadira per el menjador principal.  
Llapis sobre paper.

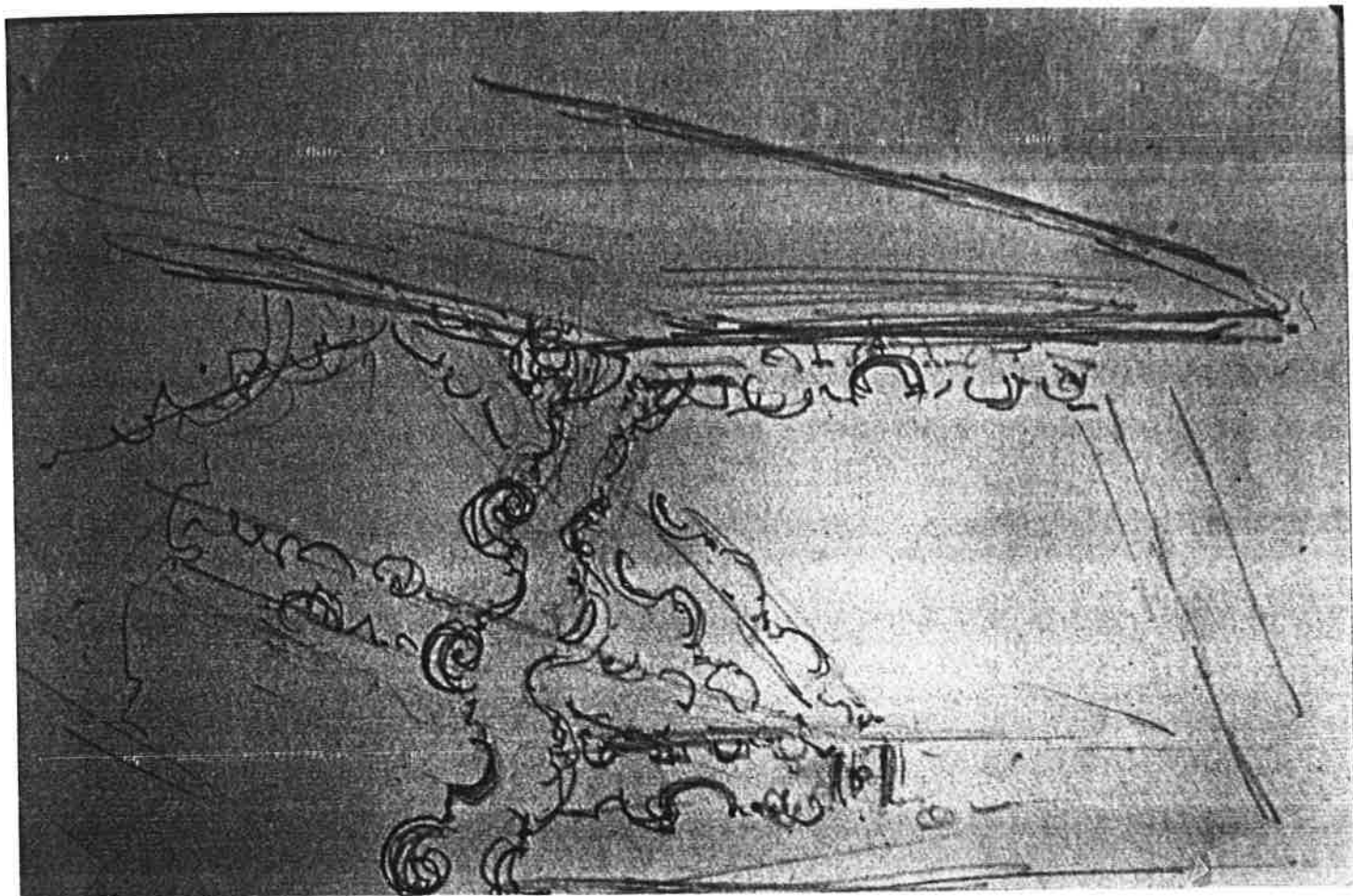


- Croquis de cadira per el menjador principal.  
Llapis sobre paper.

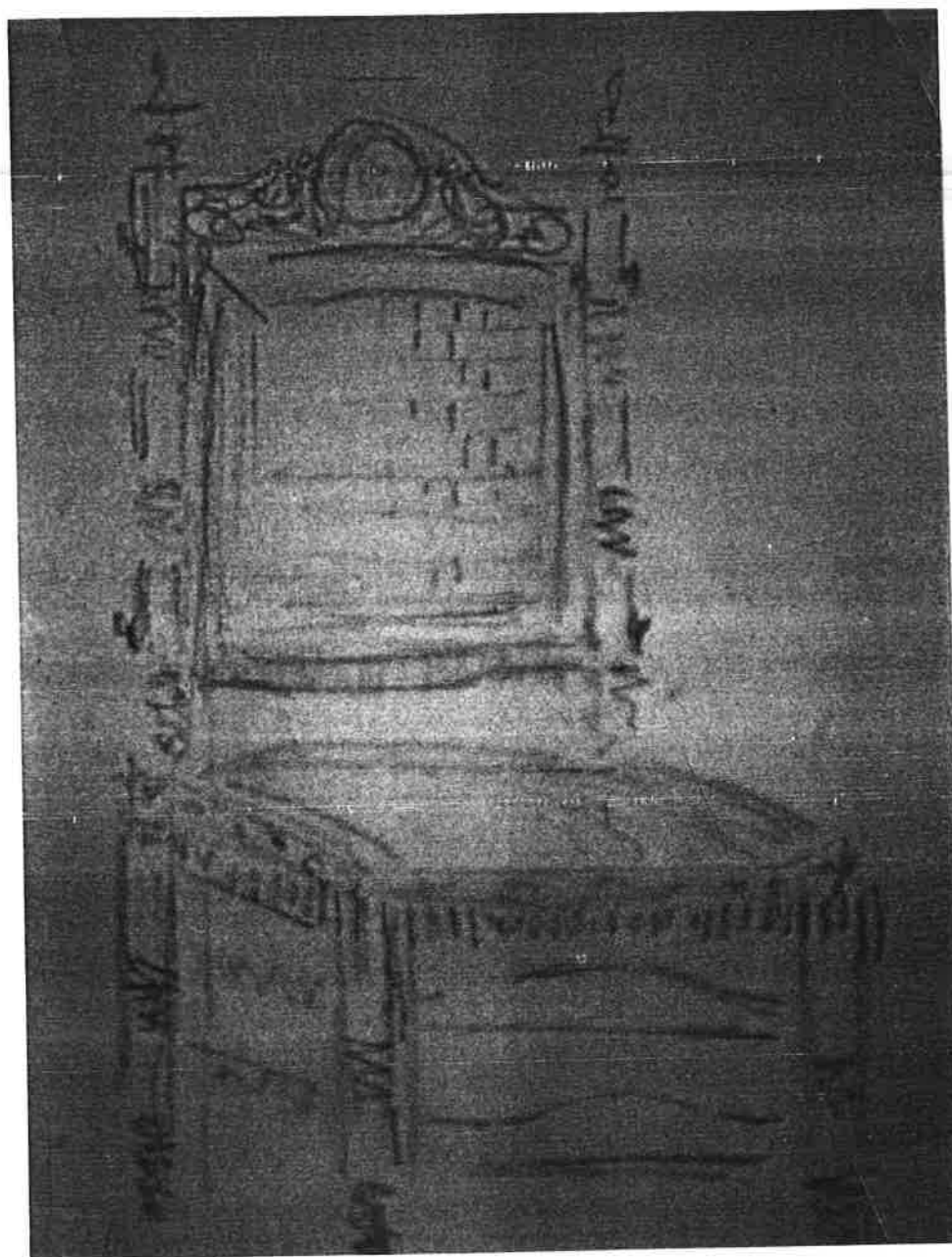




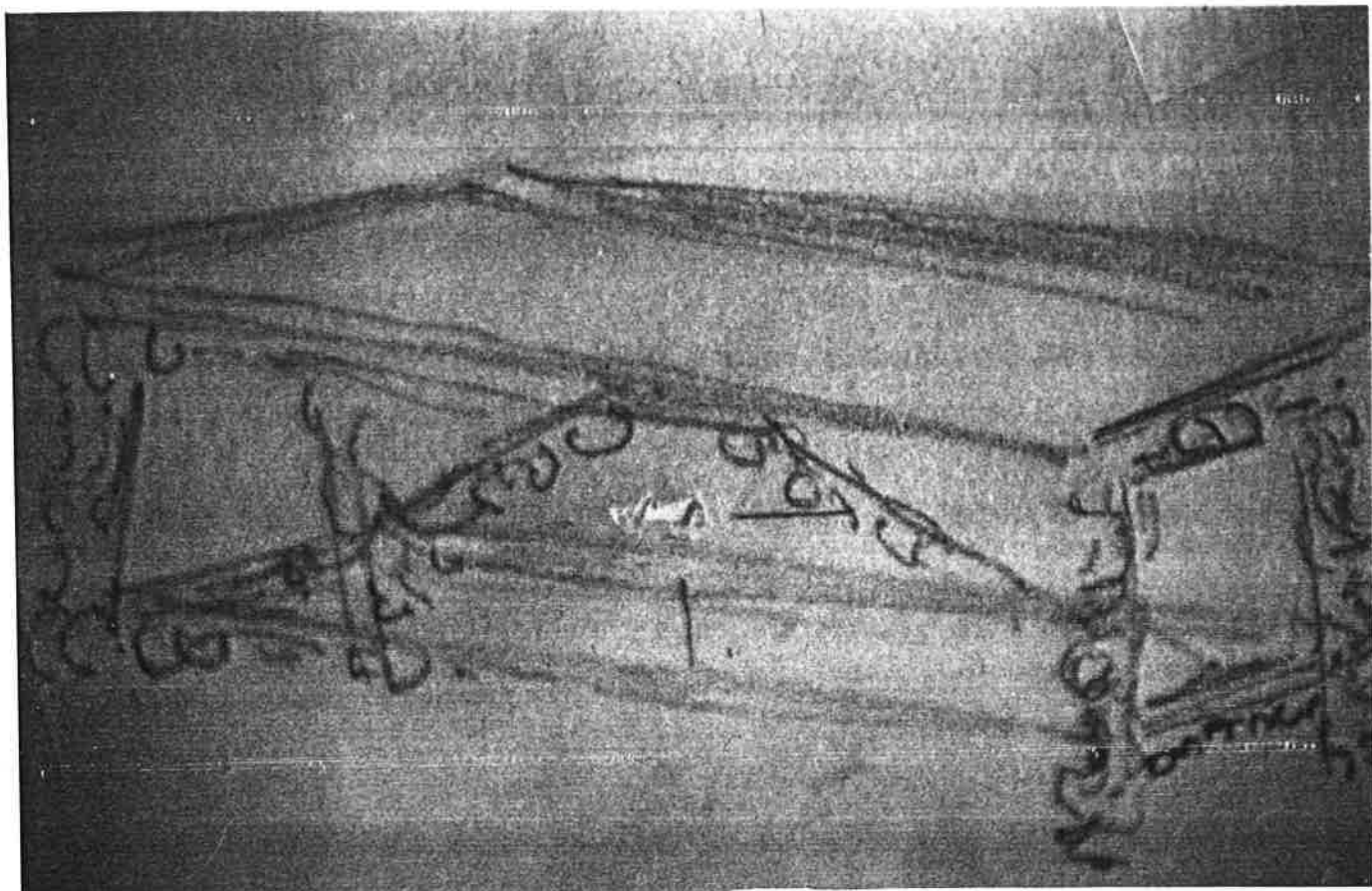
- Croquis de cadira per el menjador principal.  
Llapis sobre paper.



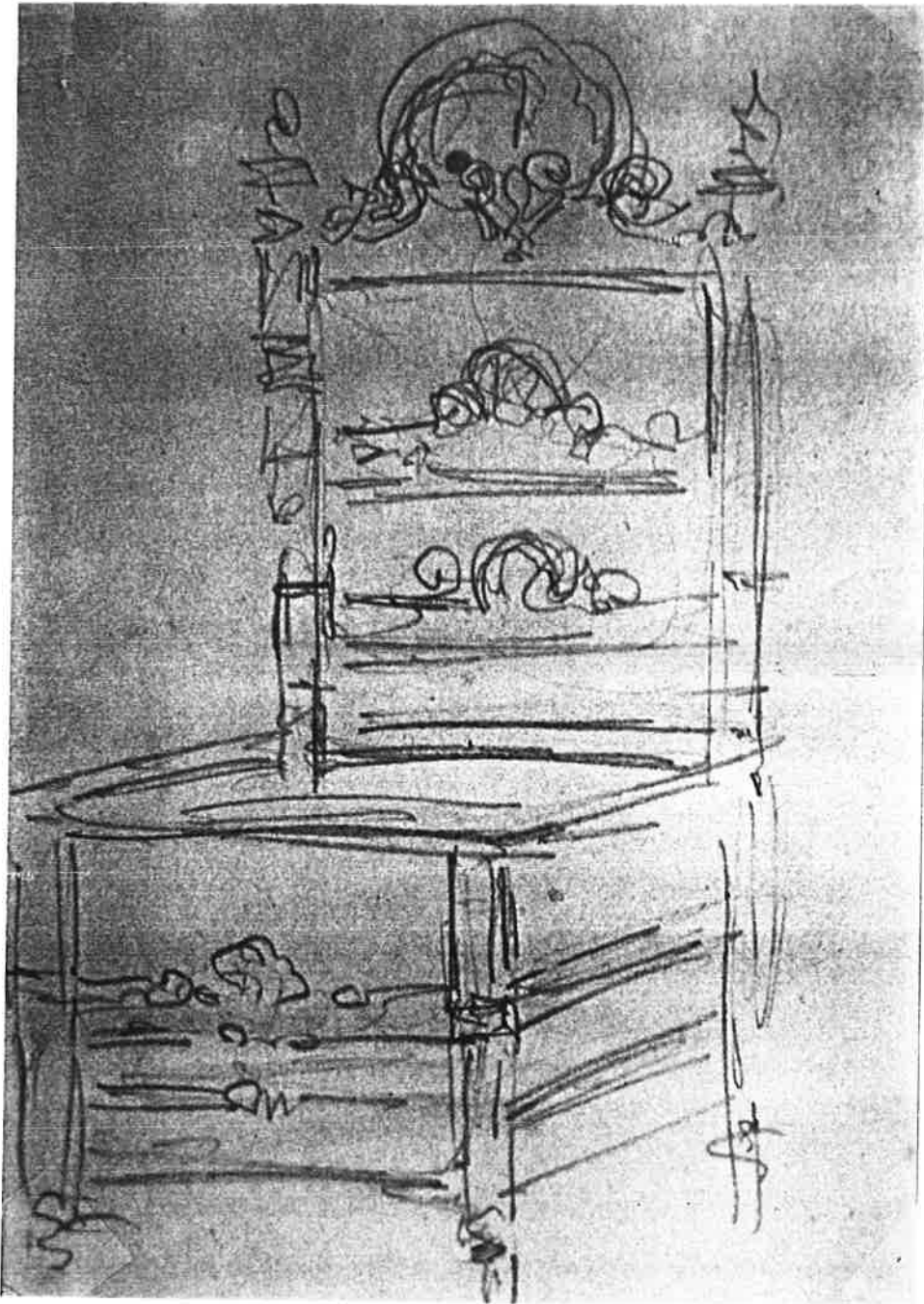
- Croquis de taula central per el menjador  
del pis principal.  
Llapis sobre paper.



- Croquis de cadira per el menjador principal.  
Llapis sobre paper.



- Croquis de taula central per el menjador  
del pis principal.  
Llapis sobre paper.



- Croquis de cadira per el menjador principal.  
Llapis sobre paper.



## CASA DE MARIA GUARRO

INTRODUCCIO.- L'èxit obtingut per Puig i Cadafalch amb la construcció del "building" d'oficines a la plaça de Catalunya per encàrrec del seu amic Pich i Pont, es completà amb la reforma de la casa d'August Casarramona, on proposà un programa mixt d'habitatge i oficina. Això obrí pas a un nou encàrrec amb el mateix contingut mixt que l'immoble del Passeig de Gràcia. La coincidència del seu pas com a President de la Mancomunitat de Catalunya fa que els principals personatges de la burgesia i la indústria catalanes el reclamin com a arquitecte dels seus projectes. Maria Guarro, co-propietària d'una important indústria de paper, li fa construir un immoble en plena via Laietana, recentment oberta, amb façana posterior donant a Joaquim Pou. L'obra tingué moltes incidències, tant pel, segons sembla, escàs bagatge cultural de la propietària, més tendent a la banalització de les formes de gust dubtós, com la pròpia intolerància de l'arquitecte, que exercia un cert despotisme il·lustrat amb algú dels seus clients, com fou aquest cas. L'obra fou acabada per l'arquitecte Fernández Díaz, fins aleshores encarregat de l'empresa constructora de vetllar per a la seva construcció. Malgrat tot fou bastant respectuós en les façanes i espais comuns, decorats per Salvat en les seves parts nobles. La transgressió principal fou en la tribuna de la Via Laietana, on la propietària féu treure la major part de les columnes en considerar que molestaven l'entrada de llum, en detriment del projecte inicial previst, de gran contundència i bellesa. L'altre aspecte és el rebaix de qualitat a la porta d'entrada. L'arquitecte volia que fos de pedra de Montjuïc, com les anteriors recentment construïdes, mentre la propietat intentava imposar la pedra artificial com a material més econòmic. Tampoc no hi ha el ramell florit del sobreporta com al projecte inicial. La suma d'aquestes incidències dóna al conjunt final una certa pobresa, sobretot en la part de l'accés i tribuna del principal. La col·laboració d'Adrià Gual com a interiorista es pot considerar fins a cert punt respectuosa amb el projecte, ja que els paviments de mosaic petit, a la romana, són també a la casa Pich i Pon, en concret al saló, i el treball dels arrambadors, en estuc planxat al foc, no és més que una rebaixa econòmica del marbre usual. El motlluratge es una mica desproporcionat i fora de mida, una mica en la mateixa direcció que la resta d'elements comentats fins ara.

PROGRAMA.- L'obertura de la Via Laietana, de la qual Puig i Cadafalch era responsable en el seu tros central, conjuntament amb Domènech i Montaner i Ferran Romeu, permetia la construcció d'aquells edificis d'oficines que tant d'èxit tenien als Estats Units i que ell mateix havia introduït al nostre país amb l'immoble de Pich i Pon, tan en boga al seu temps. Aquí el programa, com abans hem apuntat, és més modest: combina els habitatges amb les oficines i els comerços, que, degut a la seva bona situació respecte del centre de la ciutat, el converteixen en un edifici atractiu per a empresaris desitjosos de figurar

dins del món dels negocis. El programa en si es distribueix de la següent manera: al soterrani, de dues plantes sota el nivell del carrer, que fan de magatzem dels comerços, que són a la planta baixa. A l'entresol, el principal i el primer pis són plantes lliures de despatxos, només amb els serveis. Els tres nivells superiors són de plantes d'habitatges, mentre que l'àtic i el sobreàtic l'ocuparà la família Guarro, tal i com ara veurem, a l'estudi detallat de cada planta.

**SOTERRANI.-** Es remarcable el sistema de murs de contenció perimetral, que són a manera de contraforts alternats, que donen una gran rigidesa al perímetre. L'adopció de la planta lliure que permetrà al comprador distribuir-la segons el seu programa, tant en vertical com en horitzontal a través d'una caixa d'escalas i, finalment, l'arribada de l'ascensor al soterrani, són els trets més característics.

**PLANTA BAIXA.-** Sota l'ordenació classicista que dóna la simetria, el primer eix ve donat per la perpendicular a la Via Laietana, sobre el qual es disposen el vestíbul d'entrada, dos ascensors, un a cada banda, i al fons la caixa d'escalas, de grans proporcions. A cada costat, uns locals comercials de planta lliure. Respecte de l'alineació del carrer de Joaquim Pou, es preveu una nova quadrícula, accessible a través d'una columnata d'ordre dòric. Les interseccions interiors d'ambdues alineacions es resolen a través d'uns triangles que tenen els patis, els serveis i els espais dits residuals.

**PLANTA DESPATXOS.-** Correspon als nivells de l'entresolat, el principal i el primer pis. Són plantes lliures que donen a les façanes anterior i posterior a través del gir explicat a l'apartat anterior. Aquestes plantes poden ésser una o dues, ja que l'escala és situada al mig i permet tot tipus d'ordenació.

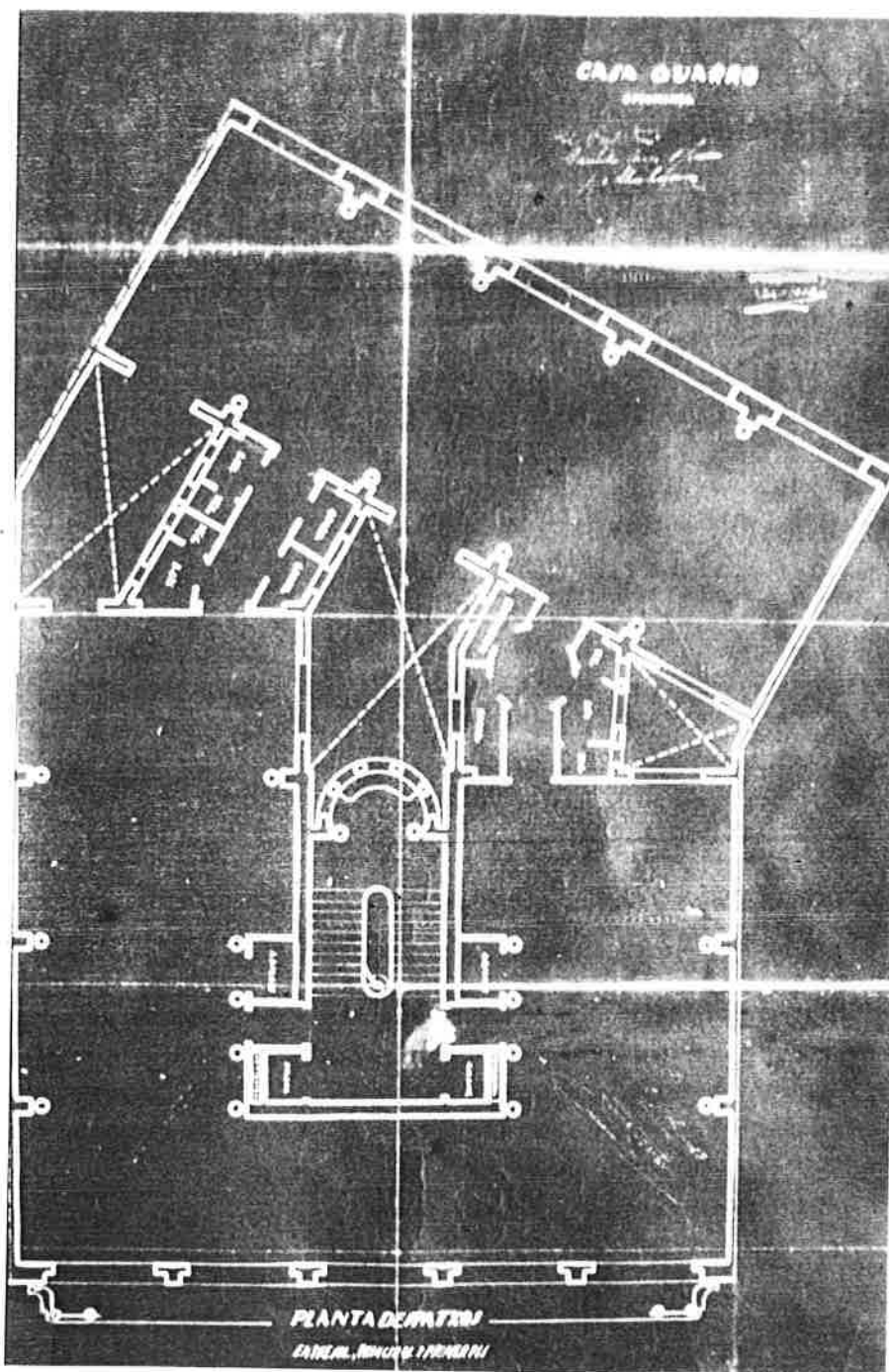
**PLANTA DE PISOS.-** Correspon al nivell segon, tercer i quart. Les dificultats de fer coincidir un programa d'habitatges amb el "corsé" de la simetria són aquí evidents, com ho podem comprovar en diversos exemples d'aquest període, la qual cosa demostra el poc interès per la planta general.

**PLANTA ATIC .-** Dissenyada com a imitació de l'àtic de Pich i Pon, Puig i Cadafalch proposa una residència rococó molt similar a la d'August Casarramona, inclosos plànols d'obra que són els mateixos. Es a dir que, d'ésser construït, estaríem davant de la repetició de formes ja conegudes. Les desavenències amb la propietat ens impedeixen de saber com serien en la realitat.

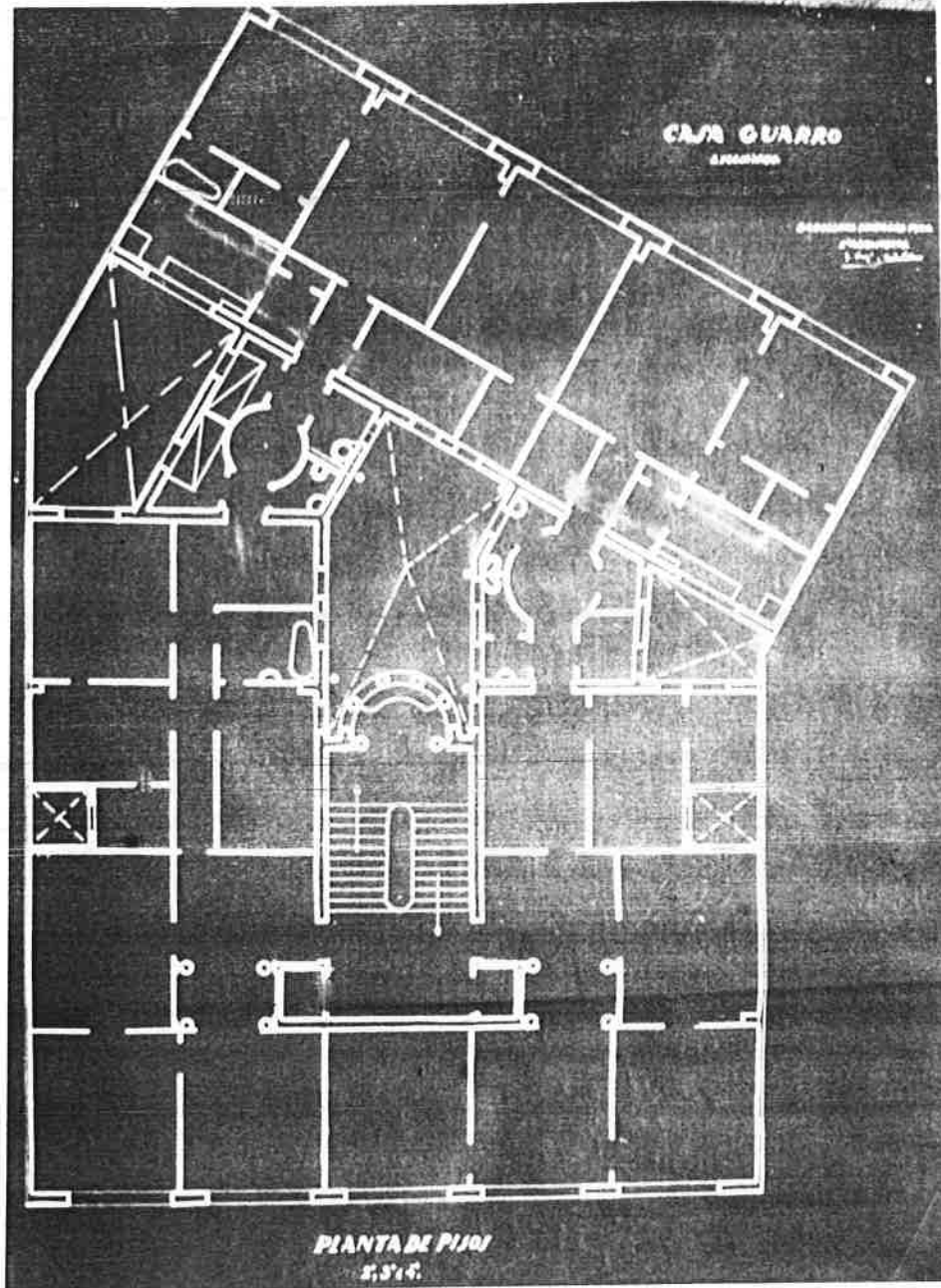
**ESTRUCTURA.-** La proposta de suport de l'edifici es basa en un sistema mixt d'alineació de forjats: a la part de la Via Laietana, les vigues van paral·leles a l'alineació del carrer, mentre que a la façana de Joaquim Pou és perpendicular. En tot cas, l'element estructural es presenta sempre amagat, ocult per ésser recobert sigui amb paviment, cel ras de guix o amb estuc a les façanes. Els murs de contenció són de formigó amb massa, que

continuen amb parets de maó massís, perfil·leria metàl·lica a base de I o H, segons la càrrega, vigueta metàl·lica i revoltó ceràmic. Es a dir, una estructura convencional pròpia del període que ara estudiem.

FAÇANES.- Dissenyat com a la prolongació formal dels dos edificis ja comentats, Casarramona i Pich i Pon, completa la trilogia a la qual ens hem referit a bastament al llarg del treball: sobre uns baixos palafítics, aquí amb columnata dòrica, lluny ja del corinti del passeig de Gràcia, orna la porta segons acostuma i preveu un principal en forma de tribuna-balcó molt dens que la realitat farà més transparent. El segon ordre, compost per les plantes dels pisos (observem la manca de relació entre el programa i el tancament), projecta unes finestres de geometria quadrada, grans, modernes, més a la línia de la plaça de Catalunya que no de Can Casarramona. Aquets forats van acompanyats d'uns balcons que van decreixent a mesura que l'edifici s'enlaira. Una cornisa potent corona l'edifici, sobre la qual hi disposa uns grans gerros copiats de Lebrun, situats a eix de l'intercolumni. La façana del carrer de Joaquim Pou té totes les característiques dels famosos darreres als quals hem fet referència al llarg de tota la tesi: així, la composició és plana, sense relleu, de forat gran, quadrat, coronada per una pèrgola sospitosament igual a les de McKim, Meat and White a New York. Així demostrarem que en un sol edifici es produeixen dues actituds: la historicista, representativa, culta, pendent dels ordres en general, i l'arquitectònica, residual, constructiva, l'esquena que acostuma a expressar millor la part moderna del seu treball.

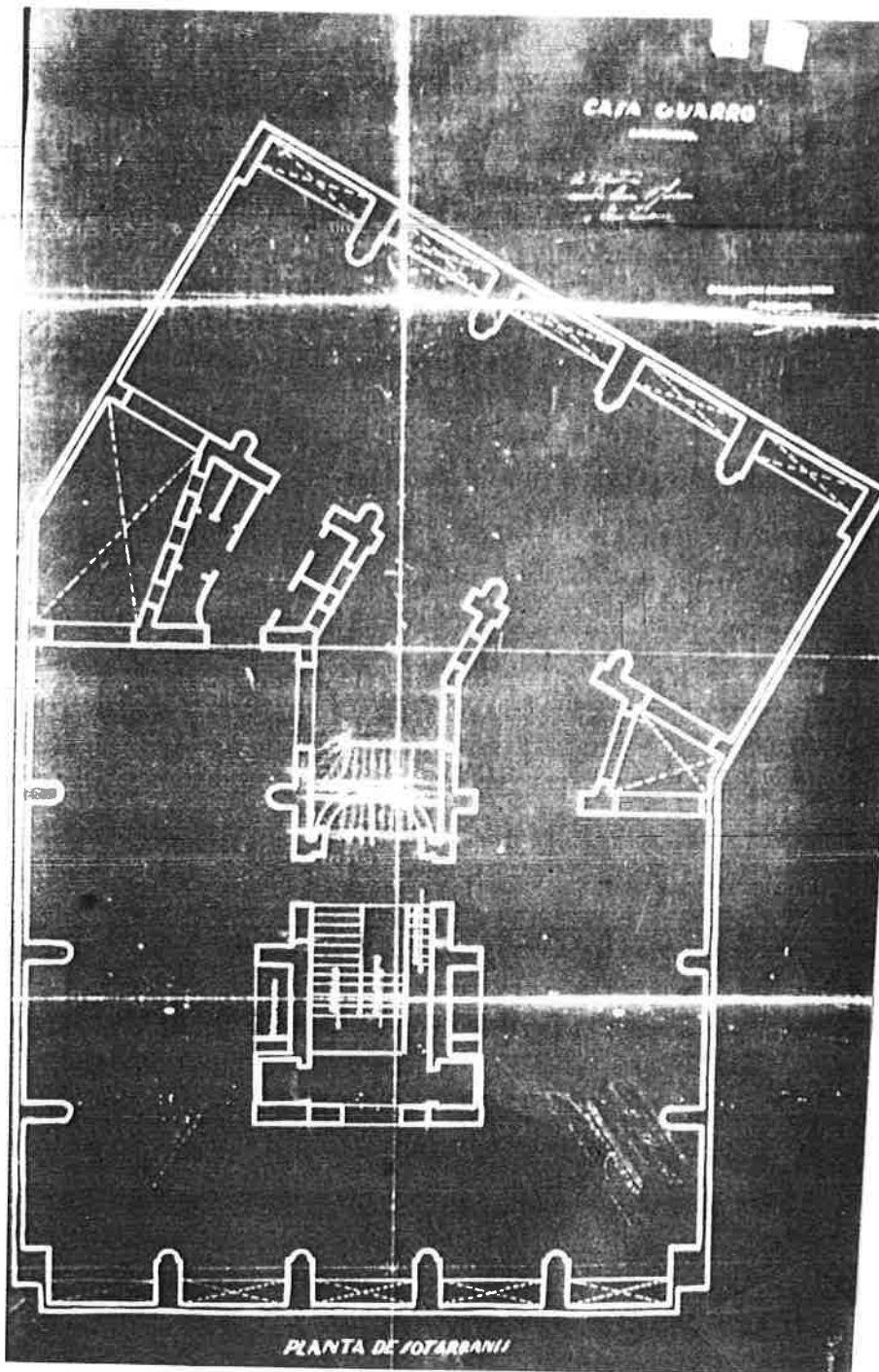


= Planta "tipus" dels despatxos.  
Còpia sobre paper blanc.

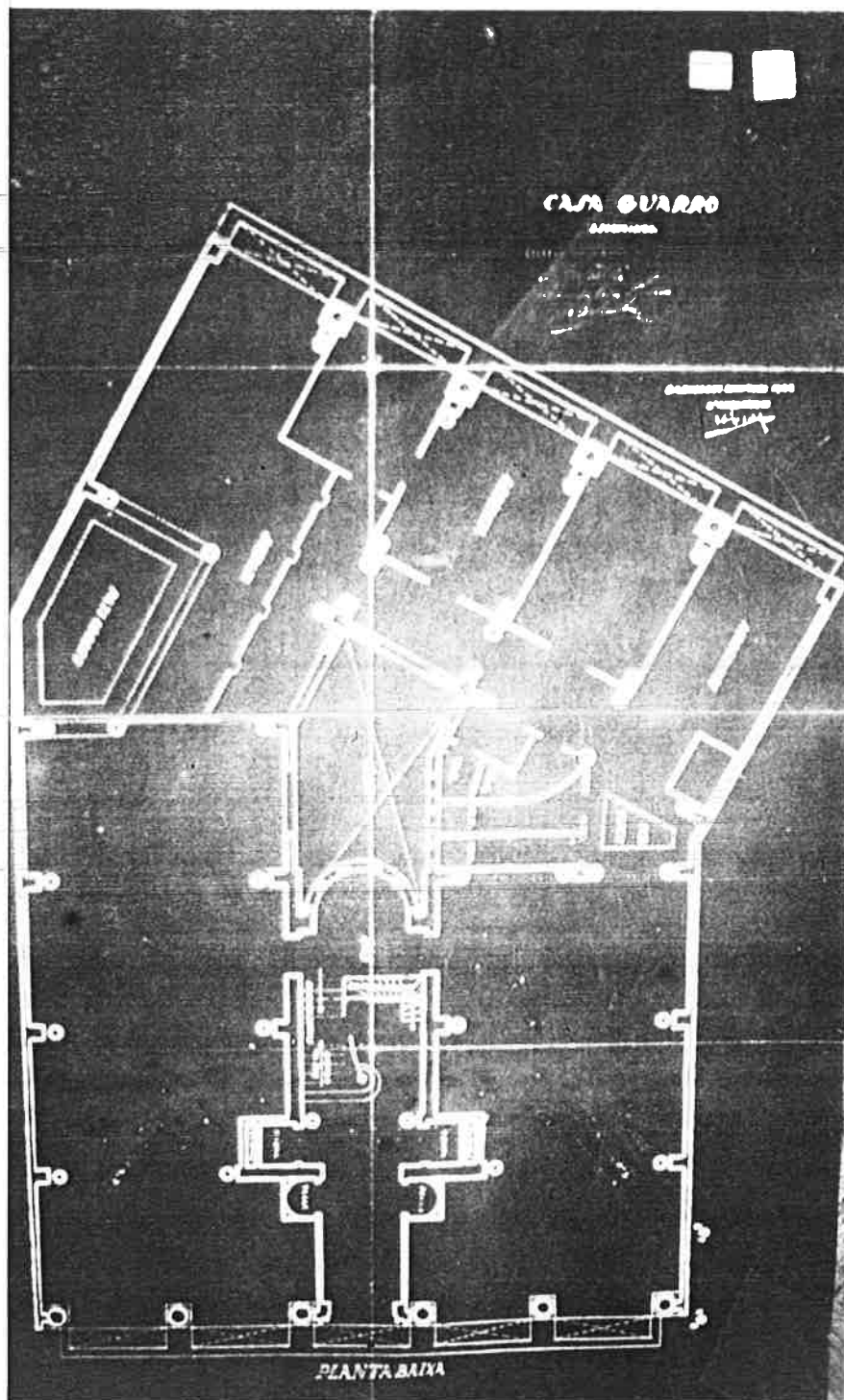


- Planta dels pisos 2on., 3er. i 4art.  
Còpia sobre paper blanc.

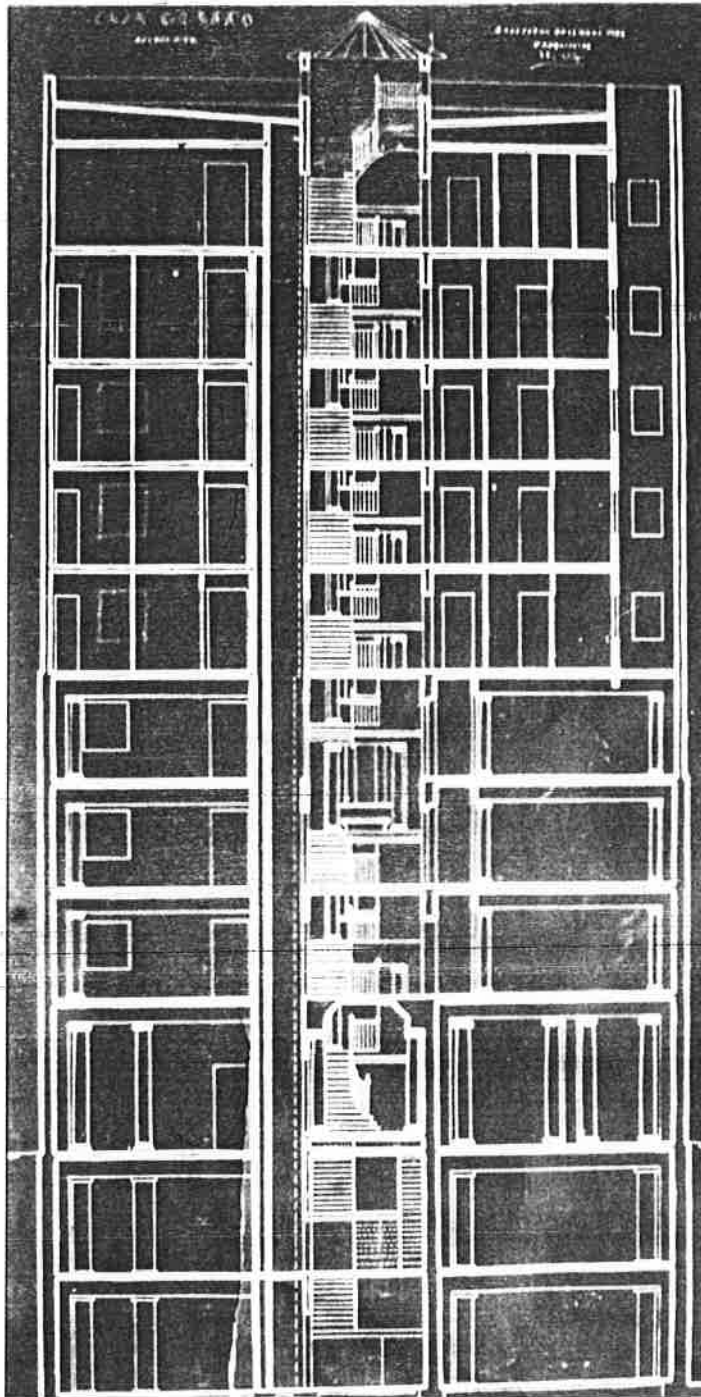




- Còpia del soterrani.  
Còpia sobre paper blanc.

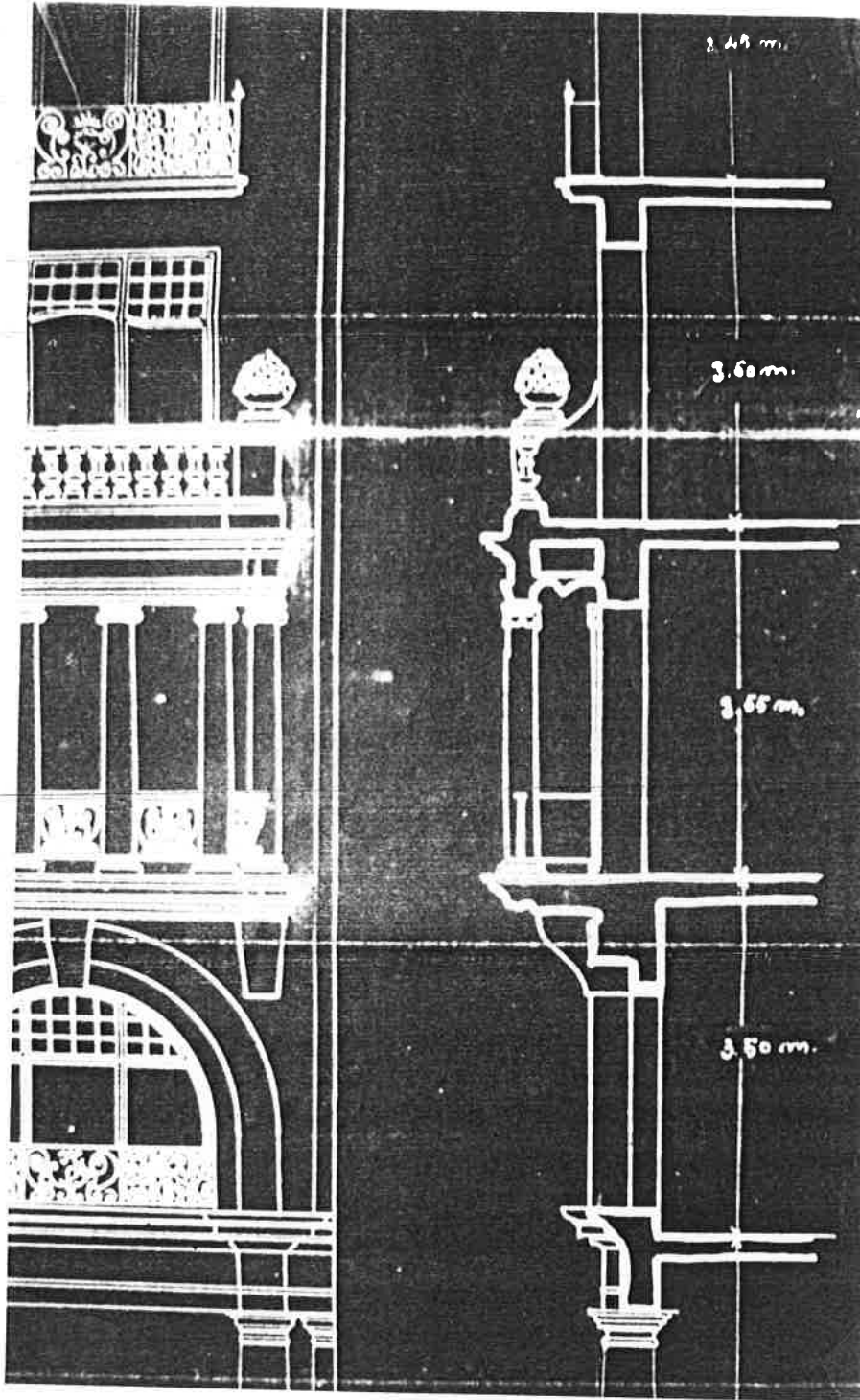


- Planta baixa.  
Còpia sobre paper blanc.

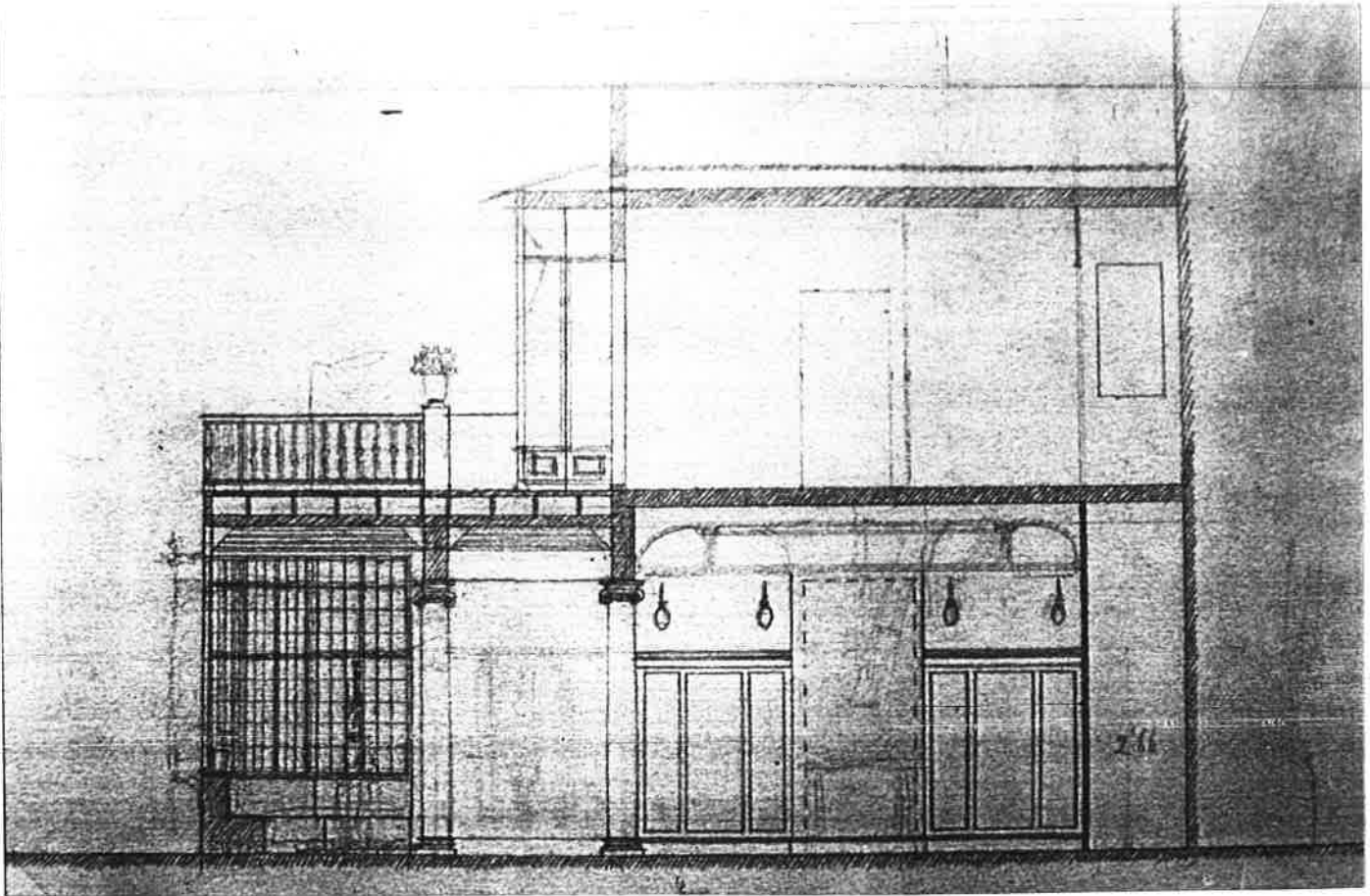


MG 5

- Secció transversal per a la caixa d'escales.

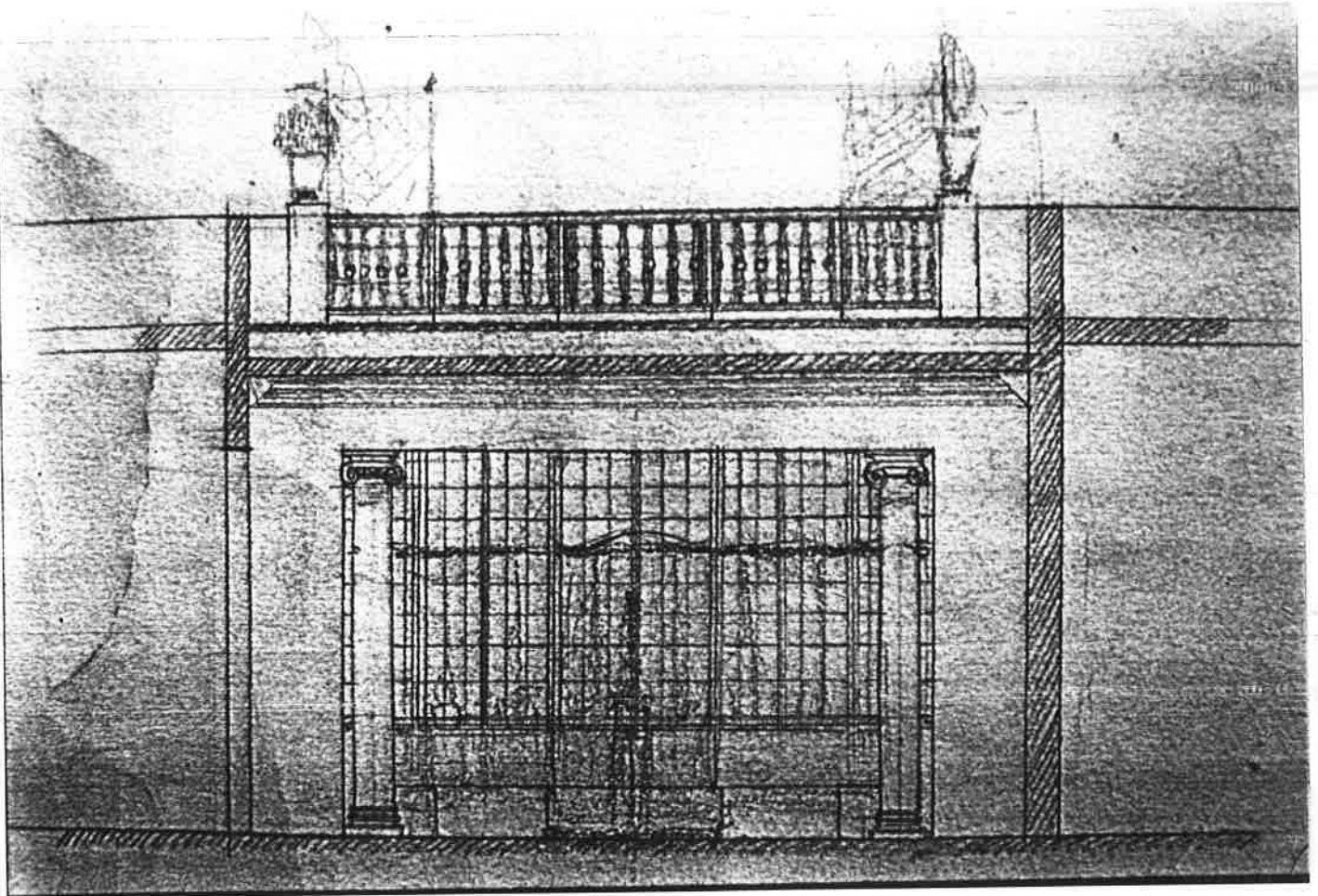


- Secció transversal per a la planta baixa.

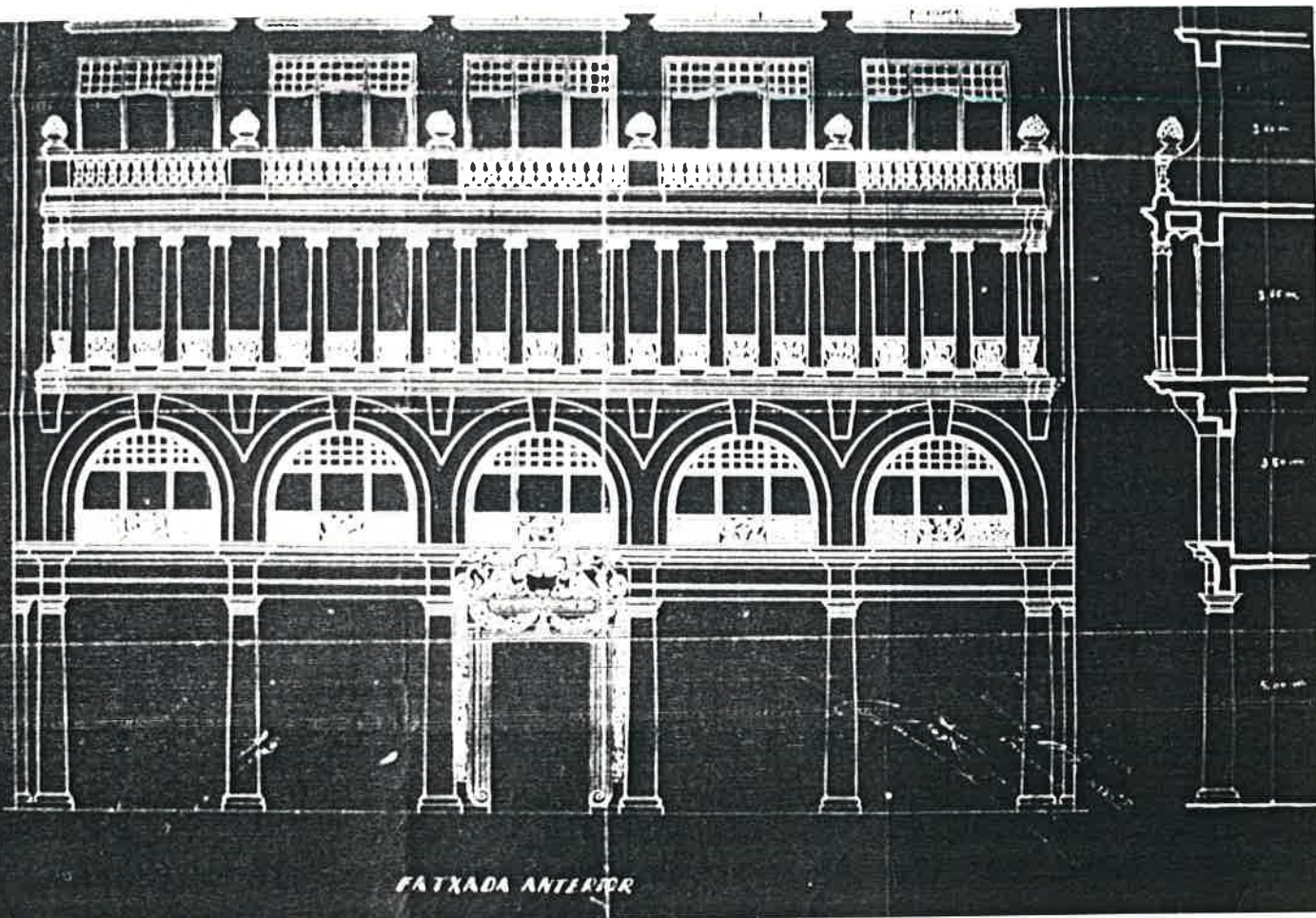


- Secció de l'habitatge superior especificant la tribuna  
i el terrat i els guixos del saló.  
Llapis sobre paper.



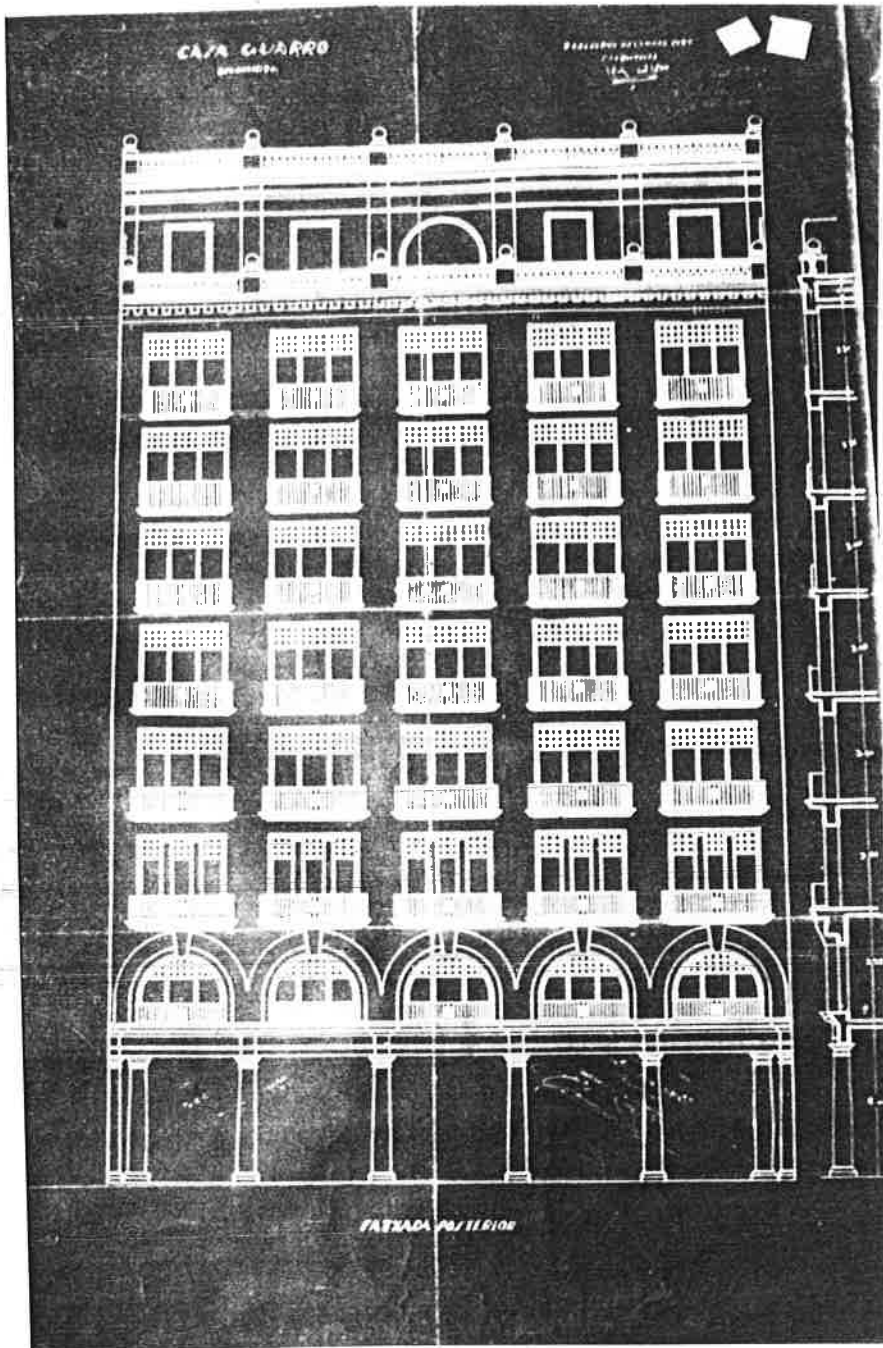


- Alçat-secció de la tribuna del pis de la propietat  
i complementària de l'anterior.  
Llapis sobre paper.

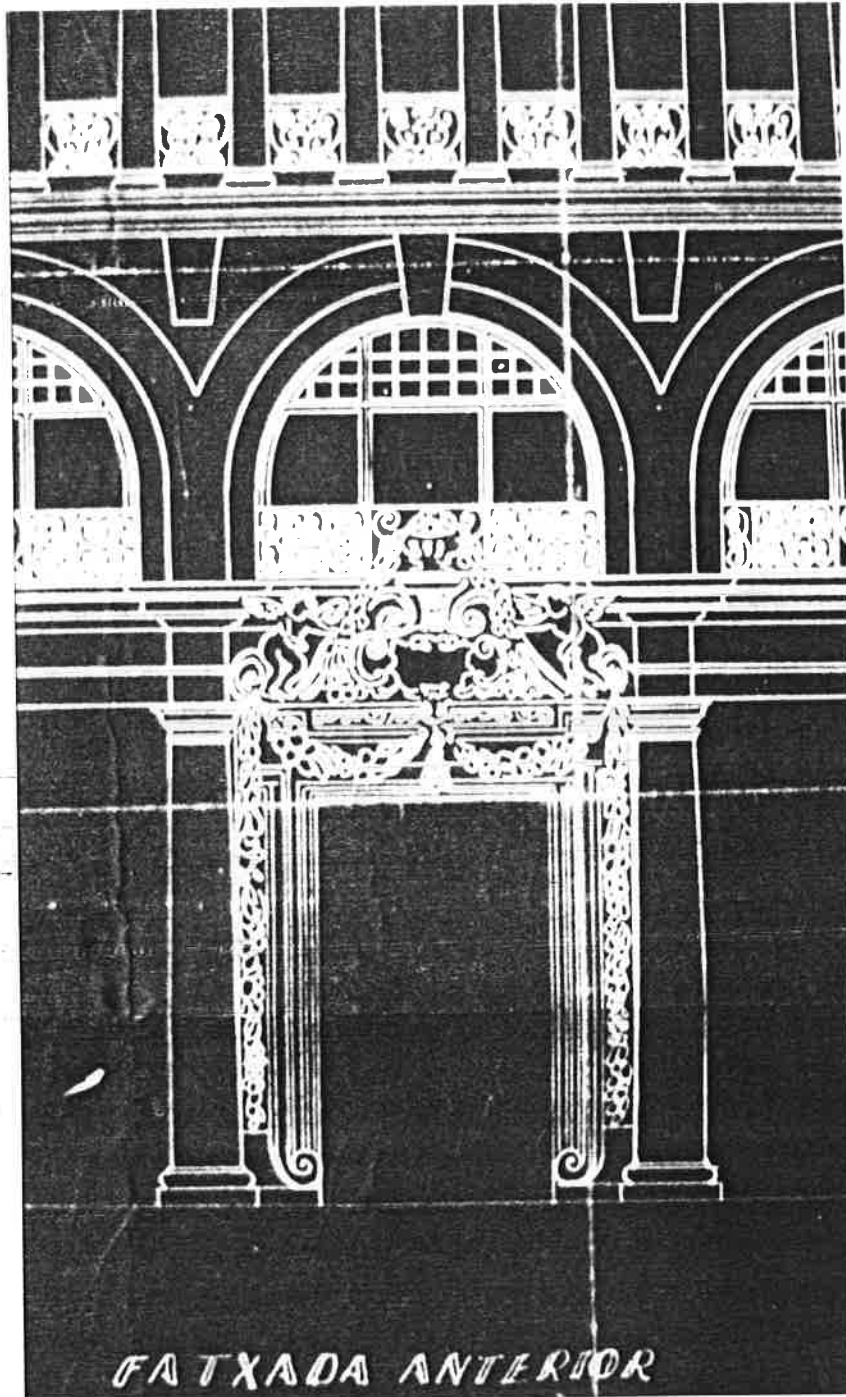


- Alçat-secció de la tribuna del principal, amb especificacions del motlluratge i ornamentació.  
Còpia sobre paper blanc.



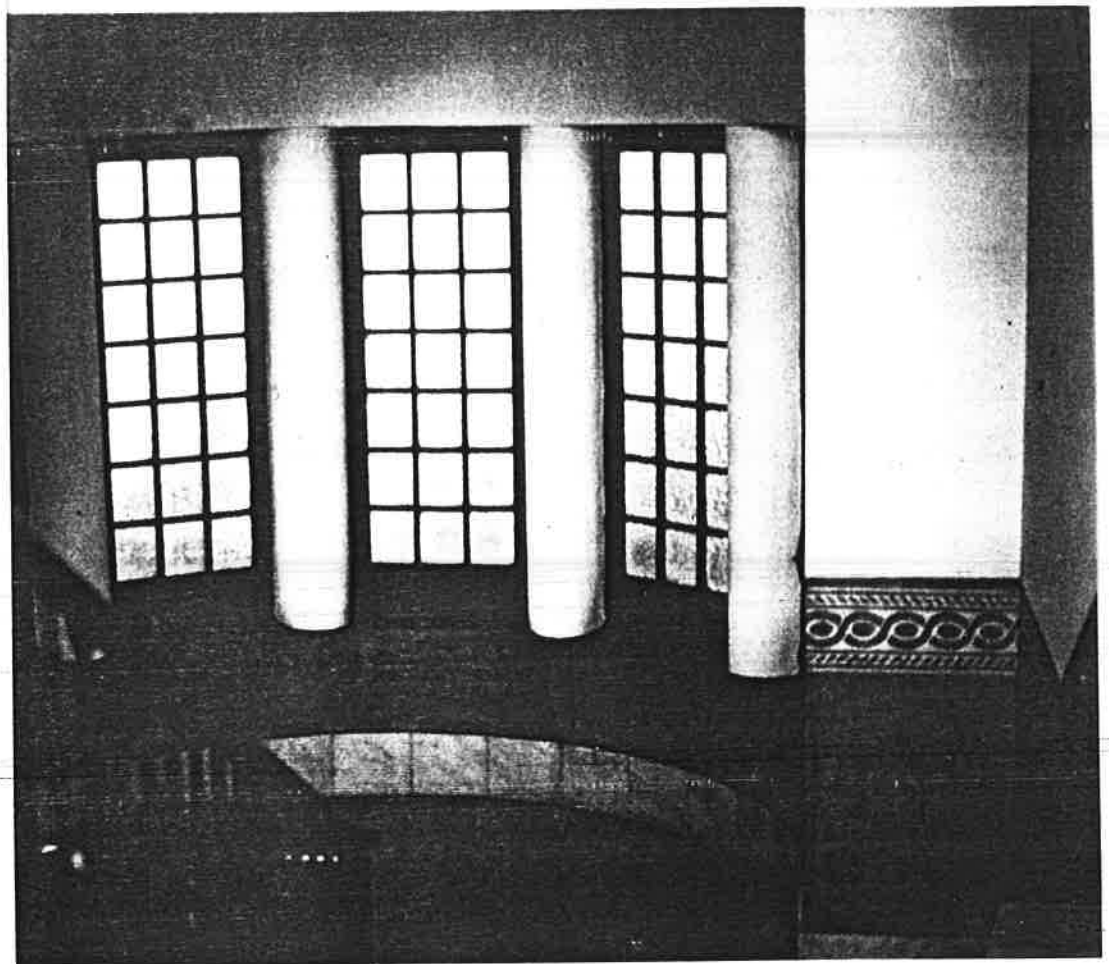


- Alçat del darrera.



- Detall de l'entrada per la Via Laietana



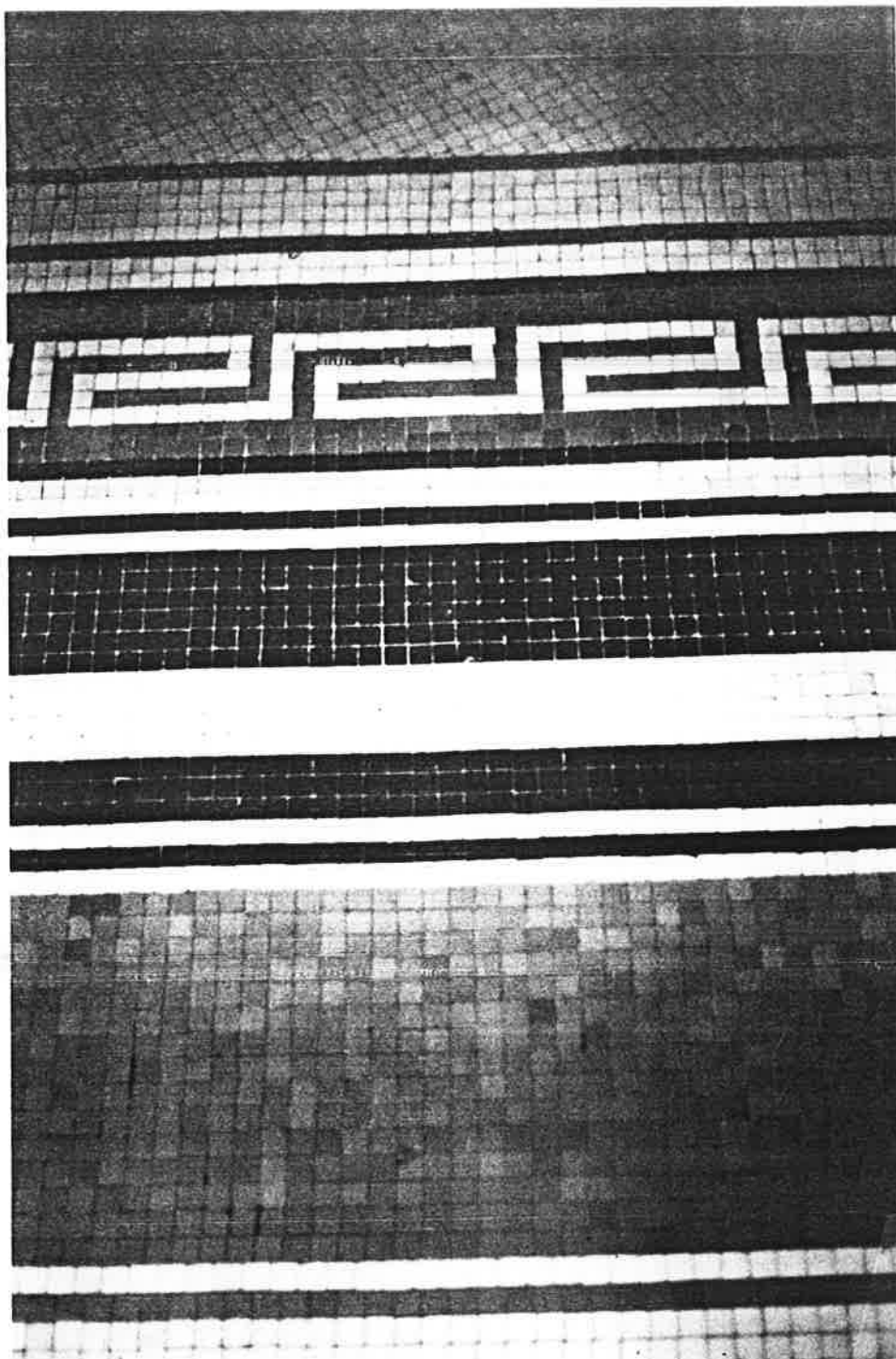


- Fotografia del replà semicircular de l'escala principal.

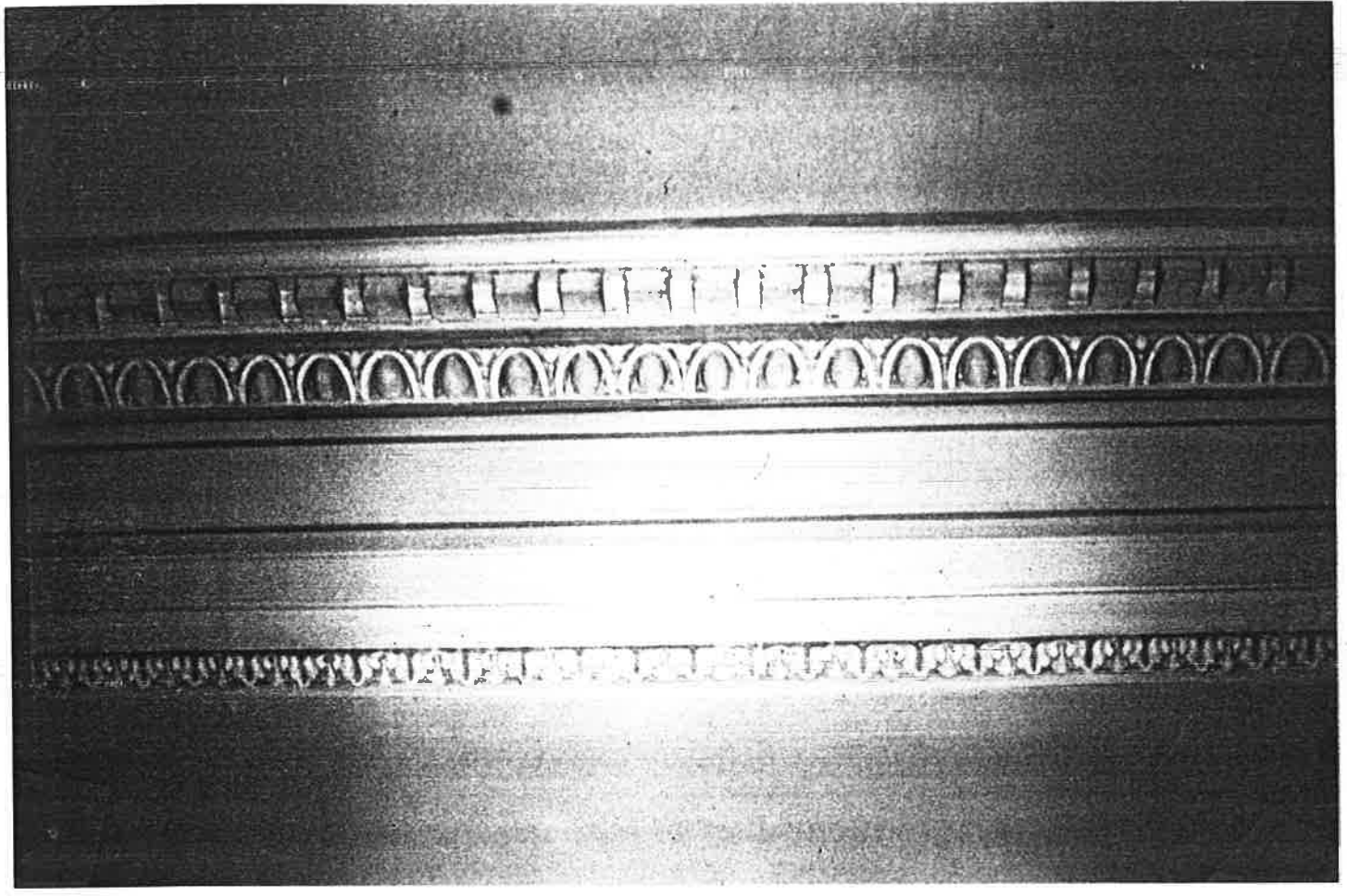




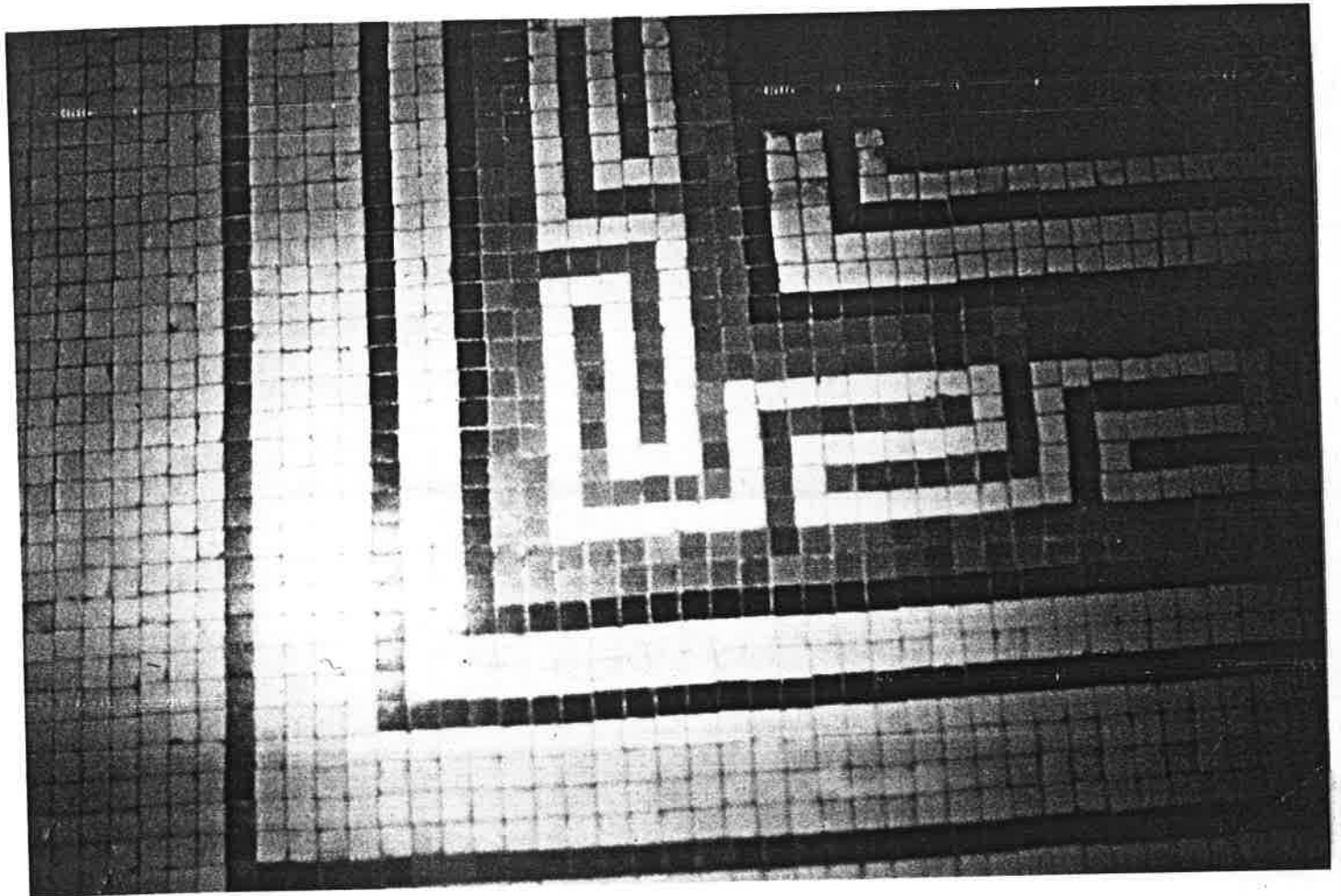
- Fotografia de la part superior de la façana de la  
Via Laietana



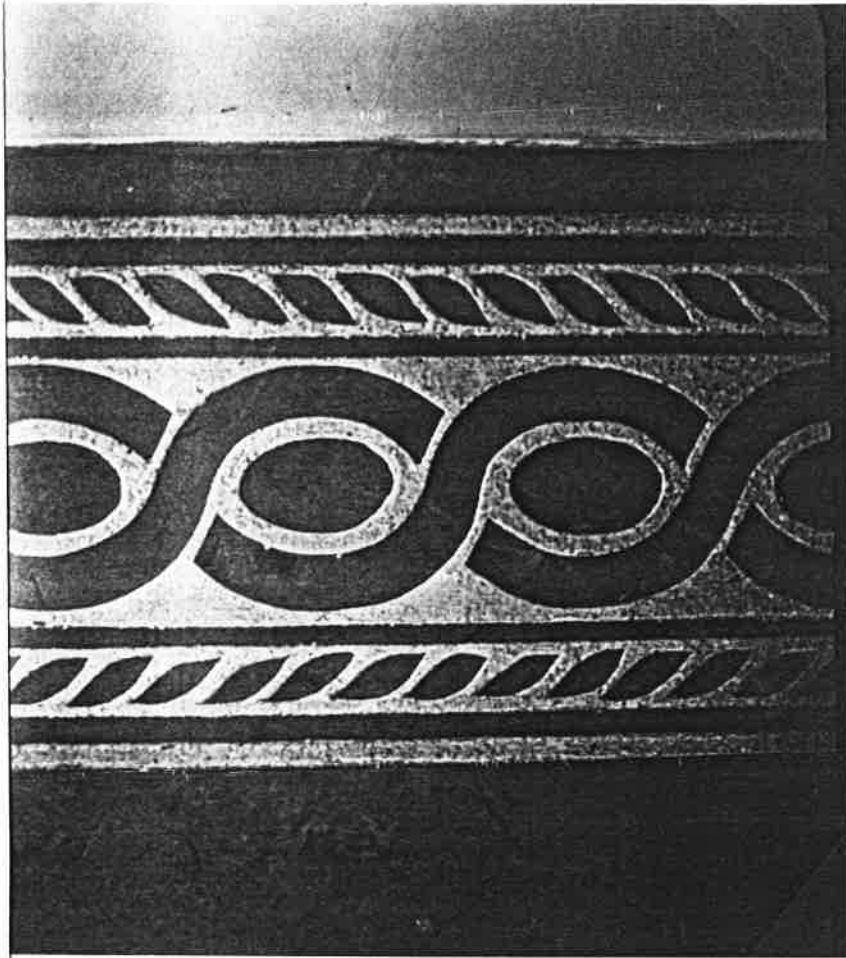
- Fotografia del paviment, probablement no degut a Puig.



= Fotografia del motlluratge.



- Fotografia del paviment, cantonada



- Fotografia de la sanefa de coronació de l'arrambador en estuc.





- Fotografia de la part central de la façana principal.



= Perspectiva parcial de la part inferior de la façana principal.